

GUVERNĂMÂNTUL BASARABIEI

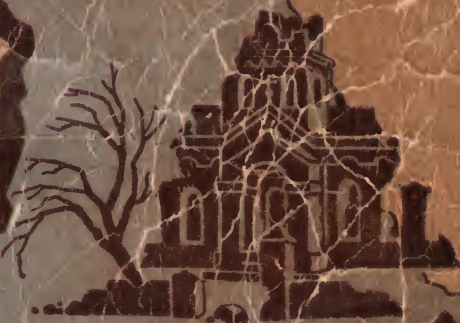

BASARABIA DESROBITĂ

DEPARTURI ISTORICE
HELESTIRII BOLSEVICE
INFRATURI ROMĂNESTI

„Ca și columna lui Traian,
suntem unde am fost și rămânem
unde suntem”

(IMAREȘAL ANTONESCU)

EDIȚIA II-a

— IULIE 1942 —

VERNAMENTUL BASARABIEI

BASARABIA DESROBITA

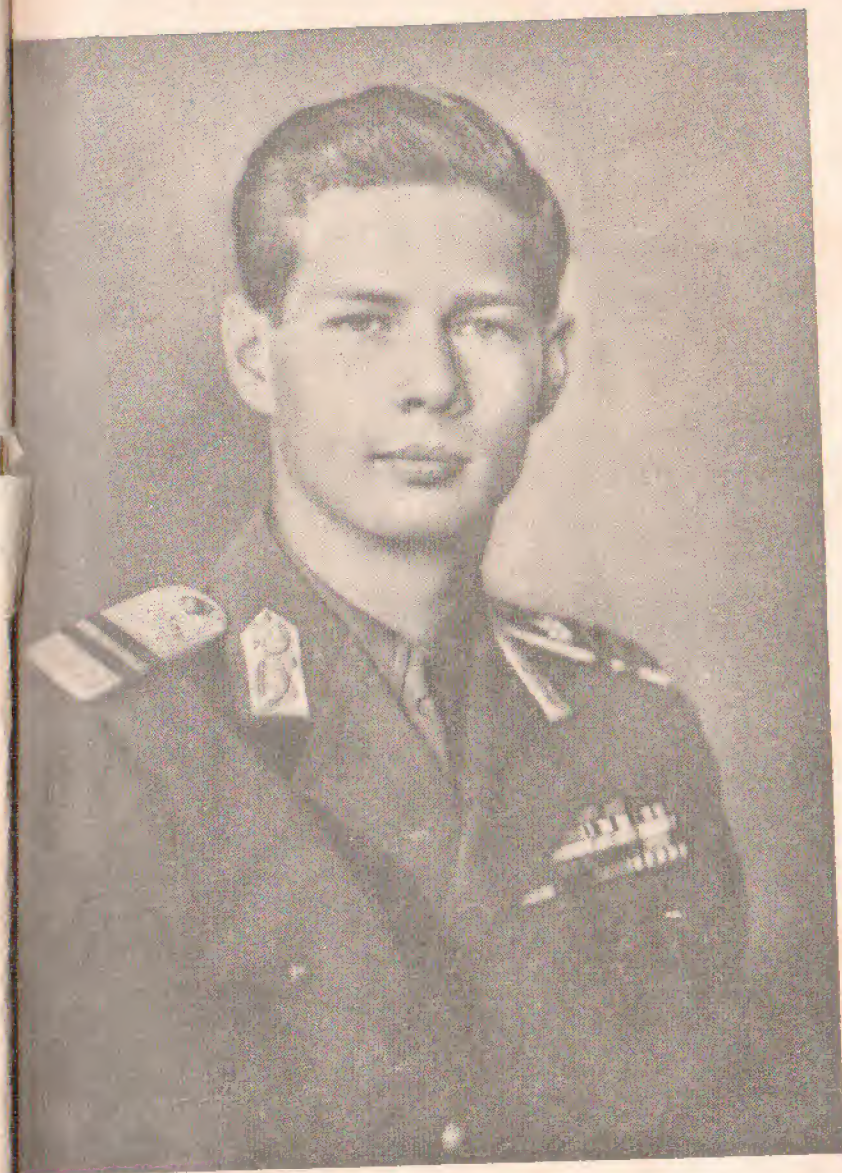
GREPTURI ISTORICE
NELEGIURI BOLȘEVICE
INFĂPTUIRI ROMÂNEȘTI

„Ca și columna lui Traian,
suntem unde am fost și rămânem
unde suntem”.

(MAREȘAL ANTONESCU)

— IULIE 1942 —

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE „MARVAN” S. A. R.

MIHAI I
REGELE ROMÂNILOR

Toate drepturile rezervate.

O luptă uriașă, o luptă de proporții cari depășiau cu mult caracterul unui războiu național, luând aspectul unei cruciade a creștinătății împotriva păgânismului, este începută de Marele Voevod dela Putna, împotriva Islamului.

Turcii jinduesc la ținuturile Basarabiei de jos, cu cetățile dela gurile Dunării și dela Mare (Chilia și Cetatea-Albă) și războiul din iarna anului 1475, încheiat cu strălucita izbândă dela Podul Înalt, pune deocamdată capăt poftelor turcești.

Pe de altă parte, o năvălire a Tătarilor peste Nistru se sfârșise prin înfrângerea și înfrângerea lor sângeroasă dela Lipnic.

Cu bărbăția sa neobosită, cu geniul său politic și militar neasemuit și mai ales, cu acea arzătoare iubire a gliei și credinței strămoșești, Ște-

fan cel Mare făptuește adevărate minuni, nu numai pentru a asigura pământului moldovenesc, dar și pentru a salva creștinătatea, pe care i-o pregătia islamul.

TOTDEAUNA însă și cu toată diplomația sa subtilă și plină de înțelepciune, Ștefan cel Mare a avut să înfruntă și să înfruntă marea armată turcă, care a avut să înfruntă și să înfruntă marea armată turcă.

strajă de

dova și Bas.

marginile împietri

pământuri au străjuit și Imperiul Roman.

Noi n'am făcut din această misiune de apărare a civilizației, de bătălie împotriva coterpitorilor, nici trâmbiță de propagandă, nici titlu istoric de misiune europeană.

Dar misiune am avut și am implinit-o.

Misiunea noastră apostolică și creștinească a fost o misiune de luptă și de jertfă și, veac de veac, am făcut tranșee de trupuri și val de sânge, în care am inecat, atât cât am putut, coterpitorii din Răsărit.

Aceiași misiune a dus în 1941 pe ostașii Regelui Mihai I și ai Mareșalului Antonescu la luptă desrobitoare și creștină împotriva dușmanului din Răsărit care ne coterpise cu un an mai înainte pământul și legea.

Armata desrobitoare a pus astfel o nouă piatră de credință și de jertfă în bătrânul pământ moldovenesc la misiunea noastră de popor de margine, apărător de civilizație și înfruntător trudit al năvălirilor asiatice.

Guvernământul Basarabiei, așezat pe temeiul unei legi noi și având sarcina să înfruntă o reformă administrativă înnoitoare de Țară, a purces din primele zile ale desrobirii la stăpânirea pământului strămoșesc și la organizarea lui.

Va rămâne una din marile mândrii ale vieții mele sarcina pe care

O luptă uriașă, o luptă de proporții cari depășiau cu mult caracterul unui războiu național, luând aspectul unei cruciade a creștinătății împotriva păgânismului, este începută de Marele Voevod dela Putna, împotriva Islamului.

Turcii jinduesc la ținuturile Basarabiei de jos, cu cetățile dela gurile Dunării și dela Mare (Chilia și Cetatea-Albă) și războiul din iarna anului 1475, încheiat cu strălucita izbândă dela Podul Înalt, pune deocamdată capăt poftelor turcești.

Pe de altă parte, o năvălire a Tătarilor peste Nistru se sfârșise prin gonirea și înfrângerea lor sângeroasă dela Lipnic.

Cu bărbăția sa neobosită, cu geniul său politic și militar neasemuit și mai ales, cu acea arzătoare iubire a giei și credinței strămoșești, Ștefan cel Mare făptuește adevărate minuni, nu numai pentru a asigura pământului moldovenesc, dar și pentru a salva creștinătatea, pe care i-o pregătia islamul.

TOTDEAUNA însă și cu toată diplomația sa subtilă și plină de înțelepciune, au ajutat să înfăptuiască mărețele

PARTEA I-a

... un an, administrației sale poate să fie mândră de opera sa; iar Generalul Voiculescu, Guvernatorul Basarabiei desrobite, care a condus aceste înfăptuiri românești, deasemenea.

Guvernământul prezintă în imagini, care vorbesc mai mult decât orice, starea în care a găsit Basarabia și ce a însemnat cotoropirea întinericului, în popas de un an, a stăpânirii rusești.

Deaceia, nu mai adog nici-un alt cuvânt, decât dorința mea ca aceste imagini ale urmelor bolșevismului și ale faptei românești desrobitoare, să poată fi pentru cetitor temelia convingerii în puterile noastre și în prăbușirea pentru totdeauna a comunismului.

PROF. MIHAI ANTONESCU
Vice-Președintele Consiliului de Miniștri

O luptă uriașă, o luptă de proporții cari depășiau cu mult caracterul unui războiu național, luând aspectul unei cruciade a creștinătății împotriva păgânismului, este începută de Marele Voevod dela Putna, împotriva Islamului.

Turcii jinduesc la ținuturile Basarabiei de jos, cu cetățile dela gurile Dunării și dela Mare (Chilia și Cetatea-Albă) și războiul din iarna anului 1475, încheiat cu strălucita izbândă dela Podul Înalt, pune deocamdată capăt poftelor turcești.

Pe de altă parte, o năvălire a Tătarilor peste Nistru se sfârșise prin gonirea și înfrângerea lor sângeroasă dela Lipnic.

Cu bărbăția sa neobosită, cu geniul său politic și militar neasemuit mai ales, cu acea arzătoare iubire a gliei și credinței strămoșești, Ștefan cel Mare făptuește adevărate minuni, nu numai pentru a asigura pământului moldovenesc, dar și pentru a salva creștinătatea, pe care i-o pregătia islamul.

TOTDEAUNA însă și cu toată diplomația sa subtilă și plină de înțelepciune, au ajutat să înfăptuiască mărețele, deveni stăpânii celor două cetăți,

lăsa.
de cetate și ne trupul
(General Antonescu)

SCURTĂ PRIVIRE ASUPRA TRECUTULUI BASARABIEI PÂNĂ LA 1812

Un proces istoric asupra caracterului românesc al provinciei dintre Prut și Nistru și asupra drepturilor poporului român nu a existat niciodată.

Realitățile istorice au fost așa de categoric de partea poporului român, încât nici dușmanii lui cei mai neînduplecați nu au putut și nici nu au îndrăznit vreodată să le tăgăduiască în mod serios, ei mărginindu-se totdeauna, în lupta lor împotriva noastră, la argumente superficiale, fără temei și fără seriozitate.

Faptul se datorește în primul rând caracterului omogen și indivizibil, pe care-l prezintă Moldova dintre Carpați și Nistru, sub toate raporturile: orografic, etnic, limbă, obiceiuri, credință, identitate de aspirațiuni și interes, în fine, toate aspectele sub care este privită și trăită viața însăși.

notarul de ră-

1412 între Unguri și
actuală împărțire a Moldovei,
și rădă urmă de echivoc.

...nărate ale pământului basarabean și mai
...urmărit totdeauna poporul român și i-a impus o
existența de suferințe necurmate, s'au stărnit poftele de cotorpire
și stăpânire ale multor neamuri străine, cari prin foc și sabie, au tre-
cut granițele, cu gândul unei rămăneri definitive pe meleagurile ba-
sarabene.

După năvălirea Tătarilor în partea de sud a Basarabiei și alun-
garea lor, negustorii vestiți cari erau Genovezii, pun mâna pe
Chilia și Cetatea-Albă : prima, cheie a gurilor Dunărei, a doua fe-
reastră a Mării Negre.

Stăpânirea Genovezilor dăinuiește puțină vreme.

Țara Românească (Muntenia) pune stăpânire pe Chilia, iar
Moldova, urmând pilda țării surori, ocupă Cetatea-Albă.

Partea de nord a Basarabiei, a cărei cheie era cetatea Hotinului,
trecuse și ea vremelnice, în stăpânirea Polonezilor.

Odată cu domnia lui Ștefan cel Mare însă, începe pentru Mol-
dova o epocă glorioasă, în care ideea integralității Moldovei este afir-
mată și apărută cu o minunată îndărătnicie și în care se manifestă sub
forma cea mai strălucită resursele și calitățile neamului românesc.

Rând pe rând se readuc la trupul Moldovei cetățile deslipite și
prin recucerirea Chilie și Hotinului, Moldova reintră în granițele ei
istorice.

O luptă uriașă, o luptă de proporții cari depășiau cu mult
caracterul unui războiu național, luând aspectul unei cruciade a cre-
tinătății împotriva păgânismului, este începută de Marele Voevod
dela Putna, împotriva Islamului.

Turcii jinduesc la ținuturile Basarabiei de jos, cu cetățile dela
gurile Dunării și dela Mare (Chilia și Cetatea-Albă) și războiul din
iarna anului 1475, încheiat cu strălucita izbândă dela Podul Înalt,
pune deocamdată capăt poftelor turcești.

Pe de altă parte, o năvălire a Tătarilor peste Nistru se sfârșise
prin gonirea și înfrângerea lor sângeroasă dela Lipnic.

Cu bărbăția sa neobosită, cu geniul său politic și militar neasemuit
și mai ales, cu acea arzătoare iubire a gliei și credinței strămoșești, Ște-
fan cel Mare făptuește adevărate minuni, nu numai pentru a asi-
gura integritatea pământului moldovenesc, dar și pentru a salva creș-
tinătatea dela pieirea sigură, pe care i-o pregătia islamul.

Cu tot eroismul său însă și cu toată diplomația sa subtilă și plină
de îndemânare, puterile nu l-au ajutat să înfăptuiască mărețele
lui gânduri și în anul 1484, Turcii devin stăpânii celor două cetăți,
de mult jinduite : Chilia și Cetatea-Albă.

Pierderea acestor cetăți a fost o rană dureroasă pe trupul Mol-
dovei, care nu s'a putut închide timp de veacuri. Ea fu urmată de
pierderea Tighinei, unde Turcii zidiră Cetatea Benderului.

Poporul Moldovei nu se putu împăca, pentru nimic în lume,
cu ideea sfărțecării pământului strămoșesc și resemnarea nu era în
obiceiul și firea lui.

Patriotismul boierilor și poporului nu-și găsi răgaz și rând pe
rând, se făcură încercări desnădăjduite pentru recucerirea și readucerea
sub stăpânirea Moldovei a cetăților pierdute.

Petru Rareș, demnul fiu al Marelui Voevod Ștefan, face prima
încercare, cu sfârșit nenorocit, fiind învins de o puternică coaliție, pe
care sufletul, vitejia și iubirea lui de țară n'au putut să o răzbească.

Domnitorul Alexandru Cornea, ridicat pe tron de boierii mol-
doveni, după înlăturarea slăbănogului Ștefan Lăcustă, năvălește asu-
pra Tighinei și Cetății-Albe și ajunge până în mahalalele Chilie,
însă fără rezultat.

Ion Despot chemă la luptă întreaga moldovenime, cu același
gând și nu fu mai norocos.

Ion Vodă cel Cumplit scoate și el sabia, pornind războiu împo-
triva Turcilor și atacă cu furie Tighina și Cetatea-Albă, pe care le
acaldă în sânge.

Infrânt la Catlabuga, se predă dușmanului lângă lacul Cahulului, după ce o clipă soarta armelor zâmbise, și lui și poporului moldovean, însetat de dorul reîntregirii hotarelor.

Aron Tiranul, încurajat de faptele de arme ale Voevodului Munteniei — Mihai Viteazul — se întovărășește cu acesta și pornește în anul 1595 războiul pentru a cuceri Basarabia de jos, asediază Tighina, se bate sub zidurile Cetății-Albe, pe care nu o poate cuceri din lipsă de tunuri de asediu și pune mâna vremelnic pe Ismail.

În anul 1600 Mihai Viteazul cucerește fulgerător Moldova și cu clar viziunea sa genială și vitejia sa fără de pereche, s'a gândit desigur să reîntregească Moldova, cucerind cetățile pierdute; însă sorții i-au stat împotriva, iar năruirea lui bruscă a pus capăt nădejilor sărmanilor Moldoveni.

În timp ce sudul Basarabiei era teatrul acestor dramatice silinți din partea Moldovenilor, în nord situația nu era mai bună. Cetatea Hotinului trecuse pe rând, în mâinile Turcilor și Polonezilor, fără ca Domnitorii Moldovei să se fi resemnat și să se renunțat o clipă la drepturile lor sfinte asupra cetății.

Prăbușirea vulturului românesc, care a fost Mihai Viteazul, avu ca urmare statornicirea stăpânirii turcești în sudul Basarabiei.

Această stăpânire își făcu un instrument din hoardele tătărăști, cari, după ce fuseseră mai înainte alungate de Domnitorii Moldovei, reveniră, infiltrându-se sub oblăduirea Turcilor, în masele poporului moldovean, durând „caștele” lor, alături de frumoasele și liniștilele sate moldovenesti.

Stăpânirea otomană avu urmări dureroase asupra părții de sud a Basarabiei, care trebui să se deslipească de viața Moldovei și să-și creieze condițiuni noi de viață, potrivit cu stările de lucruri locale.

Chilia, Cetatea-Albă încep a-și pierde, încetul cu încetul, prosperitatea și importanța lor, în favoarea Galaților; pescăriile de pe Dunăre și Mare sunt în vădită scădere, iar Tighina lăncezește, în profitul Lăpușnei, care devine vamă.

În ceeace privește însă ființa națională a poporului moldovean, rămas sub călcâiul turcesc și în contact direct și permanent cu elementele tătărăști, ca totdeauna, această ființă a rămas întreagă, rezistând cu cea îndărătnicie caracteristică neamului nostru, oricărei încercări de desnaționalizare.

Limba, obiceiurile și credința au fost păstrate ca o comoară sfântă, care a servit poporului drept izvor de energie și putere de în-

durare, în lupta de fiecare clipă, dusă împotriva dușmanului neiertător.

Puterea de rezistență și spiritul adânc conservator al poporului s'au dovedit așa de puternice, încât chiar la sfârșitul veacului al XVII-lea Cetatea-Albă și Tighina își păstrau încă denumirile lor românești.

Călătorii străini, cari au cercetat aceste meleaguri înstrăinate în acea vreme, sunt toți unanimi în a recunoaște că poporul moldovean, din sudul Basarabiei, nu pierduse nici graiul, nici credința și nici nu lăsase să se strice caracterul tradițional al așezărilor sătești sau al obiceiurilor.

Calvarul acesta, limitat deocamdată la partea de sud a Basarabiei, nu era nici o nădejde să înceteze. Mai mult, perspectivele de viitor se arătau din ce în ce mai întunecate.

În lupta uriașă, dar și disproporționată, dusă împotriva imperiului otoman, atât pentru apărarea moșiei și neamului, cât și pentru creștinătate în general, Domnitorii Moldovei au încercat să se bazeze pe tovarășia altor popoare creștine, cari în mod firesc, trebuiau să se solidarizeze cu micul și eroicul popor moldovean.

Nu numai că nu au găsit la aceștia o ajutorare leală și fără preceputere, dar au avut de luptat chiar cu reaua credință și cu vrăjmășia lor, deoarece nutrinând aceleași gânduri de lăcomie pentru pământul Moldovei, au dat pe ascuns și chiar pe față, mână de ajutor Turcilor.

Și umplerea paharului amărăciunilor avea să vină tot din partea unui popor creștin — Rușii — cari până acum, datorită împrejurărilor dela ei de acasă, nu s'au amestecat în luptele dintre Prut și Nistru.

Diferite evenimente însă aveau să grăbească și acest amestec.

Alipirea Ucrainei la împărăția moscovită, scuturarea jugului tătăresc și cucerirea Azovului, au apropiat pe Ruși de granițele puterii otomane.

Petru cel Mare devine campionul luptei de nimicire a Turcilor și sub firma ademenitoare a unei coaliții creștine, acest puternic Țar reuși să câștige nu numai simpatiile dar chiar azeziunile unora din Moldoveni, cari au avut naivitatea să creadă în buna credință, lealitatea și sprijinul cinstit al lui.

Ura nestăpânită contra Turcilor, suferințele îndurate, dorința de răzbunare, simțământul de solidarizare creștină și mai ales nădejdea unei reîntregiri a țării lor, au făcut pe mulți boeri soroceni, orheeni și tighineni să ceară a lupta sub steagurile creștine ale Moscovei.

Dimitrie Cantemir, om învățat și cu orizonturi spirituale largi, devine exponentul acestei politici și încheie chiar un tratat cu Petru cel Mare, în care acesta, în chipul cel mai ademenitor cu putință, dar și cu o perfidie caracteristic moscovită, garantează că „Țara Moldovei cu Nistru să-i fie hotar și Buceagul și cu toate cetățile tot ale Moldovei să fie”.

După plecarea lui Dimitrie Cantemir, Hotinul cade în stăpânirea Turcilor, iar după războiul din 1736—1739 Moldova începe să simtă deabinelea cât preț se putea pune pe oblăduirea rusească.

Intr'adevăr, recucerind dela Turci Hotinul, Țarina Ana este proclamată „Doamnă a Moldovei”, iar purtarea oștilor și comandanților ruși a fost de o samavolnicie și brutalitate fără egal, tratând nordul Moldovei ca un pământ vrăjmaș și cucerit.

Cu toate aceste prime, însă destul de convingătoare desamăgiri, după războiul din 1768—1774, nădejdi noi începuseră să hrănească spiritele boerilor moldoveni : Tighina așa zicând „retrocedată”, Chilia și Cetatea-Albă cucerite și ele ; față de aceste fapte noi, boierii moldoveni cer, îndrăznesc a cere, restabilirea granițelor pe Nistru, Mare și Dunăre și reînscăunarea stăpânirii moldovene în Cetatea-Albă, Tighina, Chilia, Ismail și Hotin.

Evenimentele se precipită vertiginos, iar rezultatele sunt cu totul altele, la care nimeni nici nu ar fi îndrăznit să se gândească : prin pacea dela Kuciuk Kainardji, Austria, care intrase în horă alături de Ruși, răpește partea de Nord a Moldovei, adică Bucovina.

Prin pacea dela Iași 1792, Nistrul devine graniță despărțitoare între puternicul și perfidul imperiu moscovit și mica țară a Moldovei, iar în 1806 Rușii, urmărind cu metodă și perseverență planul lor de infiltrare către Constantinopol, aduc în stăpânirea lor pe rând : Benderul, Cetatea-Albă, Chilia, Ismailul.

Amândouă țările române trec sub conducerea unui general rus și proiectul anexiunii lor nu mai este un secret pentru nimeni.

Imprejurările și în special ruperea relațiilor de prietenie între Împăratul Francezilor Napoleon și Țarul Alexandru I determină pe Ruși să micșoreze pretențiunile și să se mulțumească numai cu anexarea Moldovei până la Prut, act consfințit definitiv prin pacea dela 28 Mai 1812, dată nefastă în istoria neamului românesc, fiindcă de atunci Basarabia încetează de a mai face parte din trupul pământului românesc.

O epocă nouă de suferințe și de primejdii o aștepta, din partea

noului stăpânitor, cunoscut prin puterea numărului lui, prin brutalitatea și neîndurarea față de cei mai slabi.

Problema drepturilor noastre istorice asupra Basarabiei nici nu se poate pune. Numai reaua credință și orbirea pătimasă a vrăjmașilor noștri au mai putut ridica uneori contestațiuni asupra acestui adevăr.

Dar pentru a dovedi dreptatea noastră, dacă ar mai fi oare nevoie de acest lucru, nu este nevoie de studiul didactic al hrisoavelor, nu este nevoie de statistici birocratice sau de speculațiuni savante.

Cel mai bun apărător al cauzei noastre drepte, cea mai documentată cercetare, cea mai vorbitoare dovadă, le găsim ușor numai prin o simplă preumblare pe meleagurile Basarabiei și satele ei.

Numele satelor, denumirea văilor și dealurilor, graiul locuitorilor, numele de familie, obiceiurile, toate acestea sunt argumente mai tari și mai convingătoare decât orice propagandă, orice statistică sau studiu didactic.

Deasemenea, cetățile „de margine” stau mărturie vie a ființei de națională a poporului român în această parte de țară, precum fac și dovada că această margine a fost încă dela început considerată ca bază de apărare a Moldovei.

Și pentru a încheia, găsim necesar să arătăm modul practic cum profesorul De Martonne, trimis de conferința de pace dela Versailles (1918) să se informeze asupra temeiniciei pretențiunilor noastre asupra Basarabiei, a înțeles să se achite de această delicată și grea însărcinare și cum s'a convins de dreptatea cauzei noastre.

Nu a cercetat statistici, nu s'a oprit prin arhivele provinciei, nu s'a lăsat impresionat de aspectul orașelor, nu și-a cheltuit vremea în reuniuni mondene sau banchete oficiale, ci s'a dus direct la sursă ; luând contact cu țărănimea, cu care s'a putut chiar înțelege în graiul ei datorită latinității limbei.

A cercetat multe regiuni și multe sate și cu acest prilej, a întrebat un țaran dintr'un sat oarecare dacă în sat sunt, pe lângă Moldoveni și alți oameni, din alte neamuri.

Țaranul serios și plin de duh, s'a gândit o clipă, s'a scărpinat după ceafă și i-a răspuns : „Apoi cucoane, dacă vrei să afli ce fel de oameni trăiesc pe aici, du-te și dumneata în țintirim și citește pe cruci și de acolo îi vedea și dumneata cam ce fel de oameni trăiesc pe aici”.

Profesorul De Martonne a urmat sfatul țaranului, s'a dus în cimitirul satului și nu a găsit pe cruci decât nume autentic românești :

Arbore, Colibă, Bordei Verde, Pădure, Grozea, Gruia și a. m. d. Aceleași constatări le-a făcut, după aceia, pretutindeni.

Și astfel s'a putut duce înapoi la Versailles, să dea informațiuni, care de data aceasta exprimau adevărul în sensul cel mai absolut.

Tot ceea ce se găsește risipit în cuprinsul pământului Basarabiei, ca elemente străine de neamul nostru, nu sunt decât gunoaie aruncate de vântul rău al vremurilor și nimic mai mult.

Pământul este și rămâne totdeauna celor cari au cele mai multe și vechi morminte, săpate în trupul lui.

BASARABIA DELA 1812 PÂNĂ LA 1918.

Ocuparea Basarabiei de către Ruși a început încă din anul 1806, cu prilejul războiului lor cu Turcii, așa că în anul 1812 s'a consfințit o stare de fapt.

Poporul moldovean a avut prilejul de atunci să cunoască binefacerile stăpânirii rusești, omenia și firea dregătorilor moscoviți.

Biruri grele, omorător de apăsătoare, corvezi și rechiziții fără rost și fără socoteală, jafuri și samavolnicii fără număr, boerimea maltrată, necinstită și uneori asvârlită în temnițe, iată în câteva cuvinte sub ce aspect s'a prezentat dintru început stăpânirea rusească, înainte ca anexarea Basarabiei să fi fost consfințită prin tratatul de pace.

Când a venit vestea anexării, poporul de jos, cu instinctul lui care nu a dat niciodată greș, a înțeles de îndată ce soartă îl așteaptă și o pornire generală a cuprins mulțimea pentru a părăsi Basarabia și a se refugia dincolo de Prut.

Scene de un dramatism zguduitoare s'au produs pe malurile Prutului, pe tot cursul râului, unde frații s'au strâns pentru a-și lua rămas bun unii dela alții.

Mai târziu au început și emigrările în masă ale basarabenilor, trecând Prutul la frații lor de sânge, de limbă și credință.

Generalul Kisselev recunoaște el însuși această emigrare a basarabenilor „fiindcă ei preferau administrația turcă celei rusești”.

Cu toate aceste triste și dureroase constatări și cu toate că actul dela 28 Mai 1812 desvăluise, în toată neîndoelnica lui realitate, reaua credință a vecinului pravoslavnic, boerimea moldoveană continuă, la început, să acorde credit stăpânitorilor și să pună încă nădejdi în mărinișia și spiritul lor de dreptate.

Substratul acestei amăgiri îl forma simțământul religios, credința creștin-ortodoxă, care-și avea în Țar pe reprezentantul ei cel mai de seamă.

În această identitate de credințe vedeau ei garanția viitorului și pe ea își întemeiau nădejdlile lor într'un viitor de dreaptă și liberă dezvoltare a poporului moldovean.

Suflete cinstite, profund credincioase, caractere loiale și dintr'o bucată, Moldovenii cu greu își puteau închipui că ipocrizia stă alături cu credința și că o împărăție atât de mare și puternică și pe deasupra pravoslavnică, putea să nutrească gânduri rele, față de un popor mic și frate întru Christos.

Stăpânirea rusească a prins dela început această slăbiciune a poporului moldovenesc, a înțeles care este partea vulnerabilă a acestui neam plin de bunătate și cavalerism și a speculat totul în favoarea intereselor ei, care vizau pur și simplu nimicirea ființei naționale a poporului dintre Prut și Nistru, înghițirea și dispariția lui în neantul colosului moscovit.

Urmărind cu drăcească perseverență realizarea acestor gânduri, Rușii se feresc a întrebuița dela început metode brutale și a arăta față țelurilor lor adevărate.

Pe de altă parte, buni cunoscători ai psihologiei poporului moldovean, știau că întrebuițarea mijloacelor tari de constrângere va aduce după sine ațâțarea până la paroxism a simțământului național, atât de profund înfipt în sufletele moldovenilor și va provoca o rezistență de neînvins, din partea acestor oameni necăjiți, însă demni și hotărâți.

De aceia, atitudinea dela început a noilor stăpânitori, omenoasă în aparență, nu dădu prilejuri de mare îngrijorare subjugăților.

Până în anul 1871, Basarabia e socotită drept provincie, adică o formă administrativă care-i lăsa și recunoștea oarecari particularități de viață.

După 1871, Basarabia devine pur și simplu o gubernie rusească, cu alte cuvinte o formă care prezintă aspectul unei înglobări totale în imperiul rusesc.

Această evoluție lentă în forma de organizare a Basarabiei a corespuns exact progresiunii mijloacelor de constrângere, cari cu vremea, încep a căpăta din ce în ce mai multă asprime, devin mai radicale și descopăr complect adevăratele gânduri ale stăpânitorilor.

Ceea ce interesează din această tristă perioadă de subjugare, este

în primul rând acțiunea de desnaționalizare dusă de Ruși și cea de rezistență, opusă de poporul moldovean pentru a-și menține naționalitatea, cu toate atributele ei.

Singurul mijloc de afirmare a naționalității fiind limba, a fost firesc ca lupta nouilor stăpânitori să fie îndreptată dela început împotriva graiului moldovenesc, pentru a-l înlocui treptat-treptat cu cel rusesc, năzuind astfel să șteargă pentru totdeauna urma existenței pe pământul Basarabiei a poporului moldovean.

Mijloacele întrebuințate au fost multiple ; la început indirecte ; mai târziu, când s'a constatat nereușita acestora și recrudescența rezistenței, directe și brutale.

Au folosit în sprijinul lor : administrația, școala, biserica, dând greș complet pe toate aceste căi.

Și nu era de mirare !

Limba este atât de adânc înrădăcinată în ființa poporului român, încât întrebuințarea ei e asemenea unei funcțiuni organice, care nu poate înceta decât odată cu dispariția fizică a poporului.

În această ordine de idei, găsim potrivit a arăta aci cât de frumoasă, cât de curată și cât de literară se păstrase limba moldovenească din Basarabia, precum și câtă amărăciune provocase răpirea sălbatică din 1812 a Basarabiei pașnicilor locuitori ai ei, dând mai jos în întregime o **jalobă**, adresată de țăranii moldoveni, în anul 1816 către boerii departamentului :

CINSTIȚI BOERI DIPERTAMENTULUI

J A L O B A

„Di ar fi precum auzăm că au venit acum un credincios a împăratului, cu lacrimi ne-am bucurat, că pe sămne au auzat împăratul di nevoile noastre, că tare multe am tras și mai înainte cu oștile, dar și acum di când s'au închis Prutul, încă și mai multe. Că pe tot ceasul dăm di toate și nimeni nu ni mai întreabă de mai avem de unde da. În cât acum au rămas din cei mai mulți nu aveam nici ce mânca de mulțimea havalelilor ce facem în toate zălele cu cosări și cărături di fân, cu faceri și cu cărături di feliuri di lemni și cheresteli, încă și pe la Basarabiea, și la Chișinău, pe la Briceni și pe aiurea, cum și stânjeni di lemni, dar podvodărituri oștenești cu cară cu boi peste tot locul, cum și poștili din sat în sat peste tot locul, pin tot ceasul, pe la toți ofițarii, și slujbașii, și Căzaccii și săldații cu cai cu căruți, cu cară cu boi,

întrebat, neîntrebat, cu poroncă și fără poroncă, care cum apucă ni întrebat și cu bani ; dăm pentru surugii goștină, desătină și câte, altădată săldații și Cazaccii la fartiri țanem și hrănim, și luându-ni cu sâla cele ce se găsesc pe la casăli noastre și mânâncă, ba încă ni bat să le dăm ceeace nu avem, și apoi ni fac cu frică di li dăm și cfitanțae și câte alte nevoi tragem, precum știe cinstita părcălabie. Strajă pe hraniță dăm în toate zălili. Di vite cu totul ne-au sărăcit și tălharii că le fură. Și di ceea parte la Nemți s'au rădecat străjăle și numai a noastră au rămas di ni năcăjim încât nici dupa tălhari nu ne lasă să mergem ca să ni căutăm vitele în pripă, precum mai înainte eram dlobozi și nu ni se pute fura vitele ca acum.

Și pâne când dă Dumnăzău de să faci mai gloată, ne o mânâncă alții precum arătăm, ear nu ca mai înainte că putem vinde unde ni era voea, și pâne și vite și orice avem din munca noastră. Acum cu totul ni s'au închis aleșverișul, și sântem opriti și nici chirie di sare, și vin și altele ca mai înainte nu avem și nu știm ce să mai facem. Numai mila împăratului poate să ne scape de pieire întru care ni aflăm. Ce de ar da Maica Precista năstav să ni rădice greutățile aceste și să ni lase în obiceiurile noastre cele moldovenești care am apucat dela bătrânii noștri și să vinim în floare precum am fost, ca să slăvim numele împăratului, noi, și în urmă și urmașii noștri, și să petrecem totdeauna supt dregătorii Moldovii, pământeni de ai noștri, precum sântem deprinși și ne înțelegem în vorbă. Că noi alte rândueli nu pricepem și numai cât ni să adaog năcazurile și greutățile noastre.

Noi la aceste cu lacrimi ne rugăm și să facă mila împăratul cu noi.

Anul 1816 Fevruarie 15.

(ss) Eu Neculai Bordeiu

(ss) Eu Stefan Roșca

(ss) Eu Ichim Bobești

(ss) Eu Ion Ciupauca

(ss) Eu Tănăsă Dascălul

(ss) Eu Vasăli Bordei

(ss) Eu Toader Prodan

(ss) Eu Vasăli Bobești vornic și tot satul Răchitna, țănutul

Hotinul.

(ss) Eu Grigori Dascal am scris cu zăsa satului”.

În general învățarea limbei rusești s'a făcut cu mare încetineală, chiar de către boerii moldoveni.

De țărănime nici nu mai vorbim, fiindcă aceasta nu s'a putut vreodată deprinde cu folosința limbii rusești și mai ales, cu gândul de a părăsi graiul strămoșesc.

În rândurile țărânimii nereușita încercărilor rusești a fost totală.

Se arată mai jos cele trei căi folosite de stăpânirea rusească pentru suprimarea limbei românești, procedeele întrebuintate, precum și reacțiunea Moldovenilor.

Administrația.

La începutul stăpânirii rusești, conducerea pare a arăta oarecare măsură și rezervă în intențiunile ei.

Necunoașterea însă a limbii rusești îngreuiază considerabil mer-sul aparatului de Stat, funcționarii neputându-și exercita atribuțiunile, din cauza aceasta.

Unul din ei se plângea Guvernatorului că „spre alcătuirea așe-zărei birului este neapărată trebuință ca să avem scriitori moldoveni, fiindcă noi limba rusească nu știm, precum este cunoscut și excele-nței voastre”.

Altul nu execută ordonanțele guvernamentale, deoarece „nu le poate deslega, neștiind limba sau scrisoarea aceasta, a le tălmăci nu are cine”.

Boerii moldoveni adresează o „jălobă” „îndurătorului împărat, iu-bitorului de oameni stăpânitor împărat”, pentru a da încuviințarea întrebuintării limbii moldovenești, fiindcă „toate pravilele Moldovei nu sunt într'altă limbă decât în dreaptă limbă moldovenească, toate documenturile pentru moșii și pentru feliuri de giudecăți și învoele sânt alcătuite numai în limba moldovenească. Tot norodul acestei oblostii nu are înțelegere altei limbi decât a patriei sale”.

Față de această stare de lucruri și constatându-se redusul spirit de adaptabilitate al poporului moldovean la noua așezare politică din Basarabia, împăratul în rescriptul imperial dela 1818 Aprilie 29, hotărăște că „Oblostia Basarabia își păzește așa închegare de norod, pentru aceia își primește și osăbit chip de cârmuire”.

În ceea ce privește folosirea limbii, acelaș rescript precizează că „pricinele de giudecăți politicești și de hotăriri să vor lua în singura limbă moldovenească și giudecățile să vor face pe temeiul legiurilor și a obiceiurilor Moldaviei”.

Prin această hotărîre împărătească, Moldovenii au obținut fo-

loarea limbii lor în justiție și în administrația județeană, precum și aplicarea legiurilor moldovenești, ceea ce era deopotrivă cu o auto-nomie.

Aceasta constituia o izbândă pentru poporul moldovean, căruia i se recunoștea astfel existența, ca națiune și ca o realitate vie, care nu putea fi ignorată de nimeni.

Izbânda aceasta a avut însă cu totul alte urmări.

Rezistența Moldovenilor și puterea de afirmare a ființei lor na-ționale au deschis ochii conducătorilor asupra caracterului dârz și inadaptabil al poporului dintre Prut și Nistru și au determinat o re-acțiune violentă a asupritorilor, însă pe altă cale.

Ca urmare, aplicarea rescriptului împărătesc a început să fie sa-lotată prin măsura luată de a se aduce, în instituțiunile cu drept de folosire a limbii moldovenești, funcționari de origină curat rusească, cari neștiind românește, șileau pe cei interesați să învețe și să între-buinteze din nevoie, limba rusească.

Pe de altă parte, instituțiile cari aveau dreptul a folosi limba rusească, cum era poliția de pildă, căutau să impună celorlalte folo-sirea limbei asupritorilor, amenințându-le că „hârțiile ci vor intra di-la acele locuri către această poliție în limba moldovenească, vor ră-mâne fără nici o împlinire”.

Ipocrizia asupritorilor era vădită: pe deoparte, măsuri echitabile și omenești, însă numai pentru salvarea aparențelor ; pe de altă parte, în aplicarea practică a măsurilor, sabotare și perfidie.

Reacțiunea Moldovenilor a fost și de data aceasta promptă și energică.

Judecătorii moldoveni cei dintâi opun rezistență acestor ten-dințe.

Argumentele lor erau întemeiate, fiindcă, după cum arată ei, în diferite plângeri, „sântem cu totul lipsiți de știința limbii rusești”, cu atitudinea, fermă și plină de demnitate, unul din ei arătând răs-plăcat că „nici cu un chip di astăzi nu mă unesc a iscăli hârțiile ci de-acum să vor lucra în limba rusească care mie îmi este cu totul necu-noscută”.

Până în anul 1828, de bine de rău, Moldovenii au izbutit să men-țină limba lor ca limbă oficială, în justiție și administrație.

Îngrijorați de spiritul hotărît și conservator al Moldovenilor, Rușii trec la măsuri radicale și la 29 Februarie 1828 sancționează le-

gea prin care se suprimă privilegiile acordate până acum limbei moldovene, prin rescriptul dela 1818.

Limba rusească singură deveni limba oficială, cu îngăduința de a se face, „după necesitate”, traduceri și în limba moldovenească.

Măsura se dovedi inoperantă, fiindcă cu toată strășnicia acestei dispozițiuni, limba moldovenească rămâne în picioare, impunându-se ca o necesitate inexorabilă, fiind vorbită de majoritatea absolută a populației dintre Prut și Nistru.

De o învățare a limbei rusești, nici nu putea fi vorba; lucrul acesta se făcea cu atâta greutate, încât s'a simțit nevoia angajării tălmacilor în administrație.

Boerimea ia din nou inițiativa luptei pentru repunerea limbei strămoșești în drepturile ei firești, reprezentantul ei atrăgând „Luarea aminte Guvernatorului General al Rusiei Nouă și Basarabiei asupra neapăratei nevoi de a se permite în Basarabia persoanelor particulare să înainteze cereri în limba moldovenească, iar hotărârile noi să se publice cu traducere în această limbă”.

Ca urmare, Guvernatorul a dispus mai întâi ca „toate instituțiile administrative ale oblostiei să primească cererile în limba moldovenească cu traducerea lor în limba rusă, iar toate nouile publicațiuni să fie în limba rusă și moldovenească”.

Mai târziu, în anul 1836, senatul cârmuitor din Petersburg se simți obligat să modifice legiurile pentru a se putea întrebuința limba română ca limbă oficială, dând în acest sens un ucaz în care se specificase, printre altele că: „cercetând propunerea ministerului de justiție privitoare la acordarea de ușurințe locuitorilor oblostiei Basarabiei, **cari nu știu limba rusă**, în relațiile lor cu instanțele judecătorești și fiind de acord cu concluziunile ministerului, a hotărât:

a) În oblostia Basarabiei interogările în chestiunile penale și în instrucțiuni se vor face în limba rusă **sau moldovenească**, luându-se în seamă care din acea limbă este mai bine cunoscută celui interogat.

b) Cererile, avizele și orice fel de lămuriri înaintate instanțelor judecătorești din Basarabia, în chestiuni penale și de instrucție să se primească **în limba moldovenească, fără traducere**, lucrul ce se va face de **translatorul jurat**”.

Acest ucaz, care avea însă un termen de îngăduință de 7 ani, recunoaște total drepturile de suveranitate ale limbei românești în cuprinsul Basarabiei și constituie o nouă izbândă a poporului moldovean în lupta lui dâră și dreaptă pentru graiul strămoșesc.

Însă nu spiritul de dreptate și omenie au determinat pe Ruși să revină asupra legii din 1828, ci necesitatea, ei constatând că poporul moldovenesc este neclintit în hotărîrea lui de a-și menține și impune graiul.

Până în anul 1843, cu alte cuvinte timp de 31 ani, Moldovenii izbutesc să impună limba lor ca limbă oficială în administrație și justiție, zădărniciind astfel îndemânatica tactică folosită de asupritor, pentru a obține desnaționalizarea pe calea administrativă.

După anul 1843, ea a fost izgonită definitiv și a pierdut caracterul de limbă oficială, rămânând a fi folosită numai în școală și desigur, în relațiunile particulare.

Până la unirea din 1918, Rușii au folosit numai limba rusă ca limbă oficială, continuând încercările de desnaționalizare prin mijlocul acesta.

Rezultatele au fost însă aproape nule.

Dacă la orașe și în special în lumea intelectualilor și funcționării mei, limba rusă a găsit un tărâm de dezvoltare și a prins oarecare rădăcini, la sate, în lumea țăranimii, care a reprezentat totdeauna neamul românesc în tot ce are el mai autentic și mai rezistent, silințele rusești au rămas sterpe.

Poporul moldovean a rămas până la urmă refractar învățării limbii rusești și aceasta nu numai din cauza unei inadaptabilități organice și spirituale, ci și dintr'un simțământ de mândrie și demnitate.

Școala.

În Rusia, școala în general nu a constituit obiect de preocupare pentru cei dela cârma statului.

Lăsarea în întuneric și sălbăcie a noroadelor, făcea parte din sistemele de guvernare autocrată și numai așa se explică de ce la începutul veacului al 19-lea nu exista în toată Rusia decât 315 școli primare, iar către jumătatea veacului, numărul lor de abia se îndoiește.

Era firesc deci ca poporului basarabeian să nu i se creieze o situație mai fericită, sub acest raport.

La început, școlile moldovenești au funcționat pe lângă mănăstiri, unde limba de predare a fost cea românească, fiindcă ele nu aveau nici un fel de legătură cu autoritatea de stat.

Școlile de mai târziu au luat ființă cu zgârcenie, mai ales în a 2-a jumătate a veacului al 19-lea, când politica de desnaționalizare a intrat într-o fază hotărîtoare.

În acea epocă, între anii 1876 și 1906, adică în 30 ani, s'au creiat în Basarabia în mijlociu câte 2 școli anual de fiecare județ, iar între 1906—1916, adică în 10 ani, câte 4 școli de județ, anual.

Rezultatele nu puteau fi decât minime pentru mulțimile rurale, deoarece în numărul de mai sus se cuprindeau și școlile particulare, minoritare și bisericești.

În ceea ce privește limba de predare în școlile acestea, este interesant de arătat că atât timp cât limba românească a fost recunoscută ca limbă oficială în treburile administrației și justiției, de aceeași situație s'a bucurat și în școală.

Până la începutul celei de a doua jumătăți a veacului, găsim această limbă pretutindeni: în școlile primare parohiale, în școlile ținutale (gimnazii), în școlile lancasteriene, în liceul regional și în seminarul teologic din Chișinău.

Chiar în învățământul particular, limba română stă alături de cea rusă, iar în școlile lancasteriene este trecută ca limbă oficială, după cea rusă.

Caracterul aparte și numărul masiv al Moldovenilor s'au impus stăpânirii rusești, care, trebuie să recunoaștem, nu cu inima ușoară acorda astfel de favoruri limbii moldovenești și nu putea să privească cu ochi buni, proeminența pe care o păstrase poporul moldovenesc, în așezările dintre Nistru și Prut.

Este de adăugat aci că nu era vorba de privilegii și nici de bunăvoință, cu care Rușii nu s'au dovedit niciodată prea darnici, ci pur și simplu, constatarea și recunoașterea unor realități, de cari trebuia să se țină neapărat seama.

Incurajați de situația de întâietate pe care o avea limba românească, Grecii cer și ei ca să se admită și limba grecească în școlile lancasteriene. Cererea lor este respinsă de Guvernator pentru că „proiectul înalt întărit pentru înființarea școlilor lancasteriene în Basarabia prevede că predarea trebuie să se facă numai în două limbi, rusă și moldovenească”.

Începând însă din anul 1836, când apare ucizatul cunoscut, care limita la 7 ani termenul de privilegiu al limbii românești în administrație și justiție, limba română începe să piardă din importanța ei, în școli.

Boerii moldoveni, totdeauna trezi la datorie și totdeauna gata de luptă, intervin din nou și datorită lor se introduce limba română și în școlile ținutale din Bălți, Hotin și Soroca.

În ceea ce privește școlile de țară, limba română a rămas cea de bază, întrucât aceste școli erau opera boerilor moldoveni, mărînimoiși și iubitori de neam și limbă.

Țărănimia însăși participă efectiv la această operă de cultură națională, durând clădiri, înzestrându-le cu mobilier, plătind învățătoria, etc.

Până la anul 1859, limba românească își menține în școlile basarabene o situație mulțumitoare.

În urma actului politic de mare importanță, săvârșit în Principatele Române și care scoate încă odată în evidență vitalitatea și aspirațiunile neamului românesc de pretutindeni, Rușii reacționează puternic, scoțând limba românească dela liceul regional Chișinău și dela seminarul teologic.

În anul 1871 limba românească a fost scoasă și dela toate școlile ținutale.

Nici aceste constrângeri însă nu au putut să ducă la rezultatele dorite de Ruși.

Limba moldovenească se impunea singură, chiar învățătorilor ruși dela țară, unde puterea de rezistență era de neînfrânt.

Este pe deplin concludent raportul unui inspector școlar rus, după inspecția făcută școlii din Târnova, județul Soroca, prin anul 1875, în care arată superiorilor săi următoarele: „cu toate că învățătorul Dubina funcționează la această școală de 5 ani, copiii moldovenilor nu înțeleg rusește. Așa un elev, care a frecventat destul de regulat școala, timp de 5 ani, nu înțelege cuvintele cele mai simple: coarne, picioare, etc., desigur învățătura s'a predat în limba moldovenească”.

Se poate vedea din aceste rânduri că măsurile oficiale, luate cu rigurozitate absolută, caracteristică stăpânirii rusești, s'au dovedit neputincioase în fața forței naturale, pe care o opuneau tradiția, iubirea de țară și de grai a Moldovenilor.

În anul 1905, încurajați de evenimentele petrecute în Rusia și de făgăduelile unei vieți noi, pornite de dincolo de Nistru, boerimea moldovenească se constituie într-o societate culturală și în ședința dela 8 Decembrie 1905 a hotărât „să se înainteze adunării generale a Zemsavei Guberniale din Basarabia ce se va ține la 10 Decembrie 1905, o cerere ca să arate Guvernului urgenta și neîntârziata nevoie de a se introduce limba moldovenească în școlile primare din satele cu populația exclusiv sau în majoritate moldovenească din Basarabia”.

Făgăduelile făcute sub presiunea evenimentelor din 1905 nu au mai fost respectate, odată primejdia revoluției înlăturată, așa că această hotărîre a rămas fără de urmare.

Lucrul esențial este că toate străduințele rusești pentru a gătui școala moldovenească s'au prăbușit, izbindu-se neconținut de dărzenia neînduplecată a poporului.

Limba moldovenească a rămas mai departe o realitate vie, o forță de nedistrus, o permanentă afirmare a drepturilor noastre istorice, între Prut și Nistru.

La Unire regimul rusesc a lăsat în Basarabia un număr de 1384 școli primare cu 80.999 elevi, repartizați astfel :

— 839 școli rusești în satele moldovenești, cu 43.308 școlari.

— 545 școli în satele nemoldovenești, cu 37.691 școlari.

Localuri proprii nu existau decât foarte puține și acelea ruinate : majoritatea școlilor funcționau în case închiriate, neîncăpătoare și nepotrivite scopului.

Personalul era descomplectat și nu corespundea scopurilor regimului românesc, care trebuia să îndrepte pe alte căi dezvoltarea școlii primare românești.

Învățământul secundar dispunea numai de 29 școli, care ca și cele primare erau cu totul străine de nevoile culturale ale elementului românesc, iar învățământul normal, numai de 3.

Fapt este că dacă limba românească a rezistat tuturor încercărilor de nimicire și a rămas nealterată, cultura poporului moldovean s'a reșimțit puternic din cauza regimului la care a fost supus.

La începutul veacului al 20-lea știutorii de carte moldoveni erau în proporția de 10% pentru bărbați și 1,7% pentru femei, în timp ce alte popoare cari trăiau în Basarabia, aveau o situație mult mai bună.

Astfel :

— Germanii : 65% știutori de carte bărbați, 62% femei.

— Polonezii : 55% bărbați și 52% femei.

— Evreii : 49% bărbați și 24% femei.

— Rușii : 42% bărbați și 21% femei.

— Bulgarii : 31% bărbați și 6% femei.

Această situație indică ea singură vitregia regimului școlar impus poporului moldovean și țelurile urmărite prin aceasta.

Biserica.

Folosirea limbei române în biserică se confundă cu însăși ființa națională și credința neamului nostru de pretutindeni.

Biserica și limba fac amândouă un tot indivizibil.

Totuși Rușii nu s'au sfiit să încerce a forța lucrurile și pe această cale.

Nereușita lor a fost dela început categorică, ei făcând greșeala de tactică să atace ființa noastră națională tocmai acolo, unde era punctul de maximă rezistență.

Intr'adevăr, după tradiția românească, biserica a fost totdeauna instituția de cultură națională cea mai puternică, citadela inexpugnabilă a însăși ființei noastre naționale.

În Basarabia, primele școli au funcționat pe lângă mănăstiri și parohii, iar după răpire, biserica basarabeană s'a arătat vrednică de tradiție și de faptele predecesorilor, câștigând cu drept cuvânt, un nou titlu de glorie, în lupta dusă împotriva tendințelor rusești de desnaționalizare.

În 1812, se găseau pe pământul Basarabiei 12 mănăstiri, 13 schituri și 749 biserici : era deci o forță organizată, cu o tradiție puternică și cu un program de naționalism integral, tot clerul mirean și monahal aparținând poporului moldovean.

Până în anul acela, biserica Basarabiei ținea de Mitropolia din Iași ; după răpire devine dependentă de Sinodul rusesc și începe o viață aparte, luând denumirea de Arhiepiscopie a Chișinăului și Hotinului.

Biserica basarabeană se adaptează repede noiei situații și, urmând calea tradiției, se pune de îndată în slujba culturii moldovenești.

Imediat după răpire, înființează Seminarul Duhovnicesc (1813) pentru a împlini o lacună simțitoare, creiată prin despărțirea de Mitropolia din Iași, unde tinerii basarabeni erau trimiși înainte pentru a deveni preoți și un an mai târziu, ia ființă tipografia eparhială.

Aceste două instituții se datoresc Mitropolitului Bănulescu, a cărui atitudine a fost de mult sprijin poporului basarabean.

Până în anul 1841 această tipografie tipărește o mulțime de cărți moldovenești, majoritatea fiind retipărite după cărțile moldovenești vechi.

Opera de rusificare, prin biserică, începe propriu zis în anul 1864, însă cu manifestări slabe.

Odată cu venirea lui Pavel Lebedev în capul Arhiepiscopiei (1871), această acțiune se desfășoară cu mijloace violente, alungându-se fără îndurare preoții și profesorii cari activau pe tărâmul național, afară din căminurile lor sau chiar deportându-i în inima Rusiei.

Limba românească este izgonită din serviciul divin, cărțile bisericesti moldovenești distruse și aproape jumătate din biserici închise.

Poporul moldovean neînțelegând limba rusească încetează a mai frecventa bisericile rămase și preferă să se roage lui Dumnezeu, singur, în fața icoanelor de acasă, unde de altfel se oficiau în taină botezurile și cununile.

Tipografia eparhială este distrusă pentru a pune capăt tipăriturilor moldovenești și a lăsa poporul în o totală beznă.

Reacțiunea a fost puternică, nemulțumirile s-au manifestat într'un mod care a pus pe gânduri Sinodul rusc. El a trimis la Chișinău pe Episcopul Serghie Lapidevski, om ponderat și mai înțelegător al nevoilor poporului de baștină.

În anul 1898 vine în capul Arhiepiscopiei Iacob Piatnițchi, adevărat păstor sufletesc, care se identifică repede cu nevoile Moldovenilor și care cere Sinodului ca să aprobe tipărirea în limba română, însă cu caractere cirilice, de cărți și foi volante cu conținut religios.

Motivarea acestei cereri este cinstită și cavalierească, prin aceea că nu ocolește adevărurile triste din Arhiepiscopia sa, în care „în cele mai multe din satele Basarabiei populația ortodoxă se compune, în majoritate, din moldoveni și adesea ori chiar numai din moldoveni, care cunosc numai limba moldovenească și nu înțeleg deloc limba slavă bisericească și nici pe cea rusească, chiar în forma ei vorbitoare”.

Aprobarea acestei măsuri veni și sub cenzură, se putu începe tipărirea cărților în limba moldovenească.

Urmașul lui Iacob, Vladimir Sinchievici continuă opera de înțelegere creștinească și de dreptate, începută de predecesorul său și săvârși fapte cari îi dau dreptul la nesfârșita recunoștință a poporului moldovean.

El încuviință redeschiderea tipografiei eparhiale, cu care prilej urează „răspândirea cât mai repede în popor a cărților ce se vor tipări în această tipografie, doar s'a mai răsipi întunericul cel mare, în care zac Moldovenii”.

Își desăvârșește opera sa de înțelegere, dând putință clerului să scoată la începutul anului 1908, primul număr din revista „Luminătorul”.

Activitatea acestor doi mari prelați, mai întâi de toate creștini și oameni ai adevărului și dreptății, nu putea să mulțumească politica țaristă, care urmărea cu totul alte țeluri și care pune deodată capăt epocii de omenie și înțelegere, inaugurată de Arhiepiscopii Iacob și Vladimir.

Odată cu venirea lui Serafim Ciciagov, se reîntronează sistemele de prigoană barbară, de împilare și de nesocotire a celui mai elementar spirit de omenie și dreptate, începute de Pavel Lebedev.

Tipografia este închisă, revista „Luminătorul” își încetează activitatea din cauza teroarei, preoții nu mai îndrăznesc să-și păstorească poporul în spiritul datinilor naționale, într'un cuvânt se creiază o atmosferă de groază, din care nu au de câștigat decât sectele.

Este foarte important a arăta aci că apariția sectelor religioase nu a fost în fapt decât consecința logică a regimului de împilare aplicat poporului moldovean și a beznei sufletești și spirituale, în care intenționat a fost lăsat acest popor, de asupritorii lui creștini.

Poporul moldovean însă a rămas mereu stâncă de granit, de care s'au lovit fără de folos, toate încercările furioase ale vrăjmașilor, care vedeau prin însăși furia aceasta, întreaga lor neputință și nedreptate.

Arhiepiscopii care urmară, Platon Rojdestvenschi (1914 — 1915) și Anastasie Gribanovschi (1915, — 1918), sunt ultimii păstori ruși ai poporului moldovean și cu ei se încheie seria acestora.

Recapitulând întreaga activitate desfășurată de stăpânirea rusească, pe tărâmul bisericesc și pentru desnaționalizarea norodului moldovean, constatăm că toate încercările făcute și toate silniciile folosite, nu au dus la nici un rezultat, vitalitatea nedesmințită a poporului nostru rămânând întreagă și de neînving.

Cu toată rusificarea numelor preoților, cu toată aparenta slavizare a spiritului și mentalității acestora, simțămintele românești au rămas neatinse, iar acțiunea de rusificare, prin biserică, s'a dovedit fără efect.

În pătura țărănească nu s'a putut realiza nici măcar aceste aparențe, blocul poporului rămânând curat și limpede, ca și când nici o vitregie nu ar fi trecut peste el.

Credincioși scopurilor politice urmărite și metodelor lor caracteristice, Rușii au lăsat Basarabia în stare de înapoiere și pe toate celelalte tărâmuri de viață.

Agricultura.

Proprietatea agricolă nu a fost organizată în sensul nevoilor mulțimilor și a principiilor de dreptate socială.

Pământul Basarabiei a aparținut până la Unire, în proporție numai de 56,5% micii proprietăți (cu suprafețe mai mici de 100 ha.), restul de 35,3% marei proprietăți și 8,2% statului.

Inventarele agricole erau în majoritatea lor absolută în mâinile proprietarilor, țăranimea nedispunând decât de instrumente rudimentare și în foarte mic număr.

Viața comercială.

Comerțul a fost lăsat în completă părăsire.

Vechile centre comerciale din Basarabia : Hotin, Soroca, Bălți, Atachi, Chișinău, Orhei, Tighina, Cetatea-Albă, Chilia, Reni, Ismail, Bolgrad, Cahul, Leova, Căușani, Criuleni, Cubei, Hâncești și Călărași, toate erau lipsite de orice însuflețire comercială, cu magazine și depozitele goale, cu întreprinderile aproape complet lichidate și fără nici un fel de perspectivă de viitor.

Viața industrială.

Industriile erau în aceeași stare de plâns.

Mișcarea industrială nu a avut o dezvoltare însemnată, pe timpul stăpânirii ruse.

Cele 166 întreprinderi industriale (fabrici și ateliere) cu o producție de abia 3.000.000 ruble și cu un personal muncitoresc de 5.900 lucrători, dovedesc cu prisosință cât de puțin înaintată era industria în Basarabia și cât de disproporționată, față de imensele și variatele resurse ale provinciei.

La Unire, aproape toate fabricile sau atelierele au fost găsite închise, fie din cauza lipsei de materii prime, fie pentru că erau distruse, fie că lipsea mâna de lucru.

Ca urmare a stăpânirii rusești, atât în comerț cât și în industrie, participarea elementului românesc era cu totul absentă.

Aspectul comerțului și industriilor luase o fizionomie cu totul alta, decât aceea pe care o avea la răpirea provinciei de către Ruși..

În locul cinstiților și pricepuților negustori, meseriași și indus-

trii moldoveni, au fost aduși și instalați jidovii din Polonia, cari în vremea și cu spiritul de pătrundere, caracteristic popoarelor parazitare, izbutiră să gonească tot ce era românesc și creștin în comerțul și industria basarabească și să stăpânească apoi în mod absolut întreaga viață economică a provinciei.

Căi de comunicație.

Comunicațiile de uscat au fost complet neglijate și erau departe de a corespunde necesităților economice ale provinciei.

Dacă nu ar fi existat cele 2 artere de legătură cu Chievlul și Odesa, Basarabia ar fi putut fi considerată ca izolată în mod complet de restul lumii.

Căile ferate aveau circa 1.000 km. de linii, ceea ce pentru suprafața de 44.000 km. p. a Basarabiei era foarte puțin ; toate largi și improprii materialului rulant al statului român ; cu gări foarte puține (uneori chiar numai în simple vagoane de marfă) și cu terasamente slabe, fără balast și consolidare.

Șoselele, inexistente.

Basarabia avea la Unire 413 km. de construcții în acest domeniu.

Nu era însă vorba de șosele, în înțelesul adevărat, ci numai de cârâmpie de drumuri, porțiuni reduse la urcușuri și terasamente executate pe drumuri naturale.

În realitate nu se găseau decât două șosele propriu zise și anume : Chișinău — Orhei și Chișinău — Hâncești.

Restul drumurilor erau pe pământ și brăzdau în lung și lat, câmpul și dealurile, răpind culturile agricole o mare întindere de teren cultivabil (cca. 50.000 ha.).

În preajma anului izbăvitor — 1918 —, făcându-se bilanțul celor 106 ani de stăpânire rusească, se constată că și în această grea încercare, poporul românesc dintre Prut și Nistru face dovada unei slăbici fără egal, reușind să ajungă la limanul suferințelor de tot felul, cu limba neștirbită, cu datinele neatinse și cu credința mai trează ca oricând.

Cu toate că au fost mai îndemânatici și mai psihologi decât alți vrăjmași ai neamului nostru, Rușii și-au văzut năruite toate visurile lor de desnaționalizare și toate planurile de stăpânire definitivă a me-
negusturilor basarabene.

Nici silniciile administrative, nici vexațiunile din școli și nici prigoana sălbatică și necreștină abătută asupra bisericii, nu i-au dus la țelurile urmărite, așa că anul Unirii găsește intactă omogenitatea poporului românesc și actul ei se săvârșește în chipul cel mai firesc cu putință.

Împotriva tuturor defăimărilor desmățate ale vrăjmașilor noștri și împotriva nesfârșitei vitregii cu care ne-a dăruit soarta, poporul românesc a dovedit și cu acest prilej că merită să trăiască în libertate ca unul ce reprezintă în gradul cel mai înalt, spiritul de conservare a ființei naționale.

Și încheind aceste pagini, care se referă la epoca de tristă aducere aminte a stăpânirii rusești, trebuie să aducem prinosul de recunoștință boerimei moldovene, care a păstrat până la urmă mândria și demnitatea neamului și mai ales, admirabilului popor moldovean, care cu îndărătnica lui rezistență, a știut să mențină intactă comoara graiului și datinelor, pentru a o oferi neîntinată Regelui Intregitor de Neam, în ziua mare a Unirii.

U N I R E A

Asupra Unirii Basarabiei cu Regatul României s'au scris și s'au spus multe lucruri controversate, ocolindu-se din neștiință sau cu rea intenție, adevărurile.

Desigur că dușmanii neamului românesc au căutat să arunce o umbră de îndoială și întinare asupra măreției acestui act, tăgăduindu-i caracterul unei libere și nesilite manifestări a voinței populare sau prezentându-l ca o întâmplare norocoasă și nimic mai mult.

După cum se va vedea, Unirea a fost actul reflex al instinctului național și săvârșirea lui n'a fost nici întâmplare și nici silnicie, ci pur și simplu, desnodământul firesc al unui proces istoric.

Răpirea Basarabiei nu a pus capăt legăturilor sufletești și materiale ale poporului basarabean cu Moldovenii de dincolo de Prut.

Dimpotrivă, adversitatea împrejurărilor produce o ațâțare a naționalismului moldovenesc, iar boerimea și oamenii cu carte privesc mai mult către Iași, decât către Kiev sau Odessa.

Când mijloacele de constrângere ale Rușilor devin violente și când intențiunile lor de gătuire a vieții naționale nu au mai fost o taină pentru nimeni, simțământul de solidaritate cu frații de peste Prut, a izbucnit ca o reacțiune organică.

Guvernatorii ruși ai Basarabiei toți vorbesc în documentele tim-

pului, de naționalismul boerilor moldoveni, de lupta lor pentru păstrarea datinilor și limbii.

Numeroși boeri moldoveni (Rășcanu, Bașota, Donici, Roset, Sturdza, etc.) iau atitudine demnă și mândră față de puternicii stăpânitori, rămânând totdeauna dârzi și neînduplecați în simțirea, gândirea și fapta lor.

De altfel, ce era această luptă a boerimii moldovene pentru păstrarea graiului, pentru menținerea datinelor și respectarea credinței, dacă nu afirmarea intențiilor refacerii vechii Moldove?

Multe din documentele epocii aceleia fac dovada că ideea reintegrării Moldovei a stăpânit permanent spiritele.

Deasemenea, nenumărate întâmplări stau mărturie vie a acestei afirmațiuni.

Astfel în acea epocă, s'a găsit în Basarabia o pecetie cu toate simbolurile vechilor județe moldovene.

Pecetea a dat de gândit Rușilor, care au constatat că ea „avea Stema Moldovei, fără nici o urmă că Basarabia aparține Rusiei”.

Autorul peceții a fost găsit, Spătarul Iordachi Bucșănescul, și persecuțiile pe care le-a îndurat pentru că a fost dovedit „devotat nației sale moldovenesti”, l-au făcut să treacă Prutul și să se stabilească în „vechea patrie Moldova”.

În anul 1839 doi ofițeri moldoveni, maiorul Leon (aghiotantul Domnului Moldovei) și căpitanul Cogălniceanu se opresc în Basarabia, în trecere dela Iași spre Odesa. Autoritățile ruse îi urmăresc, bănuindu-i purtători de cuvânt ai Domnitorului Moldovei.

Mișcarea dela 1848 găsește un mare răsunet și în Basarabia, ceea ce determină stăpânirea rusă să ia măsuri riguroase la granița Prutului.

La Chișinău se proiectează scoaterea unei gazete — „Român” — a cărei denumire singură cuprinde ideea naționalismului integral.

Unirea Principatelor Române (1859), actul istoric care constituie cheia de boltă a întregului edificiu național-român, dă impulsuri noi ideii de unire.

Atitudinea boerilor moldoveni devine din ce în ce mai îndrăzneată, iar ideile și gândurile lor încep a se cristaliza.

Venirea în Chișinău a unui ofițer român, în anul 1861 „ca să cumpere cai pentru armata română”, dă prilejul unor dese reuniuni și consfătuiri în casele boerești din Chișinău, pe care ofițerul român le vizita obișnuit.

Nu se poate preciza ce s'a discutat în acele reuniuni; fapt este însă că, după plecarea ofițerului român, autoritățile ruse constată că s'a format în Chișinău un mănunchiu de boeri „moldavofili infocați care visează o singură Românie unită”.

Un alt document rusesc confirmă și el existența acestor tendințe unioniste, în rândurile boerimii, menționând partidul unor boeri „care visează să restabilească nația moldovenească în Basarabia, în vederea apropierii împrejurărilor, care ar da nației dreptul a cere unirea cu Moldova”.

În fruntea acestui partid stăteau Alexandru Cotruță, Carol Cotruță judecătorul, frații Casso, frații Cristi și Constantin Cazimir cu fiul lui.

Stăpânirea se alarmează. Ministrul Școalelor din Rusia, Conte D. A. Tolstoi, cu prilejul inspecțiilor făcute în 1867, constată că Moldovenii nu știu rusește și că în biserici se slujește încă în limba moldovenească și ordonă să se pună „capăt acestei despărțiri de stat întrucât acum, poate mai mult ca oricând, cultura rusă a Moldovenilor din Rusia, a căpătat o semnificație politică, deoarece unirea Moldovei cu Valahia și formarea unui principat aproape neatârnat și puțin binevoitor pentru noi, produce o acțiune de atracție vădită și la vecinii moldoveni din Basarabia”.

În afară de aceste fapte, mai sunt și altele, care dovedesc că ideea unirii a fost o realitate. Dacă nu luase forma unor manifestări organizate, exista totuși în adâncurile sufletelor și era cultivată în tăcere, cu discreție, dar și cu perseverență.

Astfel :

Scriitorii basarabeni de talia unui B. P. Hașdeu, Donici, D. Moruzi părăsesc Basarabia și se stabilesc în Principate, unde prezența lor singură, însemnează un steag de raliere.

Ei sunt elementele de legătură între cele două țări surori și împământenirea lor repede și totală în literatura și cultura românească a fost semnul identității de simțăminte și aspirațiuni ale acestora.

Emigrarea lor avea aceleași rosturi ca și emigrarea atâtor Transilvăneni, Bucovineni, Macedoneni, toți precursori ai ideii românilor și ai unirii.

Ideile ultra-naționaliste ale lui Alexandru Hajdău și Al. Sturdza ascund înapoia intrasiguranței lor, aceeași tendință, unirea fiind forma superlativă pe care o putea căpăta aspirațiunile lor radical-naționaliste.

Al. Sturdza, după cum îl acuza Vice-Guvernatorul rus al Basa-

rabiei din acea epocă, a pus „în circulație un plan ca în Basarabia drepturile și obiceiurile moldovenesti nu numai să fie păstrate, ci să fie lărgite. El nu-și ascundea dorința de a vedea Moldo-Vlahia ca o împărăție independentă împreună cu Basarabia, Bucovina și Transilvania”.

Boerul Vasile Stroescu, patriotul cunoscut de toată lumea, ajută cu banii lui și școlile din Regat și Transilvania, ridicându-se mult deasupra unui patriotism regionalist și îmbrățișând astfel ideia românismului, cu alte cuvinte a unirii complete, totale și fără nicio rezervă.

La rândul lor, scriitori ca Vărnăv, Stamati, Sârbu, Donici, Gore și în ultimul timp, Mateevici, prin însăși opera lor literară, sunt ei altceva decât soldații ideii de unire?

Nici un prilej nu a fost pierdut pentru ca ideia națională să fie promovată, de către boerime, intelectualitate și în general de către toți cei cari aveau conștiința naționalității.

Este adevărat că poporul de jos, care constituia marea masă, a stat deoparte de aceste frământări, amortit, aparent nesimțitor la tot ceea ce petrecea la orașe și năcăjit de nevoile de tot felul, care-l apăseau neîndurătoare.

Însă sub aparența aceasta de totală pasivitate, în subconștientul poporului, năzuința reîntregirii vechei Moldove nu a dispărut o clipă; instinctul lui puternic, nedesmințit dealungul veacurilor, lucra tot în sensul imperativelor naționale, prin însăși rezistența opusă acțiunii de desnaționalizare și prin sgârcenia cu care își păstra comoara datinelor și graiului.

În ultimă analiză, acestui instinct se datorește izbânda noastră pretutindeni, și în Basarabia și în Ardeal și în Principate, așa că nimeni nu poate contesta și mulțimilor meritul Unirii, din cauza aparențelor de indiferență, amorțeală și pasivitate.

După sguduiri sociale care au clătinat pentru o clipă uriașul edificiu al statului rus, în 1905, Moldovenii se mișcă și revendicările lor nu se formulează pe planul social, ci pe planul național, în scopul îmbunătățirii condițiilor vieții naționale.

Se formează 3 grupări cu caracter naționalist: a boerilor, a studenției și a intelectualilor.

Introducerea limbii naționale în școli și în biserică este dezideratul cel mai de seamă, partea cea mai importantă a revendicărilor tuturor grupărilor, căreia curând îi urmează și aceea a autonomiei.

Un ziar naționalist, radical și plin de curaj, își începe apariția în anul 1906 și al cărui titlu, „Basarabia”, spunea totul.

Ziarul intră în luptă impetuos și cere rând pe rând introducerea limbii în școli, biserică și administrație, autonomia Basarabiei și constituirea unui „Consiliu provincial superior”, care avea să devină 12 ani mai târziu „Sfatul Țării”.

Ca urmare a acestor manifestațiuni cu caracter naționalist, se formează și un partid național în frunte cu P. Dicescul, sortit să devină instrumentul de execuție al programului formulat.

Este adevărat că mișcarea națională începută în anul 1905 nu are aspectul unei iridente și nici nu exprimă fățiș intențiuni unioniste.

Se putea însă să fie altfel? Condițiunile în care se afirmau tendințele naționaliste ale poporului moldovean erau de așa natură, încât poate fi socotită ca foarte temerară chiar numai manifestarea revendicării autonomiei și limbii.

Autocratismul rusesc era încă în picioare și reacțiunile lui erau de temut.

Regimul care urmează sguduirilor dela 1905 a fost însă un regim de mână tare, regimul vestitului Stolipin, care puse capăt brusc tuturor veleităților de viață culturală și națională de sine stătătoare.

Puține publicațiuni mai rămân în ființă, lupta pierde din intensitatea inițială și revendicările se exprimă din ce în ce mai timid și mai platonice.

Revoluția din anul 1917 însă oferă prilejul redeschiderii procesului.

Ca și în 1905, revoluția din 1917 nu stârnește în rândurile Moldovenilor idei sociale, nu provoacă revendicări politice și nu-i antrenează pe tărâmul răzburărilor sălbatice și dezonorante.

Popor latin, cu un echilibru spiritual minunat, cu un bun simț fără de egal și cu un instinct fără greș, Moldovenii ridică din nou chestiunile naționale și reiau, cu mai multă energie și hotărâre, revendicările vechi, pe care le lărgesc și cărora le dau o formă absolut radicală.

Nu se poate spune că revoluția a fost cauza Unirii; acest act organic avea cauze multiple și mai adânci.

Revoluția însă a fost netăgăduit prilejul izbucnirii instinctului național și a creiat cadrul în care avea să se producă dezvoltarea acestui instinct și înfăptuirea imperativelor lui.

A mai intervenit un factor important care a grăbit procesul fi-

resc de apropiere între Regat și Basarabia și acel factor s'a produs pe câmpurile de luptă din Moldova și Muntenia, unde zecile de mii de soldați basarabeni au luat contact cu soldații Regatului și au cunoscut meleagurile țării libere.

Cu acest prilej, Basarabeni au cunoscut pe frații lor de peste Prut, frumusețile țării, au constatat că limba, credința, datinele, în fine tot ceea ce reprezintă viața însăși, era aidoma, ca și când ar fi fost vorba de una și aceeași familie.

Tot atunci au mai văzut că în Regat existau drumuri multe și bune, căi ferate numeroase, bogăție și gospodărie rânduie.

Ei au mai aflat că Regele Țării asigurase țăranimea că pământul pentru care a luptat va fi al ei.

Au făcut deci constatări în favoarea noastră, fiindcă toate aceste binefaceri ale civilizației erau complet necunoscute basarabenilor.

Și cum totdeauna neînțelegerile între oameni vin din pricina necunoașterii, războiul făcut împreună pe câmpiile Munteniei, pe văile Siretului și în munții Moldovei, a dat prilej fraților să se cunoască, să se apropie, să se iubească și să netezească astfel căile destinului.

Vestea prăbușirii molohului rusesc cade ca un trăsnet în mijlocul Moldovenilor.

Ziarul „Cuvânt Moldovenesc”, a cărui apariție începuse în 1913 și care era singurul ziar moldovenesc la acea epocă, deschide focul cel dintâi și în ziua de 8 Martie 1917, arată că „noi de acum nu mai suntem robii stăpânirii vechi, care ani de-arândul și-a bătut joc de noi în chipul cel mai grozav”.

Moldovenii încep și ei să se agite, urmând pilda celorlalte popoare, care toate se desprindeau din conglomeratul fals și silnic al împărăției moscovite și pun bazele unui partid național-moldovenesc, sub președinția marelui patriot și filantrop Vasile Stroescu, cunoscut, iubit și respectat de românimea întreagă.

Motivele care au determinat înființarea acestui partid sunt arătate răspicat în ziarul „Cuvânt Moldovenesc” din 2 Aprilie 1917: „Când se hotărăște soarta tuturor popoarelor, care trăiesc în ea (Rusia), noi, Moldovenii nu trebuie să rămânem în nelucrare. Noi suntem chemați a ne înfăptui visurile noastre de viață slobodă, potrivit cu însușirile noastre naționale. Noi trebuie să dăm mână cu mână și

să întocmim din toate sufletele moldovenești o singură suflare, un partid național-moldovenesc, care să lupte pentru autonomia Moldovenilor, adică pentru dreptul de a avea ocârmuirea lor deosebită moldovenească, de a se lumina în școlile lor moldovenești, de a se ruga lui Dumnezeu în biserica lor moldovenească, de a se judeca la Judecările lor moldovenești, și de a trăi după felul și însușirile Neamului moldovenesc”.

Telurile partidului sunt aduse la cunoștința norodului prin foi volante și prin ziarul „Cuvântul Moldovenesc”.

Ele vizează „dobândirea celei mai largi autonomii administrative, judecătorești, bisericești, școlare și economice a Basarabiei”, însă fără a se rupe de Rusia și fără a ieși din granițele ei.

Programul partidului era vast, îmbrățișând viața provinciei sub toate aspectele :

- Înființarea unui organ legislativ : Sfatul Țării.
- Limba moldovenească în absolut toate școlile, cea rusă rămânând „ca obiect de învățământ”.
- Înființarea unei Mitropolii, cu un chiriarh moldovean în capul ei și cu folosirea numai a limbii moldovenești în slujbe.
- Armata teritorială, în care Moldovenii să fie instruiți în limba lor.
- Oprirea oricărei colonizări a Basarabiei cu străini.
- Grijă pentru Moldovenii din Transnistria cărora trebuia „să li cheazăuiască aceleași drepturi naționale pe tărâm cultural, bisericesc, politic și economic, pe care le vor avea în Basarabia locuitorii de alt neam”.

Este de remarcat că în programul partidului național-moldovenesc chestiunile de ordin național sunt în prima ordine de importanță și urgență ; numai pe ele se apasă cu toată puterea.

Chestiunile de ordin social însă sunt atinse în treacăt și puse pe planul al 2-lea, preocupările mergând exclusiv pe calea trasată de instinctele nației.

Pe de altă parte, Moldovenii de pretutindeni : Odesa, Chiev, de pe frontul român, în fine de pe toate meleagurile unde erau aruncați de vâltoarea războiului, se adună, se agită, țin cuvântări aprinse și împrăștie moțiuni învăpăiate.

O înfrigurare generală a cuprins poporul moldovenesc ; o atmosferă de vremuri mari se stabilește pretutindeni ; un stil romantic și plin de înflăcărare străbate articolele de gazetă și cuvântările ; as-

pectele și manifestările amintesc pe cele din preajma unirii din 1859 și dovedesc din nou, cât de perfectă este omogenitatea nației noastre și cât de identice mijloacele de acțiune și manifestare.

La 18 Aprilie 1917 se întrunesc la Odesa circa 10.000 ostași și civili moldoveni, cari, în afară de „autonomia cea mai largă”, cer cei dintâi și realizarea unor reforme de ordin social, hotărînd că „Basarabia fiind o țară plugărească, tot pămîntul țării trebuie să treacă fără plată în mâna plugarilor muncitori cu brațele lor, după o lege ce se va întocmi în Sfatul Țării”.

Aceste revendicări erau produsul influenței ideilor partidului revoluționar rus, care propovăduia aceleași măsuri radicale, în restul Rusiei,

Spiritul autonomist, care stăpînea mișcarea tuturor statelor din fosta împărăție rusească, produce îngrijorări mari guvernului central din Petersburg.

În special, autonomia cerută cu atîta insistență de Moldoveni este privită cu ochi răi și cu bănueli de separatism, datorită situației geografice în care se găsea Basarabia, vecină cu Regatul României, către care o împingea pe nesimțite atracția neamului.

Vrăjmași ideii de autonomie se arată și unii din marii funcționari ruși, presa rusească și partidele rusești din Basarabia.

Imprejurările însă nu îngăduiau să se dea cărțile pe față, ci impuneau prudență, diplomație, șiretenie chiar.

Astfel, pentru a potoli spiritele, ziarul „Cuvînt Moldovenesc” dă explicațiuni liniștitoare, arătînd la 14 Mai 1917 că „Legătura Basarabiei cu Rusia va rămîne și pe viitor strînsă, fiindcă ocîrmuirea de sine a țării noastre nu înseamnă desbinarea ei de Rusia și mai puțin alipirea ei de România. Dar această legătură va fi o legătură tovarășească de țară slobodă cu țară slobodă, o legătură frățască de Moldoveni cu Ruși și cu alte noroade, trăitoare în întinsele hotare ale Rusiei”.

Cu toate aceste asigurări, guvernul central rus continuă a privi cu neîncredere mișcarea moldovenească și pentru a o abate dela calea neînduplecării autonomiste și a înlătura aderențele în masse ale partidului național-moldovean, organizează un congres al țărănimii la Chișinău, pe baze falsificate, iar mai apoi trimite în Chișinău un grup de 50 basarabeni din Petersburg, cu scopul de a încerca îndrumarea revoluției în sensul vederilor și intereselor guvernului central.

Aceste două diversiuni nu dau nici un rezultat, Moldovenii rămânînd dârzi în ceea ce privește programul revendicărilor autonomiste.

Pe măsură ce evenimentele se precipitau năvalnic și atmosfera se încălzea văzînd cu ochii, trezirea conștiinței naționale continua zi de zi, manifestările ei devenind tot mai frecvente.

Este minunată și pe deplin lămuritoare scrisoarea unui soldat moldovean, trimisă depe front. El spune : „Gîndeam că Moldovenii noștri de atîția ani trăind cu Rușii împrăstiați prin toată Rusia, cu totul au uitat de a lor limbă națională și cât lumea n'or mai ave a lor, dar tot vor umbla cu împrumutul. Dar după ce eu am citit gazeta cea moldovenească, atunci eu am văzut că nu-i așa cum gîndeam, da-i amintrelea. Ia ce bine ar fi cînd să fie aicea la noi gazeturi de acestea, ca să știm și noi ce se face în Basarabia în vremea asta și cine lucrează pentru noi în partea autonomiei. Scrie, cum îi pute, Dumitre, și trimite în redacție dela noi, fiii Basarabiei, Comitetului Moldovenesc din Basarabia și la toți cari lucrează în partea noastră, că le trimitem mare bodaproste pentru trudă și înainte punem pe dînșii mare nădejde, că ei ne-or scoate pe noi la lumină, ca să arătăm lumii că și noi sîntem oameni, nu Ruși ori Poleci, da curat Români moldoveni”.

Aceste manifestări ale conștiinței naționale erau întreținute puternic și de soldătimea care venia de pe frontul român, unde, după cum s'a arătat mai sus, contactul cu țara mamă se făcuse.

Procesul de osmoză și endosmoză națională se desbătea continuu, progresînd cu pași repezi.

În Chișinău, soldații moldoveni organizează un meeting, cu care prilej se cîntă „Pe-al nostru steag e scris Unire”, marșul ideii naționale în accepțiunea absolută a cuvîntului, iar în ziua de 6 Iunie 1917, primirea care se face în gară celor 1.200 ardeleni, care mergeau către frontul român, ia proporții uriașe, transformându-se într-o manifestație românească sguuitoare.

Se oferă Ardelenilor un steag pe care să fie scris „Unire tuturor Românilor” și o icoană care să fie așezată în biserica din Alba-Iulia”.

Ziarul „Cuvînt Moldovenesc” din ziua aceea spune cu căldură și avînt : „Sîntem Români strănepoți de ai lui Traian și o spunem cu mîndrie, cu încredere ! De o sută de ani ne-au fost astupate gurile noastre ca să nu putem grăi cu frații noștri. De acum lacătele depe guri ne-au căzut, și noi strigăm din răsuputeri, că ne recunoaștem ca frați cu toți Românii din toate părțile”, iar în altă parte, ca o trîmbiță de victorie, „Nu vă rușinați și nu vă temeți să spuneți deschis

oriunde și oricui că sânteți Români, frați buni cu Românii de peste Prut și de peste Carpați”.

Ideia națională era în marș triumfal, iar soluția unirii era în spiritele și inimile tuturor.

Un fapt exterior scutură poporul moldovean și-l silește să reflecteze serios și să avizeze la măsuri rezeși și întregi.

Ucraina își dă pe față, în Iulie 1917, gândurile de stăpânire asupra Basarabiei.

Această revelațiune sguduie puternic simțul de conservare al poporului moldovean și din toate părțile se primesc proteste violente și categorice.

Soldații și ofițerii moldoveni din Odessa și cei de pe frontul român „**resping în mod categoric orice posibilitate de anexare a Basarabiei la Ucraina și orice pretenție a Ucrainenilor o socotesc ca o uzurpare.** Orice încercare a Radei Centrale de a anexa Basarabia se refuză în mod categoric de Comitetul Moldovenesc, ca imperialistă, împotriva dreptului de autodeterminare a Poporului Moldovenesc”.

În Basarabia se țin întruniri de protestare la care se alipesc și străinii din Basarabia, care erau și ei hotărâți împotriva ideii de anexare a Basarabiei la Ucraina.

Față de rezistența dâră arătată de Moldoveni, Ucraina renunță la gândurile ei, ridicând însă pretențiuni numai asupra Județelor Hotin și Cetatea-Albă.

Moldovenii răspund repede și cu duh că Basarabia are pretenții și ea la Moldovenii din ținutul Cherson și Podolia și cu aceasta, chestiunea a fost închisă.

Lăsând deoparte chestiunile de amănunt, și trecând la evenimentele din faza finală, în Octombrie 1917 survine înlocuirea Guvernului Cherenschi prin Guvernul bolșevic, pe care nu-l recunoaște nici Ucraina, nici Basarabia.

Autonomia Basarabiei apare deci, deocamdată, ca ultimă și singură soluție, pentru ieșirea din impas.

În ziua de 20 Octombrie 1917, are loc la Chișinău un congres militar, la care participă 500 delegați reprezentanți ai Moldovenilor de pe toate fronturile, al căror număr, după socotelile de atunci, se urca la circa 200.000 de oameni.

Congresul se deschide într-un cadru de solemnitate și entuziasm extraordinar, iar atmosfera este aceea a sărbătorilor istorice.

Ziarul „**Cuvânt Moldovenesc**” primește pe delegații militari cu următoarele cuvinte:

„Ostași Moldoveni !

Mari sunt nădejdiile ce le pune nația noastră în voi și mare este răspunderea noastră în fața istoriei neamului. Țara s'a trezit din somnul ei de robie și-și caută drumul spre slobozenie și dreptate. Se hotărăște soarta noroadelor de mai multă vreme și voi, floarea neamului moldovenesc, sunteți chemați să hotărâți drepturile și interesele lui. Dela înțelepciunea cu care veți lucra la acest congres atârnă mult și noi vă chemăm să lucrați cu inima fierbinte, dar cu mintea rece. Să ne punem pe luminarea neamului nostru și să ne luăm soarta în mâinile noastre. Destul ne-am dat plecați, în mâinile străinilor. Să ne aducem aminte că noi Moldovenii sântem stăpânii țării acesteia și ca stăpâni, să ne punem singuri pe orânduirea trebilor obștești în țara noastră”.

Intr'adevăr congresul nu desamăgește pe nimeni și ia hotărâri de cea mai mare importanță, în ziua de 24 Octombrie 1917:

— Proclamă autonomia provincială și politică a Basarabiei.

— Alcătuirea Sfatului Țării, pentru ocârmuirea ei.

Aceste hotărâri produc un entuziasm de nedescris ; pretutindeni se arborează steagurile moldovenești, se cântă „**Deșteaptă-te Române**” și „**Pe-al nostru Steag e scris Unire**” ; hotărârile sunt primite cu satisfacție de minorități și chiar de grupările simpatizante cu ideia centralistă rusă.

Sfatul Țării se deschide în ziua de 21 Noembrie 1917, iar după medința dela 2 Decembrie 1917, anunță telegrafic Guvernul Sovietic din Petrograd că „Basarabia este proclamată Republică Poporană Moldovenească, ca membru cu drepturi egale în Republica Federativă Democratică Rusească”.

Prima manifestare oficială a ocârmuirii Basarabiei autonome este timidă. De Unire nu se vorbește nimic.

Putem trage concluziunea că în suflete și gânduri ideia aceasta dispăruse ? Și era oare definitivă formula la care se opriseră ocârmuitorii Basarabiei sau numai o etapă din evoluția înfăptuirii ei ?

Împrejurările nu erau încă favorabile unei bruscări a evenimentelor.

Situația Sfatului Țării era șubredă, fiindcă nu se sprijinea pe nici o forță, iar identitatea de simțire și gândire nu era suficientă pentru a stăpâni o situație tulbură.

Armata rusească din Moldova, cu toate că în plină descompunere, era puternică încă și surprizele nu erau excluse.

Basarabia era cutreerată în lung și lat de bande de dezertori și tâlhari, care se dedau la acte de samavolnicie și teroare.

Un suflu de anarhie generală se abătuse asupra întregii provincii.

În astfel de împrejurări, nu mai poate fi de mirare că Sfatul Țării se găsea încă în faza tatonărilor, a prudenței și așteptărilor.

Sfatul Țării nu ignora și nu încuraja aceste stări de lucruri, cari erau atributul firesc al vântului de nebunie revoluționară, care rupsesse zăgazurile ordinii și disciplinei și dăduse frâu liber instincțelor rele.

Înțelegător al situației, Consiliul Directorilor Generali (Guvernul Republicii Moldovenești) adresează în ziua de 22 Decembrie 1917 Ministerului de Războiu Român o cerere pentru „trimiteră în Chișinău a unui regiment ardelenesc în posibilă urgență”, care urma „să stea la dispoziția Directorului Republicii Moldovenești”.

Pe de altă parte, Comitetul Moldovenesc din Chiev s'a adresat direct lui I. I. C. Brătianu pentru a se trimite „imediat în Basarabia armată română pentru salvarea țării”.

Guvernul Român dă curs favorabil acestor cereri și oștile române pătrund în Basarabia, unde sunt primite cu mulțumire, după cum scria ziarul „Cuvânt Moldovenesc” la acea dată : „Norodul sătul de anarhie le-a întâmpinat cu mare bucurie, pentru că numai oștile bine disciplinate pot să ne aducă liniște și să facă rânduială în țara noastră”.

Prezența trupelor române în Basarabia a avut efecte imediate.

Pe deoparte liniștea, ordinea, disciplina și siguranța vieții și proprietății au fost repede și pe deplin restabilite.

Situația începea să se definească clar și tânăra Republică să respire în voie.

Pe de altă parte, contactul cu soldații și ofițerii români dau un nou și puternic imbold instinctului național și acum, la adăpostul baionetelor românești și în contactul cu frații din Regatul României, ideia Unirii totale și fără rezerve pune stăpânire pe toate inimile și spiritele și faza finală a evoluției acestei idei, începe impetuos și irezistibil, sfârșindu-se apoi prin împlinirea firească și liniștită a acestui act .

Rând pe rând încep să apară manifestări categorice în sensul acesta.

Lucrurile sunt spuse pe față și cu curaj, echivocurile dispar și într-o unanimitate de simțire și gândire, toată lumea cere unirea cu Regatul României.

Serbarea zilei de 24 Ianuarie 1918 se desfășoară într-o atmosferă de entuziasm delirant.

Corpul didactic încheie declarația cu strigătul „Trăiască România, mama tuturor Românilor”.

Chemarea studenților basarabeni către poporul moldovean este străbătută de un suflu de înfocat patriotism și termină strigând : „Trăiască libertatea și Unirea tuturor Românilor”.

Un grup de Români din absolut toate provinciile românești îndeamnă poporul să urmeze calea destinului național, pentru ca „fiecare să-și dea seama că mântuirea noastră este numai într-o Românie Nouă, a tuturor Românilor”.

Tinerimea basarabească declară că este fericită că „pentru ajungerea aceluiaș scop putem da mâna cu frații din Transilvania, Bucovina, Serbia și Macedonia, adunați în jurul gazetei „România Nouă” și putem lucra umăr la umăr pentru așezarea unei țări a noastră a tuturor”.

Scriitorii Români de pretutindeni lansează un apel, pe care-l termină cu strigătul de luptă cunoscut : „Români din patru colțuri, acum ori niciodată, uniți-vă în cuget, uniți-vă în simțiri !”.

Țăranii din județul Bălți, în adunarea dela 2 Martie 1918 cer să se pună „la glăsuire dorința noastră arătată mai la vale, de a ne uni cu țara noastră mamă : România” și hotărăsc în numele ținutului Bălți „să ne unim din nou cu scumpa țară mamă, cu România, voind să împărțim cu ea frățeste tot norocul și nevoile vieții noastre viitoare, ca și în vremile Moldovei lui Ștefan cel Mare”.

Marii proprietari din Bălți fac „apel la toate adunările din întreaga Basarabie, dela Hotin și până la Ismail să se unească prin votul lor la mișcarea noastră și să ceară Sfatului Țării la Chișinău să trimită o delegațiune cu reprezentanți din toate adunările regionale și de proprietari, la Iași, pentru a depune la picioarele tronului României omagiile noastre de devotament și credință către Regele Ferdinand I, Rege al tuturor Românilor”.

Uniunea proprietarilor basarabeni se prezintă Regelui Ferdinand la Iași, rugându-L „să permită ca sora noastră România să restabilească aceleași condițiuni de viață corectă și normală, care domnește în România, împiedicând astfel ca demagogia, care întotdeauna însoțește revoluția, să nu întunece cei dintâi pași în organizarea Basarabiei și a unirii ei libere cu România”.

În adunarea zemstvei și proprietarilor din ținutul Sorocei se proclamă „în mod solemn și în fața lui Dumnezeu și a întregii omeniri,

că declarăm unirea Basarabiei cu Regatul României, sub al cărui regim constituțional și sub ocrotirea căruia de monarhie democratică, vedem siguranța existenței noastre naționale și propășirea economică și culturală”.

Și ca urmare a tuturor acestor dovezi de solidaritate națională, în ziua de 27 Martie 1918, Sfatul Țării în numele poporului Basarabiei, declară : „Republica democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechi Moldove, în puterea dreptului de neam, pe baza principiului că noroadele singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu mama sa România”.

Actul unirii este promulgat la Iași în Aprilie 1918 și are cuprinsul care se arată mai jos :

FERDINAND I,

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională, Rege al României,
La toți de față și viitori, sănătate.

Sfatul Țării din Basarabia, în ședința lui dela 27 Martie (9 Aprilie) 1918, votând următoarea rezoluțiune :

„În numele poporului basarabean Sfatul Țării declară :

Republica democratică Moldovenească (Basarabia) în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră, și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechi Moldove, în puterea dreptului istoric și dreptului de neam, pe baza principiului, că noroadele singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu mama sa România”.

Și Președintele Consiliului Nostru de Miniștri declarând că :

„În numele poporului Român și al Regelui lui M. S. Ferdinand I al României ia act de acest vot quasi unanim și declară la rândul lui Basarabia unită cu România de veci una și indivizibilă.

Promulgăm acest vot și această declarație și ordonăm să fie învestit cu sigiliul Statului și publicat în Monitorul Oficial”.

Dat în Iași la 9 Aprilie 1918.

FERDINAND I

Președintele Consiliului de Miniștri,
A. MARGHILOMAN

Ministru de Justiție
D. DOBRESIU

CAPITOLUL II

DOUĂ DECENII DE CREAȚIE ȘI MUNCĂ ROMÂNEASCĂ

„În neam trăiește și se înalță
prin fapte de credință și de luptă,
prin munca și zbuciumul fiecăruia
din fiii lui”.

(Mareșal Antonescu)

Evenimentul Unirii găsește Basarabia într-o stare accentuată de înapoiere, în toate domeniile : școală, proprietate agricolă, comerț, industrie, comunicații.

Se poate afirma cu toată tăria că starea Basarabiei în anul 1918 era aproape identică, sub toate aceste raporturi, cu aceia în care se găsea 106 ani în urmă, când a căzut sub stăpânirea rusească.

Situația precară în care a fost găsită Basarabia de regimul românesc, după Unire, s'a datorat unor cauze multiple, din cari cele mai importante sunt următoarele două :

— Regimul politic țarist, care, din motive ușor de înțeles, a aplicat un program de activitate restrâns, pentru a comprima atât nivelul cultural cât și starea economică a poporului moldovean, a-l feri de influențele și binefacerile civilizației și a-l desnaționaliza apoi, lăsa prea multă greutate.

— Condițiunile vitrege pe care le-a trăit Basarabia, în timpul

războiului și mai ales în răstimpul dela 1916—1918, când a servit, mai întâi ca drum oștilor rusești, care se îndreptau spre frontul românesc și apoi, a căzut victimă jafurilor, distrugerilor și samavolnicilor bandelor de revoluționari sau de dezertori.

Lipsită de mijloace de apărare, Basarabia a rămas în voia tuturor răufăcătorilor, cari i-au săcătuit puterile până dincolo de marginea posibilului.

Pagubele pricinuite numai populației rurale se ridică la aproape 1 miliard ruble, în valuta din 1917.

Însă cea mai grea și cea mai primejdioasă moștenire pe care ne-a lăsat-o regimul țarist, nu a fost nici lipsa de școli și de drumuri și nici starea de înapoiere a agriculturii, comerțului și industriei.

Toate aceste lipsuri puteau fi ușor împlinite prin muncă, stăruință și patriotism, așa cum s'a întâmplat de altfel, în scurt timp după evenimentul Unirii.

Moștenirea care a apăsător pe umerii Statului Român, care a fost o veșnică buturugă legată de piciorul nostru și care a otrăvit existența Statului, a fost iudaizarea totală a economiei și atmosferei generale de viață.

Infiltrarea elementului jidovesc a fost înlesnită de stăpânirea rusă, pentru a folosi acest element în opera de demoralizare și sărăcire pe cari și-o propusese pentru a nimici elementul românesc din Basarabia.

Colonii numeroase de jidani și-au făcut apariția pe întinsul acestui pământ românesc, iar în sate, chiar și în cele mai mici și mai răsfățate, cârciumile și dughenile jidovești complectau păenjeniișul vrăjmașiei distrugătoare a regimului țarist.

Rachiul, camăta, corupția și specula erau armele pe cari regimul acesta le-a pus în mâinile jidanilor, pentru a îndobitoci poporul și a-l lăsa în sapă de lemn.

Cu aptitudinile specifice rasei și cu setea de a face rău și de a distruge tot ce este creștin, aceste instrumente jidovești s'au pus la lucru, ruinând sănătatea poporului prin întrebuintarea fără măsură a alcoolului, înglodându-l în datorii și năruind numeroase gospodării înfloritoare.

Tot produsul muncii moldovenilor mergea în mâna jidanilor de la sate, care în puțin timp au ajuns stăpâni ai țărâniei moldovene.

La orașe și târguri, infiltrarea s'a făcut și mai puternic, elementul jidovesc copleșind în multe părți populația majoritară.

Aceasta era înfățișarea stărilor de lucruri, imediat după Unire, când începe să funcționeze aparatul administrativ al regimului românesc.

Cu excepția căilor ferate și a unora din construcțiile dela orașe, starea de lucruri în Basarabia era, fără exagerare, aceeași ca în 1812, când a început stăpânirea rusească.

O epocă de muncă constructivă, de sacrificii și de greutate în viața pentru noua administrație, sub auspiciile cele mai puțin prielnice.

Totul trebuia luat dela capăt, fiindcă nicăieri nu s'a găsit posibilitatea să se înnoade firul lăsat dela regimul rusesc și să fie dus mai departe; trebuiau înlăturate enorme greutate materiale și aceasta, într-o ambianță generală neasemuit de grea, datorită situației din Regatul României, căruia defecțiunea rusă îi creiase o situație militară gravă.

Trebuia deci organizat un aparat administrativ nou și angajate capitaluri mari de investiție, tocmai atunci când și asupra Regatului apărau puternic sărăcia și nevoia de oameni.

Totuși, s'a pornit la muncă cu hotărîre și ardoare; conștiința și iubirea de țară au știut să înlătore din calea regimului românesc, toate greutățile și să înfăptuiască până la Iunie 1940, o operă măreață, care a pus în lumină puterea de creație a neamului.

Școala a fost pusă repede pe baze noi, readucând-o pe făgașul nevoilor noastre spirituale, atât de neglijate în timpul celor 106 ani de stăpânire rusească.

I se dă un caracter național și cu toate că la început nu exista o legătură pentru obligativitatea învățământului primar, numărul școlilor a crescut în mod simțitor.

Pentru a ilustra acest lucru, se menționează că în primii ani de stăpânire, numărul școlilor lăsate de Ruși a crescut cu 495, clădindu-se mai târziu aproape 300 localuri proprii.

S'au creiat școli normale pentru a se asigura încadrarea cu învățători a tuturor școlilor înființate sau prevăzute în planurile de viitor, mărindu-se numărul lor dela 3 la 10, numai în primii zece ani dela Unire.

Până în anul 1940, școlile primare ating cifra de aproape 2.500, cu 350.000 de școlari, iar numărul analfabeților români descrește dela un la un, cu un profit pentru națiunile minoritare, tot așa de mare.

La 1897, analfabeții erau în proporție de 85%, la 1930, de 70%, iar în anul 1940 de 55%.

Școlile secundare se înmulțesc și ele, dela început, realizându-se

față de situația dela Unire, un plus de 32 școli, din care un număr mare (gimnaziile) a fost mutat din capitalele de județ, în orașe mici nereședințe sau în comune mai mari.

La Chișinău ia ființă o Facultate de Teologie și o Academie de Agricultură și în fine, un teatru permanent completează opera de cultură, contribuind la cunoașterea literaturii dramatice originale și la răspândirea limbii.

Acest teatru era vizitat în mod regulat și de numeroase trupe de teatru din București, oferind publicului spectacole de artă superioară.

Inițiativa particulară a lărgit câmpul de activitate culturală, organizând și o Universitate populară cu 3 secții, (literară, juridică și științifico-medicală), și cu participarea tuturor profesorilor universitari din Chișinău sau dela Universitățile de peste Prut.

Acesteia i-au urmat și numeroase alte societăți artistico-culturale, în toate orașele și comunele din Basarabia.

Dintre acestea, a fost cu totul remarcabilă opera Căminelor Culturale ale Fundațiilor Regale, cari au lucrat cu intensitate în pătura țărănească, ajutând la ridicarea nivelului de cultură și civilizație dela sate, programul lor îmbrățișând un variat câmp de activitate: cultură, gospodărie, sănătate, construcții, etc.

Intr'un cuvânt cultura românească izbutește să realizeze minunate rezultate în Basarabia, reparând aproape complet toate stricăciunile regimului rus.

După 22 ani de școală românească, poporul de jos și pătura intelectuală foloseau o limbă curată, fără nici un fel de influență străină și se ajunsese atât de departe în această privință, încât în ultimul timp se putea constata că dispăruse chiar acea nuanță de pronunțare, care constituie partea caracteristică a vorbirii moldovenești.

Spiritul și mentalitatea, care se resimțiseră oarecum la o mică parte din intelectuali, de pe urma influenței rusești, au revenit repede la matcă și o uniformitate perfectă de spirit, de vorbire și simțire a luat locul particularismelor regionale.

Datinile și obiceiurile moldovenești s'au înviorat ca prin farmec, înlăturându-se toate vechile influențe rusești, iar câtecele și dansurile rusești dispăruseră pe nesimțite și aceasta chiar la minoritari, inclusiv Rușii.

Cultura românească era îndreptată hotărât pe un drum fericit și desăvârșirea ei nu era decât o chestiune de timp.

Proprietatea agricolă ia o înfățișare nouă, după Unire.

Prin exproprierile făcute de regimul român, 4480 moșii trec în mâinile țărânimii, cu o întindere de 1.098.045 ha.

Locuitorii din 1.739 sate, în număr de 359.016, au fost împrietăriți, realizându-se prin aceasta o mare operă de dreptate socială și românească.

Reforma agrară făcută de regimul românesc a răsturnat proporția între categoriile proprietății, care acum era de 82,2% pentru proprietatea mică, 8,4% pentru cea mare și 9,4% rezerve la dispoziția statului și a uniformizat totdeodată această proporționalitate, pe întregul cuprins al Basarabiei.

Până la Unire, în sud nu exista decât proprietate mică; în nord, numai proprietate mare.

Prin reforma regimului românesc, s'a pus capăt și acestei stări de lucruri nepotrivite.

Ca urmare a împrietăririi, proprietatea agricolă ia o înfățișare nouă, țărânimia se ridică economic, gospodăriile înfloresc, inventarul agricol se îmbogățește cu repeziciune, vitele se înmulțesc și se transformă în cirezi nesfârșite și în fine o stare de belșug, de voie bună și mulțumire ia foarte repede loc stării de sărăcie, amărăciune și suferință, în care a fost găsită populația în anul 1918.

Anii agricoli răi, care au fost numeroși, nu au stânjenit cu nimic propășirea gospodărească a provinciei, care la cedare atinsese punctul ei culminant.

Pentru a dovedi ce drum a străbătut proprietatea agricolă dela 1918 până la 1940, arătăm că în acest din urmă an, inventarul agricol al întregii Basarabii, atinsese cifre impresionante: 405.358 pluguri; 6.907 semănători; 369.570 grape; 101.225 rarițe; 63.749 greble mecanice, 28.832 secerători, 361 tractoare, 2.121 batoze, 54.644 mașini de bătut porumbul, 58.833 trioare și 4.068.293 diferite alte unelte agricole.

Producția de pielele luase o dezvoltare extraordinară, exportându-se în medie 800 tone anual, în valoare de 3—4.000.000 lei, iar exportul de porci aducea populației venituri din ce în ce mai mari, Basarabia fiind a doua, după Transilvania, sub acest raport.

Sleită complet de vite, după anii de războiu și revoluție, Basarabia este găsită, în această privință, în Iunie 1940, de vrăjmași, într-o stare care singură indică măsura prosperității și belșugului ei: 407.118 cai, 451.161 boi, 1.660.847 oi și 259.839 porci, iar recolta

anului a fost poate cea mai bogată și mai frumoasă din toți cei 22 ani de regim românesc.

Comerțul și Industria iau un avânt puternic, chiar din primul an de regim românesc.

O mulțime de firme vechi comerciale și industrii de tot felul își reiau activitatea ; firme noi își fac apariția pretutindeni ; toate târgurile și orașele Basarabiei se înviează ca prin farmec și o viață economică plină de animație și mișcare, necunoscută până atunci, începe pentru provincia de peste Prut.

În anul 1940, numărul de firme înscrise de comerțul basarabean se ridică la 25.019 iar stabilimentele industriale cari funcționau cu un randament puternic, în special în domeniul fabricației de uleiuri, se ridicau până la apreciablea cifră de 1.173.

Situația nu se îmbunătățise însă, în ceea ce privește românizarea comerțului și industriei. Majoritatea firmelor comerciale și industriale se afla în mâna jidovimii.

Pentru a înfățișa această dureroasă realitate, este suficient să arătăm că din cele 25.019 firme comerciale, 20.648, adică 84%, aparțineau străinilor, în majoritate absolută jidani. Firmele românești erau în număr numai de 4.557, adică 16%.

Cu toate încercările făcute de administrația românească, cu toată prezența firmelor mari românești din capitală și alte orașe din Regat, nu s'a putut smulge din mâinile jidanilor viața economică a provinciei, într'atât fiind de puternic înrădăcinată această stăpânire a lor.

Datorită spiritului jidovesc de solidaritate, a creditului de care se bucurau și a numărului mare de jidani la orașe, toate încercările făcute pentru a-i izgoni pe calea concurenței, au rămas zădarnice.

Spiritul politic general care domina lumea la acea epocă a făcut imposibilă aplicarea unor măsuri radicale de constrângere, așa că în momentul cedării, cu foarte mici excepții, viața economică era aproape exclusiv în mâna acestui neam parazitar și vrăjmaș.

Totuși, diferența față de situația firmelor comerciale din anul 1918, precum și față de cele 166 stabilimente industriale, găsite în acel an, deteriorate și în stare de nefuncționare și acestea, arată silințele uriașe pe care le-a făcut regimul român în Basarabia în domeniul economiei naționale și puterea lui de impulsionare și înfăptuire.

Comunicațiile s'au resimțit și ele puternic, datorită suflului general de viață creatoare, care începuse să străbată provincia.

Căile ferate basarabene, sărace în material rulant și instalațiuni

tehnice, au fost obiectul unei atențiuni speciale din partea administrației românești.

Condițiile în care se călătorea cu calea ferată în anii 1919—1920, merită să fie menționate : dela Iași la Bălți sau Chișinău nu se făcea mai puțin de 20—22 ore, în timp ce pe liniile secundare, călătoria echivala cu o adevărată expediție, plină de riscuri și primejdii.

O muncă uriașă începe din primele zile ale instaurării acestei administrații și într'un timp scurt, toate liniile sunt normalizate, terasamentele consolidate, iar numărul de trenuri personale și de marfă, înmulțit.

După câțiva ani numai, lucrurile iau o altă înfățișare și în anul cedării, călătoria pe C. F. R. constituia o înlesnire și o plăcere pentru public și o mare însuflețire pentru viața economică.

Pe liniile principale, trenurile rapide și accelerate erau dublate și chiar triplate de trenuri de persoane ; pe liniile secundare, circulau numeroase trenuri care satisfăceau în condițiuni optime nevoile de confort ale populației, iar trenurile de marfă, care se încărcau și descărcuau în stațiile basarabene, atingeau media anuală de 45—50.000 vagoane.

Condițiunile de viteză se îmbunătățiseră la maximum, așa fel că distanța București — Chișinău sau București — Bălți, se parcurgea în 9—10 ore, iar distanțele Chișinău — Iași sau Bălți—Iași în 2 ore.

Vagoanele de dormit și vagoanele-restaurant, cari au circulat chiar și pe liniile secundare, complectau cadrul de civilizație, în care se desfășura activitatea C. F. R. în Basarabia.

Până în anul cedării, administrația C. F. R. realizase și un vast program de investiții, ridicând poduri noi, gări și instalațiuni de apă, pretutindeni acolo unde acestea lipseau și ca încoronare a acestei opere, a construit liniile Revaca—Căinari și linia Basarabeasca — Prut, dându-le circulației cu mult înainte de 1940.

Șoselele deasemenea dobândesc un aspect nou, înlăturându-se aproape cu totul aspectul de paragină și părăsire, în care au fost găsite în anul 1918.

Cu sacrificii bănești extraordinare s'a parvenit a se realiza și în acest domeniu o operă pozitivă, care era în curs de perfectare, atunci când împrejurările ne-au impus cedarea Basarabiei.

În momentul cedării, se construise deja aproape 1.000 km. de șosele împietruite, un număr de 4.226 poduri de toate categoriile, 674 terasamente și se lăsase pe teren, în vederea campaniei de lucru vii-

toare, un material imens : 167.937 m. c. de piatră, 134.950 m. c. nisip și 13.358 m. c. lemnărie.

S'a arătat succint opera de refacere a Basarabiei dela Unire și până la cedare, insistând numai asupra părților mai importante ale activității administrației românești .

Un loc de cinste și un cuvânt de laudă se cuvine și asistenței sanitare, care a izbutit să realizeze în domeniul profilactic lucruri cu adevărat uimitoare, prin stingerea aproape completă a tifosului exantematic și a altor boli epidemice, care au făcut ravagii în rândurile populației dela sate și chiar dela orașe.

Spitale, dispensare, băi comunale și în ultimul timp mărețul sanatoriu dela Bugaz, sunt toate dovezi de nediscutat ale acestor înfăptuiri.

La toate acestea socotim nimerit a adăoga și activitatea pentru civilizarea și înfrumusețarea orașelor, care au fost găsite și ele, într'o stare de vădită înapoiere.

Pretutindeni s'au pavat și uneori chiar asfaltat străzile, s'au construit case și edificii publice impunătoare, mărturii ale spiritului de civilizație și ale atmosferei de belșug în care își trăiau viața acele orașe.

S'au făcut grădini publice până și în târguri de mai mică importanță, teatre, săli de concert și numeroase săli de cinematograf.

Cine a trecut prin orașele și târgurile Basarabiei în anii dinaintea cedării, a fost izbit de atmosfera de viață intensă, de mulțumire, de veselie și voie bună, în care trăiau locuitorii acelor orașe.

Aceleași observațiuni s'au putut face și de către aceia cari au cutreerat satele basarabene, în care belșugul, libertatea și respectul pentru proprietate, creaseră deasemenea o atmosferă de viață tihnită și mulțumită, potrivită tradițiilor și firei poporului moldovean.

Regimul românesc s'a dovedit complet înțelegător al realităților basarabene, învederând o minunată putere de creație, ale cărei înfăptuiri erau propriu zis la început și cărora actul brutal dela 28 Iunie 1940, le pune capăt în mod neașteptat.

CAPITOLUL III

CONDIȚIUNILE IN CARE S'A CEDAT BASARABIA

„Să luptați pentru a ne răzbuna
umilirea și nedreptatea.

V'o cere Neamul, Regele și
Generalul Vostriu”.

(Generalul Antonescu)

Ultimatum-ul Rusiei pentru cedarea Basarabiei în 4 zile a produs o stare de surprindere și desorientare, atât în pătura conducătoare cât și în masse.

Vestea a căzut ca un trăsnet, din senin și a sguduit puternic și dureros întreaga națiune, care se vedea atinsă și amenințată în unitatea ei.

Un simțământ general de revoltă, indignare și amărăciune a pus stăpânire pe toate sufletele, neputința unei reacțiuni mărind și mai mult durerea sufletească a momentului.

Zilele trăite la sfârșitul lui Iunie 1940 au fost desigur din cele mai tragice pe care le-a trăit vreodată neamul românesc și însemnează un punct negru în istoria lui.

Trecutul nostru istoric dovedise cu prisosință că lăcomia și silnicia au stat totdeauna la baza actelor colosului moscovit, indiferent că poartă ca emblemă pajura imperială sau secera cu ciocanul,

așa că ceea ce se întâmpla și de data aceasta era cu totul în ordinea firească a lucrurilor.

Răpirea Basarabiei la 1812 s'a produs în condițiuni similare adică prin specularea din umbră, cu dibăcie și fără scrupule, a unor stări de lucruri generale și satisfacerea unei nesfârșite lăcomii, fără silințe și fără jertfă.

Credincioasă tradiției politice, U. R. S. S. a întins deci mâna ei hrăpăreață asupra Basarabiei, în împrejurări analoage celor din preajma anului 1812, dovedind că Rusia este una și aceeași, în orice vremuri și indiferent de structura ei politică.

Legătura diplomatică pe care Statul Român o avea cu U. R. S. S., nu pusese capăt procesului, care se desbătea între cele două state.

Nu era pentru nimeni un secret că chestiunea Basarabiei rămăsese deschisă și că U. R. S. S. nu recunoscuse alipirea ei la Regatul României și nu renunțase o clipă la pretențiile ei asupra provinciei dela vest de Nistru.

De altfel chiar dacă s'ar fi produs un astfel de eveniment și dacă ar fi fost consfințit printr'un tratat, încă nu s'ar fi putut pune temeiul pe sinceritatea și onorabilitatea semnăturilor sovietice.

Știam cu toții că granița Nistrului ne desparte de un vrăjmaș, vrăjmaș prin rasa lui, vrăjmaș prin structura politică a statului.

Știam că mai devreme sau mai târziu, procesul va izbucni, ciocnirea se va produce și lupta va fi fără îndurare.

Ultimatum-ul sovietelor ne sguđuie puternic și ne pune brutal în fața teribilei alternative : cedarea Basarabiei în 4 zile sau războiul.

Pentru ca atitudinea și soluțiunea pe care le-am adoptat în acea împrejurare să fie înțelese, este necesar a se situa cadrul împrejurărilor de atunci.

Consecvență atitudinii sale din toată istoria de a trăda pe oricine și prin orice mijloace, în anul 1939 Rusia Sovietică găsește prilejul de a pune la cale o nouă trădare, de astădată cea mai mare din toate.

Intr'adevăr, în acest an încheie cunoscutul tratat cu Germania.

Crezând în invincibilitatea anglo-farneze, în repetarea aidoamei evenimentelor din războiul mondial și scontând înfrângerea Germaniei și epuizarea totală a Angliei și Franței, U. R. S. S. a încercat ca, prin perfidie și rea credință, să înșele pe toată lumea și să rămână până la sfârșit în afară de învâlmășala războiului, cu forțele întregi, pentru a fi gata să le pună în mișcare la momentul potrivit.

Consecința a evenimentelor ce se desfășurau, U. R. S. S. este

ispitită însă să profite de o serie de împrejurări favorabile, printre cari cea mai importantă era situația în care se găsea Germania în vara anului 1940 ; iese din umbră și se descoperă complet, ridicând pretențiuni teritoriale.

Incurajată de faptul că Germania se găsea angajată în vest, într'o luptă de proporții gigantice, cu Franța, Anglia, Belgia și Olanda, U. R. S. S. cere și obține rând pe rând, fără luptă : Basarabia, Bucovina de nord, Lituania, Estonia și Letonia.

România este prima care cade victima perfidiei și relei credințe rusești.

La început, simțămintele de revoltă și indignare, de durere și patriotism, provoacă o reacțiune violentă și în mod reflex, primul gest este de rezistență, de luptă, de moarte mai degrabă, decât de cedare de bună voie.

Aceasta cu atât mai mult cu cât în Basarabia, o parte din armată stătea de mult cu arma la picior, în așteptarea vrăjmașului, gata să se jertfească pentru apărarea granițelor.

O încordare nemărginită stăpânea spiritele în oștire și un gest, o poruncă, un semn, ar fi fost deajuns pentru ca oastea să se ridice și să facă zid, dealungul Nistrului.

Situația țării noastre impunea însă cuminenie, prudentă, liniște.

Greșeli mari, făptuite de conducătorii dinanite, au dus Regatul României la situațiunea de a nu avea nici un sprijin, în clipele tragice din vara anului 1940.

Un sistem defectuos de alianțe și o orientare politică fundamental greșită și necorespunzătoare intereselor noastre, a pus țara alături de câteva state, mari este drept, dar cari, prin neînțelegerea lucrurilor, prin neadaptarea lor la noile sisteme de viață și prin nesfârșitele greșeli comise, se găseau ele înșile într'o situație prea grea ca să mai poată înfăptui făgăduelile făcute.

Primul gând de scăpare, prima nădejde ne împinse către Germania, care însă nu a putut să ne dea decât sfatul resemnării și așteptării unor vremuri mai bune.

O acțiune de rezistență, un răspuns viguros, cu arma în mână, așa cum ne dictau inima și sufletul nostru îndurerat, nu era cu putință.

Situația pe toate celelalte frontiere ale țării nu era liniștitoare, iar vrăjmașul dela răsărit era atât de puternic și atât de înarmat,

încât lupta ar fi fost inegală și ar fi dus la distrugerea totală a armatei, care trebuia însă păstrată pentru timpuri mai prielnice.

Și atunci se luă hotărârea acceptării condițiilor brutale și silnice ale ultimatum-ului rusesc.

Dar nici aceste condițiuni nu au fost respectate.

Planul de evacuare și etapele succesive de înaintare a trupelor roșii au fost dela început neluate în seamă.

Cunoscând situația precară în care se găsea România și imposibilitatea absolută a oricărei reacțiuni, trupele roșii se folosesc de unitățile lor rapide pentru a pătrunde dintr'odată în interiorul Basarabiei, trecând peste etapele stabilite de comun acord.

Datorită acestui fapt, programul de evacuare fixat de autoritățile civile, planul de mișcare al trupelor, exodul populației, totul este răsturnat, călcat în picioare de către comandamentele militare ruse, fără nici o șovăire.

Operațiunile de evacuare s'au făcut în condițiuni extraordinar de grele : materiale imense au rămas în mâinile cotropitorilor, averi incalculabile s'au irosit pe drumuri sau prin stații de căi ferate, unitățile militare au fost desorientate și împiedicate să execute ordinele primite, și ca urmare s'a creiat o atmosferă de tensiune nervoasă și de provocare, care putea să ducă la un desnodământ fatal.

Armata română avea ordine categorice ca să nu răspundă cu violență la actele de provocare și silnicie ale trupelor rusești, pentru a nu se prilejui deslănțuirea unui războiu numai între România și Rusia, războiu care trebuia evitat cu orice preț.

Cu inimile îndurerate, cu mândria și onoarea adânc rănite, cu revolta și indignarea în suflute, soldații și ofițerii români au trăit clipe de umilință și durere neînchipuite, fiind nevoiți să rămână neputincioși, în fața silniciei și trufiei vrăjmașului.

Numeroase reacțiuni ale mândriei și demnității militare au fost plătite cu viața, unii ofițeri fiind omorâți de vrăjmași, iar alții, neputând supraviețui durerii și umilinței îndurate, și-au dat singuri moartea.

Armata română a trăit în zilele dela sfârșitul lunei Iunie 1940, clipe de durere fără margini, cari nu au luat sfârșit, decât un an mai târziu când împrejurările au ajutat-o să înceapă lupta de desrobire și dreptate.

Tragedia evenimentelor trăite la cedarea Basarabiei, atât de armată cât și de populația românească aruncată pe drumul pribegiei, a fost și mai puternic simțită, datorită atitudinii jidovimei basarabene,

CAPITOLUL IV

REGIMUL SOVIETIC IN BASARABIA

„Ați putut judeca singuri că viața fără libertate și proprietate, fără dreptate și familie, fără blânderie și lumină, este mai cumplită decât moartea”.

(Mareșal Antonescu)

Timp de 23 ani, granița dintre Rusia și restul Europei a putut fi socotită, cu drept cuvânt, un fel de zid chinezesc despărțitor a două lumi aparte.

La apus de această graniță, așa zisa lume veche, cu așezările, moravurile și comorile ei de artă și gândire, trăindu-și viața după normele admise de civilizație și fire ; dincolo, o lume într'adevăr nouă dar de o noutate care nu însemna totdeauna și progres și care prin atmosfera de negură, de crimă și anormalitate, era împotriva naturii omului.

O lume de utopiști descreerați sau, pur și simplu, de criminali de joasă speță, își întindea misterul de nepătruns, pe nemărginirea trupelor rusești și siberiene.

Contactul între aceste două lumi a fost rupt aproape un sfert de veac, iar contribuția la viața omenirii a celor 180 milioane de oameni, cari formau populația acelei lumi noi, total inexistentă.

Ruptura între ele se făcuse în mod firesc, din cauza sistemului

de viață pe care l-a creiat regimul bolșevic și pe care acesta căuta să-l extindă asupra restului lumii, prin folosirea unor mijloace, pe care civilizația și cultura apuseană le reprobau și respingeau cu putere.

Din cauza aceasta, restul lumii, lumea veche adică, era nevoită să se găsească într-o permanentă stare de apărare.

Spiritul bolșevic era socotit inamicul Nr. 1 al vieții, după părerea pe care pe vremuri a exprimat-o în parlamentul țării sale, actualul prim ministru al Angliei și tovarășul de astăzi al idealurilor lui Stalin.

Dealungul graniței care tăia în două Europa, se formase un adevărat cordon sanitar, menit să împiedice pătrunderea către apus a microbilor de desagregare morală și distrugere, avantgarde ale revoluției mondiale.

Cu toate că mai târziu legăturile statelor europene cu Rusia Sovietică au luat aparența unei normalizări, prin satisfacerea formalităților diplomatice, acțiunea de sabotaj și terorism a continuat fără răgaz, în cuprinsul tuturor țărilor și în disprețul tuturor regulilor de lealitate și cavalierism, impuse de noua situație.

De fapt, un război surd, însă nu mai puțin hotărât și neîndurător, se ducea de un sfert de veac între cele două lumi, cari stau față în față.

Una, lumea cea veche, căuta să apere și să păstreze intact un imens patrimoniu de înfăptuiri mărețe în toate domeniile; cealaltă, așa zisa lume nouă tindea să dărâme totul și să pună în loc crima, sărăcia și instinctele primare.

Multă vreme nu s'a putut străbate taina în care se înfășura lumea cea nouă din răsăritul Europei; nimeni nu a putut lua contact direct cu realitățile de acolo și nici odată nu s'a putut cunoaște în amănunt, până unde s'a mers cu fericirea mulțimilor și în ce măsură lumea aceasta nouă se arăta superioară celei vechi.

În timp ce regimul roșu se închidea în atmosfera de nepătruns a misterului, un sistem de propagandă stăruitoare puneă stăpânire pe Europa și celelalte continente; emisari abili și fără odihnă invadau toate țările; aderenți numeroși se infiltrau cu dibăcie pretutindeni și o armată imensă de teroriști complecta, prin acțiuni îndrăznețe și fără scrupule, opera de propagandă.

În ultimul timp însă, cu toate aspectele surâzătoare, sub care propagandiștii prezentau stările de lucruri din Rusia roșie, cu toată dibăcia cu care aceștia știau să speculeze stările vremelnice de lipsuri și nemulțumiri din restul lumii, misterul raiului bolșevic începea

să pătruns din ce în ce mai mult și stările de lucruri de acolo să se arate în toată groaznica lor realitate.

Rând pe rând, aderenți străini, fanatici ai ideologiei comuniste, se desmeticesc și mărturisesc falimentul credințelor lor; comuniști notorii, a căror activitate se confunda cu însăși existența regimului, fug și desvăluiesc omenirii prăbușirea ideologiei în care au crezut; asasinat în masă, făptuite în rândurile marilor Comandamente militare și în partid; grupuri compacte de refugiați, cari împinși de desnădejde fug din Rusia și trec granițele, cu primejdia vieții lor, numai să scape de apăsarea regimului (cazul Transnistrienilor), în fine se produce un șir întreg de manifestări, cari indică neîndoielnic o stare de lucruri nenorocită.

Și dacă la aceste indicațiuni se mai adaogă starea de sărăcie, de analfabetism, de primitivism și amoralitate a populației sovietice, care nu mai era acum un mister pentru nimeni, se puteau trage concluziile cele mai juste, în ceea ce privește lumea nouă și fericirea pe care o pregătea omenirii.

Nu mai era, deasemenea, un mister că Rusia bolșevică se transformase într'un imens arsenal militar, că o pregătire uriașă se înfăptuia în cazărmi și uzine, zi de zi și că în taină și cu perseverență se puneă la punct instrumentul cu care trebuia să se pornească, împotriva Europei, aidoma unei noi năvăliri barbare și să impună restului lumii, prin foc și săbie, ideologia bolșevică și raiul lumii roșii.

Primii pași s'au făcut în 1939, când atacă în mod laș mica dar eroica țară a Finlandei, dela care suferă înfrângeri rușinoase, dar pe care o copleșesc până la urmă, răpindu-i o parte din teritoriu.

În 1940 pun mâna prin vicleșug și perfidie, fără nici o jertfă, pe Basarabia, Bucovina de Nord, Lituania, Estonia și Letonia, speculând situația Germaniei, angajată într-o luptă hotărâtoare în vest, împotriva Franței și Angliei.

Basarabia este ursită deci să guste paharul amărăciunilor, făcând cunoștință cu lumea roșie și cu sistemele de ocârmuire ale acestui regim.

Popor cu o plămădeală spirituală și sufletească aparte, cu simțământul religios adânc înrădăcinat în ființa lor, cu o fire blândă și domolă, cu datini vechi și cu spirit conservator absolut, Basarabienii erau condamnați prin însăși aceste considerente să trăiască o viață de suferințe grele sub stăpânirea bolșevică.

Contactul cu realitățile raiului bolșevic au depășit așteptările cele mai pesimiste.

Chiar și aceia, din fericire puțini la număr, cari se lăsaseră ademiniți de perspectivele regimului roșu, au suferit crude desamăgiri și s'au tămăduit pe vecie de rătăcirile lor.

Un an de stăpânire bolșevică a fost de ajuns pentru a limpezi lucrurile, pentru a spulbera orice echivocuri și pentru a deschide ochii tuturor asupra diferenței enorme, dintre o stăpânire și alta.

A fost o experiență dureroasă, plină de jertfe, și poate, cea mai grea din lungul șir de încercări, pe care a avut să le îndure poporul nostru, în cursul dramaticei lui desvoltări istorice.

Cu toate că intențiunile Sovietelor au fost ca regimul să fie aplicat la început cu oarecare blândețe, contrastul între cele două lumi era atât de mare, deosebirile atât de izbitoare, încât mijloacele întrebuințate au fost simțite din prima zi.

În toate ramurile de activitate, au răsturnat stările de fapt, au adus metode de lucru și specimene de oameni noi și au întrebuințat mijloace, pe care o minte sănătoasă nici nu le-ar fi putut bănuî.

În programul lor politic, primul punct și cel mai important a fost ca să se dărâme dela început tot ce a fost admis în Statul Român, indiferent dacă a fost bun sau rău și să instaureze regimul lor, cu silnicie și cu călcarea în picioare a oricăror reguli de evoluție și adaptabilitate.

Trecerile dela un regim la altul sunt, în general, dificil de realizat. În 1812, regimul țarist a fost nevoit să admită Basarabiei, până în 1828, legiurile ei vechi, pentru a se putea adapta nouilor condițiuni de viață și nouilor mentalități.

Regimul românesc din 1918 a respectat deasemenea acest principiu, cu toate că între regimul țarist și cel românesc nu erau diferențieri structurale atât de adânci, cum a fost între regimul nostru și cel sovietic.

Și totuși, regimul lor a fost introdus deadreptul, fără nici o tranziție și fără nici o înțelegere a situației și a firei băștinașilor.

Totul fiind subordonat acțiunii de propagandă comunistă, activitatea, dispozițiunile, măsurile și numirile în aparatul funcționăresc nu urmăreau decât desvoltarea în condițiuni optime a acestei acțiuni.

Valoarea personală, pregătirea profesională, caracterul, cultura, aptitudinile, în fine toate acele elemente care constituiesc obișnuit criteriul de selecționare, în organizarea și încadrarea aparatului de stat,

nu aveau nici o importanță și nici nu se luau în considerare, dacă individul nu se bucura de încrederea totală a comuniștilor ortodoksi și nu făceau dovada devotamentului fără rezervă, față de partid.

Totul era partidul ; totul era pentru partid. Interesul obștesc și nevoile particulare ale oamenilor nu-și găseau nici o prețuire.

Pentru a asigura o izbândă complectă partidului, s'au folosit de toate instituțiile de stat, cari ar fi trebuit totuși să stea în slujba poporului : administrație, școală, proprietate agricolă, industrie, meserii, arte, etc. etc.

Toate au rămas departe de rosturile lor firești și au fost întrebuințate numai ca instrumente pentru realizarea structurii comuniste a provinciei, dărâmând proprietatea și credința, statizând și standardizând totul.

Administrația.

Imediat după ocuparea Basarabiei, regimul sovietic lovește în unitatea teritorială a provinciei, atât de bine definită de granițele ei naturale și smulge județele Hotin, Cetatea-Albă și Ismail, pentru a le alipi Ucrainei.

Basarabia cu restul de județe a fost încadrată ca Republică Sovietică — Socialistă — Moldovenească, în U. R. S. S.

Basarabia a fost prevăzută cu un parlament, complectat prin alegerile din Ianuarie 1941.

Aceste alegeri s'au făcut sub semnul acelorași criterii.

Alegătorii erau recrutați din cetățenii de ambe sexe, începând cu vârsta de 18 ani ; aleșii la rândul lor erau departe de a coresponde, intelectual și moral, misiunii lor, fiind selecționați după sistemul specific comunist, adică : incuți, imorali, fără scrupule, certați cu justiția, însă fanatici ai ideii comuniste, cunoscuți de conducere sau ușor de mânuî prin lipsă de personalitate.

Sunt cunoscute nenumărate cazuri pentru a sprijini aceste afirmațiuni. Amintim numai cazurile unor locuitori din județul Bălți, femei și bărbați, cărora li s'a impus să primească a candida, cu toate că ei au refuzat categoric acest lucru, fiind analfabeți, precum și acelea ale unui pușcăriaș din județul Hotin și două servitoare din județele Soroca și Ismail.

Este lesne de înțeles care putea fi aportul unui parlament, ales în astfel de condițiuni și contribuțiunea la opera de legislație a provinciei, a unor oameni fără pregătire și fără morală.

Republica era compusă din mai multe oblostii.

Oblostia cuprindea câteva județe, corespunzând în general vechiului ținut din organizația administrativă românească.

Județul era împărțit în raioane (plăși), care cuprindeau 30-35 sate.

Raionul era unitatea administrativă de bază.

Conducerea acestor organe era asigurată astfel :

- Republica : un președinte și un comitet central.
- Oblastia : un președinte și un comitet executiv.
- Județul : un prim secretar și un comitet de conducere .
- Raionul : un președinte și un comitet executiv.
- Satul : un președinte și un sfat sătesc.

Însă, nu structura în sine, constituia partea defectuoasă a sistemului. Ca totdeauna, valoarea omului este aceea care dă viață sistemelor folosite ; or, la bolșevici, tocmai sub acest raport, lucrurile se înfățișau în condițiuni cu totul inferioare, pentru că priceperea și pregătirea nu indicau pe oameni ca să ocupe anumite funcțiuni, ci zelul lor comunist și încrederea acordată de șefi.

Din cauza totalei nepregătiri a funcționarilor, gospodăria provinciei a rămas în mare suferință.

La lipsa de pregătire a funcționarilor, s'au mai adăugat și alte două inconveniente, cari au agravat și mai mult situația în administrație : aducerea funcționarilor de dincolo de Nistru și activitatea uriașă desfășurată în scopuri străine de administrație, adică pentru propagandă.

Dacă uneori, se mai găseau funcționari capabili, aceștia nu-și puteau pune în valoare priceperea, deoarece, veniți de departe, erau străini complet de condițiunile locale de viață, de obiceiurile specifice moldovenești, de nevoile și lipsurile băștinașilor.

Simțămintele de omenie și bunăvoință le lipseau cu totul, așa că nici nu se străduiau să le cunoască și să le apropie.

Pe de altă parte, acțiunea de propagandă răpea tot timpul, întrucât rațiunea de a fi a tuturor instituțiilor era propaganda, partidul, recrutarea adeptilor sau nimicirea tuturor care credeau și simțeau altfel.

Ca urmare, timpul era folosit numai pentru contactul cu mulțimile, care se realiza prin cluburi, a căror cercetare era obligatorie pentru toată populația.

În cluburi se țineau conferințe, se citeau broșuri comuniste, se

lovău cântece revoluționare și se prezentau filme cu subiecte anti-religioase.

Țărănimea pierdea vremea zadarnic, participând la vorbării lungi și fără rost, cari nu prezentau nici-un interes pentru ea, dar care o țineau departe de casă și de treburile gospodăriei și familiei.

Administrația se confunda astfel cu însăși propaganda, așa că nimeni nu se mai gândea și la rosturile ei adevărate, cari erau cu totul altele.

Pentru a vădi cât de desmățată era această patimă pentru politică, se menționează, că în cluburi existau diferite categorii de organizațiuni, în care erau introduși copiii și tinerii, fără a se ține socotă de vârstă.

Astfel, fiecare club cuprindea printre alte organizațiuni :

Gruparea octombriștilor, din care făceau parte copiii între 7 și 12 ani.

Gruparea pionierilor : copiii dela 12—15 ani.

Gruparea comsomoliștilor : pionieri dela vârsta de 16 ani în sus, care dovedeau aptitudini deosebite și mult zel comunist.

Copiii erau răpiți familiilor, luați deci dela rosturile lor, otrăviți cu propaganda comunistă și deprinși cu o viață cu totul nepotrivită vârstei și sănătății lor.

Afară de aceste anomalii, în flagrantă contradicție cu firea și obiceiurile moldovenești, legile și regulamentele nu existau ; dreptatea și adevărul, o ficțiune.

Totul se făcea după voia fiecărui conducător sovietic, care hotărâ și dispunea după caz, adică după cum era vorba de un comunist sau necomunist.

Acesta era de fapt unicul criteriu în valoare, sub regimul bolșevic.

Prin capacitatea lor, prin activitatea desfășurată și criteriile după care se conduceau, funcționarii administrativi pot fi numiți propagandiști, polițiști, teroriști, în fine oricum, însă în nici un caz administratori.

Scopul lor a fost să zdrobească ființa națională a poporului băștinaș, să-i diformeze sufletul prin o ideologie nefirească, să-i distrugă mintința ; niciodată însă nu le-a stat în intențiune să le dorească și să le facă binele, de care aveau nevoie.

Prezența într-un număr mare a elementelor evreești în administrația sovietică explică ea singură valoarea acelei administrații, carac-

terul și efectele dezastruoase ale activității ei. Aceste efecte s'au văzut după un an numai.

Tot ce se înfăptuise timp de 22 ani de administrația românească s'a năruit și starea de ordine, omenie și muncă, lăsată în Iunie 1940, a fost locuită într'un așa de scurt timp, prin una de anarhie, teroare și samavolnicie.

Familia. Școala. Biserica. Proprietatea.

Pentru Români, familia a însemnat totdeauna celula înăuntrul căreia a trăit și s'a dezvoltat ideea de patrie ; școala, graiul nostru de totdeauna ; biserica, credința ; iar proprietatea, în special cea agricolă, legătura mistică a poporului român cu glia strămoșească.

Era fatal ca regimul bolșevic să îndrepte loviturile sale puternice împotriva acestor patru așezări tradiționale ale neamului românesc, știind că o izbândă câștigată în acest domeniu, ducea la rezultate hotărâtoare.

Familia.

Regim de amoralitate totală, în care singure instinctele urâte aveau prețuire, era fatal ca stăpânirea sovietică să vizeze din prima clipă distrugerea familiei.

În concepția de viață românească, familia reprezenta elementul de bază în dezvoltarea societății și Patriei.

Familia, cu tradițiile ei, cu datinile și aspirațiile ei, reprezenta o părticică din acel tot, din acel ansamblu, pe care-l numim Patrie.

Prin ea graiul strămoșesc s'a perpetuat din generație în generație ; în mijlocul ei s'a practicat și s'a dezvoltat credința și datorită ei s'au putut transmite mai departe și neschimbate, datinile neamului.

Familia trebuia deci dăruită, fiindcă prăbușirea ei era pentru regimul sovietic întâia cheazășie de izbândă, în acțiunea de destrămare, pe care o întreprindeau în Basarabia.

Familia a fost sdruncinată mai întâi prin prăpastia pe care au încercat să o sape, între părinți și copii.

Prin însăși firea lucrurilor, totdeauna a existat un proces între părinți și copii sau mai degrabă, o ciocnire de mentalități, fără însă să se fi produs vreodată o ruptură iremediabilă sau să se fi clătinat temelia instituției familiei.

Regimul sovietic a căutat să speculeze acest lucru și să lărgască proporțiile acestei ciocniri, rupând orice punte de înțelegere și legătură între părinți și copii.

Școala s'a însărcinat cu înfăptuirea acestui punct din programul bolșevic și legiuirile au complectat acțiunea nefastă a școalei, răpind părinților dreptul de a aplica pedepse corporale copiilor, ca mijloc de educație.

Părinții cari făptuiau astfel de delictе, erau pedepsiți chiar cu închisoarea.

Prin ațâțarea înclinațiunilor rele și îndemnarea la destrăbălare, prin timpul pe care-l foloseau copiii la școală și în activitatea extrășcolară și prin vrăjmășia pe care o insuflau acestora împotriva părinților, copiii erau complect ruți de atmosfera familiei, înstrăinați de ea și ținuti departe de influența ei.

Autoritatea părinților era inexistentă ; influența și contribuția lor în educarea și creșterea copiilor, complect paralizată.

Totul era părăsit și lăsat pe seama școalei și cluburilor, unde educația se făcea într'o singură direcție : aceea a comunismului integral.

Tendința era ca școala și clubul să se substituie familiei, care, în forma găsită de sovietici în Basarabia, reprezenta concepțiile vechi de viață și constituia o primejdie în calea propagandei lor.

Un alt mijloc întrebuintat de regimul sovietic, pentru a dărâma familia, a fost și acela al modului de contractare a căsătoriilor și desfacerii lor.

Căsătoria și desfacerea ei deveniseră, după concepția și legiuirea bolșevică, o simplă formalitate biurocratică, la îndemâna oricui și efectuabile tot așa de repede, ca o cumpărătură oarecare.

Ușurința cu care se putea încheia o căsătorie avea tâlcul ei, adică era o garanție pentru bolșevici că nu se va întemeia ceva serios, care să dăinuiască și că desfacerea ei va veni repede, ca o urmare de neînlaturat.

Legiuirile sovietice aveau deci scopul să așeze dela început familia pe temelii șubrede, pentru ca mai târziu, cu vremea să se ajungă la o destrămare complectă a acestei instituții.

Sințul moral și cuminența neamului nostru au reacționat și de data aceasta și toate încercările regimului sovietic au rămas infructuoase.

Sentimentul de familie nu a suferit nici o sguduire, rămânând acelaș, întreg și puternic.

Școala.

La cedarea Basarabiei, școala românească era temeinic așezată pe baze exclusiv naționale și îndreptată pe calea afirmării noastre ca națiune categoric majoritară, fără însă să se fi folosit mijloace de constrângere împotriva elementelor minoritare.

După unirea din 1918, a trebuit să se lucreze cu multă stăruință pe acest tărâm, pentru a tămădui rănilor pricinuite poporului basarabean, de cei 106 ani de stăpânire rusească.

În mai puțin de un sfert de veac, s'a ajuns la rezultate minunate, izbutind a călăuzi cultura și limba pe făgașul intereselor noastre naționale.

Ce-au făcut bolșevicii, la venirea lor în Basarabia ?

Au distrus din primul moment caracterul național al instituției și din lăcașurile de cultură românească au făcut cluburi de propagandă comunistă, de desmăț moral, de anarhie și de cultivarea instinctelor rele.

Propagandiști abili și măștri neasămuiți în ațâțarea înclinărilor rele ale firei omenești s'au năpăstuit cu furie asupra copiilor și tineretului basarabean, unde știau că se găsește terenul de minimă rezistență.

Fie că era vorba de „Grădinițe”, în care se făcea educația copiilor între 3—8 ani, fie că era vorba de „Școlile începătoare”, similare școlilor noastre primare sau de școlile secundare și de adulți, programele nu ținteau la o educație sănătoasă a tinerilor vârstare, la cultivarea frumoaselor simțăminte, la luminarea minților și deschiderea de orizonturi noi și folositoare.

Nu se urmărea formarea caracterelor și nici pregătirea pentru a trăi viața în condițiile impuse de morală și de legile firii.

Țelurile acelui program erau ca să abată generațiile tinere de la căile urmate de predecesori și prin deformarea mentalității și concepției de viață, să-i îndrepte către idealurile de viață bolșevică.

Următorii acestor țeluri, au lăsat frâu liber înclinațiunilor către rău ale copiilor, cultivându-le cu dibăcie, stăruință și metodă.

Procedeele întrebuintate de regimul bolșevic în școli, pentru a ajunge la aceste rezultate au fost :

Disciplina și bunacuvința, aceste două condițiuni esențiale pentru realizarea unei solide opere educative, erau cu bună știință și sistemă înlăturate din școli.

Legiunile sovietice erau aspre în ceea ce privește aplicarea acestor vechi principii, fiindcă după concepția roșie, se urmărea crearea „disciplinei conștiente”.

Profesorii nu puteau să aplice nici o sancțiune pedagogică elevilor îndărătnici.

Pentru pedepsele corporale, profesorii erau pedepsiți chiar cu închisoarea. Celelalte pedepse obișnuite în școli, ca : darea afară din clasă a elevului, scoaterea în picioare, afară din bănci sau în bănci, admonestarea cu glas ridicat, toate erau strict oprite, deoarece înjoseau pe elevi.

Profesorii erau oprți chiar să se plângă părinților, atunci când elevii cădeau în greșeli.

Se urmărea prin aceasta anarhizarea spiritelor și pregătirea elementelor viitoare, de cari avea nevoie regimul pentru definitivarea lui în Basarabia.

Respectul și iubirea pentru părinți și familie erau prigonite cu înverșunare.

În locul acestor simțăminte, pe care natura însăși le-a sădit în inimă și spirite, regimul bolșevic propovăduia vrăjmășia, îndemnând pe copii să-și părăsască părinții autorităților sovietice, or de câte ori aflau la ei lucruri neîngăduite de interesele regimului.

În locul învățături serioase, care singură este în stare să formeze și să pregătească pe copii, prin îmbogățirea minților cu cunoștințe trebuincioase vieții, au introdus sistemul lor obișnuit de propagandă, în care nu era vorba decât de Stalin, Lenin, trecându-se sub tăcere atâtea alte figuri, românești sau străine, cari au îmbogățit și înobilat umanitatea prin operele lor.

Destrăbălarea era lăsată în voia ei și încurajată, pentru ca și pe această cale, să facă să dispară orice urmă a simțului moral.

Prietenia, acest nobil și splendid sentiment omenesc, era și el obiectul de prigoană al sistemului de educație sovietic. În locul lui, era recomandată și impusă pâra, trădarea, minciuna și nemernicia.

Religia era și ea prigonită ; copiii oprți a se închina, a merge la biserică și a crede în Dumnezeu.

În locul ei, a fost pus în mare cinste cultul marilor eroi ai revoluției roșii, din rândul cărora nu lipsea nici Katowschi, tâlharul care băgase groază în populația basarabeană, două decenii în urmă.

Educația aceasta anti-religioasă era impusă școlilor prin instrucțiunile conducerii și constituia o parte foarte importantă din pedagogia sovietică, formulată astfel :

„Educația anti-religioasă trebuie să se facă organizându-se întregul învățământ, în așa fel ca să asigure formarea la școlari a unui orizont științific marxist-leninist, a cunoștințelor corecte științifice despre natură și societate, care să nu lase loc prejudecăților, supranaturalului și misticismului. Folosindu-se de faptele istorice și operele literare și artistice, trebuie de altoit școlarilor ura și scârba față de acțiunile mârșave ale bisericii și minciunile slujitorilor ei. Trebuie în sfârșit ca această ură față de religie și conștiința necesității de a o nimici să le facem active, astfel ca la școlari să se nască în mod natural dorința arzătoare de a lupta pentru eliberarea deplină a minții omenești de rămășițele religiei”.

Toate aceste „principii” educative erau aplicate, tălmăcite și răstălmăcite prin o bogăție neînchipuită de mijloace pedagogice : tablouri, serbări, ședințe radiofonice, reprezentanții cinematografice, toate menite să ațâțe interesul și să aprindă imaginația tineretului și copiilor.

Pentru a salva aparențele și pentru a nu stârni dela început reacțiuni puternice în rândurile populației băstinașe, a cărei putere de rezistență le era cunoscută, au fost îngăduite școli cu limbă de predare românească, în toate comunele în care populația era moldoveană.

Pentru a zădărnici efectele acestei măsuri mărinimoase, au folosit însă mijloace indirecte, pe care le-au aplicat cu perfidia și lipsa de scrupule, care le sunt caracteristice.

Astfel :

Înlăturarea alfabetului latin și înlocuirea lui cu cel cirilic.

Eliminarea limbii românești și adoptarea ca limbă oficială a dialectului transnistrian și acela, diformat prin introducerea unor slavisme de neînțeles și a unei gramatici, care nu avea nimic comun cu cea românească.

Prin această măsură, copiii de moldoveni învățau o limbă stălcită, plină de streinisme, cari era departe de frumosul și dulcele grai moldovenesc, a cărei singură vorbire, în gura unui țăran, ia forma unei minunate grăiri.

Introducerea în program, obligatoriu, a limbii rusești, care începând din clasa III-a, era predată în 43 ore săptămânal.

Folosirea în școli a unor elemente nepregătite intelectualmente pentru greaua lor sarcină sau vrăjmașe și străine de aspirațiile și spiritualitatea poporului moldovean.

Evreii nu au lipsit nici de data aceasta.

Ușor este de înțeles, care putea să fie aportul acestor elemente, prin definiție dizolvante, pentru cultura și educația neamului nostru.

Lipsa totală a contactului cu trecutul, care a fost totdeauna izvorul nostru de îmbărbătare și putere.

Despre istoria poporului, despre faptele strămoșilor, despre tot cece s'a petrecut în dealungul veacurilor și ceea ce constituia mândria și puterea noastră, nimic, absolut nimic.

Acesta este, în sinteză, aspectul sub care s'a prezentat regimul sovietic, aplicat școlii românești din Basarabia, în timpul anului de ocupație.

Nu trebuiesc mai multe amănunte și date, pentru a arăta ce viitor pregătea acest regim neamului nostru dintre Prut și Nistru.

Biserica.

Ca și familia, biserica a primit lovituri pe două căi : una indirectă, prin școală și fiscalitate ; alta directă, prin acțiunea huliganistă a evreilor și ateilor comuniști.

Dintr'un început, nu s'a trecut la măsuri radicale.

Populația nu a fost oprită ca să meargă la biserică și nici preoțimea să-și exercite sacerdoțiul.

Și aci au folosit căile ocolite, pentru atingerea scopurilor urmărite.

Cunoscând adâncul simțământ religios al poporului basarabean, au găsit mai potrivit să evite un conflict violent și să amâne începerea luptei pe față.

Au condiționat însă funcționarea bisericilor de plata unor taxe exagerate, în nădejdea că populația nu le va putea plăti și deci, închiderea bisericilor ar fi luat aparențele unui act legal.

Sumele erau impuse după placul și voia fiecăruia, nu după o lege. Ele variau între 2000—5000 de ruble anual, la început.

Cu toată sărăcia în care se sbătea norodul, oamenii și-au luat dela gură și au plătit birurile impuse de sovietici, numai să nu li se închidă bisericile și să li se ia puțința să-și facă rugăciunile către Dumnezeu.

Desamăgiți, bolșevicii pun în acțiune o organizație specială de propagandă anti-religioasă (S. V. B.), care prin meetinguri anti-religioase, prin broșuri și teroare, avea misiunea să domolească cel puțin

zelul religios al Moldovenilor, dacă distrugerea totală a credinței nu era cu putință.

O participare importantă la această acțiune au avut desigur evreii, cari erau cei mai calificați să servească drept instrumente de execuție, în prigoana întreprinsă de bolșevici, împotriva bisericii creștine.

Propaganda era deservită de o bogată literatură anti-religioasă, din care invectivele, minciuna și trivialitatea nu lipseau.

În zilele de sărbătoare creștinească, se organizau meetinguri, la care trebuia să participe toată mulțimea și cu acest prilej, se proslăveau figurile mari ale regimului și se terfelea religia și slujitorii ei.

Cluburile erau și ele focare anti-religioase, care năzuiau să înlocuiască treptat bisericile, prin influența otrăvitoare, exercitată în special asupra generațiilor tinere.

Când s'a constatat că toate aceste mijloace rămân neputincioase, față de adâncă evlavie a poporului, s'a trecut la altele, mai violente.

Au ridicat taxele pe biserici la sume exorbitante, pe care știau bine că enoriașii nu le pot suporta.

În această privință se citează cazul unei biserici din Cahul, căreia i s'a aplicat un impozit de 70.000 ruble, pe care nu l-au putut plăti, nici preotul și nici credincioșii. Biserica a fost închisă, iar oamenii au fost siliți să umble în taină, pe la bisericile din alte localități.

Bande de teroriști iudeo-comuniști au început să pătrundă prin biserici, să ardă icoanele, să măzgălesc pereții și să pângărescă icoarele. Vestmintele preoțești au fost scoase și întrebuințate sub formă de costume de teatru.

Intr'o biserică din Chișinău, pe dosul unei icoane a lui Christ, a fost zugrăvit chipul lui Stalin, iar în alte biserici, numeroase icoane au fost batjocorite și stricate, scoțându-se ochii sfinților sau murdărindu-le fața cu scârnavii.

Unele din biserici și mănăstiri au fost transformate în cantonamente de trupe, în grajduri, în magazine, săli de spectacole și, cum este cazul unei mici biserici din portul Ismail și al bisericii garnizoanei din Hotin, în latrină.

Clădirea Palatului Mitropolitan din Chișinău a fost transformată în club, iar capela în sală de dans, cu scena chiar pe locul altarului.

Icoanele din casele particulare batjocorite, iar cruciulițele de pe piepturile copiilor creștini, smulse și aruncate în gunoi.

Preoții scuipați și loviți pe stradă și în biserică, în timpul slujbei sau huiduiți când treceau cu cortegiile funebre.

Bisericile neterminate au fost dărâmate, iar materialul folosit pentru alte construcții.

Preoții și cântăreții, în special cei cari se deosebeau prin zelul și apostolatul lor de români și creștini, deportați, închiși, uciși.

Și în fine vexațiuni de tot felul, arestări și deportări pentru creștini care înțelegeau să rămână mai departe legați de biserică.

Dacă rezultatele obținute de bolșevici nu au fost acelea pe care le-au dorit, aceasta se datorește în primul rând reacțiunii întâmpinate din partea poporului și clerului, care nu s'au înfricoșat și au răspuns cu tărie și demnitate tuturor încercărilor bolșevice.

Desigur că lupta împotriva bisericii avea să ia înfățișări și mai aspre, mai târziu. Bolșevicii nu puteau renunța la ideea că „lupta contra religiei este lupta pentru comunism”; vremuri și mai grele așteptau biserica strămoșească din Basarabia.

Împrejurările au voit altfel, calvarul luând sfârșit în condițiunile noi.

Proprietatea agricolă.

Și în acest domeniu, procedurile regimului bolșevic au fost la început aparent moderate. Din motive de tactică și propagandă, au căutat să menajeze țărănimea, să-i respecte spiritul de proprietate și să o apropie.

Sovieticii știau bine că țărănimea este elementul cel mai temeinic al apărărilor din Basarabia și că lupta începută nu se va putea duce cu orice de izbândă, dacă poporul de jos nu este câștigat.

Naționalizarea pământurilor și organizarea colhozurilor și sovhozurilor au fost aplicate cu prudență și aparent, cu oarecare largime de vederi, puțin obișnuită regimului.

Perfidia sovietică e însă din nou folosită, pentru a înșela buna credință a țărănimii moldovene și a pregăti pe îndelete, înfăptuirea adevăratelor gânduri ale regimului.

Măsurile care s'au luat, în spiritul acesta, sunt următoarele:

Confiscarea pământurilor aparținând marelui proprietăți și reorganizarea lor celor lipsiți cu totul de pământ, în loturi de 0,5—3 ha.

Confiscarea pământului aparținând culacilor (chiaburii, după noțiunea românească), cărora nu li s'a lăsat decât maximum 5-6 ha.

Luarea în stăpânire a pământurilor rămase dela coloniștii germani.

Terenurile rezultate au fost date, o parte celor lipsiți cu desăvârșire de pământ, altă parte coloniștilor colhozieni, aduși din Ucraina și Polonia în locul Germanilor ; restul s'a cultivat în sovhozuri.

Pământul lăsat țăranilor sau primit de către cei cari nu aveau de loc, aparținea de fapt statului, țăranimea neavând decât dreptul unei folosinți vremelnice.

Ideia de proprietate a fost deci dărâmată în fond.

La început, țăranii nu au înțeles acest lucru ; de abia mai târziu au pătruns adevărul și au deschis bine ochii asupra intențiunilor noilor stăpânitori.

Din spirit demagogic, bolșevicii nu s'au ocupat deocamdată prea mult de țăranii cu terenuri restrânse, mai ales de aceia cari erau așa zicând împroprietăriți de ei.

Toată atențiunea o îndreaptă asupra chiaburilor (culacilor), cari reprezentau spiritul de proprietate, întrebuițând felurite mijloace pentru distrugerea lor.

Ei sunt obligați să realizeze producțiuni prea mari în raport cu capacitatea terenurilor ; li se pune în sarcină îndatoriri fiscale extrem de apăsătoare, atât în bani cât și în natură.

Proprietățile devin astfel nerentabile și culacii amenințați să piară.

Pământurile lor sunt înglobate în colhozuri sau date țăranilor nevoiași, ei primind echivalentul, la mari depărtări și în condițiuni inferioare de calitate.

Și ca ultimă măsură, sunt arestați, deportați în Siberia sau în bazinul Donetului, unde sunt supuși la munci silnice sau chiar judecați sumar și executați pe loc.

Prigoana urmărea descurajarea și determinarea lor de a intra în colhozuri, odată cu ei dispărând și simțul proprietății, caracteristic țăranului român, pe care regimul sovietic dorea să-l nimicească cu orice chip.

Cele două sisteme pe care regimul sovietic a încercat să le introducă în Basarabia, înlocuind proprietatea individuală, erau :

Sovhozul.

Colhozul.

Sovhozul era o gospodărie a statului sovietic, formată din terenurile rămase dela coloniștii germani, confiscate dela marii proprietari sau care aparținuseră statului român (ferme).

Veniturile mergeau toate la stat.

Colhozul era o cooperativă agricolă, formată din țărani, toți proprietari mici și mijlocii, cari aduceau ca aport în colectivitate, tot : pământul, inventarul, vitele de muncă, semințele și pe deasupra, munta lor însăși.

Rămânea în afară de colhoz, casa de locuit cu terenul din jur, care nu putea să fie mai mare de $\frac{1}{2}$ ha.

Omul dispărea astfel total în colectivitate, în anonim și dacă se hotăra cumva să părăsească această tovărășie, pământul și tot aportul cu care intrase, nu i se mai înapoia, rămânând colhozului.

Acest sistem nu avea nimic comun cu firea individualistă, cu simțul atât de dezvoltat al proprietății și cu dragostea mistică pe care a avut-o totdeauna țăranul nostru pentru pământul lui.

Din cauza aceasta, toți țăranii cărora din dibăcie li se lăsase pământuri, și de fapt numai în folosință, s'au dovedit greu de ispitit de sistemul sovietic.

În afară de nepotrivirea firii lui cu sistemul colectivist, simțul practic al țăranului moldovean îl oprea să intre în colhoz.

El simțea că la mijloc este pur și simplu o spoliatiune deghizată, participanții rămânând cu un câștig care abia le îngăduia să nu moară de foame.

Organizarea și funcționarea colhozului erau în aparență foarte simple.

În compunerea lui intrau circa 150—200 familii. La intrarea în colhoz se plătea și o taxă de admitere de circa 50 ruble.

Lucrul se făcea sub conducerea unui comitet, iar repartitia venitului, după strângerea recoltei, se făcea după norme foarte complicate, care aveau ca unic scop despuerea colhoziștilor.

Din producția brută a colhozului se preda statului o cotă ridicată de cereale, se plăteau în natură impozitele, care erau atât de oneroase încât uneori înghițeau aproape toată recolta, se achita costul tractoarelor, se reținea sămânța și se vărsa fondului de rezistență al colhozului o sumă oarecare.

De obicei 60—70% din producție se irosea pentru satisfacerea acestor nevoi.

Restul de 40—30% constituia venitul propriu zis al membrilor colhozului și se împărțea între ei.

Birurile față de stat nu se opreau aci.

Fiecare membru al colhozului trebuia să mai dea statului, în natură, diferite produse, ca : lapte, lână, carne, grăsimi, etc., indiferent

dacă gospodăria casei lui avea sau nu animale, care să producă astfel de materiale.

În plus, din puținul cât îi mai rămânea, colhoznicul trebuia să subscrie și o sumă oarecare pentru înzestrarea statului.

Căștigurile acestui sistem sunt deci foarte slabe, iar starea morală a țăranilor colhoznici, cât se poate de scăzută, întrucât din stăpâni liberi ai pământului lor, devin simple animale de muncă.

Din această cauză, regimul sovietic nu a putut să atragă în mrejele propagandei lui, decât un număr foarte redus de țărani moldoveni.

Cele 120 colhozuri pe care au izbutit să le organizeze în Basarabia erau formate în majoritatea lor absolută de coloniștii colhoznici, aduși din Ucraina și Polonia.

Țăranii cari s'au ținut departe de organizația colhozistă nu aveau o situație mai strălucită. De culaci nici nu se mai poate vorbi, fiindcă ei au primit loviturile cele mai grele, loviturile ucigătoare ale regimului sovietic.

Obligațiunile de tot felul, care se aplicau colhozurilor, apăsau și asupra celor cari erau în afara colhozurilor, cu o și mai mare tărie.

Impozitele către stat și cotele care se vărsau statului erau mult mai ridicate, iar corvezile toate cădeau numai în sarcina lor.

Era vădit că regimul urmărea ca prin acest tratament vitreg, să-i determine să părăsească individualismul lor și să se refugieze cu toții în organizațiunile colhoziste.

Datorită acestor cauze, care au revoluționat brusc obiceiurile tradiționale ale plugarilor moldoveni, randamentul agriculturii în anul de stăpânire sovietic, s'a dovedit foarte slab.

Acelaș sistem fiind aplicat și viticulturii și pomiculturii, rezultatele au fost aceleași și în aceste domenii.

În general, producția pământului, sub toate aspectele ei, care constituia pe timpul regimului românesc hogăția și mândria Basarabiei, s'a resimțit puternic din cauza introducerii sistemelor sovietice de organizare.

A contribuit la această pe de altă parte și lipsa de pricepere a celor cari aveau sarcina să conducă viața agricolă a provinciei.

Jidovii și-au făcut apariția și în acest domeniu, rezervat prin tradiție exclusiv poporului românesc, aducând și aci sămânța distrugerii și răului.

Începuturile aveau să ducă la totala prăbușire economică a ță-

ranimei moldovene și prin aceasta, la distrugerea adevărilor etnice, pe care țăranimea le încarna prin număr, limbă și datini.

Desigur că o luptă pe viață și pe moarte ar fi început atunci când regimul sovietic ar fi trecut la aplicarea integrală a programului său și de data aceasta puterea de rezistență a neamului ar fi zădărniciu poate și aceste încercări, cum s'a întâmplat de atâtea ori, în cursul istoriei.

Desrobirea însă a pus punct acestei primejdii și a scutit poporul de noi și dureroase jertfe.

Fiscalitatea.

Regimul fiscal sovietic a fost aplicat cu aceeași perfidie, arătată până acum pe alte tărâmuri de activitate.

Substratul era acelaș, adică o propagandă neprielnică regimului românesc, care era prezentat sub aspectele cele mai urâte: hrăpăreț, samavolnic și lipsit de omenie.

Desprindem din anul de ocupație sovietică, trei faze distincte în evoluarea regimului fiscal :

Dela 28 Iunie — 15 Iulie 1940, o acțiune exclusiv de propagandă, fără a se manifesta din partea regimului, vre-o intențiune cu caracter fiscal.

Dela 15 Iulie 1940 — 1 Ianuarie 1941, un regim fiscal provizoriu, cu următoarele evaluări de venituri la hectar:

Teren arabil	300 ruble
Vie	2.000 ruble
Livadă	1.500 ruble
Hibrizi	600 ruble
Fânețe	200 ruble

Asupra acestor proprietăți se plăteau două feluri de impozite: unul fix (rentă), care varia între un minim de 56 ruble și un maxim de 6.310 ruble, după suprafețele care rămăseseră așa zișilor proprietari (în realitate numai uzufructuari); altul proporțional, care varia între 1% și 45% din venit.

Deosebit de aceste impozite, se mai percepea și un impozit în natură, echivalent cu circa 50 kgr. cereale de ha. cultivabil.

Dela 1 Ianuarie 1941 și până la desrobire, regimul fiscal a fost legiferat de adunarea sovietică din Chișinău.

În această perioadă veniturile la ha. au fost fixate astfel :

Cereale	800 ruble
Cartofi	2.500 ruble
În	500 ruble
Câneapă	900 ruble
Tutun	1.100 ruble
Tutun inferior	1.000 ruble
Grădinărie	4.000 ruble
Vie	7.000 ruble
Pânețe	400 ruble

Odată cu nouile legiuri, începe și diferențierea între proprietățile individuale și organizațiile colhozurilor :

La prima categorie, impunerea fixă varia între 110 și 1544 ruble, iar la cea proporțională între 7% și 60% ; la colhozuri, impunerea fixă era de 56—533 ruble, cea proporțională dela 8%—24%.

Diferența între o categorie și alta este vădit în favoarea organizațiilor colhoziste.

Afară de impozitele percepute pentru producția pământului, se mai plăteau impozite și pentru exploatarea vitelor și animalelor domestice, care erau considerate că aduc următoarele venituri :

O vacă	800 ruble
O capră sau oaie	80 ruble
Un porc	400 ruble
Un cal sau catâr	600 ruble
Un bou sau bivol	400 ruble

Pentru vite, erau obligatorii și asigurările, cari în fond erau biruri deghezate și cari se plăteau astfel :

Pentru vitele cornute dela 2 ani în sus	5,20 ruble
Pentru caii până la 18 ani	9,10 ruble
Pentru caii dela 18 ani în sus	4,50 ruble

La toate aceste impozite se adăugau livrările în natură, care trebuiau făcute în cazurile când veniturile depășeau suma de 5.000 ruble.

Aceste livrări în natură variau după județe.

În medie ele corespundeau următoarelor cote :

Pentru grâu și porumb.

Dela 2— 5 ha :	câte 160 kgr. la ha.
Dela 5—10 ha :	câte 235 kgr. la ha.
Dela 10—15 ha :	câte 320 kgr. la ha.
Dela 15—20 ha :	câte 400 kgr. la ha.
Dela 20—25 ha :	câte 530 kgr. la ha.

Pentru floarea soarelui.

Până la 2 ha :	câte 250 kgr. de ha.
Dela 2— 5 ha :	câte 300 kgr. de ha.
Dela 5—10 ha :	câte 360 kgr. de ha.
Dela 10—15 ha :	câte 430 kgr. de ha.
Dela 20—25 ha :	câte 600 kgr. de ha.
Peste 25 ha :	câte 700 kgr. de ha.

Pentru soia.

Până la 2 ha :	câte 300 kgr. de ha.
Dela 2— 5 ha :	câte 340 kgr. de ha.
Dela 5—10 ha :	câte 400 kgr. de ha.
Dela 10—15 ha :	câte 480 kgr. de ha.
Dela 15—20 ha :	câte 580 kgr. de ha.
Dela 20—25 ha :	câte 680 kgr. de ha.
Peste 25 ha :	câte 800 kgr. de ha.

Aceste cote, este drept, nu erau gratuite. Ele se plăteau de stat, după prețurile fixate de autorități. Prețurile însă erau așa de mici, încât pot fi considerate, fără nici o exagerare, tot ca niște biruri.

O simplă socoteală aritmetică duce la constatări concludente, în ceea ce privește diferența regimului fiscal sovietic față de cel românesc, pentru producția agricolă.

După cotele fixate, în numerar și în natură, de legiuirile fiscale sovietice, pentru o suprafață de 40 ha. de pildă, se plăteau impozite corespunzătoare unei producții de 30.000 kgr. cereale.

Ultimele cote fixate pentru aceiași suprafață, de legiurile fiscale românești, erau aplicate pentru o producție numai de 1.500 kgr.

Aceleași norme spoliatoare se aplicau și pentru alte categorii de impozite.

Clădirile rămase proprietarilor (câte una) erau supuse mai multor dări :

1,50% din valoarea de circulație a imobilului.

Până la 45% din venit, în cazul că imobilul era închiriat.

7 copeici de m. p. pentru suprafața pe care era zidit imobilul.

2 copeici de m. p. de curte.

0,4% din valoarea imobilului, ca taxă de asigurare care era obligatorie.

Comercianții de produse alimentare plăteau 10% din produsul brut ; cârciumile, comerțul de vin, parfumeriile 45% din venitul brut ; comercianții de textile 30% ; comercianții ambulanți 64 ruble impozit fix ; comercianții în gherete sub 5 m. p., 500 ruble impozit fix ; iar cei cu suprafețe mai mari, 10% din venitul brut ; comercianții ambulanți de alimente și cu căruțe, un impozit fix de 700 ruble.

Spectacolele de asemenea erau supuse unei fiscalități nu mai puțin apăsătoare : un bilet de cinematograf suporta un impozit de 37% din costul hiletului ; trupele teatrale plăteau 15% până la 45% din venit, după caz, adică după cum era vorba de spectacole în scop de binefacere sau pentru distracție.

Cooperativele vindeau articole de aprovizionare pe prețuri în care se înglobau și taxele sau impozitele, ce reveneau statului.

Aceste taxe și impozite atingeau proporții uimitoare, după cum se vede mai jos.

Din prețul de vânzare al grâului, 11% reprezenta cifra de afaceri, 47% taxă de consumație și numai restul de 42% reprezenta prețul real de vânzare al grâului.

La făină, costul reprezenta numai 14% din preț, restul era repartizat cu 6% la fondul special de aprovizionare și 80% la taxa de consumație.

Oficiul de aprovizionare al cărnei plătea statului din prețul de vânzare 40% drept taxă de consumație pentru carnea de vită și 50% pentru carnea de porc.

Vinul suporta o taxă de consumație de 45% din prețul de vânzare ; berea de 45%, iar rachiul de 47%.

Datele de mai sus sunt vorbitoare. Regimul sovietic a înăsprit fiscalitatea în așa fel, încât viața economică în general și aceia a particularilor, devenise de ne trăit.

Și pentru a completa înfățișarea acestor stări de lucruri, se

arată și procedeele întrebuințate de aparatul fiscal, pentru a intra în posesunea dărilor impuse.

Nu exista nici o îndurare, nici o păsuire și nici o omenie.

Termenul de plată erau executate oricum, indiferent dacă contribuabilul avea sau nu avea cu ce plăti.

Sanctiunile erau aspre, mergându-se până la aplicarea pedepsei cu închisoarea și până la deportare.

Iar dacă țărănimea nu putea face față obligațiunii dărilor în natură, trebuia să cumpere din alte părți cu prețuri ridicate, cerealele sau produsele ce datora fiscalului, pentru a scăpa de pedepsele aspre, care se aplicau fără excepție și fără milă, în cazul nerespectării acelor obligațiuni.

Din acest punct de vedere, aparatul fiscal românesc s'a dovedit mult mai plin de omenie și înțelegere, păsuind pe contribuabili, care nu le-a aplicat niciodată pedepsele neomenite ale regimului sovietic.

Pentru a dovedi acest lucru, se menționează că la cedarea Basarabiei, fiscalul român a lăsat în Basarabia un debit de peste două miliarde lei, **pe care fiscalul sovietic l-a încasat imediat, nefăcând populației nici o înlesnire de plată.**

Teroarea.

Dacă regimul sovietic transformase toate ramurile de activitate ale statului, în tot atâtea mijloace de propagandă, mijlocul suprem, instrumentul de căpetenie pus în mână conducătorilor regimului a fost însă teroarea.

Acțiunea teroristă a arătat, în adevărata ei lumină, lipsa de omenie și civilizație a acestui regim, care datorită crimelor și sălbăticilor crime, a necinstit genul omenesc.

Este adevărat că revoluțiile, din cauza deslănțuirii patimilor și instinctelor josnice, din cauza lipsei de disciplină care le caracterizează, s-au manifestat totdeauna prin acțiuni de teroare sălbatică prin cari, de altfel, s'au prăbușit până la urmă.

Regimul sovietic însă a întrecut cu mult în sălbăcie, în perversitate și sadism, tot ceace au făptuit mișcările teroriste, cunoscute până acum de istorie.

Teroarea roșie poartă pecetea unei mentalități asiatică, străină de totul de viața popoarelor europene și mai ales a caracterului iudaic

cunoscut prin puterea lui de vindicațiune, tendințele lui nimicitoare și cruzimea lui bolnăvicioasă.

După ocuparea Basarabiei, regimul sovietic lasă populației basarabene câteva zile de răgaz, pentru a verifica dacă mijloacele obișnuite de propagandă vor da sau nu roadele așteptate.

Constatând repede că acțiunea de propagandă este ursită unui eșec sigur, regimul deslănțuie acțiunea de terorare, ca mijloc ultim și definitiv, pentru înfricoșarea spiritelor și zdrobirea oricărei rezistențe.

Cu îndemânarea și perversiunea cari au fost apanajul de totdeauna al regimului sovietic, izbutesc să creieze o atmosferă încordată de suspiciune, de nesiguranță, de pâră și spionaj, în care viața devine repede un iad.

Oamenii sunt nevoiți să se includă în ei înșiși, să se facă nevăzuți și să se teamă chiar de umbra lor; încrederea în oameni și chiar în rudele cele mai apropiate, dispare cu totul și în locul veșnicului zâmbet de mulțumire și fericire, care până atunci se putea vedea oricând pe fețele băștinașilor se așterne lividitatea sinistră a morții, care pândea din umbră pe fiecare.

Această stare de nesiguranță, această atmosferă apăsătoare, această veșnică așteptare a morții, urmarea să zdrobească și să arunce pe indivizi în brațele desnădejdei, înfrângându-le orice rezistență.

După concepția bolșevică, teroarea era ridicată la rangul de principiu, ideie care aparține însuși părintelui revoluției ruse, Lenin, care, în scrisoarea adresată comisarului poporului pentru justiție Kuvșin, cu prilejul redactării codului penal, o formulează astfel: „Eu cred că ideea fundamentală (a codului penal) e clară: să expună deschis principii, stabilind natura, justificarea, necesitatea și limitele teroarei. Tribunalul nu trebuie să abolească teroarea, ci să o justifice în principiu, dându-i o formă juridică și fără înfrumusețări”.

Teroarea era întrebuințată ca mijloc de acțiune, de organele partidului, care în structura statului sovietic reprezenta o putere și importanță, superioare statului însuși.

Opera de „epurațiune” a Basarabiei, a vizat în primul rând pe toți cei cari erau socotiți o piedică în calea propagandei sovietice și anume: proprietarii, comercianții, preoții, intelectualii de tot felul, foștii ofițeri ruși, semnarii actului Unirii din 1918, iar din rândurile țărănimii, culacii, adică țărani înstăriți.

Procentul cel mai mare îl forma elementul românesc.

Asupra acestor categorii de oameni s'a deslănțuit furia teroarei sovietice, care s'a manifestat prin procedee diferite: închisoarea, re-presiunile administrative, deportările sau asasinarea.

Aceste procedee nu s'au aplicat numai pentru delictele comise în timpul stăpânirii sovietice.

Ele s'au aplicat pentru presupuse delicta față de regim, făptuite mult înainte sau bănuite numai.

Proprietarii și comercianții pentru că reprezentau spiritul burghez-capitalist; preoții și intelectualii, pentru credința sau ideologia naționalistă; foștii ofițeri ruși, pentru legăturile lor anterioare cu regimul țarist; semnarii actului Unirii, pentru patriotismul arătat cu ocazia prilej; în fine culacii, pentru că înfățișau, în gradul cel mai înalt, tradiția, conservatorismul și ideea de proprietate, caracteristice poporului nostru.

Inchisoarea se aplica după un simulacru de judecată.

Nu era nevoie de dovezi, nu era nevoie de mărturii și de apărare: în acțiunea îndeplinită sub regimul românesc, atitudinea avută cândva în această stăpânire, calomniile unui răuvoitor sau numai simpla bănuială, erau de ajuns pentru ca individul să fie ridicat de acasă, judecat sumar și aruncat în întunericul temniței, pentru ispășirea unor delicta închipuite.

Zeci de mii de oameni, în majoritate absolută moldoveni, au trecut prin închisorile sovietice, victime nevinovate ale teroarei și calomniilor roșii.

Represiunile administrative se aplicau chiar fără acest simulacru de judecată, fiind suficiente pentru aceasta numai simpla calomnie a oamenilor sau bunul plac al unui agent polițienesc sau adept al regimului.

Ele constau în trimiterea oamenilor la munci silnice, la mari deportări, în inima Rusiei, unde foamea, boala, schingiunile și munca asvâritoare puneau capăt repede vieții acestor nenorociți.

Numărul celor cari au suferit pedeapsa represiunii administrative a ridicat la peste 5000, în timpul unui singur an de regim sovietic.

Din ei nu s'au mai întors decât 900, restul rămânând prin cimitirile fără nume, de pe întinsul stepelor rusești.

Nu trebuie să mai adăugăm că toți erau moldoveni.

Deportarea se hotăra în mod samavolnic, fără criterii și fără nici o judecată.

Pentru ilustrare, se dă traducerea unui document, din care apare limpede modul cum se făceau deportările : în mod arbitrar și fără a se urmări vini anume. Deci, opera de distrugere a elementului românesc organizată, cu scop final : **depopularea Basarabiei de acest element, stăpânitor istoric al acestui pământ.**

Comitetul executiv al raionului

BOLGRAD

Nr. 75 — 1941 Mai 15

Președintelui Sfatului Sătesc C u b e i
Tovarășului Calcev

Alcătuți un tablou de locuitorii Sfatului Sătesc al Dvs., care urmează a fi deportați din acea comună, separat pentru capii de familie și separat pentru acei cari urmează să fie deportați cu toată familia.

Comunicați-ne neîntârziat numărul acelor pe cari îi hotărâți să fi deportați.

Președinte (ss) Galchin

Comunicăm, că din Cubei am hotărât să deportăm 125 capi de familie și 25 capi de familie cu întreaga familie.

Președinte (ss) Calcev

Pedeapsa s'a aplicat în general tuturor cari erau cunoscuți sau bănuți numai, că au avut simpatii pentru regimul românesc și nutresc încă nădejdea reîntoarcerii acestui regim ; cari erau socotiți inadapabili ideologiei roșii ; într'un cuvânt toți cari reprezentau trecutul, cu credința, bună starea și omenia lui.

Deportările se făceau individual sau cu familia și în condițiuni atât de neumane, atât de sălbatice, încât echivalau cu o condamnare la moarte.

Deportații : bărbați, femei și copii, bătrâni neputincioși și bolnavi, erau constituiți în convoiuri nesfârșite și îndreptați către gările de îmbarcare, unde erau vârați în vagoane de vite, fără hrană, fără apă, fără asistența medicală și fără dreptul de a cere sau reclama ceva.

Inchiși în vagoane și supravegheați de organele neîndurătoare ale poliției rusești, mureau pe drum, de foame, de boală sau pur și simplu înăbușiți.

În timpul operațiunilor armatei române, în regiunile Azovului, a fost găsit un astfel de convoiu, din care fiecare vagon devenise moruitor a 30—40 oameni.

Perversitatea mergea atât de departe, încât dela îmbarcare, bărbații erau despărțiți de soții, copiii de părinți și fiecare era îndreptat către un loc de destinație separat, așa ca destrămarea familiei să fie mai ușoară și puterea de rezistență nimicită.

Scopul acestor deportări era limpede !

Nu era vorba decât de împrăștierea elementului românesc, de distrugerea coeziunii lui familiare și dispariția lui fără urmă, în sălbăticia Uralilor și Siberiei.

Golurile aveau să fie împlinite ulterior cu coloniști aduși de aiurea, din care primele loturi începeau să și sosească.

Operațiunea de deportare s'a făcut după un plan, alcătuit din vreme, chibzuit și aranjat în cele mai mici detalii.

Transporturile se efectuau la intervale de timp și cel mai massiv a fost acela din Iunie 1941, cu o săptămână înainte de începerea războiului de desrobire.

Ele trebuiau să urmeze mai departe, într'un ritm și mai accelerat până la completa desrădăcinare a poporului românesc din Basarabia.

Asasinarea a fost întrebuintată de teroarea regimului sovietic într-o foarte largă măsură și nu a fost aplicată numai în cuprinsul Basarabiei, ci și în afară și anume în rândurile deportaților.

Foarte mulți deportați au fost asasinați pe drum sau după ce au ajuns în lagărele de deportare, unde mai întâi li se lua scrisori către familii, în care arătau că au ajuns sănătoși și că trăiesc în condițiunile cele mai bune cu putință.

În Basarabia asasinarea se făcea foarte sumar.

După o judecată grăbită, a cărei sentință era știută mai dinainte, inculpații erau coboriți în beciuri și împușcați fără multă vorbă, în ceață.

Pe lângă fiecare tribunal sau organ polițienesc, lucra din umbră un mic prezentul element judaic, dând relațiuni, sugestii și având cuvânt hotărâtor, până la urmă.

Astfel de execuții s'au făcut în toate orașele Basarabiei, respectându-se în general același ritual : judecată de formă, prezența elementului jidovesc în umbra tribunalelor, împușcarea în ceață și aruncarea în gropi, fără a se cerceta dacă victima a murit sau nu.

Numeroase asasinate au fost făptuite și fără acel simulacru de

judecată. În special cei executați după intrarea României în războiu au fost obiectul unei reprimări grăbite și de o sălbăcie de neînchipuit.

Neavând timp și mijloace să ridice pe toți cei cari umpleau închisorile și pe de altă parte, neîmpăcându-se cu ideea rămânării lor în Basarabia, autoritățile sovietice i-au executat în masă, fără nici o formalitate și i-au aruncat în gropi comune, unii peste alții, parte din ei încă vii.

Desgropările care s'au făcut ulterior au scos la iveală toate atrocitățile făptuite de bolșevici, toată sălbăcia și sadismul acestor ființe primitive.

S'au găsit cadavre cu arsuri, de unde se poate deduce și folosirea vitriolului ca mijloc de chinuire ; cadavre cu fracturi și urme de violență, ceea ce dovedește că tortura a precedat execuția ; oameni îngropați cu capul în jos și legați de mâini și de picioare, ceea ce indică caracterul barbar, neomenos și necreștinesc al procedeelor.

La Chișinău, la Ismail, la Cahul, la Cetatea-Albă, și în fine în tot cuprinsul Basarabiei, aceleași crime, aceleași orori și aceeași sălbăcie.

În legătură cu asasinările acestea, am găsit potrivit să dăm în altă parte unele din sentințe, pentru a se vedea pe ce temeiuri s'au sprijinit tribunalele când le-au pronunțat și din cine au fost compuse, atunci când au trimis la moarte atâția oameni și cu atâta ușurință.

Din cuprinsul sentințelor se poate vedea pe deoparte neseriozitatea acuzațiunilor aduse, iar pe de altă parte, valoarea și pregătirea celor chemați să judece și să dispună de viața oamenilor.

Dacă mai adăogăm la toate acestea, influența ocultă a jidovimii, care se găsea totdeauna în spatele tribunalelor marțiale, pentru a le activa zelul și a le opri dela șovăeli, putem înțelege care era înfățișarea adevărată a așa zisei justiții sovietice.

Această justiție nu urmărea adevărul ; ea nu îndeplinea funcțiunea ei organică, ci era un simplu instrument în mâinile terorismului sovietic, cu care acesta lovea orbește și fără milă, în tot ceea ce era românesc, burghez, național sau creștin.

Nu dreptatea era deci ținta ei, ci distrugerea totală prin orice mijloc, a tot ceea ce constituia piedică în calea regimului.

Asasinările comise în Basarabia nu au fost decât o urmare a acestei lozinci.

Dacă arestații, deportații și asasinații plăteau birul credințelor și simțămintelor lor, prin suferințe grele și prin moarte, cei cari au rămas încă la casele lor, au plătit teroarei roșii un bir și mai greu.

Împ de un an, ascunși prin case străine sau fugiți ca în vremuri de lăznie, prin alte sate, locuitorii aceștia au trăit într'o atmosferă de spălare nervoasă, vecină cu nebunia.

Primejdia o simțiau în aer, în tot momentul ; în fiecare trecătoare bănuiau un spion ; nu se mai vorbea nici în șoaptă ; nesiguranța voia stăpâna pretutindeni pe toată lumea.

Această atmosferă de încordare a nervilor era provocată de veridica poliție de stat N. K. V. D., care, cu un rafinament și perversitate tot mai întâlnite în istorie, a secătuit vraga și omorât nervii nenorocirii populații basarabene, prin procedeele ei de lucru.

Elementul jidovesc a dat cu acest prilej întreaga măsură a ticăloșiei lui. Poltron, laș, răzbunător și crud, a desfășurat o activitate teribilă pomenită în timpul teroarei roșii, spionând, pârind și ațâțând și sălbăcia teroristilor, împotriva a tot ce era român sau creștin.

Pe toate țărmurile de activitate, jidovii s'au pus în slujba regimului sovietic : în administrație, în școală, în biserică, în agricultură, în fine pretutindeni unde era nevoie de răzbunare și de făcut rău.

Nicăeri însă aportul lor nu a fost mai mare și activitatea lor mai activă, ca în prigoana teroarei roșii.

Contribuțiunea cruzimei, șireteniei și perversității neamului lui Israel, a fost imensă.

Acestei contribuțiuni se datorește în cea mai mare parte asasinările și suferințele neînchipuite, îndurate de populația românească din Basarabia.

Atmosfera din timpul teroarei roșii poartă pecetea neîndoielnică a spiritului judaic : poltron, răzbunător și perfid ; laș și crud.

Spionii, delatorii și trădătorii mișunau pretutindeni ; reaua credință și calomnia, răzbunarea și răutatea erau la loc de cinste.

Cetățenii pașnici și cinstiți, cari nu aveau altă vină decât aceea că erau români sau creștini, știau că puteau fi oricând victima unei calomnii sau răutății, că în orice clipă libertatea și viața le putea fi răpite fără multă vorbă și că faimoasa „mașină neagră” putea să se bătăie în fața casei lor, ca un vestitor al morții, în orice ceas.

Odată cu căderea întunericului, chinurile luau proporții de neînchipuit, fiindcă la adăpostul întunericului începea adevărata activitate a teroarei roșii.

În general, numai noaptea se ridicau victimele dela domiciliu, la „mașina neagră” de care tremura populația toată, dela copil până la bătrân ; numai noaptea se cercetau victimele ; noaptea se judecau procesele și noaptea se făptuiau crimele.

Noaptea, care a fost rânduită de legile firii, pentru liniște și odihnă, era pentru sărmana populație basarabeană prilej de frământări, de așteptări înfrigurate, de groază și suferință.

Se poate afirma, fără putință de desmintire, că timp de un an de zile, populația basarabeană nu a cunoscut binefacerile liniștei și odihnei, în timpul nopții.

Cunoscând metodele de lucru ale N. K. V. D.-ului și modul cum procedau la ridicarea de acasă a celor prigonțiți, cărora nu li se acorda decât o păsuire de 15—20 minute pentru a-și împacheta cele necesare surghiunului, majoritatea absolută a oamenilor străteau noaptea de veghe, pe întuneric cu bagajele făcute, în așteptarea „mașinei negre”, care putea sosi oricând.

Această chinuitoare așteptare dăinuia până în noaptea când apărea „mașina neagră”, care de foarte multe ori era așteptată ca o mântuire, fiindcă făcea să înceteze chinurile nesiguranței și îndoelii.

Cei cari au rămas la casele lor până la sfârșit, scăpând ca prin minune de vizita sinistrei mașini, au dus calvarul suferinței până în ziua desrobirii, ieșind însă din această grea încercare, cu nervii complect sdrobiți și cu sănătatea sdruncinată.

Din toate amintirile urâte ale stăpânirii sovietice, aceia a teroarei și poliției de stat (N.K.V.D.) va dăinui și stăpâni multă vreme spiritele, înscriind în istoria neamului românesc, pagina cea mai dureroasă.

S'a prezentat regimul sovietic, sub toate aspectele esențiale ale vieții în Basarabia : administrație, familie, școală, biserică, proprietate, fiscalitate și teroare.

Prezentarea faptelor nu înfățișează decât o palidă realitate, fiind vorba numai de începuturile unei stăpâniri care mai târziu avea să-și desăvârșească programul și să arate întreaga măsură a puterii lui nimicitoare.

Față de constatările făcute de armata română în Transnistria și mai departe, în Crimeia și la hotarele de răsărit ale Ucrainei, se poate afirma că regimul bolșevic în Basarabia s'a manifestat, dacă se mai poate spune astfel, cu moderațiune.

Aplicând acest așa zis regim de tranziție, ei au urmărit nu numai ademenirea populației dela est de Prut, ci și pe a populației dela vest sperând că regimul lor demagogic și perfid va găsi răsunset până în Carpați.

Urgia adevărată urma să vină mai târziu, prin aplicarea integrală

la principiului de statizare a averilor, prin închiderea definitivă a tuturor școlilor și bisericilor și mai ales, prin continuarea aplicării unui intens program de deportare a elementului românesc și de înlocuire cu coloniști străini, devotați regimului.

În câțiva ani elementul românesc trebuia să dispară **complect** de pe pământul Basarabiei, pentru a spulbera orice mărturie a drepturilor noastre istorice asupra acestui pământ.

Începuturile se și făcuseră : numai în primul an de stăpânire au izbucnit să smulgă și să facă să dispară din Basarabia **circa 100.000 de oameni sub diferite forme și pretexte : represalii administrative (munci silnice dincolo de Nistru), concentrări de lucrători, deportări și asasinare.**

Românii reprezentau 97% din acest total.

Socotim că niciodată în istoria lui, poporul românesc nu a fost amenințat de o primejdie mai mare.

Năvălirile barbare, stăpânirea de veacuri a Turcilor și celelalte vitregii pe care soarta le-a abătut asupra lui, nu i-au pricinuit, toate la un loc, atâta amărăciune și atâta suferință și nu i-au primejduit atât de grav existența și ființa sa națională.

Războiul de desrobire a înlăturat la vreme primejdia care păștea neamul nostru și a pus capăt tuturor suferințelor .

CAPITOLUL V

ACȚIUNEA DE DISTRUGERE IUDEO-COMUNISTĂ

„Durerea trebuie să ne învețe
și să ne înalțe.

Popoarele adevărate își torc din
nenorociri marile destine”.

(Mareșal Antonescu)

Este scris în învățătura lui Lenin, părintele comunismului, că acțiunea comunistă începe prin distrugeri.

Tot ce a fost mai înainte, tot ce omul a clădit, de mii de ani, fie în sufletul lui, fie în afara acestui suflet, tot ce a gândit și ce a înfăptuit datorită minții și deprinderilor lui îmbogățite cu fiecare rând de oameni care au trecut prin viață, toate aceste câștiguri cari valorează atât tot aurul pământului, trebuie distruse și viața începută de la capăt. Omul însuși, care păstrează încă în mintea și sufletul lui credințele strămoșești și vechile deprinderi de viață, trebuie și el distrus.

Comunismul așa cum l-au propovăduit învățătorii lui, evreii, mărșăluiește cu un mare tăvălug trecut peste oameni și așezări, în urma cărora nu rămâne decât neghina societății și vânturătură de scame și gunoierie.

Tăvălugul acesta a trecut și peste Basarabia noastră. A venit în noaptea de 28 Iunie 1940, având ca trâmbițași pe jidovii creșcuți și oplo-

șiți la sânul neamului românesc ,cari apoi s'au transformat în cozi de topor, folosite de către sovietici ori de câte ori a fost nevoie să lovească în alcătuirile vechi și firești ale poporului românesc, în credința lui nestrămutată, în ființa lui națională și în cei cari țineau încă aprinsă flacăra naționalismului. Fără nici o credință decât aceea a banului și a câștigului fără muncă, gata să-și vândă sufletul pentru a dobândi averi și putere. Neamul acesta spurcat se pusese de multă vreme și pe deaîntregul în slujba comunismului. Multe au fost uneltirile jidovilor pentru a aduce comunismul în țară : atentate, greve, rebeliuni (atentatul dela Senat, grevele dela fabricile particulare și atelierele statului, rebeliunea dela Tatar-Bunar, etc.), toate puse la cale de mână jidovească, dar neducătoare la țintă din pricina cuminenției noastre și pentru că noua învățătură nu este pe potriva sufletului și simțămintelor poporului.

Cum nădejdlile de a face să incolțească comunismul singur în țara noastră și să crească apoi, au fost spulberate, jidovimea a început să lucreze pentru aducerea lui pe altă cale și anume pe urma hoardelor bolșevice năvălitoare. Mârșăvia a reușit ; pentru puțină vreme, este drept.

Așa cum spune un vechiu și înțelept proverb românesc „orice rău este spre bine”, din suferința scurtă dar adâncă pe care am îndurată-o, am învățat să ne cunoaștem prietenii și dușmanii .

JIDOVIMEA LA LUCRU

Cu un an înainte de a fi vorba de cedarea Basarabiei, evreii aveau o purtare potrivnică Statului Român, ca unii cari aveau cunoștință de întâmplările viitoare și căroră le netezeau, în acest chip, calea. Tot felul de acte de neprietenie, de nesupunere și lipsă de respect față de legile țării dovedeau, pe lângă lipsa de legătură cu acesată țară și dorința lor de a o nimici.

Fotografia alăturată care înfățișează bucuria cu care evreii au întâmpinat trupele bolșevice la intrarea lor în Chișinău este mult grăitoare în dovedirea celor spuse mai sus, iar faptul că în ziua de 28 Iunie în toate centrele erau constituite comitete jidovești cari au preluat conducerea, dovedește legăturile acestora cu țara vecină și dușmană de dincolo de Nistru.

La Chișinău, avocatul Carol Steinberg organizează, împreună cu alți jidovi comitetul de primire al bolșevicilor. Acest comitet dim-

Primirea bolșevicilor de către evrei la Chișinău.

preună cu întreaga populație evreească întâmpină hordurile năvălitoare cu steaguri roșii și cu placarde pe care era scris : „Bine ați venit, v'am așteptat 22 ani”.

La Orhei, capitaliștii jidovi Trostinețchi, Cogan Boris, avocatul Rabinovici și doctorul Burd, au format comitetul comunist. Imediat după instaurarea regimului sovietic, Trostinețchi a fost numit prefectul județului, tipograful Malchevici, primar ; Cogan Boris procuror și dr. Burd medic primar al județului. Toți aceștia la intrarea trupelor sovietice au ținut discursuri prin care au adus cele mai grele insulte țării noastre. Jidovul Rechis, fost funcționar al prefecturii, a dat jos de pe pereți portretele Familiei Regale și le-a batjocorit în fața mulțimii îmbătate de fericire, iar un soldat evreu concentrat, părăsindu-și unitatea cu întreg echipamentul și ajungând în piața orașului, a tras cu arma în statuia lui Vasile Lupu.

La Rezina, evreii au ridicat statuia Regelui Ferdinand și în procesiune, au aruncat-o în Nistru, întâmpinând pe bolșevici cu drapele roșii și pâine și sare.

Aceleași fapte jignitoare a demnității naționale românești s'au întâmplat în târgul Telenesti.

La Tighina, comitetul de primire al trupelor bolșevice a fost format din inginerul Mulmann, fost în serviciul primăriei, de avocatul Titus Boris și alții.

S'au ținut deasemenea discursuri pline de insulte și s'a manifestat îndelung pe străzi, cu steaguri roșii. Ca la comandă, toate prăvăliile și casele jidovești au fost împodobite cu drapelul sovietic. În aceeași zi s'au schimbat și firmele.

La Soroca, înainte de intrarea bolșevicilor s'au format gărzi jidovești înarmate, cari au jefuit instituțiile publice și casele particulare ale Românilor.

Au fost ridicate toate portretele Familiei Regale și li s'au dat foc.

Asemenea dovezi de neprietenie și lipsă de recunoștință, de trădare și de mârșăvie, s'au petrecut în toate centrele jidovești.

Dar acțiunea acestora a mers și mai departe. Din ordinul sovietelor în simbria cărora erau, evreii au organizat un întreg sistem de a împiedica evacuarea Basarabiei.

Bande de evrei jefuiau de bagaje și împiedicau pe cei ce încercau să se refugieze, în special pe funcționari, pe cari îi arestau pentru a-i preda sovieticilor.

Au rechiziționat, sub amenințarea revolverului toate mijloacele de transport : trăsură, căruțe, mașini, etc.

Au săvârșit în sfârșit toate blestemățile pentru cari neamul acesta, care decând s'a ivit în lume, este cunoscut ca trădător, mincinos, neomenos și tâlhar, merită să fie urât și de Dumnezeu și de oameni.

S'a arătat în altă parte că prin deportări sovieticii urmăreau stărpirea elementului românesc în Basarabia și înlocuirea lui cu neamuri străine. După arătările jidovilor cari râvneau locurile și pământurile basarabene, oameni fără nici o vină, familii întregi chiar, erau ridicate noaptea și transportate în Siberia.

Din marele număr al acestor deportări, menționăm cazul dela Orhei când într'o singură noapte au fost ridicate și trimise peste Nistru 1.500 familii creștine. Deasemenea, în noaptea de 12—13 Iunie 1941, au fost ridicați din Chișinău peste 25.000 oameni, încărcăți în vagoane de marfă sigilate și trimiși în interiorul Rusiei. La aceeași dată, pe întreg teritoriul Basarabiei, s'a întâmplat acelaș lucru ca la Chișinău și în vreme ce rânduri dese de pibegi români luau drumul Siberiei, zeci și sute de mii de evrei lacomi din toate părțile Rusiei, veniau să umple golurile rămase, cotropind satele și orașele. Numai în Chișinău, pe lângă evreii băștinași rămași se adăogase un număr de aproape 200.000 evrei veniți.

Puhoiul iudeo-comunist rupsesse zăgăzurile și se prăvălea amenințător peste sufletul și peste viața Basarabiei, ca de altfel peste întreaga omenire. Noroc că neamul românesc care în viața lui de mii de ani a stăvilit atâtea puhoai a găsit în el, din nou, puteri noi și piepturi tari cu cari a răzbit noua amenințare a ființei lui.

Dar neamul românesc nu trebuia numai mutat dintr'o parte într'alta. El trebuia mai întâi fărâmițat și apoi nimicuit cu desăvârșire. Din primele zile și până la părăsirea Basarabiei, regimul sovietic n'a fost decât un șir neîntrerupt de omoruri cari rușinează făptura omenească. Ca la toate blestemățile și în aceste omoruri, jidovii au avut partea lor, ei fiind spionii, denunțătorii mincinoși și călăii celor executați.

Cu denunțurile, jidovii făceau afaceri. Iată un caz: la tribunalul militar din Chișinău se afla ca procuror general evreul Chișis, venit din Tiraspol, de peste Nistru. Acesta avea un frate crâșmar în Chișinău.

Crâșmarul denunța pe români fratelui său, procuror. Pe urmă intra în legătură cu fiecare și le lua cât mai mult, ca să nu fie arestați.

Sentința de mai jos găsită asupra cadavrelor desgropate la sediul principal al N. K. V. D.-ului din Chișinău, strada Viilor, dovedește cu prisosință ușurința cu care sovieticii condamnau la moarte și lipsa de temei a motivelor de condamnare.

Extras de pe sentință.

În numele U. R. S. S. ;

Sesiunea flotantă a Tribunalului Militar al circumscripției militare Odesa, președinte, juristul militar Grigorenco și membrii, jurist militar Snisatenco și jurist militar Stipanova, secretar rangul I, traducător din limba moldovenească în rusescă Torban ;

Anul 1941 Iunie 3, în orașul Chișinău, examinând în ședința secretă dosarul cu acuzațiunile :

1. **Tislaru Ion Pavlovici**, născut în 1896, originar din Chișinău, M. S. S. R. (Republica Moldovenească), fost supus român, provenit din țărani cu stare mijlocie, situație socială funcționar, cu studii inferioare, până la arestare lucrând în calitate de conductor la căile ferate, fost membru al „Frontului Renașterii Naționale”, mai înainte n'a fost dat în judecată.

2. **Banu Ilie Ivanovici**, născut în anul 1885, originar din satul Noialul, județul Sobiliev, după naționalitate român, supus român, provenit din țărani cu stare mijlocie, după stare socială funcționar, fost membru al „Frontului Renașterii Naționale”, având studii inferioare, lucrând în calitate de conductor la căile ferate, locuitor în orașul Chișinău, înainte n'a mai fost sub judecată.

3. **Doroftei Dionisie Ivanovici**, născut în anul 1910, originar și locuitor din Chișinău, starea socială funcționar, având studii inferioare, fost membru al „Frontului Renașterii Naționale”, a lucrat în calitate de conductor-șef la calea ferată, n'a mai fost judecat, supus român.

4. **Trușcă Ene Gheorghe**, născut în 1895, originar din satul Baldovinești județul Romanai, de naționalitate român, supus român, după stare socială din țărani cu stare mijlocie, funcționar, cu studii inferioare, a lucrat în calitate de conductor-șef la calea ferată, locuitor din orașul Chișinău, sub judecată n'a fost.

5. **Schiba Nicolae Andreevici**, născut în anul 1905, originar din orașul Permi, U. R. S. S., de naționalitate rus, supus român, fost membru al „Frontului Renașterii Naționale”, având studii secundare, a

lucrat ca șef-conducător la calea ferată, locuitor în orașul Chișinău, sub judecată n'a fost.

6. **Vieru Dumitru Feodorovici**, născut în anul 1893, originar și locuitor din Chișinău, de naționalitate moldovean, supus român, situația socială provenit din țărani săraci, funcționar, fost membru al „Frontului Renașterii Naționale”, cu studii inferioare, a lucrat ca șef-conducător la calea ferată, sub judecată n'a fost.

7. **Guțu Teodor Ivanovici**, născut în anul 1899, originar din Horodiștea Nouă, județul Soroca, de naționalitate moldovean, supus român, situație socială din țărani cu stare mijlocie, cu studii secundare, a lucrat ca agent la primirea și predarea trenului dintr-o țară străină pentru U. R. S. S., sub judecată n'a fost, toți în crimele prevăzute de art. 54—6, part. 1, U. K., U. R. S. S.

Găsindu-se (nu se poate citi fiind pătat de sânge)... în baza celor expuse, Tribunalul Militar a găsit că se fac vinovați inculpații: Tislaru, Banu, Trușcă, Schiba, Guțu, Doroftei și Vieru de crimele prevăzute de art. 54—6, partea I-a din „U. K.”, U. R. S. S. și în baza art. 27 — 1, „U. K.”, U. R. S. S. ;

Hotărăște :

Tislaru Ion Pavlovici, Banu Ilie Ivanovici, Trușcă Ene Gheorghevici, Schiba Nicolae Andreevici și Guțu Teodor Ivanovici, să li se aplice pedeapsa supremă „IMPUȘCAREA”, fără confiscarea averii, fiind lipsă.

Doroftei Dionisie Ivanovici și Vieru Dimitrie Ivanovici, li se ridică libertatea prin închisoare pe termen de 25 ani fiecare, cu ridicarea drepturilor pe timp de 5 ani fiecare, fără confiscarea averilor, fiind lipsă.

În termenul pedepsei lui Doroftei și Vieru, se socotește și timpul petrecut în prevenție, socotind pentru Doroftei cu începere dela 12 Iulie 1940, pentru Vieru dela 9 Septembrie 1940.

Hotărîrea poate fi atacată în fața Colegiului militar al Curții supreme U. R. S. S., prin Tribunalul Militar al circumscripției militare Odessa, în termen de 5 zile libere din momentul înmânărilor copiilor de pe hotărîrea de condamnare.

Originalul este prevăzut cu semnăturile cuvenite.

Pentru conformitate

Secretar al Tribunalului Militar

Technic Intendent Rang I

(ss) Godovnic

Martiri căzuți de mâna bestiiilor roșii și tovarășilor lor jidovi.

Alți martiri.

Toți cei condamnați prin aceste sentințe nu s'au mai putut folosi de termenul de 5 zile acordat pentru facerea apelului, deoarece, acest termen nu se respecta niciodată, execuțiile făcându-se imediat după pronunțarea sentinței primei instanțe.

Fotografiile ce se înfățișează arată cruzimea bestiiilor roșii și a tovarășilor lor jidovi.

Crescuți în spiritul dreptelor rânduiiri și păzirii legilor, nu se poate să nu ne cutremurăm în fața unui regim în care trei tovarăși jidovi sau jidoviți, lucrând cu ură împotriva a tot ce este român sau creștin, hotărăsc soarta oamenilor după bunul plac.

Iată mai jos în traducere, cu excluderea pasagiilor pătate de sânge, sentința fraților Tanțu a căror crimă a fost că se trăgeau din familie de foști ofițeri în armata țaristă.

S e n t i n ț a

În numele U. R. S. S. ;

Anul 1941, Iunie 23.

Tribunalul Militar al armatei N. K. V. D.-ului, sectorul Kiew, în ședință secretă compus din Președinte, comisarul regimentului tovarășul Kovanschi și membri Haliauri și Calin, sergenți dela N. K. V. D., secretar tehnic cl. I-a (nu se mai poate citi fiind pătat de sânge).

Cercetând cazul de pe acuzație :

A lui Tanțu Petre Vasilevici născut în anul 1908 în satul Vărzărești, județul Lăpușna, provenit din familie de ofițeri din armata țaristă și pe Tanțu Pavel (nu se poate citi fiind alterat)

Condamnă pentru aceiași vină și pe Tanțu Pavel și pe Tanțu Petre în baza art. 16—54—1, A. C., U. R. S. S. să fie supuși pedepsei supreme „IMPUȘCAREA“, cu confiscarea întregii averi personale.

Căutând motivele de condamnare ale lui Cerneavski Vladimir, a cărui sentință o dăm mai jos, nu găsim altele decât pe acelea de a fi fost funcționar al Statului Român.

Extras de pe sentința de condamnare.

În numele Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice ;

Anul 1940, Octombrie 12, Secția volantă a Tribunalului Militar al circumscripției militare Odessa, în ședință judiciară secretă, în orașul Chișinău, în complexul :

Președinte : Jurist militar tov. Zonov.
Membri : tov. Grigorencu, tov. Gucianov.
Secretar : tov. Gruzinski.

Cercetând dosarul relativ la învinuirea cetățeanului Cerneavski Vladimir Filipovici, născut în anul 1897, domiciliat în orașul Chișinău, ca studii având cursul primar, ca stare socială funcționar, fost membru în partidul „Frontul Renașterii Naționale”, până acum n'a fost judecat pentru infracțiunile prevăzute în art. 54 codul penal al U. R. S. S.

În baza celor enumerate, secția voluntă a Tribunalului Militar găsim vinovat pe Cerneavski, la art 54 codul penal al U. R. S. S. ;

Condamnă

Pe Cerneavski Vladimir Filipovici, în baza art. 54 codul penal U. R. S. S., sancționat art. 52 codul penal U. R. S. S., a fi supus celei mai înalte pedepse penale — IMPUȘCAREA — cu confiscarea întregii averi persoanele ce-i aparține.

Sentința poate fi supusă recursului în casație, la Colegiul Militar al Supremei Curți U. R. S. S., în decurs de 5 zile din momentul înmânării copiei de pe sentință condamnatului.

Se certifică semnăturile

Secretarul Trib. Militar al Circ.

Militare Odesa

Jurist Militar cl. III-a

(ss) Gruzinski

Cerneavski a plătit cu viața vina de a fi primit să-și câștige existența muncind într-una din instituțiile țării în care trăia.

Fotografia ce urmează înfățișează cadavrul lui Cerneavski, așa cum a fost executat, cu mâinile și picioarele legate.

Poate că cele arătate până acum sunt lămuritoare pentru felul în care se făceau judecățile și se ridica viața oamenilor sub sovietici și n'ar mai fi nevoie să dăm la lumină și sentința lui Filipenco David Melentevici, de origine rus de dincolo de Nistru. O facem totuși pentru că ea deșvăluie mâna jidovească care căuta să lovească, cu aceiași cruzime, în tot ce este creștin și în toți cei ce sunt împotriva învățăturii care nesocotește pe Dumnezeu, care necinstește altarele, distruge familia, fură munca oamenilor și surpă temelile țărilor : comunismul, învățătură înșelătoare jidovească.

Cadavrul lui Cerneavski, fost funcționar al statului român, executat cu mâinile și picioarele legate.

Filipenco David Melentevici, creștin cu frica lui Dumnezeu, păstrător al datinilor vechi și al rânduelilor moștenite, prin care el este stăpânul rodului muncii lui, n'a vrut să fie comunist. Copoii jidovi l-au găsit și l-au adus în fața tribunalului militar care l-a condamnat la moarte. Tovarășii judecători au hotărât după cum urmează:

Extras de pe sentință

În numele U. R. S. S. ;

Anul 1940, Octombrie 10, Completul flotant al Tribunalului Militar, circ. Odesa, în ședință secretă, format din :

Președinte : Jurist militar de brigadă, tovarăș Zonov.

Membri : tov. Grigorencu, tov. Gucianov.

Secretar : tov. Gruzinski.

Cercetând dosarul acuzării cetățeanului Filipenco David Melentevici, născut în anul 1915, originar din comuna Doroțcoe, R. S. S.

Victimă a asasinilor roșii, executată cu mâinile legate

Martiri din Ismail.

M., provenit din familie de culaci, analfabet, n'a fost înscris în partid, sub judecată n'a fost, pentru crimele prevăzute de art. 54—13 C. P., U. R. S. S. ;

În baza celor expuse, completul flotant al Tribunalului Militar, găsind pe Filipenco vinovat de luptă activă împotriva U. R. S. S., fapt prevăzut de art. 54—13 C. P., U. R. S. S. ;

Hotărâște :

Lui Filipenco David Melenteevici, în baza art. 54—13 C. P., U. R. S. S., a-i aplica maximum de pedeapsă „IMPUȘCAREA” fără confiscarea averii din lipsa acesteia.

Sentința poate fi apelată în fața Colegiului Militar al Tribunalului suprem al U. R. S. S., în termen de 5 zile, dela data înmânării copiei depe sentință condamnatului.

Originalul investit cu semnăturile legale.

Conform cu originalul.

Secretarul Trib. Militar Circ. Odesa

(ss) Gruzinski.

Cadavre de români scoase dintr-o groapă comună din cimitirul evreesc din Ismail.

Alte cadavre din Ismail.

Pentru aceleași învinuiri, întreg pământul Basarabiei a fost semnat cu mii de cadavre ale românilor cari își țineau legea și sufletul nevândute.

La Ismail și la Bălți execuțiile s'au făcut fără judecată. O bănuială, o pără mincinoasă a agenților evrei era deajuns ca oameni nevinovați să fie uciși cu sălbăticie de fiară, pe locul unde socotia călăul : în curtea casei, în beciu, în pat sau la munca câmpului.

La Orhei, sub un strat de pulbere de o plamă, au fost descoperite zeci de cadavre. Cinc sunt și ce fel de vini au avut de ispășit acești oameni, nimeni nu știe ; fețele le-au fost arse cu vitriol și asupra lor nu s'a găsit nici un act, nici măcar sentința pe care sovieticii o dădeau celor judecați și osândiți.

La Cetatea-Albă, în cimitirul grecesc, sub un strat de pae și var, au fost găsite 19 cadavre, cari cu greu au putut fi identificate.

Și aci, ca pretutindeni, rangul social, averea sau credința au fost pricina trimiterii la moarte a acestor martiri : foști ofițeri în armata rusă albă, proprietari, foști funcționari devotați Statului Român și în fine, un aviator german, care s'a salvat cu parașuta în timpul operațiilor.

În județul Cahul, comuna Baimaclia, s'au desgropat 15 cadavre, cei mai mulți țărani moldoveni, arestați de N. K. V. D-ul sovietic și uciși, se pare în clipa când trupele române se apropiau de comună.

Aceiași cruzime și fără de lege, aceeași sălbăticie și mai ales aceeași necruțătoare prigoană împotriva elementului românesc, a cărui nimicire era gândul de fiecare clipă al regimului.

Intr'adevăr, din cadavrele identificate s'a putut constata că numărul cel mare de jertfiți îl formau moldovenii : Pavel Obreja, Dumitru Olaru, Grigore Mitrofan, Chirică Baraghin, Mihail Păruță, Vladimir Blănaru, Dumitru Pulucciu și muți alții, și desigur că printre cei neidentificați, românii erau cei mai numeroși.

Trebuie arătat aci, la loc de cinste că, cu toată teroarea deslăntită împotriva românilor, conștiința națioanlă a acestora a rămas trează și s'a manifestat puternic și fățiș. Ea n'a putut fi înăbușită nici de amenințarea morții, nici de lingușiri, ci a ars vie și dătătoare de nădejdi în sufletele tuturor moldovenilor basarabeni. Tineretul în deosebi, a înfruntat moartea, strigând în văzul și auzul tuturor, dorul de libertate, dragostea de țară și de neam.

Așa s'a întâmplat la școala moldovenească Nr. 2 din Orhei, unde un grup de 40 elevi conduși de Avramoglu Dumitru, au redactat un

Desgroparea cadavrelor la Orhei.

manifest pe care l-au lipit pe ușa școlii. Avramoglu și tovarășii lui spuneau astfel : „Ne-am săturat de regimul și pâinea sovietică. Vrem pâine românească. Jos Stalin, jos bolșevicii, jos N. K. V. D.-ul”.

O studentă jidoavcă din Leușeni a trădat pe cei 40 tineri cari, cu curaj, mărturiseau în numele tuturor basarabenilor că s'au „săturat de regimul și pâinea sovietică”.

Soarta lor nu este greu de ghicit. Intr'una din gropile tănuite depe întinsul Basarabiei vor fi zăcând trupurile, sfărtecate de gloanțele bolșevice, ale acestor 40 eroi pe cari nația trebuie să-i cinstească.

Și pentru că toți moldovenii nu puteau fi uciși, prea ar fi fost întinse cimitirile și prea multe gloanțe s'ar fi risipit, iudeo-comuniștii au căutat să ucidă măcar sufletele lor, și anume credința, care susține acest suflet, care dă putere de rezistență creștinului, nădejdi pentru viitor și puteri de luptă. Această credință trebuia întâi înjosită.

Felurite și meșteșugite au fost mijloacele prin care au pângărit credința.

În Basarabia, copiii creștini erau puși de învățătorii jidovi să

Cadavre scoase dintr'o groapă din curtea Sediului N. K. V. D.-ului (Chișinău).

desemneze chipuri hâde de sfinți de care apoi râdeau, să înjure, să batjocorească pe preoți. Iscoade jidovești îi pânneau dacă merg la biserică, în care caz erau batjocoriți și pedepsiți.

Este demn de cunoscut cazul dintr'un sat basarabean. Învățătorul jidov întreabă pe un elev : „cine poartă grijă de viața ta” ? ; elevul răspunde : „Dumnezeu”.

Profesorul atunci scoate o monedă cu chipul lui Stalin, o dă elevului, spunându-i : „Stalin poartă grija vieții tuturor. El se îngrijește de pâinea și nevoile noastre zilnice, el este Dumnezeu !”

Sau un alt caz asemănător : profesorul, tot jidov, pune pe elevi să se roage lui Dumnezeu. După aceia îi întreabă : „Ce v'a dat Dumnezeu dacă v'ați rugat lui ?”

„Nu ne-a dat nimic” răspund elevii.

După aceasta, erau puși să cânte imnul lui Stalin și îndată cum înprăveau cântecul, intra servitorul școalei cu o tavă plină cu bonboane pe care le împărțea la toți elevii : „Iată ce vă dă tata Stalin”.

Icoanele au fost tăiate și sfinților li s'au scos ochii.

Cadavre...

Cadavre, meru cadavre...

Sfinți dintr'o biserică catolică din Chișinău asvârliti într'un graid.

Indeletnicirea era exclusiv a jidovilor, cari nu știau ce mijloace să mai folosească pentru a insulta, batjocori și murdări tot ce era creștin.

Niciodată o astfel de impietate nu a fost săvârșită asupra sinagogilor jidovești, care erau îngrijite și respectate.

Icoană pângărită de evrei.

Odăjdile sfinte erau transformate în costume pentru artiștii comici și pentru mășcaricii de prin bălciuri.

Dela toate bisericile din Chișinău jidovii au adunat icoanele, sfeșnicele, odoarele și vestmintele și încărcându-le în camioane le-au dus în piață și le-au aruncat într-o magazie.

Din echivotul de sticlă, ridicat din capela Facultății de Teologie, se vindeau țigări și cutii cu tutun, în chioșcul depe strada Alexandru cel Bun din Chișinău.

În Biserica de lângă fosta cazarmă a Regimentului 7 Vânători stăteau soldații, iar icoanele au fost făcute obloane la ferestrele grajdurilor.

În biserica din satul Stolniceni venia, la fiecare Sfântă Slujbă, un comisar și sta tot timpul cu șapca pe cap.

Biserica din Buicani, din marginea Chișinăului, a fost schimbată

Sălbaticii iudeo-comuniști au zgâriat icoanele cu cuțitul.

în cinematograf. În întâia zi, nici un om n'a vrut să vie la reprezentație.

Mai târziu, erau aduși cu sila. Dar creștinii noștri în loc să privească, stăteau cu ochii în jos și pângeau.

În biserica Alexandru Nevschi din Chișinău, evreii au intrat cu steagul roșu și au rostit cuvinte urâte în fața altarului plin de sfintele icoane.

În biserica din târgul Leova (Cahul), funcționa un cinematograf.

Primarul comunii, evreul Bihman, a dat foc icoanelor și în ziua de 12 Iulie a adunat locuitorii la primărie, le-a luat actele românești și le-a ars.

Dascălul dela această biserică trăgând într'o zi clopotele, a fost

Odăjdii preoțești transformate în costume de teatru.

crunt bătut de soldații ruși, spunându-i că vor face din biserică grajd de cai.

Și comuniștii s'au ținut de cuvânt.

Dintre preoții rușinați și schingiuiți de comuniști, amintim pe preotul Munteanu din Ismail, care a fost ridicat de acasă de evrei,

dus la bărbier și ras, apoi trântit jos în fața catedralei și udat cu un câine.

Până și fața de morți n'au inimă. Preoții n'aveau voie să ducă la groapă morții. Sicriul cu mortul era dus în spate, iar în fața sicriu-

Odăjdii transformate în costume pentru mășcarici.

lui mergea un comunist cu steagul roșu. În loc de prapuri, de felinare, de sfânta cruce: steagul roșu.

Dar credința a trăit împotriva tuturor prigoanelor și a făcut altar în sufletul moldovenilor și inima lor a ars drept candelă.

Și Dumnezeu ne-a făcut semn întru aceasta.

Primarul comunii, evreul Bihman, a dat foc icoanelor și în ziua de 12 Iulie a adunat locuitorii la primărie, le-a luat actele românești și le-a ars.

Dascălul dela această biserică trăgând într'o zi clopotele, a fost

Odăjdii preoțești transformate în costume de teatru.

crunt bătut de soldații ruși, spunându-i că vor face din biserică grajd de cai.

Și comuniștii s'au ținut de cuvânt.

Dintre preoții rușinați și schingiuiți de comuniști, amintim pe preotul Munteanu din Ismail, care a fost ridicat de acasă de evrei,

dus la bărbier și ras, apoi trântit jos în fața catedralei și ucis ca un câine.

Până și fața de morți n'au inimă. Preoții n'aveau voie să ducă la groapă morții. Sicriul cu mortul era dus în spate, iar în fața sicriu-

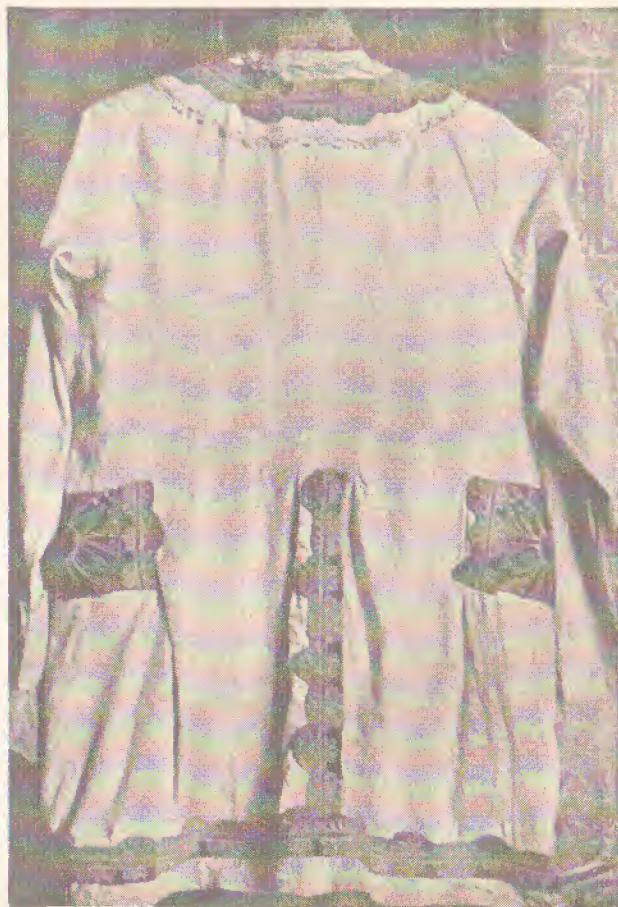
Odăjdii transformate în costume pentru măscărici.

lui mergea un comunist cu steagul roșu. În loc de prapuri, de felinare, de sfânta cruce: steagul roșu.

Dar credința a trăit împotriva tuturor prigoanelor și a făcut altar în sufletul moldovenilor și inima lor a ars drept candelă.

Și Dumnezeu ne-a făcut semn întru aceasta.

Când jidovii au dat foc catedralei din Chișinău, au ars sau au suferit din cauza focului toate icoanele. Numai icoana Maici Preciste, împrejurul căreia arsese tot și chiar vălurile și brocatele, a scăpat neatinsă, ca și când n'ar fi trecut prin foc.

Alte vestimente preoțești transformate în costume de teatru.

Este un semn dumnezeesc și este o mare mângâiere pentru cei ce și-au păstrat credința.

Întreg anul de stăpânire sovietic a fost greu.

Mai grele însă au fost zilele de războiu și de retragere a trupelor bolșevice din Basarabia, răul cel mare venind din partea jidovilor,

cari la primul semnal al războiului s'au înrolat ca voluntari în armata sovietică și au format un al doilea front, frontul intern, a cărui misiune era să distrugă totul în urma armatelor roșii, care se retrăgeau.

Ei au avut în sarcina lor evacuarea bunurilor alimentare și a proprietăților mobile. Cu mijloace de transport puse la dispoziție de

Icoana Maicii Domnului, scăpată din furia focului ca prin minune, dela Catedrala din Chișinău.

către sovietici, evreii au evacuat mii de vagoane de cereale, conserve, legume, fructe și furaje, toate rechiziționate sub amenințarea revolverului dela țărani.

Deasemenea au adunat în cirezi vitele locuitorilor și le-au mânat peste Nistru.

Din rapoartele primite și din plângerile locuitorilor se constată că în medie jidovii au transportat din Basarabia câte 60.000 oi, 20.000 cai și 6.500 bovine **din fiecare județ**. Toate acestea pe deoparte pentru a pune la dispoziția armateor sovietice hrana necesară, iar pe de altă parte, pentru a dezorganiza economia țării și pentru a inflămâra populația.

O pa	tare, fiind
întrebuint	; ca para-
șutiști și	listruge și
desorganiz	omite acte
de sabotaj	
Cităr	
Bern	ea de 21
Septembrie	de 16 Oc-
tombrie în	
Cleid	septembrie
1941 pe t	Chișinău-
Orhei în	
Deas	ții jidovi :
Wachsma	, originar
din Bucu	Chișinău,
Wozinek	
In lu	ați în ziua
de 25 Sep	Lăpușna,
s'au sinuc	
Tot	ederea dis-
trugerilor	
In ac	3 militari
sovietici,	cari după un plan amănunțit sabotează distrugerea țării.

Astfel de bande jidovești au operat pe întreg cuprinsul Basarabiei, având ordine precise de felul cum vor lucra. Lămuritor în această privință este documentul pe care-l înfățișăm în traducere. De menționat, din capul locului, că întreg personalul fabricii de care se vorbește în ordin, era jidovesc și așa cum se vede, el trebuia să primească salariul întreg plus indemnizații suplimentare afară de țărani, desigur români, cărora trebuia să li se fure jumătate din munca ce o prestau.

Mult stimat Ivan Grigorievici și tovarăș Umanschii,

Am ajuns cu multă greutate. Imediat faceți :

1. Tablou de toți acei cari posedă pașapoarte și doresc să plece în interiorul U. R. S. S. Pentru urgentarea formelor, expediați disde-dimineață tablourile în trei exemplare cu antetul nostru . Numele meu	il comp	ă sau a ora-
	Fo	individuale.
șului (1		grijă ultimul
2.		tii neapărat
jurnal d		l Podolscaia
vor fi z		
pentru		ace de trans-
3.		spună nimic
port. T		ca întregului
deslușit		
Pr		: spirt și vin
vin și s		
In		ații.
din fab		d și spirtul.
Pl		rat).
Ac		[— 10/VII
Luați cu		
4.		
inclusiv		riante. Com-
Mi		cât a lucrat
pensație		nâni.
fiecare ș		două săptă-
In		și alții) pre-
mâni tu		
cum și c		

Totul se va face în regulă și vom reuși să încasăm dela bancă salariul până la 1/VII și dela 1/VII până la 15/VII/941.

5. Pentru toți să se facă adeverințe, cu arătarea ce a lucrat dela 10/VII/941 până la 15/VII/941, cu mențiunea eliberării din serviciu în legătură cu situația extraordinară din Chișinău și în suburbii.

6. Imi veți scri până la 15/VII cu antet. Oamenii din combinat ce se află pe strada Moghiliovscaia 37, la fabrica de vin (Lopatchin, Rogulenco, Gusev) ultimul dorește să plece astăzi.

7. Pachetul, adică sacul cu hârtie, îl duc în str. Podolscaia 15. Repet a doua oară : „n'ai ce face“.

8. În partea butoaielor și în secțiile de acizi, spirt și a cazanelor, veți umplea (aranja) în așa fel ca la semnal (dat dacă va fi nevoie) să se întâmple așa cum am vorbit. În orice caz nu vom dormi.

Pregătiți și verificați împreună cu oamenii ca să acționăm când va fi nevoie.

9. Inst
canul fără a

Cazane

Ziua și noap

10. Gc

cassă și ultim

Țărani

buiesc numa

11. To

depe coresp

12. Pl

13. Inc

Proble

chestiunea p

14. Se

pe Iura și

prețioase lu

Pentru

Asigur

Jidovii

încăodată d

în mijlocul caruia au trait.

Dăm mai jos în cifre isprăvile lor :

La Chișinău.

Au incendiat catedrala orașului ; este opera dovedită a doi evrei.

Deasemenea au incendiat sau au aruncat în aer cu dinamită următoarele clădiri : Mitropolia veche, sala eparhială, Primăria orașului, toate tipografiile, uzina electrică, uzina de apă, postul de radio, uzina și depoul tramvaielor, Banca Comercială, toate morile, toate

cu cio-

topoare.

strul de

inii tre-

noastre

isigurați

ol).

ot mâine

speciale

ne arăta

reamului

Interiorul Catedralei din Chișinău.

Chișinăul în flăcări după alungarea bolșevicilor.

Interiorul bisericii distruse din Arciz.

Cartier muncitoresc din Chișinău distrus de proletarii roșii.

Interiorul Catedralei din Chișinău incendiată de bolșevici.

hotelurile, Banca Națională, Liceul Militar, Circumscripțiile de Poliție, Oficiul P. T. T., localul Corpului 3 Armată, Inspectoratul Poliției, Imprimeria Statului, fabrica de bere, fabrica de săpun, fabrica de tutun, Inspectoratul Învățământului, Camera de Comerț, cazărmile, Banca Basarabiei, Căminul de uceni C. F. R., Prefectura, depozitele Distribuția, toate clădirile din piatră și cartiere întregi, cu sute de magazine și case particulare, în deosebi jidovești.

Nelegiuirea a mers așa de departe încât, în timpul incendiilor, bande de jidovi înarmate, cutreerau orașul și împușcau pe oricine ar fi încercat să stingă pârjolul.

În județ au fost distruse în întregime, prin foc, târgurile : Călărași (centru jidovesc), Hâncești, comuna Lăpușna și satul Bucovăț.

Nici cartierele mărginașe și sărace n'au scăpat de mâna lor, ca să se dovedească prin aceasta că nu urmăreau, așa după cum afirmau, fericirea și buna stare a muncitorilor, a celor săraci și nevoiași, ci stăpânirea lor prin orice mijloace.

Aceiași sălbăticie, aceiași cruzime, pretutindeni și față de oricine.

Spiritul distructiv jidovesc nu a cunoscut mila și nu a știut să cruțe pe cineva.

Aci a fost orașul Bălți.

In județul Bălți au fost distruse :

Orașul Bălți aproape în întregime, precum și comunele mai importante : Tg. Sculeni, Tg. Ungheni, Tg. Valea lui Vlad, Tg. Râșcani și o parte din Tg. Alexandreni și Pârlița Târg, două biserici și 4 poduri.

In județul Cahul :

Patru mori țărănești, nouă poduri și un edificiu public.

In județul Chilia-Nouă :

Au fost distruse complet comunele : Tarutino, Arciz, Leipzig, Crasna, Sărata și Tătărești ; 24 întreprinderi industriale, 21 edificii publice și 10 poduri.

In județul Cetatea-Albă :

Au făcut să treacă prin foc și să fie distruse comunele : Cleaștița, Borodino, Hofnungstahl, Tg. Șaba, Tg. Volintiri și o parte din Tg. Bairamcea, 15 întreprinderi industriale, 20 edificii publice și 1 pod.

Distrugerii în Bălți.

Din târgul Râșcani nu au rămas decât zidurile.

In județul Ismail:

Au fost distruse 7 poduri și o parte a orașului Ismail.

In Orhei :

Au fost distruse : uzina, oficiul P. T. T., depozitul de fermentare C. A. M., două tipografii, fabrica de țiglă, închisoarea unde au ars toți cei deținuți, 5 mori sistematice, 2 fabrici de ulei, cazarma, 10 brutării, două fabrici de apă gazoasă, 3 poduri peste Răut, Banca Basarabiei, Banca Orheiului, Administrația Financiară, Cooperativa, toate locuințele frunțașilor români, întreg cartierul evreesc de pe strada I. C. Brătianu și toate depozitele de mărfuri și cereale pe care n'au reușit să le evacueze.

In județ au fost distruse :

Tg. Telenеști, alt mare centru jidovesc cu moara, spitalul și fabrica de spirt, morile din Căzănești, Răspopeni, Horodiștea, Jura și Măscăuți, podul dela Lipcenі, Tg. Lipcenі, tunelul căii ferate dela Mateuți și toată rețeaua telefonică.

Ruine din Soroca.

Moară din Soroca dinamitată de bolșevici.

In județul Soroca :

Au fost distruse târgurile : Vadu Rașcu, Zgurița, Florești, Ver-tugeni, Otaci și Mărculești.

Orașul Soroca a fost deaîntregul sortit focului. A scăpat datorită ploilor torențiale din zilele acelea. Totuși, întreprinderile importante au fost distruse : morile, uzina, depozitul de alimente, depozitul sanitar, cooperativa și cinematograful orașului.

In județul Tighina :

Au fost distruse târgurile : Românești, Cimișlia, Căușani și Ceapa ; apoi în oraș : Palatul Administrativ, Banca Națională, uzina electrică, uzina de apă, gara și 300 locuințe particulare.

In urma hoardelor lui Stalin și a tovarășilor lui jidovi, Basarabia a rămas pustie de oameni și pustiită de bogății.

Au rămas însă, semănate pe tot întinsul ei, comorile spirituale ale nației, osemintele eroilor desrobirii noastre, semnele și imboldul reînălțării noastre.

Pe urmele lor, nația trezită și pusă sub conducerea înțeleaptă a Mareșalului Conducător, va reumple plaiurile cu pui de români, „pui de lei”, pe potruva înaintașilor lor și va reface prin muncă dreaptă și cinstită bogăția țării.

Cimitir desrobitor. Țiganca-Cahul.

CAPITOLUL VI OPERA DE REFACERE

„Prindeți-vă dar, cu încredere,
în roiul de muncă pe care îl începem astăzi”.

(Mareșal Antonescu)

INDREPTARE ȘI INDRUMĂRI DE ACTIVITATE

Cum a fost găsită Basarabia după desrobire, o spune însuși Desrobitorul ei, Mareșalul ANTONESCU în declarațiile făcute ziariștilor români și străini la 24 Iulie 1941 la Cernăuți: „Au rămas urmele unei barbarii fără precedent, cum nici hoardele Hunilor nu au lăsat în urma lor”.

Intr'adevăr, cui i-a fost dat să treacă Prutul în urma armatelor desrobitoare pentru a lua parte la bătălia nouă ce începea pentru re-construcția Basarabiei, a avut prilejul unic să vadă tabloul unei provincii răstignite, pustii în lung și în lat de vieți omenești, avuții și muncă, de către iudeo-comuniștii lui Stalin, cărora în ziua de 3 Iulie 1941 la radio-Moscova acesta le-a poruncit aplicarea „tacticii pământului ars”.

Sate, târguri și orașe făcute scrum și dărâmate; pe alocuri, în deosebi la Chișinău, incendii, cari, au durat săptămâni de zile după fuga incendiatorilor.

Populația înebunită de groaza prigoanei și furiei de distrugere ale

hoardelor bolșevice, fugită dela casele unde avea strânsă agoniseala unei vieți de muncă și de osteneli, sta ascunsă. Câteva săptămâni după așezarea noii stăpâniri românești, se întâlneau pe drumurile Basarabiei, de obicei noaptea, care cu boi cuminți, cari aduceau înapoi la casele lor pe moldoveni : în car, bătrânii, femeile, copiii și ce bruma de avut se putuse lua ; pe jos, bărbații. Erau băjenarii, cari după trecerea primejdiei, se scoborau din codrii Lăpușnei și Orheiului, înapoi du-se la casele lor.

Câmpurile, care-și chemau secerătorii și cosășii, pustii de muncă. Recoltele de vară, ca și cele de toamnă învederau peste tot că au fost făcute în silă și fără dragostea tradițională de pământ : crescute cum a dat Dumnezeu, neplivite și neîngrijite. Și pârlouage, pârlouage cât vedeai cu ochii. În această privință, este deajuns să se arate, că din întreg terenul arabil al Basarabiei, 1/3 a fost găsit pârlouagă.

Viile cu bălării în ele cât omul, arse de neîngrijire și lipsite de rod. Grădinile de pomi fructiferi, vestite prin calitatea și cantitățile ce se recoltau din ele, fără nici un fruct.

Iar grădinile de zarzavat, pline de burueni, fără straturi și fără legume.

Pădurile, tăiate fără milă și fără nici o socoteală, părăginite și degradate.

Nici-o întreprindere comercială, mare sau mică.

Nici-o moară țărănească, moară comercială, fabrică de ueli sau altă întreprindere industrială.

Aparatele telefonice și telegrafice distruse, stâlpii rețezați, iar firele rupte pe toată întinderea rețelilor.

Și ca opera de distrugere să fie completă, localurile incendiate.

Șoselele impracticabile, iar podurile și podețele de pe ele distruse.

Rețeaua de căi ferate cu :

— toate localurile, magaziele, castelele de apă, depourile, depozitele și instalațiile din stații, incendiate și distruse ;

— stâlpii telefonici puși la pământ ; firele smulse și rupte pe toată întinderea rețelei ;

— terasamentele arate cu pluguri speciale pe zeci și sute de kilometri.

Școlile, în marea lor majoritate, distruse ; cele rămase, fără mobilier, material didactic, învățători și elevi.

Bisericele, scăpate de furia flăcărilor, unele din ele părăginite, iar altele văduvite de odoare, cărți bisericești și icoane.

Vitele Basarabiei, cunoscut izvor de bogăție al acestei provincii : o bună parte, în deosebi cai, furate de către bolșevici în retragerea lor, iar ce a rămas, secătuite de vlagă în urma nesfârșitelor corvezi la care au fost supuse de către stăpânirea sovietică.

Sănătatea și igiena locuitorilor, inexistentă. Băile populare lăuate de Români în 1940, dărmate. Cuptoarele de deparazitare, distruse. Nici o farmacie și niciun medicament. Și pentru încoronarea acestei opere de distrugere, fântânile otrăvite.

Viața orașelor, redusă la neant : fără lumină și fără apă, consecința distrugerii totale a uzinelor.

În sfârșit dacă tuturor acestora se adaogă și unele consecințe inevitabile ale războiului, cum ar fi : sfărâmarea întregului eșafodaj administrativ, de ordine și siguranță, precum și posibilitățile de a răări la tot pasul acțiuni de terorism și sabotaj urzite și puse în aplicare de vrăjmași, se completează într-o oarecare măsură tabloul a ceea ce a înfățișat Basarabia în zilele desrobirii.

Documentele ce s'au prezentat în sprijinul citatei afirmații a Mareșalului, plastice și lapidare, cât și a tabloului schițat mai sus, constituie o icoană destul de palidă a neînchipuitului prăpăd lăsat în urma lor de șalbaticii iudeo-comuniști, dărmători ai unei civilizații de veacuri și mănuitori neîntâlniți în istorie ai : focului, dinamitei, toporului, ciocanului și glonțului ucigaș.

Într'un astfel de cadru și pe urmele unei asemenea pustiiri, pe cât de nedrepte tot pe atât de fără margini, s'a angajat aparatul administrativ și organele de Stat, pentru a reface Basarabia, punând ordine și rânduială în toate, clădind, îndreptând, refăcând și lecuind toate rănilile de care suferea.

Aceste organe au risipit din belșug : pricepere, destoinicie, muncă de zi și noapte și însuflețire de creatori.

Acțiunea dusă de ei și care se găsește încă în curs de desfășurare, în timp de un an a atins culmi de înfăptuire. Din ce s'a înfăptuit până acum, sunt îndreptățite speranțele de a vedea această provincie înflorind zi de zi, iar ziditorilor acestei înfloriri, dela cel mai mic până la cel mai mare, li se cuvine toată lauda și cinstea.

Munca de început a acestora a fost călăuzită și ajutată de Consilierii pe cari Marele Reich i-a pus la dispoziția conducerii statului român, pentru punerea în aplicare a noii reforme administrative în Basarabia : Ministru de Stat Phlaummer, Ellgering și Reinhardt.

Cot la cot cu organele administrative românești, acești soli ai puterului nostru aliat german au pornit la lucru cu toată râvna și abnegațiunea, aducând cu ei o vastă și evoluată experiență administrativă, înțelegere, bunăvoință și entuziasmul trebuincios marilor înfăptuiri.

Este locul să se însemne aci, apreciabilul aport ce au adus acești Consilieri, în deosebi Ministrul de Stat Phlaummer, în perioada cea mai grea din acțiunea de refacere a Basarabiei și anume aceea a începutului acestei acțiuni.

În modul acesta, legăturile noastre cu Marele Reich au dobândit încheșări indestructibile și pe acest tărâm, așa cum au dobândit pe câmpurile de luptă, prin vărsarea de sânge comun pentru apărarea civilizației și a creștinătății.

Acest adevăr a fost constatat după aproape un an de către Dr. Wilhelm Stuckart, Ministru de Stat al Reich-ului, cu prilejul vizitei făcute în Chișinău, exprimându-și gândurile și simțimintele prin următoarele cuvinte adresate Guvernatorului Provinciei : „Aveți o misiune mare înaintea ; ați izbutit să înfăptuiți lucruri minunate aici. Astfel cum lucrați, contribuiți desigur la consolidarea Statului român. Ceeace experimentați aci și felul cum organizați administrația va servi ca temei pentru așezarea administrativă viitoare a României”.

Îndreptările cu care s'a pornit la lucru pentru refacerea Basarabiei au fost : „Cuvântul către Basarabeni și Bucovineni”, recomandățiunile făcute de Profesorul M. Antonescu, Vice-Președintele Consiliului de Miniștri, prefecților și pretorilor destinați a pleca în Basarabia și „Instrucțiunile provizorii pentru administrarea și conducerea Basarabiei” din 23 Iulie 1941 date de Mareșal.

Conținutul acestor îndreptare este următorul :

Cuvânt către Basarabeni și Bucovineni

„Cu vrerea Domnului, prin sângele Eroilor noștri și al braților aliați germani, am izgonit de pe pământul strămoșesc pe dușmanii Neamului, redându-vă libertatea și credința, onoarea și drepturile.

Am prăvălit stăpânirea întunericului care a pustiit bisericile, casele și avutul vostru.

Am spulberat, cu vitejia ostașilor, cotropirea sălbatică a

celor ce v'au ținut în robie și au răspândit, pe pământul nostru, moartea și focul.

Ne întorcem răzbunători în glia moldovenească a lui Ștefan cel Mare, reasezând deapururi temeliile neamului românesc.

Anul zbuciumat de umilire și nedreptate, de cotropire și vrajbă, a luat sfârșit.

Ați simțit prin propria voastră suferință, prin sărăcia și umilirea în care ați trăit, ce înseamnă comunismul.

Ați putut judeca singuri că viața fără libertate și proprietate, fără dreptate și familie, fără biserică și lumină, este mai cumplită decât moartea.

EROII ȘI BRAVII ARMATEI NOASTRE V'AU LIBERAT !

CINSTIȚILE JERTFA ȘI LUPTA PRIN FAPTA VOASTRĂ !

Din încercarea și jertfa noastră, să luăm învățătură.

Un neam trăiește și se înalță prin fapta de credință și luptă, prin munca și zbuciumul fiecăruia din fiii lui.

Din cenușa robiei și din rănilor încercării, să ridicăm azi noi temeiuri de viață.

Trecutul s'a stins, să întemeiem viitorul.

Trebuie să ștergem toate urmele prădătorilor și să distrugem toate uneltele lor.

Voiu conduce Eu însumi organizarea Basarabiei și Bucovinei și voiu reface toate așezările.

În popasul acestui an de prăbușire, Țara noastră, vechea noastră Patrie, s'a schimbat.

O domnie nouă și curată, o nouă ordine întemeiată pe cinste și muncă, pe dreptate și adevăr, stă azi cheazășie a viitorului.

Vom duce lupta și înnoirea mai departe, prăvălind în tândări tot ce a împiedicat Neamul nostru să se înalțe.

Românii vor fi cu adevărat stăpâni în Țara lor, iar țărani vor simți cu adevărat bucuria muncii și rodul pământului lor.

Voiu veghea până la moarte ca drepturile voastre să fie simțite, ca viața nouă ce întemeiem să șteargă toate amintirile păcatelor noastre din trecut.

Prindeți-vă dar, cu încredere, în roiul de muncă pe care îl începem astăzi.

Prin disciplină, prin ordine, prin muncă, pașiți în marșul învierii naționale.

SUB SCUTUL ARMATEI DESROBITOARE, PORNIȚI LA FAPTA NOUĂ.

Am plătit scump blestemul greșelilor trecutului.

Să răzbunăm, prin vrednicia noastră de azi, uitarea de ieri.
MERITAȚI-VĂ MORTII, MERITAȚI-VĂ PATRIA!
TRĂIASCĂ ROMÂNIA!

TRĂIASCĂ ALIAȚII NOȘTRI ȘI MARELE CONDUCĂTOR AL GERMANIEI, ADOLF HITLER!

General Ion Antonescu

În conferința ce a avut loc la 3 Iulie 1941 la Ministerul de Interne, Vice-Președintele Consiliului de Miniștri Profesorul M. Antonescu a făcut următoarele recomandări prefectilor și pretorilor destinați a pleca în Basarabia :

„Să se organizeze teritoriile desrobite ; să se împlinescă o mare purificare națională etnică a acestor teritorii.

Va trebui o acțiune energetică și plină de înțelepciune.

Va trebui să se organizeze producția, să se valorifice recoltele, să se asigure aprovizionările.

Înjgheburile unităților administrative se va face prin realizarea unui conformism geografic, care să însemneze o suprapunere teritorială a circumscripției fiecărei unități administrative în diferite ramuri de organizare a administrației noastre.

Se va da o mare putere funcțională pretorilor.

Se vor înlătura apanagiile formaliste ; se va aplica experiența rolului de inițiativă și răspundere a agentului administrativ ; iar administrația se va întemeia pe principiul selecționării corpului administrativ, organizat ca magistratură.”

Vice-Președintele Consiliului de Miniștri la aceeași conferință a dat dispozițiuni amănunțite cu privire la măsurile ce trebuiesc luate imediat, precum și acelea pentru organizarea definitivă a Provinciilor, privind în primul rând viața lor administrativă, iar apoi : viața juridică, economică, spirituală.

Ca măsuri de ordin imediat, s’au dat îndrumări privind : ordinea publică, asigurarea recoltei și aprovizionarea, retragerea rublelor, restabilirea căilor și a mijloacelor de comunicație, sănătatea publică, completarea serviciilor publice, coordonarea lor și amenajarea localurilor, recensământul și informarea.

În legătură cu organizarea definitivă a vieții administrative, s’a hotărât :

Desconcentrarea administrativă și autonomia inițiativei și îndeplinirii locale ; coordonarea funcțională, misionarismul funcționarului public, sentimentul de răspundere și curajul răspunderii ; descătușarea de formalismul biurocrat.

Cuvintele rostite cu ocazia acestei conferințe sunt pline de toată însemnătatea :

„Dărâmați paperaseria, spargeți sistemul arhivelor inutile, renunțați la ideea că viața administrativă trăiește în birouri. Eșiți la câmp, pe șosea, pe teren.

„Acolo este administrația, acolo este viața socială, acolo este acțiunea Dvs.

„Sunteți ziditori de Neam, sunteți ziditori de Țară nouă, sunteți cărămizile Statului acestuia, care se înjghebează azi și pe care Generalul Antonescu vrea să reazăme siguranța granițelor, pe care le zidește azi cu sângele soldatului român”.

Instrucțiuni provizorii pentru administrarea și conducerea Basarabiei

1. Imputernicitul meu pentru administrarea și conducerea Basarabiei din toate punctele de vedere, până la legalizarea definitivă a administrației și conducerii este Generalul C-tin Voiculescu. El va purta titlul de „Imputernicitul Generalului Antonescu pentru administrarea Basarabiei”.

2. Generalul Constantin Voiculescu va avea în calitate de consilier din toate punctele de vedere (deci pentru toate chestiunile) pe Domnul Ministru de Stat Phlaummer.

3. Nici o autoritate de Stat de orice rang oficial nu are dreptul să se amestece în nici un fel în conducerea și administrarea Bucovinei și Basarabiei.

Relațiile între Departamente și administrarea ținuturilor ocupate se vor face numai prin intermediul Imputerniciților mei, pentru conducerea Bucovinei și a Basarabiei. Aceste relații nu vor privi decât chestiunile de principiu inerente sudării politice, economice și administrative, în mod treptat.

4. Personalul administrativ, financiar și economic, pus la dispoziția Imputerniciților pentru administrarea din toate punctele de vedere a acestor ținuturi, depinde direct de Imputerniciții mei.

5. Aceste instrucțiuni intră în vigoare imediat.

23 Iulie 1941.

General Ion Antonescu

Sub imperiul poruncilor din „Cuvântul” și „Instrucțiunile” Mareșalului, precum și din recomandățiunile Profesorului M. Antonescu Vice-Președintele Consiliului de Miniștri, făcute prefectilor și pretorilor în conferința amintită, care pecetluiesc trecutul, înfățișează prezentul și chează viitorul, înțelese dela cel mai mic până la cel mai mare, s'a pornit la munca spinoasă a refacerii.

Până la începutul lunii Septembrie 1941, s'a lucrat pe temeiul acestor porunci, când a luat ființă Legea Nr. 790 din 4 Septembrie 1941, pregătită și pusă în aplicare de dinamicul și valorosul Prim-Colaborator al Mareșalului Profesorul M. Antonescu, Vice-Președintele Consiliului de Miniștri, lege care constituie Statutul de Organizare a Basarabiei după desrobire.

Din principiile și dispozițiunile legii No. 790 din 4 Septembrie 1941, rezultă intențiunea legiuitorului și economia generală a Statutului, caracterizate prin: descentralizare, autonomie, răspundere și inițiativă.

Se creiază ca unitate administrativă Provincia, se precizează atribuțiunile prefectului, se măresc și se dezvoltă acele ale prim-pretorului și se dă viață comunei, celula de bază a organizării administrative și a vieții neamului românesc.

Administrația Provinciei este descătușată de centralismul dăunător, care a paralizat atâta vreme inițiativele și avântul creator.

Fiecare sector de activitate este reprezentat și dirigit printr'un serviciu (Directorat) care funcționează în cadrul Provinciei, dependența lui fiind limitată la Guvernator.

Centrului nu-i sunt rezervate decât acele ramuri de activitate publică, cari prin natura lor deserves Statul în întregimea lui.

Reglementarea și conducerea diferitelor activități nu se face dela centru, ci de cei cari sunt chemați să execute și să realizeze acțiunile de Stat pe teren, adică în ultimă analiză, de Guvernator prin directorate.

În felul acesta, activitatea administrativă este în măsură de a se adapta, cu toată mlădierea posibilă, necesităților locale, putându-le satisface astfel în timp util.

Statutul de organizare al Basarabiei constituie astfel, în viața noastră administrativă, o aplicare a principiului de descentralizare.

Astfel, pentru prima dată, s'a realizat efectiv pe baze mai largi descentralizarea administrativă care în sistemele descentralizatoare din trecut nu s'a putut traduce în fapt, din cauza aceleiași trimiteri spre

centru chiar a problemelor mai mici și a întârzierii lor din cauza măririlor de formalism și rutină biurocratică.

Provincia a devenit astfel un organism administrativ aparte, care dispune de toate serviciile necesare vieții locale, sub toate aspectele ei. Ea este persoană juridică de drept public și are buget propriu de venituri și cheltuieli.

Nici o autoritate centrală de Stat nu are dreptul să intervină, în nici-un fel, în administrarea Provinciei, care este pusă sub conducerea și supravegherea directă a Conducătorului Statului.

Relațiunile între Departamente și Provincie, impuse de nevoia sudării politice, economice și administrative, se fac numai prin intermediul Președinției Consiliului de Miniștri.

Raporturile de colaborare și legătură cu autoritățile centrale și Guvern, sunt asigurate printr'un Corp de Comisari Generali, după îndrumările date de Conducătorul Statului.

Desfacerea vechiului centralism, în unități administrative de sine stătătoare, a creat administrației vaste posibilități de inițiativă, de repereziciune în rezolvarea problemelor ivite și de omogenitate în cadrul particularităților de viață și interese ale Provinciei.

Guvernatorul reprezintă Provincia și asigură unitatea ei de acțiune, prin coordonarea și impulsionearea activității Directoratelor, răspunzând numai față de Conducătorul Statului de buna administrație a Provinciei.

El este șeful ierarhic al întregului personal administrativ din Provincie.

În calitate sa de autoritate supremă în Provincie, Guvernatorul are dreptul de a da deciziuni și a elabora ordonanțe și regulamente, aplicabile pe întreg teritoriul Provinciei.

Iar pentru completarea acestui principiu normativ, pentru unele măsuri legislative privind Basarabia, s'a dat Guvernatorului posibilitatea de a suspenda în tot sau în parte aplicațiunea unor anumite legi în Basarabia, pe cale de ordonanță, cu avizul Ministerului Justiției și încuviințarea Conducătorului Statului.

Prefectul este organul de îndrumare și control al tuturor serviciilor publice din județ, stimulând energiile creatoare în toate ramurile de activitate.

Toți ceilalți funcționari din județ sunt colaboratorii prefectului. Ei lucrează prin prefect și după directivele lui.

Prefecții poartă marea răspundere a cunoașterii tuturor nevoilor

din județ și a satisfacerii acestor nevoi, încadrându-se în programul general de promovare a tuturor intereselor Provinciei.

În calitatea sa de șef ierarhic al primpretorilor, pretorilor și notarilor, prefectul este organul local al Provinciei, care centralizează, prin atribuțiunile și rolul său, întreaga activitate administrativă a județului.

Plasa a fost transformată, prin legea din 4 Septembrie 1941, într-o adevărată celulă administrativă, prin care administrația locală a dobândit posibilități noi și practice de cunoaștere și acțiune directă.

Dacă în trecut nu a făcut decât oficiul de transmitere a dispozițiilor dela centru și nu a executat decât un control formal și stereotip asupra activității comunelor rurale, de data aceasta este transformată într-o unitate administrativă de sine stătătoare, cu funcțiuni locale efective, cu drepturi de inițiativă în toate sectoarele de activitate publică și cu posibilități de a satisface interesele locale prin mijloace proprii.

Plasa a devenit deci centrul de viață administrativă, care polarizează activitatea tuturor serviciilor exterioare ale Directoratelor.

În acest fel, prim-pretorul coordonează și leagă acțiunile celorlalte sectoare într-o singură acțiune, pe întreaga plasă.

Prin atribuțiunile de control, din punct de vedere administrativ și supraveghere din punct de vedere tehnic, date prim-pretorului, problema colaborării a dobândit un aspect concret, practic și de activă soluționare.

Serviciile exterioare ale Directoratelor nu sunt, așa dar, izolate. Ele lucrează sub egida și autoritatea prim-pretorului, care are greaua și marea răspundere de a coordona activitatea tuturor serviciilor, cimentându-le prin o legătură intimă și continuă.

Totodată, delimitându-se toate celelalte subdiviziuni teritoriale ale serviciilor exterioare ale Directoratelor, precum : școlare, sanitare, financiare, silvice, etc., la întinderea teritorială a plășilor, s'a realizat prin Legea de organizare a Basarabiei, pentru prima oară în viața noastră administrativă, cadrul comformist al activității publice în plasă, asigurându-se astfel dezideratul unei cât mai lesnicioase colaborări și coordonări între autorități și înlăturându-se definitiv asimetria și ne-suprapunerea competenței teritoriale ale serviciilor publice de plasă.

Comuna a devenit persoană juridică, cu buget propriu și cu organizațiunea prevăzută de legea administrativă, modificată prin dispozițiunile exprese ale legii 790.

Prin ordonanțe, Guvernatorul poate stabili noi atribuțiuni notarului și primarului.

Comuna este astfel prima celulă administrativă, care în opera de reconstrucție națională are menirea de a concentra toată activitatea organelor de Stat pentru ridicarea satului și țărănimii, izvorul viu și permanent al forțelor națiunii.

Spiritul clar și luminos al legii din 4 Septembrie 1941 este că administrația Provinciei a fost pusă sub directă conducere și supraveghere a Conducătorului Statului.

Gândul Mareșalului a fost și este de a conduce personal organizarea Basarabiei și de a-i reface toate așezările.

Este o cheazășie că prima legiurie dată Basarabiei desrobite va aduce acestei Provincii o grabnică și totală integrare în opera naționalismului constructiv comandată de Mareșalul Conducător, în viața de învoire a Țării, întemeiată pe cinste și muncă, pe dreptate și adevăr.

În sfârșit, în cursul lunilor Septembrie și Octombrie 1941, Mareșalul inspectând o serie de unități administrative din sudul și centrul Basarabiei a făcut constatări de un interes covârșitor, dând îndrumările necesare pentru ducerea mai departe a activității începute.

Se redau mai jos în esența lor, aceste îndrumări :

Birocrația să fie alungată definitiv din activitatea tuturor funcționarilor de orice treaptă. Activitatea să se desfășoare numai pe teren, iar între toate eșaloanele administrative să domnească cea mai desăvârșită armonie, realizându-se la maximum colaborarea dintre cei chemați să înfăptuiască.

Trebuie să se cultive, cu intensitate, pentru că aceasta este baza economiei naționale. Niciun petec de pământ să nu rămână nelucrat.

Să se dea mare importanță grădinilor de zarzavat și să se încurajeze toate inițiativele, care tind la conservarea zarzavatului.

Se va încuraja creșterea vitelor și păsărilor.

Culturile speciale să fie încurajate și acolo unde s'au constatat rezultate bune, să se depășească planul inițial.

Județele să se ajute între ele pentru desăvârșirea planului agricol general.

Inventarul să fie îngrijit, îmbunătățit și înmulțit continuu.

Să se calculeze disponibilul de cereale, care trebuie socotit numai după ce s'au rezervat : cotele pentru însămânțări, pentru armată, populație, obligațiuni ale acordurilor economice și 30% pentru cazurile neprevăzute.

Locuitorii să se hrănească din belșug și să-și crească copiii sănătoși și fără sgârčenje în ceea ce privește alimentarea lor.

Pentru o mai bună și mai ieftină circulație a bunurilor alimentare din Basarabia, Guvernământul va lua măsuri pentru colectarea produselor alimentare, cari se vor expedia apoi, în regiunile și orașele cu piețe de desfacere, pe prețuri convenabile, mult inferioare celor de speculă, cari stăpânesc piața.

Medicii să afle pe cei suferinzi de boli sociale și să-i cheme la tratament.

Băile comunale să fie puse în funcțiune, iar locuitorii, pe vârste și sexe, să fie aduși săptămânal pentru curățenie, fără a se stânjeni programul muncilor agricole.

Corpul didactic să facă apostolat adevărat.

Elevii și elevele, de naționalitate română, săraci, să fie scutiți de taxele școlare.

Pe lângă fiecare școală să ia ființă câte o cantină, a cărei funcționare se va asigura prin rodul loturilor școlii, la nevoie și prin contribuția carității publice.

Să se dea cea mai mare atențiune și dezvoltare învățământului practic, care să se facă pe teren sau în ateliere și cât mai puțin teoretic.

În regiunile în cari se practică îndeletniciri speciale (olărit, împletirea papurei sau răchitei, pescuit, albinărit, etc.), pregătirea să se facă prin școli de specializare.

Premilitarii provinciilor eliberate vor fi întrebuințați pentru drumuri, ca și pentru celelalte lucrări de folos obștesc : indiguiri și asanări de locuri, grădini de zarzavat, plantații de pomi și păduri.

Se va folosi acest prilej pentru ca tineretul premilitar să fie reeducat, eliminându-se din sufletul acestui tineret toate pornirile rele ce eventual s'ar fi strecurat din vremelnica stăpânire sovietică.

Preoții, prin menirea și activitatea lor, trebuie să reprezinte ideea de înaltă morală creștină.

Misiunea lor nu se oprește în altarul locașurilor de închinăciune. Ei trebuie să umble din casă în casă, pentru a da sfaturi și îndemnuri și a povățui pe cei nevoiași.

Aceasta este Biserica vie, de care se tot vorbește și pe care puținii o înțeleg și o aplică.

În Țara Românească nu mai există partide politice.

Există o singură politică : a muncii, a datoriei și a sacrificiului pentru Țară și Neam.

Cetățenii, cari se disting în mod special în activitatea lor de interes obștesc, vor fi distinși prin decorații și recompensați prin ajutoare bănești.

Funcția de Ofițer al Stării Civile se va trece asupra notarilor cari, prin pregătirea lor, întrunesc toate condițiunile pentru îndeplinirea acestei funcțiuni.

INFĂPTUIRI *)

Sforțările ce s'au făcut pentru atingerea scopului hotărât „refacerea Basarabiei”, au fost uriașe, fiindcă toți s'au găsit în fața unei imense pustiiri, unde totul trebuia luat și făcut dela început, dând viață neantului și punând ordine în haos.

Se schițează mai jos problemele mai însemnate ce s'au pus pentru Conducerea Provinciei și înfăptuirile făcute în fiecare ramură de activitate în răstimp de un an :

Ordinea și siguranța

Pășind peste Prut, organele polițienești, jandarmerești și administrative, dinainte pregătite și orientate asupra a ceea ce au de făcut în acest domeniu, s'au angajat în luptă contra desordinei și nesiguranței circulației și oricărei activități, inerente unei zone pe unde a trecut războiul și mai ales datorită acțiunii de nimicire desfășurate de batalioanele de distrugere ale lui Stalin și de evrei.

Această acțiune s'a dus paralel cu aceea de curățire a terenului de elementele rămase din armata bolșevică sau lăsate de vrăjmaș cu misiuni de terorism, sabotaj și spionaj, cu care prilej au căzut la datorie, morți, dispăruți și răniți, din rândurile jandarmilor : 2 ofițeri, 7 subofițeri și 26 oameni de trupă.

Efectele n'au întârziat să se arate, în cel mai scurt timp viața intrând aproape în normal din acest punct de vedere.

Dar bolșevicii în retragerea lor, creiaseră și alte piedici care trebuiau înlăturate : acțiunile de „partizani”, terorism și sabotaj.

Și în această direcție, rezultatele au fost remarcabile, organele de poliție și jandarmerie reușind a obține să nu se producă nici un act de terorism sau sabotaj pe tot întinsul Basarabiei.

*) Pentru amănunte, se pot consulta diferitele grafice, diagrame și schițe, dela sfârșitul lucrării.

Bolșevicii nemulțumindu-se cu ceea ce lăsasera pe teritoriu în aceste scopuri, au încercat să lanseze cu parașutele elemente, cari să ia legătura cu cele lăsate în Basarabia, să le aducă arme, munițiuni și dinamită, să-i regrupeze și să-i îndemne a trece la acțiuni violente.

Și aceste încercări au fost zădărnice în mod total, toți parașutiștii lansați fiind prinși sau uciși în luptă.

Se cuvine să se menționeze aci concursul ce s'a avut din partea întregii populațiuni moldovenești, în deosebi a tinerilor premilitari și bărbaților cari au indicat, au ajutat la prinderea sau au prins parașutiști, alături cu organele de urmărire normale.

De asemenea, este locul să se omagieze memoria celor căzuți în luptă cu ei și să se glorifice curajul și sacrificiul de sine al celor răniți.

Au fost uciși în luptă : Ichim Petre și Andrei Silvestru ; au fost răniți : Leu Grigore, Mitrofan Mura și Terente Ioniță ; toți din comuna Sireți județul Lăpușna.

Administrația

Principii, reglementări, directive.

Pentru aplicarea hotărârii Mareșalului, determinată de constatarea că vechea așezare administrativă, prea centralistă, nu a dat roade așteptate și de experiențele nereușite ce s'au făcut în acest domeniu, a fost necesar să se păsească, chiar din primele zile, la organizarea administrativă a acestei Provincii.

La data de 25 Iulie 1941 apare ordonanța Nr. 1 a Guvernământului, referitoare la organizarea administrativă a teritoriilor din Basarabia eliberată.

Caracteristicile principale ale acestei organizări sunt următoarele:

Comuna : organ de realizări pe teren, cu largă capacitate de inițiativă, condus de notar, care îndeplinește și funcțiunea de primar.

Plasa : organ de creație, grupând în jurul său toate serviciile : agricol, silvic, sanitar, veterinar, tehnic, financiar și școlar.

Prefectura : organ de îndrumare și control.

Provincia : organ de dirijare și supraveghere superioară, sub directa conducere a Mareșalului Antonescu, Conducătorul Statului, prin împuternicitul său, Guvernatorul Provinciei.

Lucrându-se în această organizare, rezultatele au fost din cele mai bune, constatându-se că :

Au fost înlăturate efectele unui centralism exagerat, toate proble-

mele găsimu-și deslegarea mai aproape de nevoile și realitățile Provinciei.

Prin crearea preturilor cu atribuțiunile pe cari altădată le aveau prefecturile, s'a ajuns la înfăptuiri mai lesnicioase și mai concrete, datorită faptului că circumscripțiile fiind mai reduse, intervenția preturilor la comune s'a putut face mai simțită și mai frecventă.

În vederea coordonării și îndrumării generale a activității administrative, prin ordonanța Nr. 25 a Guvernământului din 16 Noiembrie 1941, s'au luat următoarele măsuri :

În fiecare comună rurală s'a instituit un consiliu de primărie, având în compunerea sa notarul comunei ca președinte, iar ca membrii : preotul, directorii de școli, primarul comunei, agronomul, inginerul silvic, medicul sanitar uman, medicul veterinar și un agricultor fruntaș.

Funcțiunea de secretar al consiliului este îndeplinită de secretarul comunal, iar în lipsă, de cel mai tânăr membru al consiliului.

Consiliul de primărie are menirea de a studia și a soluționa refacerea comunei pe plan spiritual și gospodăresc, de a asigura aplicarea reală a tuturor măsurilor luate de autoritățile superioare și de a coordona activitatea organelor oficiale din comună.

În acest scop, membrii consiliului de primărie au întocmit un program de activitate, fiecare după competența sa, îngrijindu-se să fie executat în întregime.

Obligațiunile ce revin membrilor consiliului de primărie se fixează în următoarele instrucțiuni, ce s'au dat de Provincie :

Preotul se va ocupa de partea spirituală a populației, convingând lumea să vie, sărbătorile, la biserică, să respecte obiceiurile poporului nostru ; va combate concubinajul ; va lua măsuri ca bisericile și cimitirele să fie împrejmuite și îngrijite ; va ține predici în biserică ; va lua parte activă la toate operele de asistență și caritate, luând chiar inițiativa în această direcție.

Directorii de școli vor îndemna și determina pe părinții elevilor de a-i lăsa să frecventeze școala ; vor vizita casele elevilor spre a vedea cum trăiesc, luând măsurile ce se impun ; vor îngriji de igiena corporală a elevilor ; vor ține conferințe educative cu sătenii, le vor citi „Cuvântul Mareșalului” ; vor organiza și activa în organizațiile P. P. și A. P. ; se vor îngriji de buna stare a școalei ; vor organiza cantina și dispensarul școlar, folosind ofrandele locuitorilor ; vor organiza

curăţenia zilnică în săli şi curte ; vor organiza pe lângă fiecare şcoală o pepinieră, etc.

În acţiunea lor vor fi ajutaţi şi de ceilalţi învăţători.

Învăţătoarele vor activa pentru răspândirea portului naţional ; vor învăţa sâtencele să ţeasă covoare şi să facă cusături naţionale.

Agronomul va avea grija ca lucrările de agricultură din comună să se facă în întregime după un plan stabilit ; va da îndrumări şi va supraveghia executarea măsurilor de ordin agricol ; va îngriji ca locuitorii să aibă la timp uneltele agricole şi vitele de muncă necesare, în caz de lipsă ; va îngriji de buna stare a păşunilor ; va înfiinţa pepiniere, livezi de pomi fructiferi, plantaţiuni pe drumuri şi izlazuri, acolo unde lipsesc ; va ţine cursuri cu sătenii şi cu elevii cursului primar complementar pentru răspândirea cunoştinţelor agricole practice ; va activa personal pentru aplicarea legii de mobilizare agricolă ; va întocmi statistica agricolă, ţinând la curent situaţia animalelor, terenurilor, culturilor şi produselor agricole, a inventarului mort de exploatare, precum şi a diferitelor categorii de agricultori din comună.

Înginerul silvic va avea în grijă protecţia pădurilor şi educarea populaţiei pentru cultul pomilor ; va lua măsuri să se execute noi împăduriri ; va crea perdele de protecţie, în ogoare şi izlazuri ; va avea grijă pentru aprovizionarea din timp a populaţiei şi autorităţilor, cu lemne pentru încălzit şi de construcţie ; va înfiinţa parcuri pentru recreaţie ; va planta terenurile neproductive ; va crea pepiniere, din care să rezulte material săditor, necesar lucrărilor arătate mai sus ; va propaga interesele silviculturii, contribuind la organizarea serbării sădirii arborilor, conferinţe, etc.

Medicul sanitar uman va îngriji de buna stare sanitară a comunei, în care scop va înfiinţa o mică farmacie a comunei şi va vizita, cel puţin odată pe lună, fiecare comună din circumscripţie ; va organiza o asistenţă medicală efectivă a populaţiei şi elevilor de şcoală, prin agenţii sanitari şi moaşele comunale ; va lua măsuri pentru păstrarea igienei locuinţelor şi fântânilor ; odată la trei luni, va face examenul medical fiecărui locuitor ; va da medicamente în mod gratuit, din farmacia comunei, celor lipsiţi de mijloace ; va lua măsuri şi va supraveghia personal operaţiunile pentru stingerea epidemiilor ; va îngriji de funcţionarea unei mici frizerii ; va controla şi veghea igiena şcolilor ; va îndruma sătenii pentru curăţirea gospodăriilor şi igiena individuală, precum şi în privinţa alimentaţiei.

În lipsa medicului uman, atribuţiunile de membru al consiliului de primărie vor fi îndeplinite de agentul sanitar.

Medicul veterinar va îngriji de starea sanitară a vitelor, verificând, odată la 3 luni, vitele ; va înfiinţa, în fiecare comună, o farmacie veterinară ; va da îndrumări sătenilor pentru creşterea vitelor şi înfiinţarea de lăptării comunale pentru prelucrarea laptelui ; va controla tăierile de vite şi înfiinţa abatoare comunale şi cimitire pentru animale.

Notarul comunei va organiza munca de folos obştesc pentru refacerea şi întrebuinţarea uliţelor satului, edificiilor publice şi grădiniilor publice ; va supraveghea buna funcţionare a operei de ajutorare a familiilor celor mobilizaţi ; va da, în mod gratuit, îndrumări sătenilor pentru rezolvarea diferitelor interese de resortul altor autorităţi ; va organiza cultul eroilor.

Primarul comunei va coordona, supraveghea şi îndruma activitatea membrilor consiliului de primărie, punând la dispoziţie tot ceea ce i se va cere pentru realizarea scopului urmărit ; va înscrie în bugetul comunei sumele necesare pentru aplicarea şi buna executare a programelor de realizări ; va urmări, în deaproape, executarea programelor ; va îngriji de curăţenia satelor, bisericilor, şcolilor şi a pieţelor, unde curăţenia se va face zilnic.

Agricultorul fruntaş va face legătura dintre membrii consiliului de primărie şi săteni şi va căuta ca, prin autoritatea sa, să determine la muncă şi disciplină pe acei dintre locuitori, care s'ar arăta refractari.

Programul de activitate al comunei va fi aprobat de prim-pretorul plăşii respective, iar controlul va fi exercitat de toţi şefii ierarhici, potrivit competenţei pe care o are fiecare.

Prin ordonanţa Guvernământului Nr. 22 din 30 Octombrie 1941, s'au dezvoltat dispoziţiunile privind organizarea şi funcţionarea serviciilor din administraţia centrală şi exterioară a Directoratului Afacerilor Administrative.

Cu această ocaziune, s'au precizat din nou şi mai amănunţit atribuţiunile judeţelor şi plăşilor.

Acţiunea Provinciei s'a mai manifestat şi prin :

Inspecţii şi vizite cât mai dese pe teren, deslegând pe loc orice problemă ce se pune şi confirmând şi încurajând orice act de iniţiativă şi realizare în folosul refacerii cât mai rapide a Provinciei.

Conferinţe administrative la sediul Guvernământului, cu participarea : Şefilor de Directorate, Prefecţilor, Primarilor din oraşele de reşedinţă şi Directorilor Camerilor de Agricultură şi de Comerţ.

În aceste conferințe s'au făcut orientări complete asupra diferitelor probleme ce s'au pus.

S'au soluționat în perfectă cunoștință de cauză, pe loc, toate chestiunile ridicate, înlăturându-se piedicile și găsindu-se mijloacele de împlinire a lipsurilor semnalate.

Consecințele acestor conferințe au fost din cele mai bune. Se enumără cele mai importante :

Pregătirea și aducerea la îndeplinire a planurilor agricole de toamnă și primăvară.

Luarea măsurilor în vederea aprovizionărilor de iarnă, așa fel ca populația să nu sufere în deosebi de lipsa pâinei și lemnului. Și populația n'a suferit.

Din funcționarea de până acum în actuala organizare a aparatului administrativ, s'a și făcut dovada că această organizare convine de minune acestei Provincii și că va contribui în cea mai mare măsură la o rapidă și completă refacere, precum și la o înfloritoare dezvoltare a ei.

Activitatea pe teren

În primele zile după desrobire, pe măsură ce operațiunile militare au permis, organele administrative s'au prezentat la locurile destinate.

La data de 20 Iulie 1941, o parte din funcționarii destinați pentru Administrația Centrală a Provinciei, s'au găsit la Chișinău.

La 25 Iulie 1941, toți prefecții sunt la posturile lor ; deasemenea pretorii și notarii.

În întreaga Basarabie s'a găsit o situație dezastruoasă, din toate punctele de vedere.

Cu toate greutățile întâmpinate, organele administrative au pășit, din primul moment, la opera de reclădire și refacere a acestei Provincii.

Astfel, în toate localitățile s'au luat măsuri pentru restabilirea ordinii și siguranței, degajarea străzilor de dărâmături, refacerea căilor de comunicație, aprovizionarea populației, în special a celei dela orașe, cu alimente.

S'a întocmit recensământul populației, s'au inventariat bunurile și proprietățile de toate categoriile.

S'au luat măsuri pentru strângerea recoltelor și executarea muncilor agricole.

Fabricile și morile au fost puse în funcțiune.

S'au blocat toate disponibilitățile de cereale și vite de tăiere.

Într'un cuvânt, organele administrative au fost nevoite să acționeze în toate ramurile de activitate, pentru a împlini lipsa organelor de specialitate, care nu se prezentaseră încă.

Trecând peste toate greutățile întâmpinate, administrația și-a făcut, din primul moment, datoria.

Organele administrative trimise în această Provincie au stăpânit situația ce li s'a încredințat și au afirmat cu toată tăria autoritatea românească în Basarabia.

Agricultura

Plecând dela realitățile că în Basarabia în totdeauna agricultura a format îndeletnicirea de căpetenie a locuitorilor ei și că organizarea muncilor agricole și strânsul recoltelor constituie o problemă de interes național, mai ales în această perioadă de istorică sfortare pentru intrarea în drepturile firești ale neamului nostru la răsărit, pe calea armelor, din primele zile ale intrării autorităților române în Basarabia, ne-am găsit în fața următoarelor probleme economico-sociale cari trebuiau rezolvate, fără întârziere :

Preluarea și conservarea bunurilor agricole, proprietatea refugiaților sau deportaților.

Repunerea proprietarilor agricoli în drepturile ce au avut la 28 Iunie 1940 și cari în timpul teroarei comuniste au fost preluate de statul sovietic și exploatate în sovhozuri sau colhozuri. Locuitorii cari au muncit în colhoz sau au primit în folosință proprietăți agricole particulare sau de Stat dela autoritățile sovietice, au fost socotiți dijmași și li s'au socotit cotele de recoltă ce li se cuveneau.

Recoltatul și treeratul cerealelor, prășitul plantelor prășitoare, săpatul și stropitul viilor, precum și facerea ogoarelor de vară. În acest scop, organizarea muncilor s'a făcut mobilizându-se toată populația capabilă de a munci în agricultură și s'au rechiziționat toate vehiculele și mașinile agricole, toți specialiștii în agricultură, precum și toți agenții agricoli.

Rezultatele au fost cele așteptate, adică :

Strângerea la timpul lor a tuturor recoltelor, învingându-se toate greutățile ca : lipsa de brațe de lucru, lipsa a o bună parte din vitele de muncă, furate de bolșevici și necesitățile de a satisface nevoile de transport de materiale, munițiuni, etc. a armatelor de operațiuni aflate la est de Nistru.

Desmiriștitul a o bună parte din terenurile disponibile pentru aceasta.

Se menționează aci în mod deosebit, greutatea ce s'au întâmpinat la cultura viilor, cari au fost găsite într-o stare jalnică : neîngrijite, părăsite și pline de bălării cât omul : bolșevicii în urmărirea scopului lor de colectivizare a întregii proprietăți, acolo unde au întâmpinat rezistență din partea locuitorilor de a adera la această formă de proprietate și cultură a pământului, au lăsat viile vechilor proprietari, în schimb creindu-le greutăți de neîntrecut, pentru a le dovedi, că ei singuri nu și le pot cultiva și că unica formă de a le da maximum de recoltă, este aceea a colhozului sau sovhozului.

Aceste greutăți au constat în special din : nefurnizarea la timp a materiilor necesare stropitului și chiar când s'au furnizat, aceste materii au ars viile, în loc să le ajute contra manei și apoi veșnica sustragere a brațelor de muncă dela lucrul viilor pentru corvezi, munci obligatorii, etc., de cele mai deseori imaginate de organele locale ale regimului sovietic.

Din aceasta, apare limpede toată perfidia pe care au folosit-o sovieticii pentru distrugerea proprietății agricole în Basarabia, pârghia de reazăm a întregii activități productive din această Provincie.

Și aceasta era numai un început !

Ne cutremurăm când ne gândim dacă peste bieții basarabeni ar fi trecut câțiva ani de stăpânire sovietică și dacă perfidia numai schițată a bolșevicilor și-ar fi desăvârșit opera blestemată !

Odată terminate muncile agricole din vara 1941, țărănimea basarabeană a fost chemată să pregătească și să desăvârșască însămânțările din toamna 1941 și primăvara 1942.

În acest scop, s'au întocmit planurile necesare de cultură, ajunse pentru executare până la cel din urmă plugar.

Sfârșirile ce s'au făcut din partea tuturor, atât din partea plugarilor cât și din cea a autorităților locale, au fost impresionante. Datorită acestor laudabile eforturi, au putut fi însămânțate 2.606.085 ha. din 2.710.290 ha. cât reprezintă suprafața totală arabilă a Provinciei și cât era prevăzut și în planul de realizări, adică 97,7%.

Din pricină că toamna anului 1941 a fost nefavorabilă din punctul de vedere al desăvârșirii planului de cultură propus, s'au luat măsuri ca în primăvara 1942, pe lângă efectuarea însămânțărilor prevăzute prin planul respectiv, să se completeze și planul de toamnă. În acest scop :

S'a blocat la locuitori tot grâul de primăvară.

S'au însărcinat autoritățile, în frunte cu prefectii de județe, de a îngriji să nu se risipească un bob din acest grâu, acolo unde cantitățile nu sunt suficiente, completându-se.

S'a interzis vânzarea, precum și măcinatul lui.

Venirea timpurie a iernii 1941, pe lângă faptul că a întrerupt însămânțările, a surprins și cea mai parte din vii neîngropate. În fața teribilei amenințări de a îngheța, pierzând acest prețios izvor de bogăție al Basarabiei, a fost necesară o intervenție promptă și eficientă a autorităților. Și această intervenție s'a produs cu efect, intrând în iarnă cu viile acoperite cu bălării, paie și bălăgar, acolo unde din împrejurări neprimnice îngroparea lor nu s'a putut face, scăpând de pieire viile, pe cari bolșevicii le-au lăsat în starea arătată, dar cari cu multă grijă și strădanii în 2—3 ani vor fi refăcute, punându-se iar pe rod.

În campania agricolă din primăvara 1942, s'a insistat în mod deosebit asupra intensificării culturii plantelor textile : in, cânepă, bumbac ; deasemenea a leguminoaselor.

În sfârșit, o problemă ce s'a pus în plin pentru agricultura Basarabiei a fost și aceea a mașinilor și uneltelor agricole.

Bolșevicii în pasiunea lor de distrugere trebuiau să le distrugă și pe acestea și le-au distrus cu o sălbăticie rară : s'au găsit pluguri, secerătoare, tractoare sfărâmate cu toporul și ciocanul, lângă unele din ele găsiindu-se chiar uneltele de distrugere.

De aceea, silințele plugarilor și ale organelor administrative și agricole au trebuit să se desfășoare și în sensul reparării și punerii lor în funcțiune. Concomitent, s'au adus de dincolo de Prut uneltele ce trebuiau numai decât folosite pentru efectuarea muncilor agricole : coase, seceri, pluguri, grape, etc.

Câteva cifre ce se dau mai jos sunt vorbitoare :

Din 291.857 pluguri scăpate dela bolșevici, după un an de activitate cifra lor se ridică la 385.251.

Dela 258 tractoare scăpate dela Ruși, Basarabia are astăzi 743.

În concluzie, cu tot prăpădul ce au lăsat în urma lor bolșevicii, agricultura Basarabiei a renăscut din cenușă, este pe cale de a o egala pe cea din 1940 și curând o va întrece.

Pomicultura

Altădată, fructele Basarabiei erau vestite prin frumusețea și ca-

litatea lor. Faima lor trecuse și peste granițe, realizându-se legături comerciale cu străinătatea.

La desrobire, toate grădinile de pomi fructiferi ale Basarabiei, atât ale statului cât și cele particulare, au fost găsite paragină. Dintr'o singură privire, se dobândia convingerea, că aceste grădini nu au fost îngrijite și nu au fost sub nici o formă ajutate pentru a rodi. De aceea, recolta catastrofală din toamnă nu a fost decât o urmare inevitabilă a acestei acțiuni criminale din partea bolșevicilor de a lăsa în părăsire în scopuri politice, aducerea cu sila a locuitorilor în sovhozuri și colhozuri, a grădinilor de pomi fructiferi.

S'ar putea susține de unii, că această recoltă inferioară și aproape inexistentă cantitativ și calitativ se datorește unui an vitreg, grație unui îngheț neașteptat survenit când pomii se găseau în floare. Această afirmațiune cade însă dela sine în fața certelor constatări că în puținele locuri unde îngrijirea pomilor s'a făcut după toate regulile de creștere și îngrijire a lor, desigur cu toate riscurile neplăcerilor ce ar fi avut de îndurat cultivatorii din partea autorităților sovietice, roadele au fost ca și altă dată.

Pentru a readuce grădinile Basarabiei la înflorirea pe care au avut-o în trecut, precum și pentru a depăși această înflorire, s'au luat o serie de măsuri la a căror executare aidoma au veghiat toate autoritățile locale. Se enumără câteva din aceste măsuri :

Strângerea zăpezii în jurul pomilor timpurii (cași, persici, etc.) pentru a le întârzia vegetația și înflorirea în primăvară.

Scuturarea ușoară a ramurilor acoperite cu polei și zăpadă.

Adunarea și arderea ouălor din cuiburile de omizi și fructelor uscate rămase în pom.

Curățirea tulpinelor de mușchi și licheni.

Curățirea coroanelor pomilor.

Spre sfârșitul iernei, adunarea în diferite puncte din livezi de bălgar păios căruia i s'a dat foc pentru a combate prin fum brumele târzii de primăvară.

Impiedicarea vitelor de a cutreera livezile.

Când timpul s'a încălzit, s'a făcut aratul și grăpatul livezilor.

În același timp, există obligația pentru toate instituțiile agricole, ocoale, ferme, școli agricole, etc., de a-și crea pepiniere alături cu grădinile de pomi cât mai dezvoltate.

În același gând de dezvoltare a pomiculturii la maximum, toate școlile primare au îndatorirea de a planta și îngriji grădinile lor de pomi.

Realizările mai importante în acest domeniu sunt următoarele :

În vederea înființării de livezi comunale, s'au defalcat 349 ha., până în prezent plantându-se 16,5 ha. livezi în comunele : Feraponteanca, Comrat, Chirsova și Bulboaca, județul Tighina.

S'au reparat, redându-se funcționării, 149 cuptoare de uscat fructele.

S'au tratat în iarna 1941/1942, 367.647 pomi fructiferi de diferite specii.

Grădinăritul

Plecând dela constatarea că îndeletnicirea grădinăritului nicio dată n'a avut dezvoltarea trebuincioasă în Basarabia, a fost necesar să se intervină energic pentru a încadra și această problemă în activitatea de refacere în curs de desfășurare. Acest lucru a fost cu atât mai necesar, cu cât bolșevicii în vremelnica lor stăpânire de aici, au adâncit această lipsă, eliminând cu totul această îndeletnicire.

În acest scop, s'a luat o serie de măsuri. Cele mai importante se enumără mai jos.

În mod obligatoriu toate instituțiile agricole și toate școlile primare au înființat răsadnițe pentru a produce răsadurile necesare atât pentru grădinile lor proprii cât și pentru îndeplinirea nevoilor din comunele respective.

Concomitent, vigilența continuă a autorităților administrative locale a stârpit din fașă orice delăsare și încercare de a nu se achita de această obligațiune elementară în domeniul gospodăriei rurale.

Fiecare gospodar și-a rezervat lângă casă o porțiune de teren pentru cultura legumelor.

Înfăptuirile mai însemnate sunt următoarele :

S'a înființat un apreciazabil număr de răsadnițe, pentru a pune la îndemâna instituțiilor de Stat și populației, răsadurile necesare.

S'au înființat 144 ha. grădini comunale.

S'au organizat două instituții producătoare de semințe de legume : Copanca pentru obținerea semințelor selecționate și pepiniera Seimeni pentru obținerea semințelor necesare marelui consum.

Pădurile

Se știe din istorie, că altădată Basarabia era vestită prin pădurile sale.

Hrisoavele ne vorbesc frecvent de codrii Basarabiei, Tigheciului, Orheiului, etc.

La 1812, când în mod samavolnic această provincie a fost răpită dela sânul patriei-mame, suprafața pădurilor se ridica la cifra de cca. 350.000 ha., ceea ce reprezintă față cu întreaga suprafață a Provinciei, fără județul Hotin, un procent păduros de 7,87%.

În timpul unui secol și 6 ani de cotorpire rusească, modul de gospodărie silvică a acestei provincii a adus-o în situația, ca la 1918 să aibă numai 152.000 ha. pădure, adică 3.38%. Cu alte cuvinte, s'au pierdut 198.000 ha. pădure.

Aceasta s'a datorat lipsei de interes a administrației silvice ruse, care nu căuta deloc regenerarea pădurilor exploatate, fiind lăsate pradă pășunatului și apoi defrișării totale.

La 1918, când Basarabia s'a realipit la patria mamă, serviciul silvic român înțelegând situația a trecut la o exploatare rațională și nu s'a mulțumit numai să regenereze porțiunile exploatate dar a trecut și la refacerea patrimoniului forestier, ajungându-se an de an (1918 — 1940), să se recâștige pentru pădure, prin plantațiuni, suprafața de 32.000 ha. (26.000 ha. pe terenurile Statului și 6.000 ha. pe terenurile particulare).

În 1940, suprafața pădurilor în Basarabia însuma suprafața de 184.000 ha., adică un procent forestier de 4.09%.

În anul de cotorpire vremelnică sovietică (1940—1941), gospodăria forestieră s'a manifestat prin exploatări pe suprafețe masive, mergând până la exploatarea rezervelor ce erau sortite de silvicultura românească să asigure regenerarea.

Activitatea de viitor a silviculturii în Basarabia este de a se ridica procentul forestier până la procentul normal de 20%.

În primul deceniu, s'a propus împădurirea unor suprafețe de 300.000 ha., care să asigure la finele deceniului un procent păduros de 11.5%.

Cele 300.000 ha. sunt repartizate astfel :

Pe terenuri degradate	40.000 ha.
Perdele de protecție (parazăpezi) pe căile de comunicație	31.000 ha.
Pe terenuri destinate creierii de păduri de protecție pentru apărarea națională	84.000 ha.
Pe malurile apelor curgătoare pentru consolidarea și fixarea malurilor	10.000 ha.

Pe terenuri comunale pentru crearea de păduri comunale, sortite a furniza materialul lemnos în gospodăria rurală basarabeană	85.000 ha.
Păduri în regiuni complet lipsite, la sud, pe terenuri intrate în posesia Statului	50.000 ha.
Total	300.000 ha.

Pentru primul an al activității silvice și care se încadrează în programul decenal arătat, s'a realizat :

Împăduriri : păduri comunale, terenuri degradate, zone de interes militar, pe o suprafață de	2.106 ha.
Plantațiuni pe șosele	1.186 km.

Față cu programul decenal de plantare a celor 300.000 ha., desigur că suprafața de 2.106 ha. reprezintă foarte puțin; normal ar fi să se împădurească a zecea parte, adică 30.000 ha.; dar avându-se în vedere că nu au existat pueți mai mulți și că o mare parte din pepiniere au fost distruse sub regimul sovietic dându-li-se alte întrebuințări, nu s'a putut lucra mai mult.

Pentru anul în curs, s'au înfăptuit lucrări de pepinieră pe suprafața totală de 954 ha., menite să producă în toamna 1942 un număr de 100.000.000 pueți cu cari se pot planta 10.000 ha.

Activitatea se va desfășura crescând, neputându-se intra direct în realizări mari datorită condițiilor de moment și anume, lipsei de personal, brațe de lucru, etc.

În al treilea an de activitate, se va căuta a se ajunge la suprafața normală anuală de împădurit (30.000 ha.), urmând ca după aceea să înceapă recuperarea lucrărilor neefectuate în primii doi ani, ca la finele deceniului cele 300.000 ha. pădure să fie fapt îndeplinit.

Odată realizate aceste 300.000 ha., vechii codrii ai Basarabiei, sfârtecați prin exploatări necugetate, își vor regăsi integritatea lor, prin replantarea porțiunilor distruse.

Coastele golașe ale dealurilor, ce nu numai că nu produc în prezent dar păgubesc prin materialul provenit din eroziuni și care este cărat spre vale peste sate și locuri de cultură, vor deveni adevărate podoabe îmbrăcate în mantia verde a pădurii ce-și va revărsa în jur bunurile ei.

Văile, ce vara nu au apă, își vor avea un regim normal, știut fiind, că unde sunt păduri prin izvoarele ce-și iau naștere acolo, regimul apelor este ameliorat.

Apele nu vor mai avea aspectul trist, monoton de acum.

Vânturile nu vor mai băntui cu furia lor cunoscută deajuns în Basarabia, în calea lor fiind ridicate baricadele pădurii; zăpezile și ploile se vor repartiza uniform pe suprafața solului spre binele agriculturii.

Dar în afară de acest mare convoi de beneficii de ordin climatic pe cari pădurea le va aduce, foloasele materiale imediate se vor face simțite de oricine.

Gospodăriile vor întrebuința lemne în construcție, lucru și foc, schimbându-se uimitor în bine ca aspect.

Iarna populația va găsi de lucru în pădure, nu va trândăvi, iar starea economică a țăranului va fi mult îmbunătățită.

Și aceste fenomene se vor face simțite pe toată suprafața Basarabiei, întrucât se vor crea masive, atât acolo unde au existat dar au fost distruse (Valea Culei, Valea Răutului, Botnei, etc.) cât și în fiecare comună, unde se vor crea păduri cu suprafețe variind între 60—500 ha., cari să asigure printr-o exploatare normală consumul localităților respective.

Pescuitul

Alături de agricultură și fructe, peștele din bălțile și apele Basarabiei reprezintă o bogăție de prim ordin. În trecut, această bogăție n'a fost valorificată la adevărata ei valoare. Va fi nevoie ca pescuitul în Basarabia să ia o dezvoltare înaintată din toate punctele de vedere; pescari pregătiți și bine utilizați, desigur români; industrie proprie românească cu materiile prime luate din pământul românesc, care să ne dea uneltele de pescuit, dela plasă până la năvod, în acest mod încetând de a mai fi tributari străinătății; industrializarea peștelui.

Punerea în valoare a apelor Basarabiei bogate în pește va aduce după sine încalculabile venituri pentru Stat.

Intr'un cuvânt și această problemă formează o preocupare de competență a conducerii Provinciei, care nu se va da îndărăt dela nici un sacrificiu pentru a-i crea o stare înfloritoare cât mai repede.

În cadrul acestei probleme, se pune și problema valorificării deltei. Ce nu se poate face în această deltă a noastră? Fabrică de celuloză, cherhanale sistematice, industrie de conservarea peștelui, etc. Aceste realizări vor veni cu siguranță.

Dacă bunelor intențiuni și eforturi ale conducerii se vor alătura

colaborări cinstitute și inițiative folositoare, înfăptuirile pe acest tărâm vor fi cu atât mai rapide și mai complete.

Școala

Școala a fost pusă pe alte baze, accentuându-se asupra școlilor practice al căror număr a fost sporit în detrimentul celor teoretice.

S'a coborât cu aceste școli practice până la comune, iar în jurul fermelor statului au luat ființă școli, în care tineretul dela țară să poată să învețe: cum se cultivă mai bine pământul; cum să-și îngrijească vitele; cum să-și crească păsările; cum să sădească, să altoiască și să îngrijească pomii; cum să valorifice produsele gospodăriei; să dobândească cunoștințe de mici meseriași, dulgherie, potcovit, etc., atât de necesare gospodăriei rurale.

Din acest punct de vedere, lozinca Provinciei este: înapoi la plug și la meserie.

În timpul ocupației sovietice, școlile Basarabiei au fost deformate în mod total în funcționarea lor. Aceste școli nu mai constituiau locașuri de instrucție și educație școlară primară sau secundară, ci focare unde se învăța: cum copiii să-și părăsască și să-și necinstească părinții; cum să hulească pe Dumnezeu; cum să-și atâțe simțurile împotriva oricăror reguli de educație elementară și câte altele. Pentru ilustrarea acestei situațiuni, se citează cazul unei școli din Chișinău, când directorul școlii convocând pe părinții și tutorii elevilor la o consfătuire, printre alte recomandări, le-a făcut și pe aceea de a lăsa copiii, băieți și fete, de a duce viață în comun, neîmpotrivindu-se la pornirile animalice eventuale ce ar naște în ei, aceasta fiind în ordine firească a lucrurilor!

Dar pustiirile în domeniul învățământului nu au fost numai de ordin sufleteș, ci și de ordin material: localuri și personal.

Localurile au fost găsite după alungarea bolșevicilor, în paragină, iar personalul didactic, care mai rămăsese de pe urma urgiei deportărilor și uciderilor, înspăimântat.

De aceea, a fost nevoie de o refacere a școalei și din acest punct de vedere. Acțiunea a fost încoronată cu succes, astăzi în Basarabia găsimu-se în stare de funcționare:

2.306 școli primare cu 6.719 învățători;

64 școli secundare cu 861 profesori.

Refacerea sufletească este în curs și a început a-și da roadele

așteptate. Copiii cuminți ai basarabenilor au rămas în totalitatea lor refractari la toate încercările de falsificare a instinctelor, instrucției și educației din partea sovieticilor. Ca atare, opera de redresare suflătească a tineretului ușurată de însăși cumințenia copiilor, în curând va fi definitiv biruitoare.

Biserica

Furia bolșevicilor împotriva altarelor și a slujitorilor ei a fost neînchipuită.

Altarele au fost pângărite sub toate formele, dela transformarea lor în ateliere meșteșugărești și pe alocuri, în locuri de depunere a dejecțiilor omenesti, până la destinarea lor pentru cluburi, săli de spectacole și localuri de petrecere.

Niciuna din capelele de rugăciuni dela școli n'a rămas netransformată.

Slujitorii lor au fost scoși din altare și când au scăpat de deportări sau asasinate, au fost puși la munci grele, nepotrivite cu vârsta, puterile și menirea lor.

Pe deasupra, multe din biserici au fost arse, cum este Catedrala din Chișinău.

Este locul să se stăruie aci asupra faptului, că alături de bolșevici, în această sălbatică prigoană împotriva bisericii, primul rol l-au jucat jidovii.

S'a putut stabili fără putință de desmințire că Episcopia din Chișinău a fost incendiată de jidovi.

Este interesant și util de menționat modul perfid cum bolșevicii acționau pentru dărâmarea credinței în sufletele copiilor.

Se citează câteva cazuri :

Intr'un sat din județul Lăpușna din jurul Strășenilor, de sărbătorile Sf. Paști din anul 1941, copiii alături cu părinții lor, au mers la denii și sfintele slujbe, așa cum au pomenit din moși strămoși.

La ieșirea din biserică, așteptați de agenții sovietici, copiii au fost duși cu sila la „club” unde : s'au reprezentat filme cu caracter anti-religios, după care au fost puși să cânte și să danseze, după melodiile unui patefon, până la extenuare.

Intr'o altă împrejurare, copiii dela o școală primară, când au venit dimineața la cursuri, au găsit tot drumul dela poartă până la clasă, semănat cu cruci desenate pe pământ. Se înțelege că micuții au ocolit aceste cruci, ferindu-se de a călca pe ele.

În sfârșit, cu ocazia cutremurului din toamna 1940, învățătorii sovietici găsind prilej de propagandă politică și anti-religioasă și din acest cataclism, la o școală tot dintr'un sat din județul Lăpușna, au înfățișat acest fenomen ca fiind provocat de însuși Stalin, în supărarea lui împotriva pământului !

Încercare neizbutită firește, întrucât un micuț școlar moldovean isteț și cu ochii vii, a adus pe învățătorii sovietici la realitate, cu o simplă și candidă întrebare, cum numai copiii pot să o facă : „Dar cum poate un om să cutremure pământul ?”

S'ar mai putea cita și alte multe cazuri, de asemenea năzbâtii sovietice.

Sunt deajuns cele înfățișate, de cea mai riguroasă autenticitate, pentru a ilustra un regim și pe slujitorii lui, în majoritatea lor jidovi.

Pentru a se vedea însă de câtă convingere erau animați sovieticii pentru noua religie ce o propovăduiau, se enumără următoarele două cazuri din comuna Hănțești, județul Lăpușna.

Tot cu ocazia cutremurului, îngroziți și ei, ca orice ființă viețuitoare de pe pământ în asemenea împrejurări, și-au adus aminte de Dumnezeu, așa cum face orice creștin.

Unele din soțiile ofițerilor și funcționarilor sovietici au cerut preotului satului să le boteze copiii noi născuți, ceea ce acesta a și făcut, și au purtat, mame și copii, cruciulițe la gât.

Nu știe omul ce să mai creadă. Comedie, înșelătorie de rând sau pur și simplu bătaie de joc ?

De aceea, după alungarea iudeo-comuniștilor, a fost necesar a porni pe drumul refacerii și în această direcție, reasezând credința la locul de cinste ce i se cuvine, reconstruind altarele și punând pe slujitorii lor în rosturile lor firești.

Rezultatele n'au întârziat să vină.

Credincioșii s'au adunat în jurul altarelor, mai setoși ca niciodată de a asculta cuvântul Domnului, iar preoții s'au alăturat din prima zi cu tot sufletul la opera de refacere pornită în această provincie, ajutând cu vorba și cu fapta la reconstrucția bisericilor și la readucerea tuturor celor răătăciți la turma lui Christos.

Lupta preoției basarabene nu este sfârșită. Va fi nevoie de noi și perseverente eforturi, pentru a alunga odată pentru totdeauna secularismul religios și stilismul din Basarabia.

Lupta va fi cu atât mai grea, cu cât vremelnica stăpânire sovietică de un an și-a lăsat urmele ei și aci.

Intr'adevăr, călăuziți de ideea de a destrăma cu orice preț minunata coeziune sufletească și națională a Moldovenilor, bolșevicii au acționat și în sensul distrugerii credinței strămoșești, prin desvoltarea pe toate căile a sectelor religioase și stilismului. Calea cea mai folosită de ei în acest scop a fost așezarea în funcțiuni de mare însemnătate, pe linia partidului comunist, a conducătorilor de secte.

Dar și pe acest tărâm, rezultatele luptei duse de păstorii sufletești ai populațiunii basarabene a fost încununată de succes : în răstimp de un an, au fost readuși la dreapta credință câteva mii de răfăciți.

Inceputul este cu totul făgăduitor.

Lupta va fi dusă mai departe de fețele bisericești mână în mână cu autoritățile administraive și nu va lua sfârșit, decât atunci când sectele religioase și stilismul vor dispărea cu totul din Basarabia.

La desrobire, am găsit : 898 biserici în stare acceptabilă, 27 transformate în cluburi politice și 13 distruse prin foc sau dinamită, precum și 526 de preoți, cari rămăseseră sub ocupație, iar 48 de preoți lipsă, uciși și deportați.

Până astăzi, s'au putut pune în funcțiune 912 biserici deservite de 1.111 de preoți.

Sănătatea

În timpul celor 22 de ani de stăpânire românească, sănătatea populației basarabene a constituit o problemă de mari eforturi și de importante realizări.

Ca rezultat al unei munci de atâția ani pe acest tărâm, am lăsat la cedare numeroase spitale, dispensare, băi și cuptoare de deparazitare.

La desrobire, n'am mai găsit nimic. Totul a fost jefuit, distrus, sau desorganizat. Patru spitale au fost complet arse și anume : spitalele dela Vadu-Râșcu județul Soroca ; Telenesti și Sărățeni județul Orhei și Comrat județul Tighina. Sanatoriul Bugaz, care constituia o podoabă a litoralului Mării Negre a fost găsit prădat, devastat, cu instalațiunile și uzinele distruse. Alte spitale, cum ar fi cel dela Tighina, Căușani, Bulboaca, Călărași, au scăpat de a nu cădea prada flăcărilor datorită intervențiilor hotărâte din partea locuitorilor și a personalului de serviciu.

Au putut fi puse în funcțiune : 81 spitale, 253 dispensare, 173 băi și 382 cuptoare de deparazitare.

În ceea ce privește bolile epidemice, în special tifosul exantematic, de care Basarabia totdeauna a suferit, situația în timpul ocupației sovietice a fost catastrofală : 5.790 de cazuri de tifos exantematic.

După desrobire la finele unui an de stăpânire românească, există numai 108 cazuri de tifos exantematic.

Disproporția este vorbitoare.

Se insistă asupra acestei disproporții, pentru a înfățișa ce nepotrivire isbitoare se află între ceea ce s'a afirmat totdeauna de sovietici în privința sănătății populațiunilor aflate sub oblăduirea lor și realitate.

Intr'adevăr, bolșevicii n'au scăpat nici un prilej și au folosit toate căile de propagandă pentru a convinge lumea întreagă că nicăieri pe pământ nu se dă mai multă îngrijire sanitară și nu se face mai multă igienă socială ca în „raiul sovietic”. Au mers până acolo că au prezentat prin presă și cinematograf în toată lumea sanatoriul de tuberculoși dela Bugaz de pe coasta Mării Negre ca o înfăptuire a regimului sovietic, când era cunoscut că acest frumos și modern sanatoriu era o realizare românească în cei 22 de ani de muncă și creație în această provincie.

Pentru convingerea tuturor, se dă mai jos traducerea unui document : un ordin al Comisariatului poporului pentru sănătate, Departamentul Sănătății județului Lăpușna, către unitatea sanitară din Orhei, din care apare neted modul vitreg și în desacord cu toate laudăroșeniile cunoscute, cum înțelegeau bolșevici să acorde asistența sanitară.

Comisariatul poporului pentru sănătate
Departamentul Sănătății județului Chișinău

Nr. 1.170, Noembrie 1940.

Conducătorului raional al Sănătății

Orașul Orhei

În referire la Nr. 229 din 23/11 ; indicați conducătorului circumscripției medicale Isacova, să înceteze livrarea fără plată a medi-

camentelor locuitorilor, rezumându-vă în a prescrie rețete și a-i în dreapta către farmacii.

Dreptul (rolul) de a elibera medicamente aparține farmaciilor de stat.

Conducătorul județean al
Departamentului Sănătății
(ss) Dr. Adamciuc

Din activitatea desfășurată până acum de autoritățile românești după desrobire, s'au făcut înfăptuiri însemnate atât ca mijloace, material și personal, cât și ca izbânzi în luptă cu bolile epidemice și sociale.

Mai este mult de lucru în acest domeniu, dar lupta nu va lua sfârșit decât când izbânda va fi deplină.

Finanțele

La cedarea Basarabiei, debitul lăsat atinge o cifră importantă. După desrobire, acest debit a fost anulat.

S'au acordat deasemenea degrevări totale, până la 1 Aprilie pentru : impozitul agricol, clădiri, profesie.

În comercial s'au impus numai pe trimestrul Ianuarie și acesta redus la 1/2 ; de la 1 Aprilie s'a intrat complet în normal.

Totuși s'au efectuat încasări fără debit, realizându-se un total de 569.086.282 lei.

Este locul să se însemne aci atitudinea înțelegătoare și cu totul binevoitoare a țăranului basarabean față de necesitatea de a se achita de îndatoririle materiale față de Stat. Așa a fost întotdeauna, așa este și astăzi.

Se exemplifică :

Când s'a lansat Împrumutul Reîntregirii, din proprie inițiativă și necerându-li-se de nimeni, locuitorii Basarabiei s'au înscris cu sume importante. Prin această atitudine, ei cari aveau mai mult decât oricine pe lume nevoie să fie ajutorați pentru refacerea căminelor lor proprii, clădind peste mormanele de scrum și cenușe lăsate în urma lor de către bolșevici, au înțeles să sară în ajutorul Patriei, luând parte din inimă atât la bucuriile cât și la nevoile Ei.

Când s'a lansat apelul pentru „Ajutorul de iarnă”, același basarabean, neîndemnat de nimeni, a contribuit de bună voie la împli-

nirea acestui gest de creștin și om, realizându-se însemnate cantități de cereale, alimente și îmbrăcăminte, precum și apreciable sume de bani.

Sunt gesturi ce contribuiesc la fixarea portretului sufletesc al țăranului basarabean, arătându-l așa cum este el și așa cum a fost întotdeauna : bun, blând, îndelung răbdător, cu nemărginită dragoste de familia și copiii lui, de ogor și de țară.

Munca și Asigurările Sociale

Situația găsită în câmpul muncii în Basarabia a fost deadreptul catastrofală.

Este necesar să se stăruiască asupra acestui lucru, întrucât U. R. S. S. s'a născut dintr'o revoluție a muncitorilor. Pe deasupra, acest organism politic se intitulează cu emfază „Republică a muncitorilor și a țăranilor”. Ar fi fost de așteptat, ca cel puțin muncitorii să fi fost puși în situația de a putea munci și a-și duce greul zilelor în mod omenesc. Cel puțin atât era de așteptat din partea bolșevicilor. Spre marea nemulțumire a muncitorilor însă și spre confirmarea a tot ceea ce se șia pe toate căile în acest domeniu din raiul bolșevic, lucrurile s'au petrecut cu totul altfel. Adică, muncitorii au fost proletarizați până la ultima expresie a acestei noțiuni, murind literalmente de foame și umblând goi ca cerșetorii.

Se exemplifică :

Un muncitor de fabrică de pildă, primia pentru o zi de muncă în general 5 ruble. La o putere de cumpărare a rublei scăzută, din această sumă muncitorul era obligat să cheltuiască aproape 2,5 ruble pentru o pâine. Ce-i mai rămânea, trebuia să-i ajungă pentru : plata chiriei care se ridica la 12—15 ruble pe lună, procurarea alimentelor, procurarea îmbrăcămînții, rețineri de diferite feluri pentru un șir întreg de organizațiuni politice sovietice, care se ridica la aproximativ 14 ruble pe lună.

Dacă la aceasta se mai adăuga și faptul că muncitorul chiar dacă ar fi avut cu ce să cumpere, n'avea de unde, precum și faptul că un muncitor necăsătorit, care era obligat să ia masa la o ospătărie de stat, trebuia să plătească aproape 7 ruble pe o masă, desigur nesubstanțială, apare neted situația nenorocită în care au fost găsiți muncitorii în Basarabia.

De aceea, pentru înfripirea din nou a muncii în Basarabia, a

fost nevoie în adevăr de o muncă stăruitoare zi de zi, din partea organelor însărcinate cu această operă.

La desrobire, centrele comerciale și industriale ale Provinciei care în trecut dispuneau de o pânză de industrii, prăvălii, etc., precum și de o numeroasă populație muncitorească, n'au putut prezenta în urma prăpădului bolșevic aproape nimic în acest domeniu: comerțul și industria la pământ, iar muncitorii risipiți.

Elementul patronal și salariat era aproape inexistent, parte fiind executat, deportat sau îndepărtat din câmpul muncii, iar parte fiind retras pe la sate și prin păduri din pricina teroarei și distrugerilor executate de bolșevici înaintea intrării armatelor de desrobire.

Activitatea ce s'a desfășurat în acest domeniu după desrobire de către organele de resort se caracterizează prin contactul personal luat cu lumea de meseriași și de muncitori. La cea mai mare parte din ei constatându-se o stare de deprimare evidentă, s'a lucrat la redresarea lor morală și la câștigarea acestora pentru spiritul cel aducea noul regim politic românesc, de care ei, datorită răstimpului de ocupație sovietică, rămăseseră străini.

După un an de activitate, au putut fi aduși înapoi la muncă 13.575 muncitori de diferite categorii, calificați și necalificați.

Mână în mână cu aducerea la muncă a acestor elemente, s'a realizat și opera de „Asigurări Sociale”.

Fiindcă în acest domeniu s'au luat lucrurile dela început, s'a aplicat în mod integral principiul muncii românești.

Ținându-se seama de faptul că renașterea și românizarea meșteșugului, în adevăratul ei sens și scop ultim, se poate obține prin îndemnarea și trimiterea tinerilor spre meserii, cu ocazia cercetării diferitelor întreprinderi, s'a hotărât angajarea de români făcând din aceasta o condiție esențială pentru menținerea în funcțiune a acelor întreprinderi. În legătură cu pregătirea acestor muncitori și în măsura necesităților, s'au înființat cămine de ucenici în centrele populare și acolo unde industria și-a început dezvoltarea.

Comerțul

Ca și celelalte ramuri de activitate basarabene, viața comercială a fost făcută țandări de către bolșevici. Din prima zi a ocupațiunii sovietice, tot ce a fost comerț a trecut pe seama statului rus, în modul acesta anulându-se tradiții și deprinderi a o bună parte din locuitorii

precum și viața comercială însăși, care în ultimii 22 ani de stăpânire românească ajunsese la o impresionantă înflorire.

Prin urmare și pe acest tărâm, a fost nevoie să se ia totul dela început.

În primele zile, lucrul a fost neînchiuit de anevoios, lipsind negustorii, marfa și un oarecare timp și mijloacele de comunicație. Negustorii creștini, cea mai mare parte, se aflau în refugiu, deportați sau uciși, marfa era făcută scrum de către hoardele bolșevice, iar toate mijloacele de comunicație erau un imens șantier pentru a fi refăcute.

Încet-încet însă, activitatea comercială a început să se mai înjghebeze, ajungând după un an de efortări continui să înregistreze 3.389 de firme comerciale. Această cifră este departe, se înțelege, de numărul firmelor comerciale lăsate în 1940, dar trebuie să se țină seamă, că în trecut comerțul Basarabiei se găsea într'un procent de aproximativ 85% în mâinile străinilor, în marea lor majoritate evrei, care acum lipsesc în mod total dintre comercianții basarabeni.

Acum, firmele comerciale române se găsesc într'un procent de 98,7% față de cele străine.

În același timp, trebuie să se constate că începutul este făgăduitor iar progresul lent, dar sigur.

La reînvierea vieții comerciale a Basarabiei, a contribuit în primul rând administrația locală, care în lipsa altor elemente de specialitate a fost nevoită să organizeze comerțul pentru satisfacerea nevoilor de viață a locuitorilor, viața neputând fi ținută în loc. Ulterior, intervenind inițiativele particulare, acestea au luat comerțul în mâinile lor, cu îndemn și încurajări din partea tuturor, dela conducerea Provinciei, până la cea mai îndepărtată comună.

Trebuie remarcată contribuția reală adusă de I. N. C. O. O. P. care la început a trebuit să se substituie inițiativei particulare.

Alături de activitatea desfășurată de I. N. C. O. O. P., în acest domeniu, se cuvine a înregistra și activitatea inițiativei particulare din partea negustorilor români.

Acțiunea de pătrundere și așezare în toate centrele Basarabiei de întreprinderi comerciale și de sucursale ale marilor întreprinderi de dincolo de Prut, pentru a pune la îndemână basarabenilor produsele lor la prețuri convenabile, se află în curs de desfășurare.

Cum se vede, începuturile au fost grele, dar problema comerțului în Basarabia și-a găsit deslegarea.

Acest comerț ajutat și îndrumat de toți oamenii de bine de pe

tot întinsul țării românești, se va desvolta fără doar și poate, în mod activ într'un spirit de colaborare frățească și cu eliminarea necondiționată a ideii de interes personal exagerat și de câștig prin speculări.

Dacă la aceasta se mai adaugă, că datorită împrejurărilor locale comerțul a intrat aproape în totalitatea lui în mâinile românilor, apărut, ce frumoasă victorie se anunță în această provincie pentru această ramură de activitate.

Industria

Ca și comerțul, industria a fost găsită pusă la pământ. În loc de mori și fabrici de diferite feluri, am găsit mormane de molog, scrum și cenușe. Pe alocuri, instalațiile în întregime lor furate de bolșevici și transportate; în alte părți, piesele importante distruse cu dinamita, ciocanul sau petrolul; iar pe alocuri, mașini rămase pe drumuri în noroi, din neputința de a fi transportate.

A fost necesară deci o muncă supra omenească de a se aduna de peste tot ce s'a mai putut găsi și a reface morile și fabricile năruite, dându-le viață. În deosebi, se punea acut problema morilor țărănești, deoarece locuitorii Basarabiei după retragerea bolșevicilor rămăseseră fără un pumn de făină în căpistere. Era înduioșător în primele zile tabloul înfățișat de locuitorii basarabeni, cari deși muncitori ai pământului, nu aveau cu ce se hrăni din lipsa morilor distruse de cei cari într'un an de zile în cluburile politice și la toate întrunirile le făcuseră apologia raiului bolșevic.

Și această problemă, în special a morilor țărănești, a fost rezolvată în mod rapid prin intervenția promptă a autorităților, ajungându-se ca după un an de activitate în Basarabia, să funcționeze 627 de mori. Astăzi majoritatea morilor țărănești de prin sate sunt puse în funcțiune și populația nu este nevoită a se hrăni cu grâu fiert.

Morile sunt uniform repartizate în toată Provincia, încât pentru a face măcinatul țăraniilor nu trebuie să meargă la distanțe mari.

Tot atât de rapid a fost rezolvată și problema îndestulării populației cu untdelemn. S'au pus în funcțiune aproape toate uleiurile țărănești. Populația satească este astăzi în toate regiunile aprovizionată cu untdelemnul necesar pentru nevoile lor. În total astăzi funcționează 201 fabrici de ulei răspândite prin toate colțurile provinciei.

S'au pus în funcțiune și 37 diverse fabrici; deasemenea aproape

toate uzinele electrice câte au funcționat înainte de războiu. Toate orașele, capitalele de județe, au astăzi lumină electrică.

La venirea autorităților române, toate aceste uzine au fost găsite distruse.

Au fost puse în funcțiune peste tot unde au existat, uzinele de apă, distruse și ele de bolșevici.

Atât pentru uzinele electrice cât și pentru uzinele de apă, motoarele necesare au fost reparate, dintre acele rămase dinainte mai puțin avariate, ori s'au adus din Vechiul Regat.

Astăzi funcționează 21 uzine electrice și 5 uzine de apă.

Valoarea fabricilor de diferite feluri puse în funcțiune până astăzi se ridică la suma de lei 1.564.950.000.

Se menționează că valoarea celor avariate se ridică la suma de lei 1.392.610.000, iar a celor distruse la 2.947.000.000 lei.

Capacitatea de producție a morilor puse în funcțiune se ridică la 5.600 tone.

Forța motrică ce acționează asupra industriei pusă în prezent în funcțiune este de 25.772 H. P.

Se menționează, că și în industrie ca și în comerț, capitalul și munca este în totalitatea lui românesc.

Va fi nevoie ca industria basarabească să fie dezvoltată peste limitele industriei din 1940, stăruindu-se asupra industrializării agriculturii, peștelui și fructelor, cele trei mari izvoare de bogăție ale Basarabiei.

Nu se va cruța nici o osteneală și nici o cheltuială de inițiativă, pricepere și mijloace pentru ca scopul propus să fie atins.

Românizarea

Pentru Basarabia, problema se pune pentru întâia oară. Înainte de cedare, nu a fost vorba de o asemenea reformă fundamentală.

Cum s'a arătat, în special la industrie, comerț și muncă și unde totul era de făcut dela început, această provincie a oferit condițiuni prielnice pentru a ataca și rezolva această problemă din toate laturile și pe toate fețele. Această operă a fost foarte mult ușurată de faptul că marea majoritate a evreimii care altă dată stăpâneau de fapt economicește această provincie, după desrobire nu a mai fost găsită, fiind plecată cu tovarășii lor de jaf, omoruri și înșelăciuni a lumii.

Opera ce se găsește în curs de desfășurare în Basarabia este de

proporții vaste, dar în mod cert ea va fi dusă la bun sfârșit, cu oricâte piedici s'ar pune în cale și cu oricâte sacrificii s'ar cere.

Va fi un titlu de mândrie pentru această provincie, ca în curând să prezinte alături de celelate surori ale sale din Țara Românească o înfățișare demografică, economică, de limbă, obiceiuri și datini, așa cum era în vremea Marelui Voevod dela Putna.

Mijloacele de comunicație

La data retragerii din 28 Iunie 1940, rețeaua drumurilor împietruite din Basarabia se găsea în perfectă stare de întreținere, iar toate drumurile de mare circulație, împietruite și neîmpietruite, erau înzestrate cu podurile necesare, construite după toate regulile tehnice.

La desrobirea Basarabiei, am găsit drumurile împietruite în mare parte degradate, din cauza neglijării lucrărilor de întreținere, iar majoritatea podurilor, în deosebi cele principale, cu deschideri mari, distruse, din care cauză circulația pe aceste drumuri a fost întreruptă.

Toate lucrările de indiguire și rectificări de cursuri de ape au fost distruse și terenurile asanate au fost din nou inundate.

Intr'un interval scurt de un an de zile, dela desrobirea Basarabiei, până în prezent, în cadrul acțiunii de refacere a Provinciei, în domeniul Lucrărilor Publice și Comunicațiilor s'au făcut următoarele lucrări:

S'au executat lucrările de întreținere a 1.363 km. de drumuri împietruite, datorită cărei măsuri cu toată circulația extraordinară, toate drumurile sunt menținute în stare de viabilitate.

S'au împietruit din nou 170 km. de șosea.

S'au construit din nou 576 poduri și podețe și s'au reparat 518.

S'au complectat și s'au făcut din nou 365 km. de terasamente.

S'au aprovizionat 460.894 m. c. de piatră.

S'au aprovizionat 108.466 m. c. de nisip.

S'au aprovizionat 5.130 m. c. de lemnărie.

Din această succintă prezentare a înfăptuirilor pe tărâmul mijloacelor de comunicație, rezultă câtă energie și muncă s'au desfășurat, pentru ca într'un timp atât de scurt să se atingă, aceste bune rezultate.

Această operă va fi dusă mai departe în același ritm și cu aceeași vigoare, pentru ca Basarabia să ajungă cel puțin la nivelul surorilor sale de dincolo de Prut, din punctul de vedere al liniilor de comunicație.

În acest scop, cu căderea iernei, Basarabia a devenit un vast șantier, toate carierele furnicând de harnici lucrători, pentru a scoate piatra necesară realizării drumurilor prevăzute în planul de construcție începând din primăvară.

La extracția pietrei din cariere, s'a folosit aproape în mod total munca de folos obștească, mai ales premilitari; deasemenea, la căratul ei pe traseele în proiect.

Legăturile telefonice

După retragerea bolșevicilor, rețeaua telefonică a Basarabiei a fost lăsată într'o stare de plân.

Cifrele ce se dau mai jos în această privință sunt vorbitoare. S'au găsit numai 4.878 km. fire telefonice și 2.109 km. circuite.

Nevoia legăturilor telefonice s'a făcut simțită în mod acut încă din prima zi. Intr'adevăr, cum altfel s'ar fi putut păși la opera de refacere, fără legătură între diferitele organe de conducere și conlucrare, mai ales când și celelalte mijloace de comunicație, căi ferate, șosele, telegraf, etc. erau făcute de iudeo-comuniști una cu pământul?

Sub apăsarea acestei nevoi, organele însărcinate cu refacerea rețelei telefonice alături cu armata, s'au așternut voinicește la lucru, după o muncă istovitoare de zi și noapte ajungând în răstimp de un an să atingă ceea ce lăsase la cedare în Iunie 1940 și pe alocuri să întrecă, realizând:

32.755 km. fire telefonice,

12.499 km. circuite și

142 centrale.

Poșta și telegraful

Ca și rețeaua telefonică, poșta și telegraful Basarabiei la desrobire au fost găsite ca și inexistente.

Astfel, toate oficiile poștale-telegrafice lăsate la cedarea Basarabiei cu toate instalațiile necesare, au fost găsite golite de orice instalație.

Deasemenea, nu s'a mai găsit nici un aparat telegrafic rapid din cele lăsate.

La fel, rețeaua telegrafică, lăsată intactă, a fost găsită în cea mai mare parte distrusă.

Astăzi, datorită muncii de zi și de noapte, poșta și telegraful Basarabiei au fost readuse la starea din 1940, pe alocuri întrecând realizările de atunci ; de exemplu : numărul aparatelor telegrafice rapide a fost dublat.

A fost nevoie să se procedeze rapid și cu tot sufletul pentru punerea în stare de funcționare a telegrafului și poștei, din nevoia de care s'a mai vorbit a legăturii atât de necesară în Basarabia.

Organele însărcinate cu această realizare, ca și la telefoane, și-au făcut în mod complet datoria, cu multă tragere de inimă, abnegație și curaj, iar uneori trebuind să se lucreze sub focul inamic, au mers până la sacrificiul vieții.

Căile ferate

Călcând pe urmele bolșevicilor în Basarabia, cine a trecut Prutul a fost îngrozit de toată opera de distrugere pe care bolșevicii reușiseră să o facă.

Distrugere în toate domeniile, oricât de neînsemnate ar fi fost ele. Dar în tot acest noian de distrugeri, dacă a fost ceva care să cutremure mai adânc pe privitor oricât de insensibil ar fi fost acesta, tabloul distrugerilor făcute de bolșevici la căile ferate a fost în mod cert sguduitor. Ori câtă imaginație ar pune cineva să reconstituie aceste distrugeri, n'ar reuși, fiindcă ele au fost deadreptul uluitoare ; toate gările scrum și cenușe, castelele de apă aruncate în aer ; depourile și magaziile arse ; terasamentele liniilor arate în multe locuri pe zeci și sute de kilometri ; toate podurile distruse.

În asemenea condițiuni, plus aceea de a îngusta liniile, deoarece rușii reușiseră să lărgască toate liniile dându-le ecartamentul obișnuit al căilor ferate sovietice, au trebuit să înceapă vasta operă de refacere organelor căilor ferate ale noastre.

Alături de ele, s'au găsit : unități militare speciale din armata noastră și a aliaților noștri germani, precum și toate autoritățile din provincie cari au dat oameni, mijloace de transport, etc., în scopul refacerii cât mai rapide a căilor ferate, nevoi imperioase operative mai ales cerând aceasta.

Rezultatele obținute au fost complete într'un timp foarte scurt, ecartamentul fiind adus la cel normal, podurile fiind refăcute, toate instalațiile din gări fiind puse în funcțiune, etc.

Mai este de lucru în această direcție, în special aceea a clădirilor

de diferite categorii distruse ; dar în curând toate lipsurile vor fi împlinite și toate nevoile satisfăcute.

În prezent, toate căile ferate ale Basarabiei sunt în plină funcțiune, satisfăcând toate nevoile de transport.

Zootecnia

În totdeauna Basarabia s'a mândrit cu vitele pe care le avea : în deosebi oi, cai și vite cornute. La cedare, Basarabia a rămas cu stocuri importante din aceste categorii de animale.

Bolșevicii au trebuit să pustiască și acest avut prețios al provinciei și au făcut-o cu prisosință. Într'adevăr la desrobire, am găsit lipsă din stocurile lăsate :

478.098 oi, aproape toate de rasă.

132.121 de cai, dintre cari armăsari reproducători proprietatea statului, în număr de 71.

52.661 bovine.

Singura enunțare a cifrelor date vorbește dela sine.

Nu ne putem stăpâni de a nu stărui cu toată indignarea asupra acestui jaf ne mai pomenit în această avuție a pașnicei provincii basarabene.

Ar putea să susțină unii că acest rapt s'a datorat legilor inexorabile ale războiului, pentru satisfacerea cu carne, cu mijloace de transport și cu cai de călărie a armatelor de operațiuni sovietice. Dar acest argument nu poate sta în picioare atâta vreme cât știm că bolșevicii au răpit și oameni, ducându-i pe drumuri de unde nu s'au mai întors. În această privință, documentul ce am prezentat în privința modului cum se făceau deportările este elocvent.

Prin urmare, intențiunea bolșevicilor de a secătui pur și simplu întreg pământul Basarabiei de toate vitele de muncă și producție depe lângă casa omului, călcând peste orice regulă elementară de omenie, este o realitate care nu poate fi desmințită.

Norocul a fost că ritmul operațiunilor de desrobire impus de vitezele armate române și germane n'au dat răgazul de a se secătui complet pământul Basarabiei de cai, oi și boi. Altfel, am fi găsit un imens pustiu.

Că intențiunea lor a fost aceasta, o mai dovedește și faptul că multe din turmele și cirezile luate au fost prinse pe drum de armatele operative pe Bug și dincolo de acest râu, tocmai pe Nipru. Ele au fost

întoarse din drum, aduse în Basarabia și redat foștilor stăpâni. În modul acesta s'a putut recupera o parte, mică desigur, din animalele furate în scopul arătat.

Problema ce se pune pentru refacerea întregului stoc de animale pe care l-a avut Basarabia este anevoioasă, dar ea își va găsi deslegarea printr-o vigilență și stăruință continuă din partea tuturor, folosindu-se următoarele căi : o organizare modernă a creșterii vitelor, o întreținere mai înaintată a lor, precum și o raționalizare studiată și aplicată cu rigurozitate a consumului de carne.

În acest scop, s'au și făcut oarecari realizări dela desrobire până acum.

S'au pus în funcțiune 3 laboratoare și 5 spitale veterinare.

S'au refăcut toate grajdurile comunale lăsate la cedare, în număr de 184.

S'au pus în funcțiune 38 de dispensare veterinare.

S'au creiat 7 syndicate de creșterea animalelor.

Opera de refacere va fi dusă mai departe cu aceeași dârzenie, pentru a înfăptui tot ce este necesar în scopul reconstituirii și depășirii stocurilor de vite, una din avuțiile de totdeauna ale Basarabiei.

Refacerea orașelor

Este cunoscut că dinamita și mai ales focul bolșevic și-au făcut opera de distrugere mai cu seamă la orașe unde viața pulsa mai intens prin marile aglomerări de oameni, comerț, industrie, meșteșuguri, etc.

Și la sate această operă de distrugere a atins proporții impresionante, dar la orașe ea a întrecut orice margine.

Cine a văzut Basarabia după desrobire, a putut vedea la orașe cum un nesfârșit număr de așezări omenești, în special industrii de orice categorie, au fost făcute una cu pământul.

De aceea și în acest domeniu va fi nevoie de multă trudă și osteneți, pentru ca orașele să-și redobândească înfățișarea lor de orașe, lăsând-o la o parte pe cea de acum : așezări omenești cu cea mai mare parte din clădiri năruite, iar locuitorii strecurându-se printre ele ca fantome ce nu-și găsesc locul.

Munca pentru ștergerea acestor urme a început încă din prima clipă.

Imensul morman de ruine în care a fost lăsat în special Chișinăul, în urma retragerii bolșevicilor, a fost o grea problemă de refacere.

Desigur sub stăpânirea sovietică, capitala Basarabiei nu a făcut un pas înainte. Orașul a trăit un an sub ocupația străină, fără a i se aduce o cât de mică îmbunătățire, toată acțiunea bolșevicilor fiind îndreptată, ca peste tot, asupra propagandei de comunizare a maselor, neglijându-se în mod total cea mai mică preocupare pentru bunăstare a locuitorilor și îmbunătățirea așezărilor orașenești. În vremea condițiunii, îți vine să crezi că înșiși bolșevicii își dădeau seama de vremelnica lor așezare în Basarabia.

Vechiul Chișinău avea o înfățișare pestriță. Stilul unei clădiri nu semăna cu al celeilalte. Fiecare construise cum a dat Dumnezeu, fără nici o preocupare de stil, dând orașului un aspect cu totul nepotrivit acestei așezări de oameni de proporții importante.

De aceea, în planul de refacere primul loc îl va ocupa crearea unui stil care să poarte pecetea stilului românesc.

Când se va păși la realizări pe acest tărâm, se va ține seama în mod total de acest deziderat pentru aducerea lui la îndeplinire, atât în ceea ce privește Chișinăul cât și toate celelalte orașe basarabene.

Pe lângă aspectul curat românesc ce trebuie să aibă în viitor, orașele basarabene vor trebui să fie reduse ca întindere, însă completate cu grădini, instituții de stat și particulare clădite după ultimele cerințe ale tehnicii de construcție.

În ceea ce privește Chișinăul, dat fiind faptul că populația a scăzut cam la jumătate, orașul va fi cât mai concentrat în jurul actualului centru, unde se vor găsi grupate toate instituțiile de Stat și particulare necesare înviorării comerțului, industriei și agriculturii. În cartierele din partea de jos a orașului se vor construi locuințe eftine pentru funcționari și familiile eroilor din războiu.

În Chișinău, s'a reparat Catedrala distrusă de bolșevici.

Grădini și parcuri vor înconjura Catedrala prelungindu-se în jurul orașului până la pârâul Bâcului.

Din prima zi, pentru orașele basarabene s'a pus în mod acut rezolvarea problemei apei și luminei. Toate uzinele și instalațiile respective au fost găsite distruse complet.

Pe cât de importante au fost distrugerile, tot pe atât de însemnate realizările obținute în acest domeniu.

Intr'adevăr astăzi, aproape toate orașele Basarabiei au uzinele electrice refăcute (21), cu forță motrică de 3.376 H. P. ; deasemenea, uzinele de apă (5), cu o forță motrică de 382 H. P.

Pentru a se vedea câtă energie s'a desfășurat și de câte sbateri

a fost nevoie pentru a da orașelor lumina și mai ales apa de care aveau atâta nevoie, se înfățișează mai jos modul cum s'a lucrat la Chișinău pentru rezolvarea acestor două probleme.

Pentru realizarea celor de mai sus, s'au efectuat următoarele lucrări :

Aprovizionarea cu energie electrică

Incepând din seara zilei de 23 Iulie 1941, adică numai la două zile după venirea organelor de specialitate în localitate, s'a putut furniza energia electrică, în cantitate limitată, tuturor autorităților, șefilor de autorități, ofițeri, magistrați, profesori, etc.

După aceea, s'a trecut la realizări mai ample, refăcându-se cinci clădiri, reparându-se, achiziționându-se și punându-se în funcțiune zece diferite mașini și motoare și efectuându-se zece diverse lucrări auxiliare (turnuri, rezervoare, rețele, etc.).

Aprovizionarea cu apă

S'au refăcut și amenajat 5 clădiri.

S'au reparat, achiziționat și pus în funcțiune 8 diferite mașini și motoare.

S'au efectuat 5 diverse lucrări auxiliare (castele de apă, rețele de refulare și alimentare, ateliere, etc.).

Transportul în comun

S'au refăcut și amenajat 5 clădiri.

S'au revizuit și reparat : majoritatea mașinilor și uneltelor ; 20 vagoane tramvai din totalul de 36 din trecut.

S'a reparat, redându-se exploatării, cale în lungime totală de 9 km., din 14 km. cât au fost înainte.

Proiecte de viitor

S'a întocmit un program de lucru pentru 10 ani, costul tuturor lucrărilor proiectate ridicându-se la suma de 450.000.000 lei.

Pentru început, s'a trecut la realizarea înfăptuirilor mai importante cari se impun prin urgența lor, propunându-se ca în doi ani să se realizeze următoarele:

Lucrări pentru exploatarea apei și canalului, în valoare de lei	20.000.000
Lucrări pentru exploatarea electricității, în valoare de lei	80.000.000
Lucrări pentru exploatarea tramvaiului	20.000.000
Total	120.000.000

Acțiunea de culturalizare

Ținând seamă de realitatea, că satul românesc din Basarabia formează o entitate care trebuie să se găsească în centrul preocupărilor tuturor, s'a găsit necesar să se pășească viguros și la acțiunea de culturalizare a satului.

Intr'adevăr, acest sat basarabean prezintă acum un complex de probleme specifice de ordin religios, școlar, social, economic, național.

Numai cunoașterea exactă a acestui complex de probleme proprii satului basarabean, poate duce la o echitabilă soluționare a lor, integrând astfel populația sătească a Basarabiei în trupul întreg al poporului român, așa cum împrejurările de astăzi o cer.

Deci, pentru împrejurările Basarabiei, se cere o colaborare strânsă între toate organele Statului ce reprezintă în sat instituțiile respective, pentru ca din cunoașterea complexului de probleme ale satului basarabean să se poată da rezolvarea lor dorită.

Școala satului este bun prilej de colaborare a reprezentanților instituțiilor de stat cu locuitorii de frunte ce fac parte din consiliul de primărie, în satul basarabean, pentru cunoașterea realităților satului sub toate aspectele.

La această școală a satului, se va lucra pentru ridicarea satului basarabean. Niciodată până acum nu s'a prezentat o atât de favorabilă ocazie, pentru ca satul să fie cercetat și cunoscut în totalitatea problemelor ce înfățișează, cunoscută fiind lipsa de armonie între slujbașii statului din sat, în trecut.

Pe lângă nucleul acesta solid format din slujbașii satului, însăși obștia satului își are la „Școala Satului” reprezentanții cei mai destoinici : agricultori aleși, viticultori, crescători de animale de rasă, gospodinele cele mai pricepute și harnice, intelectuali prețuiți, bravi luptători întorși cu piepturile împodobite cu decorații. Iată pentru ce pro-

blemele complexe ale satului basarabean, nu numai că pot fi cercetate și cunoscute, dar și prezentate în toată realitatea lor de cei ce vor alături conducerea și organizarea școlii satului din Basarabia.

În acest scop, pentru începerea activității școlii satului, fiecare conducere sătească a fost obligată să cunoască în prealabil anumite realități ale satului respectiv, pentru a putea adapta programul corespunzător, mai ales în latura lui economică.

În vederea acestei cunoașteri preliminare a complexului de probleme ale satului basarabean, s'a întocmit un program cuprinzând punctele esențiale ale problemei, urmând ca cele de detaliu să fie adăugate în raport cu nevoile locale, ce trebuiesc negreșit știute înainte de începerea activității școlii satului.

În acest cadru, în fiecare sat, târg și suburbană din cuprinsul celor 9 județe s'a înființat câte o „școală a satului”.

Această școală funcționează în localul Căminului Cultural, acolo unde există asemenea localuri; unde nu există, s'a instalat într'unul din cele mai încăpătoare imobile rămase dela evrei, sau la școala primară cea mai încăpătoare din localitatea respectivă.

Durata cursurilor: trei luni și jumătate, începând dela 1 Decembrie 1941, cele 15 zile dela sfârșitul cursului fiind destinate numai demonstrațiilor practice pe câmp, tocmai atunci începând și lucrările de primăvară.

S'a insistat în mod deosebit ca în activitatea școlii satului să se stăruiască asupra lucrului practic, numai în modul acesta putându-se ajunge la realizări concrete: chestiuni economice, agricole, industrie casnică, etc.

Ca puncte de program, s'au prevăzut educația intelectuală sufletească pe toate laturile; educația fizică și sanitară; educația economică; educația obștească; educația femeii.

Acțiunea de culturalizare a satelor este în plină dezvoltare și rezultatele de până acum îndreptățesc cele mai frumoase speranțe.

În acțiunea de culturalizare a satelor, s'a plecat dela un principiu pe care l'a afirmat Conducătorul Statului și anume acela că satul românesc trebuie să-și recapete importanța și să-și reia o viață de sine stătătoare, așa cum a fost consfințit prin tradiția obiceiurilor și așezărilor românești.

Satul fiind primul nucleu de viață colectivă, este firesc ca el să fie prevăzut cu tot ceiace trebuie să asigure activitatea și propășirea lui pe toate țărmurile: gospodărie, școală, educație, sănătate, etc.

Propășirea lui stând la baza întregii opere de redresare a Statului, satul trebuie deci repus în vechile lui drepturi de a trăi de sine stătător, ca unitate fundamentală în structura generală a Statului.

Școala satului este deocamdată un început și constituie un prim pas către înlăptuirea acestor deziderate.

Pregătirea premilitară

Alături de organele administrative și speciale, precum și de toată populația Basarabiei, premilitarii au luat parte din prima zi în mod lăudabil la opera de refacere a acestei provincii.

Ajutorul lor a fost foarte prețios, fiindcă acești tineri aduceau cu ei elanul tinereții și vigoarea.

Pentru ca randamentul lor să fie cât mai mare, a fost nevoie să se dea o serie de îndrumări pentru a concilia necesitatea de a fi pregătiți în domeniul instrucției militare cu necesitatea de a ajuta în mod efectiv și cât mai complex opera de refacere.

În rezumat aceste îndrumări sunt următoarele:

Instrucția premilitară propriu zisă va consta din educație sub toate aspectele ei, iar instrucția militară se va mărgini la ceeace trebuie în mod imperios unui soldat la război: folosirea terenului, camuflajul, lucrări de sapă, instrucția observatorului și cercetașului, semnalizarea, telefonica, etc.

Cea mai mare parte din timp va fi afectată lucrului practic pentru refacere, prin aplicarea principiului muncii de folos obștesc.

În acest scop, premilitarii Provinciei ctg. 1942, 1943, 1944 și 1945 au fost întrebuințați în cursul anului la următoarele munci de folos obștesc:

S'au scos 48.171 m. c. piatră din cariere.

Au colectat cereale pentru armată.

Au reparat poduri și podețe, șosele și drumuri.

Au contribuit la construirea podului peste Nistru la Criuleni.

Au scos pueți, au săpat gropi pentru sădit pomii și au sădit în această primăvară 5.537.258 pomi.

Au adunat semințe forestiere și plante medicinale.

Educația tineretului premilitar se face cu deosebită grijă pentru a forma cetățeni vrednici, loiali și pătrunși de sentimentul datoriei.

Din faptele ce se vor arăta mai jos, se poate vedea că tineretul

premilitar este pe fâgaș bun și se încadrează în noua orânduială a Provinciei și spiritului de ordine și sacrificiu al individului.

Astfel, un premilitar din comuna Cairaclia, cu ocazia unui incendiu a pătruns în grajdul comunal cuprins de flăcări, a deslegat 2 tauri și i-a scos din grajd salvând prin curajul său taurii comunali.

În comuna Bestemac (Cahul), premilitarii fiind anunțați că un bolșevic, jidov, a trecut spre Leova, un număr de 4 premilitari l-au urmărit zile întregi până ce l-au prins și predat postului de jandarmi.

Un alt premilitar din județul Lăpușna, fiind în drum spre pădure, a fost oprit de 3 parașutiști sovietici și trimis în sat să le cumpere pâine. Premilitarul a cumpărat pâinea, dar a anunțat și postul de jandarmi, care l-a trimis cu pâinea la bolșevici, luând însă măsuri pentru prinderea parașutiștilor.

Asistența socială

A luat o față nouă și un avânt considerabil prin înființarea Consiliului de Patronaj, al cărui program vast și variat îmbrățișează integral nevoile asistenței sociale, sub toate aspectele ei.

Acest Consiliu de Patronaj s'a născut din suflul de dreptate, de reală dragoste pentru semenii și de jertfă, ce caracterizează ERA NOUĂ.

El vine să adune într'un singur mănunchi, toate energiile dispersate în slujba asistenței sociale, aducând prin aceasta toate avantajele comandamentului unic.

El nu suprimă nici una din activitățile meritorii vechi, nu atinge nici o inițiativă, ci vine numai să coordoneze, să stimuleze și să sprijine activitatea acestora, înlăturând suprapunerile care risipesc mijloacele și energiile, și în același timp, să completeze toate golurile inerente unei activități dispartate. El vine să dea un nou și puternic impuls, întregii activități în acest domeniu.

Încadrat în autoritatea de stat, consiliul mobilizează toate forțele voluntare și le asigură concursul nelimitat al tuturor celorlalte autorități.

Activitatea lui în stat este urmărită și supravegheată de însuși Conducătorul Statului, ceea ce prezintă suprema cheazășie de cale deschisă în rezolvarea promptă și completă a problemelor impuse și totodată, cheazășia morală a oricărei activități.

Sprijinită pe acțiunea Consiliului de Patronaj, asistența socială

a putut pași în faza matură, căpătând puteri noi, cari o fac capabilă să poată îmbrățișa în întregime, vastul câmp ce i se deschide.

Ea nu se oprește numai la marile centre, ci pătrunde până în cel din urmă bordeiu și ajunge lângă cel mai umil cetățean.

Este o forță vie, o impunătoare armată albă, gata de a interveni ori unde ar chema-o o nevoie sau durere omenească.

Imediat după reîntronizarea stăpânirii legitime, echipele trimise de Conducătorul Statului s'au pus la lucru, pentru normalizarea vieții și pentru vindecarea numeroaselor răni morale și sociale, lăsate de stăpânirea vitregă.

Se pune un complex de probleme, toate grave, toate urgente, toate de mari proporții, toate de rezolvat în condițiuni extrem de precare.

Singura pârghie de susținere a fost cuvântul Conducătorului Statului, care din primul moment a luat în grija sa Provincia desrobită, trimitând cele dintâi echipe de lucru ale sale.

Prin aceasta, s'au primit puteri noi de muncă și primele rezultate nu au întârziat să se vadă.

Echipele au început să împartă alimente și diverse ajutoare, să deschidă și să curețe comunicațiile blocate de dărâmături și să refacă instalațiunile vitale.

Câteva săptămâni numai după primele manifestări de viață nouă, s'a procedat la constituirea formală a Consiliului de Patronaj.

Era și timpul, căci problema capitală și de primă urgență, problema spitalizării și îngrijirii răniților ce soseau în număr tot mai mare de pe front, se impunea acum pe deasupra tuturor celorlalte.

Deaceia, pentru un moment quasi totalitatea mijloacelor au fost concentrate în această direcție, mână în mână cu Serviciul Sanitar, independent și totuși alături de „Crucea Roșie”, care și ea, abia re-născută, trecea cu succes un greu examen.

Numărul forțelor voluntare începe să crească, curentul de muncă să se extindă și să se accentueze, iar activitatea să ia aspectul unei adevărate lupte de întrecere.

În termen numai de câteva zeci de ore, s'a cerut înființarea unui nou spital, în alt asemenea termen dublarea capacității unui al doilea și în fine, completarea dotațiunii la un al treilea și un al patrulea.

Activitatea s'a desfășurat în domenii multiple și cu rezultate foarte bune.

În prima ordine de urgență, s'a urmărit asistența generală a ostașului și a familiei sale, precum și asistența unei categorii speciale de familii rămase fără sprijin, de pe urma deportărilor.

În a doua, s'a urmărit asigurarea asistenței individului, continuu, dela naștere până la moarte, în toate situațiunile precare sau de suferință, prin instituțiuni corespunzătoare.

În partea ultimă, s'au prevăzut restul modalităților de ajutorare pentru fiecare caz, acordându-se o deosebită atențiune cantinelor școlare.

Pentru traducerea în fapt a planului de activitate, s'a examinat mai întâi situațiunea vechilor societăți și instituțiuni de asistență, suferite sau ruinate de regimul bolșevic. Acestea au fost chemate la viață, creindu-li-se noi posibilități de existență.

Inceputurile au căpătat un impuls puternic, prin sosirea în Chișinău și vizitarea județului de către Doamna Mareșal Antonescu, care prin prezența sa în mijlocul răniților și nevoiașilor, a însoțit lupta și a dat puteri noi operei de asistență.

Această vizită a fost urmată de un ajutor de 4.000.000 lei, trimis numai după câteva zile de Consiliul Central.

Mărinimoasa grijă a Doamnei Președintă Generală a Consiliului de Patronaj pentru mult încercata provincie desrobite a continuat mai departe, prin trimiterea de ajutoare de tot felul, cu care s'a putut face față nenumăratelor nevoi și tămădui multiplele răni pricinuite de vrăjmași.

În cadrul planului general de activitate, înfăptuirile mai importante realizate până acum, sunt următoarele :

S'au înființat și ajutat spitale.

S'au acordat ajutoare văduvelor de război, orfanilor și invalizilor, precum și familiilor concentraților.

S'au înființat cantine, prin acestea urmărindu-se și un scop educativ. Copiii sunt educați în sensul că hrana care li se dă nu este o pomană, ci o răsplătă pentru munca pe care o depun în școli la învățătură și în ateliere și pentru purtările lor bune în afară de școală.

S'a desfășurat o intensă activitate în cadrul acțiunii „Ajutorul de iarnă”.

Planul de realizări pe anul 1942

Înfăptuirile făcute în decurs de un an n'au putut să ia o dezvoltare mai mare în anumite direcții, din pricina toamnei și iernei,

cari au prins cea mai mare parte din epoca ce a urmat imediat după desrobire.

Opera cu adevărat constructivă a început în primăvară, când s'a pășit la realizarea lucrărilor minimale ce urmează a lua viață în cursul acestui an.

În întocmirea programului de lucru, s'a plecat dela principiul realizării întregii acțiuni de refacere a Provinciei, printr'un program complet, eșalonat pe mai mulți ani.

Obiectul programului de construcții al Guvernământului pentru anul 1942—1943, este acel al realizării unui centru civic model, la câte o plasă din fiecare județ.

Astfel, din exercițiul anului 1942/1943 se va realiza următorul program :

Nr. crt.	Ramura de activitate	Denumirea lucrărilor	Nr. cons. lucrărilor	Valoarea lucrărilor în bani
1	ADMINISTRAȚIE	1. Localuri de prețuri cu toate serviciile 2. Grajduri comunale 3. Piețe alimentare (hale) 4. Abatoare comunale 5. Subvenție pentru grajduri comunale în fiecare comună	9 9 9 9 9	45.000.000 9.000.000 9.000.000 9.000.000 30.000.000 102.000.000
2	ȘCOALĂ	1. Centre de gospodărie model pentru băieți cu internat și ateliere a) Moșie cu iaz, plantații forestiere, vie, pepinieră, amenajări de teren pentru culturi speciale b) Reproducători. c) Creșterea de porci, oi și păsări d) Mașini și unelte agricole. e) Uscătorie de fructe și legume. f) Lăptărie cu untărie. g) Ateliere de mecanică, dulgherie și rolărie, fierărie și potcovărie și de împletituri. 2. Centre de gospodărie rurală model pentru fete, cu internat și ateliere. a) Grădină de legume. b) Lăptărie cu untărie. c) Crescătorie de păsări și găndaci de mătase	9	90.000.000

Nr. crt.	Ramura de activitate	Denumirea lucrărilor	Nr. cons. trunchiilor	Valoarea lucrărilor în bani
3	AGRICULTURĂ	d) Ateliere de țesătorie, cusătorie și împletituri,	9	36.000.000
		3. Grădini de copii,	9	43.000.000
		4. Cămine culturale	9	22.500.000
				161.500.000
		1. Prisăci comunale,	9	2.000.000
		2. Livezi comunale,	9	1.000.000
		3. Grădii de zarzavali comunale,	9	1.000.000
		4. Izlazuri comunale	9	3.000.000
				7.000.000
4	SĂNĂTATE	1. Spitale	4	7.000.000
		2. Maternități	13	47.000.000
		3. Băi comunale,	8	14.000.000
		4. Fântâni igienice,	18	2.000.000
		5. Trăsuri-ambulante	27	1.500.000
				71.500.000
5	ZOOTEHNIE	1. Dispensare veterinare cu sală de operație, farmacie și grajd pentru 12 vite mari cu remiză,	9	18.000.000
		2. Băi pentru combaterea răieci la oi,	9	2.000.000
		3. Fântâni seci,	9	900.000
				20.900.000
6	MUNCA	1. Cămine de ucenici pentru băieți	8	18.000.000
		2. Cămine de ucenici pentru fete	4	2.000.000
		3. Baie pentru ucenici și muncitori	4	3.000.000
				23.000.000
7	SILVICULTURĂ	4. Împăduriri și perdele	4	7.000.000
8	DIVERSE	Reparațiuni, amenajări și modificări la construcții existente,		86.600.000
		Total general		473.500.000

Toate edificiile prevăzute în acest program vor fi construcții tip, noi, corespunzând cerințelor tehnice moderne.

Stilul va fi cel național.

Mărimea, împărțirea și amenajarea construcțiilor, vor satisface complet scopul destinației.

S'a urmărit în deosebi, realizarea cât mai completă și mai utilă a centrelor practice de gospodărie.

Concepțiunea planului constructiv include și un adânc temei educativ.

Exemplul gospodăriei publice este cel mai bun sfătuitor în mijlocul masei rurale.

De opera constructivă, în cadrul plășii, este strâns legată realizarea acestor instituții a căror activitate va osteni permanent, pentru ridicarea satelor și țărănimii.

Pe lângă acest program de construcții pe care îl va înfăptui Guvernământul din fonduri proprii, administrațiile locale intervin prin realizarea programelor ce se execută din fondurile acestor administrații.

Posibilităților proprii ale administrațiilor locale se vor adăoga subvențiile ce se vor acorda de Provincie din fondul general de investiții și veniturile bunurilor funciare și întreprinderilor industriale din cele intrate în patrimoniul Statului rămase dela evrei, al căror venit va servi tot pentru opera de edilitate.

Intocmirea programelor de lucru pentru administrațiile locale s'a făcut printr-o acțiune de coordonare și uniformizare de Provincie a campaniei de lucru în diferite compartimente de activitate, în corelație cu programul de lucru al Guvernământului, cu necesitățile locale specifice, cu disponibilitățile financiare, și în ordinea de urgență și utilitate a lucrărilor lor.

Lucrările pe care le vor înfăptui administrațiile locale se împart în : construcții de edificii publice noi, amenajări și modificări de imobile deja existente, construirea, refacerea și utilizarea întreprinderilor comunale de interes public, lucrări de alimentare cu apă și canalizare, pavaje, lucrări de drumuri, împăduriri și consolidări de terenuri degradate.

Prin coordonarea programului de lucru pe care îl vor executa administrațiile locale, cu posibilități proprii, se va obține suprapunerea unei părți a construcțiilor noi din acest program peste realizările planului de lucru guvernamental, în așa fel ca, în fiecare județ, să fie realizat un centru civic model complex, în tot ceea ce privește administrația comună și de plasă.

Programul lucrărilor de drumuri ce se vor executa din bugetul Guvernământului în anul curent se continuă cu toată intensitatea.

Căile naționale privesc Direcțiunea Generală a drumurilor naționale.

T A B E L
arătând lucrările de drumuri ce se vor executa în anul 1942—1943.

Nr.	J U D E Ţ U L	Lungimea totală km.		Complex împietruite km.		Terasamente cu poduri şi apro-vizionări de apă km.		Terasamente cu poduri km.		Poduri de lemn m. l.		Podete tubu-lare de beton m. l.	
		Fond. Guver.	Fond. militar	Fond. Guver.	Fond. militar	Fond. Guver.	Fond. militar	Fond. Guver.	Fond. militar	Fond. Guver.	Fond. militar	Fond. Guver.	Fond. militar
1	SOROCA	78,500	27,000	27,500	—	31,000	27,000	20,000	—	140	—	8	—
2	BĂLŢI	70,950	33,000	15,850	—	34,750	33,000	23,350	—	140	—	8	—
3	ORHEI	55,062	40,260	6,967	27,260	48,095	43,000	—	—	140	—	8	—
4	LĂPUŞNA	45,715	17,000	8,658	—	37,057	17,000	—	—	140	—	8	—
5	TIGHINA	61,500	80,000	25,500	15,000	24,000	65,000	12,000	—	140	—	8	—
6	CAHUL	74,000	—	22,000	—	12,000	—	40,000	—	90	—	15	—
7	ISMAIL	41,200	10,860	9,850	10,860	14,500	—	16,850	—	70	—	15	—
8	CHILJA	61,000	15,000	42,000	—	—	45,000	19,000	—	70	—	15	—
9	CETATEA-ALBĂ	42,000	40,000	7,000	40,000	24,000	—	11,000	—	70	—	15	—
	TOTAL	529,927	263,120	165,325	93,120	222,402	170,000	142,200	—	1,000	—	100	—
		793,047		258,445		392,402		142,200		1,000		100	

Din bugetul Guvernământului, se vor reface şi construi şoselele principale, al căror plan se bazează pe stabilirea legăturilor între şoselele naţionale, prin drumuri pietruite şi bine întreţinute.

Rămân în sarcina bugetelor administraţiilor locale toate şoselele comunale.

Judeţele vor contribui cu prestaţia şi munca de folos obştesc, la campania de lucru a drumurilor provinciale.

Programul recapitulativ al lucrărilor de drumuri, ce urmează a se executa de către Guvernământ în campania anului 1942/1943, s'a arătat în pagina precedentă.

Concomitent, se lucrează în Provincie la o reţea a drumurilor de interes militar.

După cum s'a arătat, planul de construcţii al Guvernământului totalizează suma de 479.500.000 lei, alocată din fondul general de investiţii.

Se menţionează, că în această sumă nu este cuprinsă munca de folos obştesc pentru salahorie, transporturile locale şi materialul ce se va putea întrebuinţa provenind din bunurile românilor.

Deasemeni, mobilierul şi utilajul instituţiilor ce se vor construi, se vor procura din sumele prevăzute la articolele respective, în fondul general de investiţii.

Lucrările de drumuri din programul Guvernământului, însumează lei 498.000 din creditul de 563.000 acordat de Ministerul de Finanţe.

Diferenţa de 65.000.000 lei a fost rezervată pentru lucrări neprevăzute, ce ar putea surveni în cursul anului.

În afara investiţiei în bani, se va întrebuinţa în mare măsură prestaţia şi munca de folos obştesc.

Deosebit de lucrările de drumuri propriu zise, s'a alocat în bugetul Directoratului Lucrărilor Publice :

Lei 25.000.000 pentru regularizarea cursurilor de apă şi asanarea terenurilor mlăştinoase ;

Lei 70.000.000 pentru reparaţii şi modernizări de drumuri provinciale existente, reconstrucţia podurilor provinciale distruse de bolşevici şi reparaţiuni de poduri.

Recapitulativ, adăogând lucrărilor de construcţii propriu zise şi celor de drumuri, toate celelalte investiţii de mobilier şi utilaj ce urmează a se executa în campania de lucru a anului 1942/1943, repar-

tiția cheltuelilor de investiție prevăzute în planul financiar pe exercițiul 1942/1943, se prezintă în felul următor:

Nr. crt.	Natura cheltuelilor	Credite acordate de Ministerul de Finanțe	Programul de investiție al Guvernământului
1	Cumpărări, construcții și reparații mari de imobile	156.700.000	479.500.000
2	Cumpărări de vehicule de orice fel . .	49.266.000	54.266.000
3	Subvenții primăriilor pentru refacerea uzinelor	50.000.000	100.000.000
4	Construcții de diguri, canaluri, poduri, etc.	18.000.000	18.000.000
5	Lucrări de îndiguiiri, asanări și rectificări de cursuri de ape	25.000.000	32.000.000
6	Cumpărări de tractoare, autocisterne și vagoane de campanie	100.000.000	100.000.000
7	Cumpărări de mobilier	1.454.000	1.454.000
8	Cumpărări de mașini rutiere	50.000.000	50.000.000
9	Construcții, rețacări și modernizări de drumuri, poduri etc.	563.000.000	638.600.000
10	Instrumente, aparate, instalații tehnice, necesare serviciilor tehnice și orice alte obiecte de specialitate	15.380.000	45.380.000
11	Cumpărări de cai, trăsură, hamuri . .	1.200.000	1.200.000
12	Instrumente, aparate, instalații tehnice necesare instituțiilor științifice, laboratoarelor, spitalelor, infirmeriilor și orice alte obiecte de specialitate . .	20.000.000	50.000.000
	Total . . .	1.050.000.000	1.570.400.000

În încheierea expunerii asupra programului campaniei constructive a Guvernământului pentru anul 1942, putem trage concluzia că după câțiva ani de activitate constructivă asemănătoare, se va schimba complet aspectul acestei Provincii.

Aceste realizări din domeniul construcțiilor concrete pe teren vor constitui o primă verigă din întreg lanțul de înfăptuiri ce vor urma pentru refacerea acestei Provincii. Alăturate realizărilor din domeniul îndeletnicirilor cu caracter special, păduri, comerț, industrie, etc., vor constitui mănunchiul de înfăptuiri cu care nu peste mult timp Basarabia se va mândri.

Înfăptuirile înfățișate în această publicațiune, după un an de muncă fără preget și silințe supra omeniești, au fost consfințite prin

vizita făcută de Mareșalul Conducător, în cursul acestui an, când a cercetat Basarabia, dela sud la nord, oraș cu oraș și aproape sat cu sat.

Cu prilejul acestor cercetări, nu a scăpat atențiunii Sale nici un compartiment de activitate, intrând în amănunte pretutindeni: administrație, școală, biserică, justiție, hrisoave strămoșești, igienă socială, economie națională, agricultură, inventare agricole, zootehnie, credite și cooperatie, sate și țărâtime, drumuri, refacerea orașelor, opera de colonizare și românizare, poliție, etc. etc.

Și la sfârșitul acestor cercetări, în nordul Basarabiei, Mareșalul Conducător și-a rostit cuvântul, care a fost o recompensă pentru truda depusă și un îndreptar pentru viitor:

„Sunt foarte mulțumit și mulțumindu-vă, cer să mergeți înainte pe același făgaș.

S'a încercat în trecut, sub forme diferite, ca acele ale Directo- ratelor și Ținuturilor, să se realizeze pe baze mai largi inițiativa și răspunderea activității locale. Aceste forme de organizare adminis- trativă nu și-au atins scopul, fiind paralizate prin aceeași trimitere spre centru, adeseori în problemele cele mai mici și prin aceleași mă- suri de forme și corespondențe inutile.

Am venit să mă informez personal asupra activității și realiză- rilor Dvs., în cadrul autonomiei ce am dat Basarabiei.

Constatările ce am făcut, mi-au dat convingerea că ne aflăm pe drumul cel bun.

Fac toate eforturile, pentru că vreau să fac din Basarabia Ținutul model, de unde voi aduce exemplarele cele mai bune, pentru a re- dresa restul Țării.

Vreau să arăt și Neamului și Europei, că acest ținut, care a fost așa de criticat, poate da cea mai de seamă contribuție în reconstruc- tia noului Stat românesc“.

Înfăptuirile de până acum sunt numai un început.

Un câmp nesfârșit de activitate este deschis în viitor administra- ției românești în Basarabia.

Noui silințe și jertfe așteaptă pe cei cari au primit dela Condu- cătorul Statului misiunea plină de greutate dar și de onoare, de a duce până la capăt opera de refacere completă a provinciei dintre Prut și Nistru.

Increderea acordată de sus și măreția operei începute vor fi pentru toți un impuls puternic pentru a ajunge cât mai repede la sfâr- șitul dorit de Conducătorul Statului.

Pentru toți cari reprezintă aci în Basarabia autoritatea statului, dela funcționarul cel mai mic până la cel mai de sus, nu va exista odihnă și liniște până ce Basarabia nu va deveni ceea ce Conducătorul Statului dorește, adică : un pământ exclusiv românesc plin de propășire și strălucire, în care cinstea, dreptatea și omenia să domnească pretutindeni, iar binefacerile civilizației să pătrundă până în satul cel mai depărtat și uitat de lume ; un loc de țară în care mulțumirea și bucuria să stăpânească veșnic sufletele ; o perla strălucitoare și neprețuită a Coroanei tânărului și iubitului nostru Rege.

Basarabiei i se datoresc fără precupețire toate aceste gânduri bune, fiindcă multe și grele i-au fost suferințele în decursul a mai puțin de un veac și jumătate.

Nu se pot încheia aceste pagini, fără a aminti și proslăvi partea hotărâtoare de contribuție pe care au avut-o la înfăptuirile prezentate, cele două mari forțe pe cari se sprijină tânăra Domnie a Regelui Mihai și înfățișează, în modul cel mai absolut, patriotismul românesc : Conducătorul Statului și Armata.

Nu mai este o taină pentru nimeni că desrobirea Basarabiei a fost un act de hotărâre și energie, în care măreția de gândire și puterea de voință a Desrobitorului s'au găsit alături de vitejia și spiritul de jertfă al oștirii.

Intr'adevăr, dintr'o țară ciuntită și umilită, dintr'un stat sleit de orice resurse și dezorganizat aproape până la anarhie, dintr'un popor demoralizat și desnădăjduit, Mareșalul a izbutit ca în mai puțin de un an să închege un tot puternic, cu care să purcedă la răzbu-narea umilințelor și strămutarea granițelor silnice din răsărit.

Dinastia și ideia monarhică grav atinse s'au redresat ca prin farmec : apărute cu patriotism și lealitate de Conducător, și-au recă-pătat repede strălucirea, puterea și înalta semnificațiune, pe care tradiția și interesele Neamului le impuneau.

Pe de altă parte, îndreptând grelele nesocotințe ale guvernărilor trecute, cu intuiția sa genială și cu un simț politic fără seamăn, Mareșalul a readus Țara pe făgașul politicii externe tradiționale, inaugurată de Regele Carol I, prin intrarea cavaleriească și hotărâtă în sfera de acțiune și ideologie a Germaniei.

Această revenire s'a făcut cu sufletul deschis, cu inima curată și fără ascunzișuri de gândire și simțire, asigurând începutului de domnie a Regelui Mihai, o situație morală de prim rang și făcând astfel posibilă colaborarea rodnică și demnă ce există azi între puternica Germanie și România.

Războiul pentru desrobire, gândit și pregătit de Conducător, a fost executat cu un elan și însuflețire de neînfrânt de oștire, care și de data aceasta nu a înșelat nădejțile țării și nu și-a desmintit tradiția.

Intr'adevăr, Armatei s'a datorat marile înfăptuiri ; pe bărbăția și vrednicia ei s'a rezemat Patria în clipele de mare restriște.

Oștirea a adus Basarabiei, în anul 1918, liniștea și ordinea, la adăpostul cărora s'a putut intra și pași hotărâți pe calea destinului național.

Veghea ei neadormită, timp de 22 ani, dealungul Nistrului, a asigurat Basarabiei prosperitatea înfloritoare, în care a fost găsită de vrăjmaș, în Iunie 1940.

Și tot ei trebuie să-i mulțumim și să-i aducem prinos de recunoștință, pentru că prin jertfele ei am fost răzbunați de umilire și am reintrat în granițele noastre adevărate.

Alături de oastea noastră și înfrățită în jertfa de sânge cu aceasta, armata germană a câștigat un titlu de glorie și recunoștință din partea Basarabiei pentru desrobirea căreia stau mărturie mormintele eroice ale soldaților Führerului.

Pe pământul Basarabiei, mormintele acestora se înfrățesc cu ale ostașilor noștri, al căror sânge s'a amestecat într'o minunată și fără pereche camaraderie de arme, cu acel al soldaților germani.

Această înfrățire totală și glorioasă nu s'a mărginit numai aci : ea a mers și mai departe : peste Bug și Nipru, în Țara Crâmului la Sevastopol și Kerchi, peste Doneț și Don, până dincolo de ținuturile Rostovului, unde odată cu laurii câștigați, s'a asigurat Țării dreptatea și răsplata, cuvenite cauzei ei cinstite.

Nici când istoria nu a cunoscut o tovărășie mai strânsă, o înfrățire mai leală și mai cavaleriească și niciodată nu s'au contopit mai armonios năzuințele și simțimintele a două națiuni, în lupta pentru un ideal care este al umanității întregi.

Basarabia, care cea dintâi a simțit roadele și binefacerile acestei tovărășii de idealuri și de glorie, nu poate să uite niciodată câtă recunoștință datorește tuturor celor cari s'au jertfit pentru pământul ei și care prin jertfa lor, au scăpat-o dela o pieire sigură, redând-o vieții, credinței și tradițiilor ei.

De data aceasta șirul nesfârșit al suferințelor ei a luat sfârșit pentru totdeauna, fiindcă crucile albe și cu cască, înșiruite în rânduri fără număr pe drumurile, văile și cimitirele basarabene, s'au transformat în tot atâtea rădăcini, care leagă pentru vecie stăpânirea românească între Prut și Nistru.

Iar osemintele glorioase cari înălbesc pământul întunecat și vrăjmaș din văile Bugului, Niprului, Donețului, Donului și culmile Crimeii, vor alunga pentru vecie duhul rău care a otrăvit și turburat viața acestui necăjit pământ românesc.

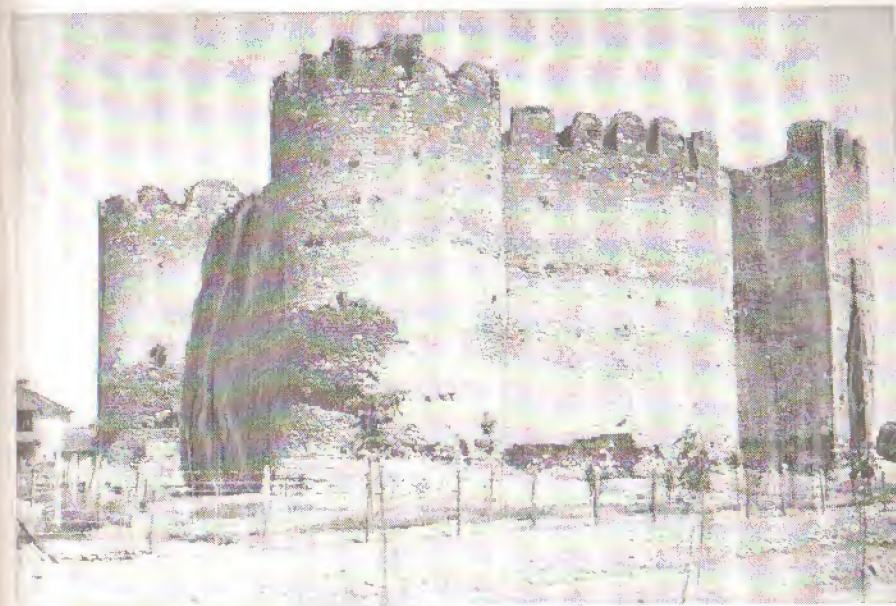
Și când binefacerile păcii, liniștii și propășirii se vor așterne pe tot cuprinsul ei, Basarabia trebuie să-și aducă aminte, cu recunoștință și evlavie, că sub domnia glorioasă a Regelui Mihai I, care a sintetizat închegarea sufletească a Neamului românesc de pretutindeni și de totdeauna, desrobirea ei se datorește Mareșalului Desrobitor, care a voit, a pregătit și a condus războiul cu neînduplecată hotărâre și ostirilor fraților de peste Prut și aliați care l-au urmat fără șovăire și fără precupețirea sângelui.

Unirea ei adevărată, unirea definitivă s'a împlinit de data aceasta pe câmpuri de luptă glorioase, s'a închegat din voința de oțel a Desrobitorului și sângele generos al soldaților Regelui Mihai I, s'a eternizat în cimitirele de pe cuprinsul frumoaselor locuri ale Basarabiei și nemărginitele stepe ale țării vrăjmașe.

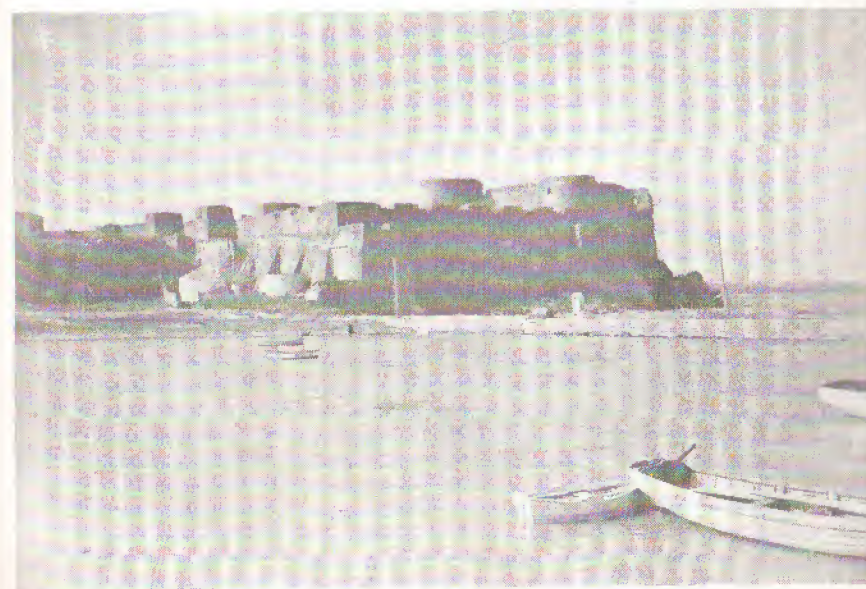
Dar ceea ce este și mai interesant de reținut este faptul că pe aceste locuri și pentru prima oară în istoria neamului, Românii de pretutindeni: din Oltenia și Banat, Ardeal și Muntenia, Bucovina și Moldova, s'au înfrățit la olaltă în jertfa sângelui pentru creștinătate și drepturile noastre istorice.

Adevărul acesta nu trebuie să-l uite nici un român, dar mai ales basarabeni.

Turnul Desrobirii, care străjuește Capitala Basarabiei și care immortalizează locul și clipele istorice, de unde Mareșalul Desrobitor a condus operațiunile militare pentru cucerirea Chișinăului, va rămâne vecinic o mărturie și o aducere aminte a acestui adevăr, care trebuie să devină religia vieții Basarabiei.

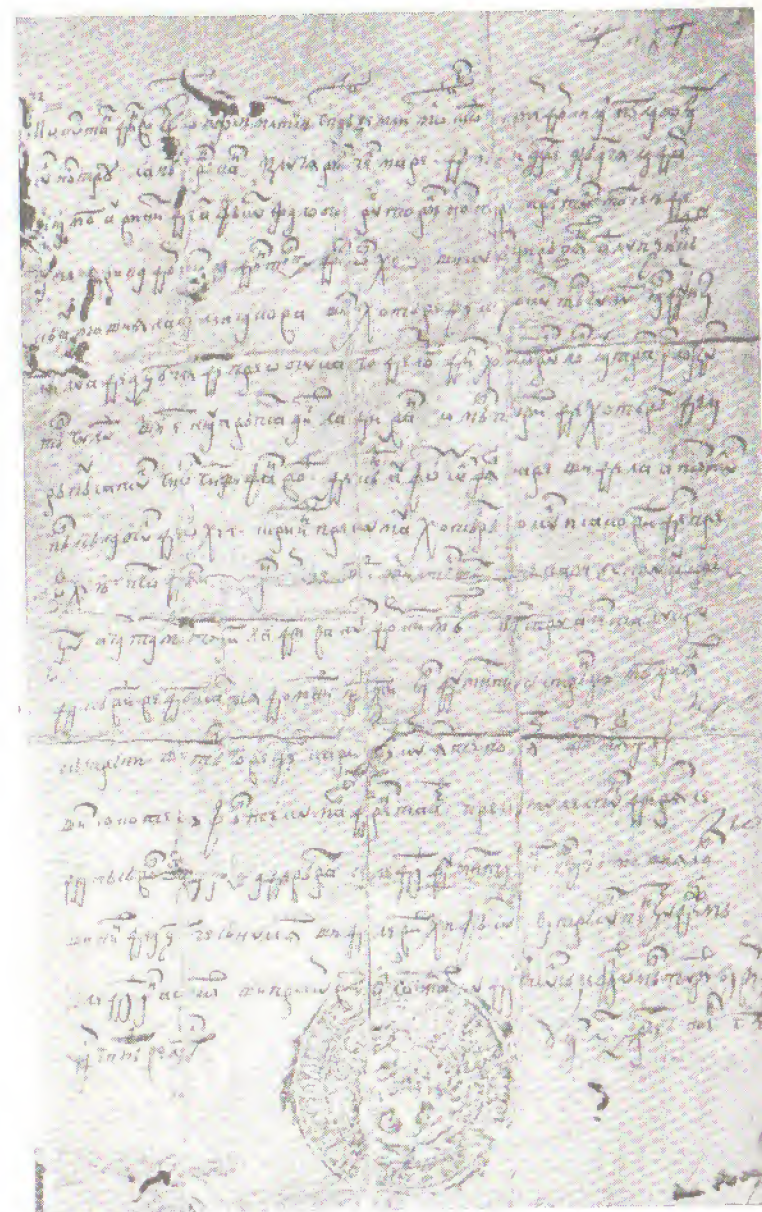
Cetatea Sorocii.

Cetatea-Albă (cetatea).

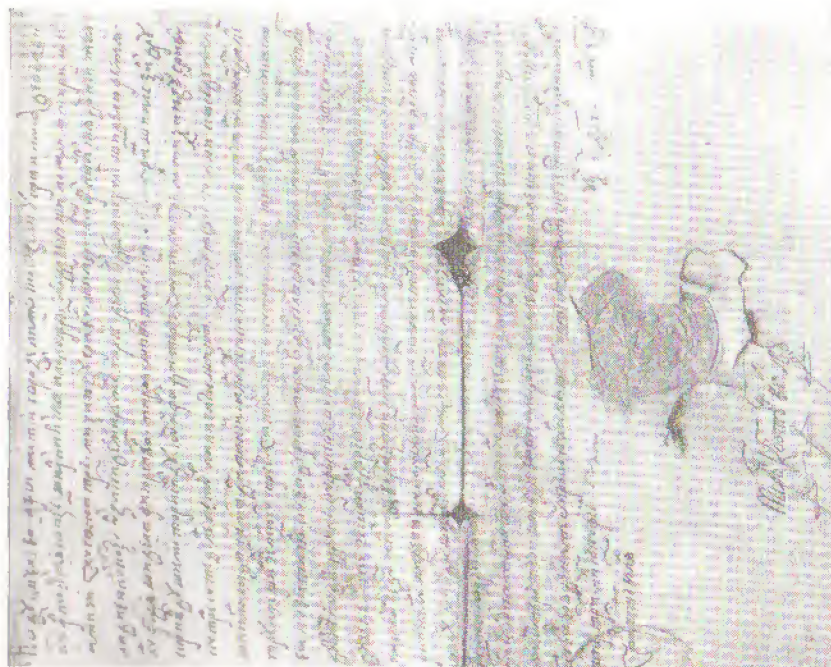

Cetatea Hotinului.

Cartea lui Constantin Cantemir Voevod, prin care scrie lui Pătrașcu marele clucer, ca să se înțeleagă cu Moisei preotul dela biserica domnească din târgul Orheiului, pentru hotarul moșiei Isacova.

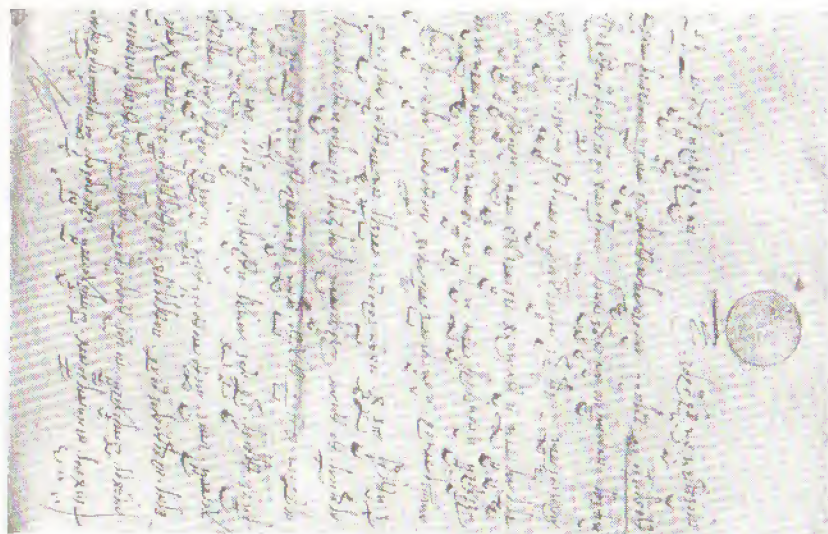
Anul 1686, Noembrie 3.

Cartea lui Duca Voevod, DOMN ȚĂRII MOLDOVE
și al ȚĂRII UCRAINEI, prin care întărește lui Mihai Zu-
gravul stăpânirea asupra satelor Chirincea, Burhupa, Isacova
și Vaticiul din ținutul Orheiului.

SEMNĂȚURA LUI MIRON COSTIN MARE LO-

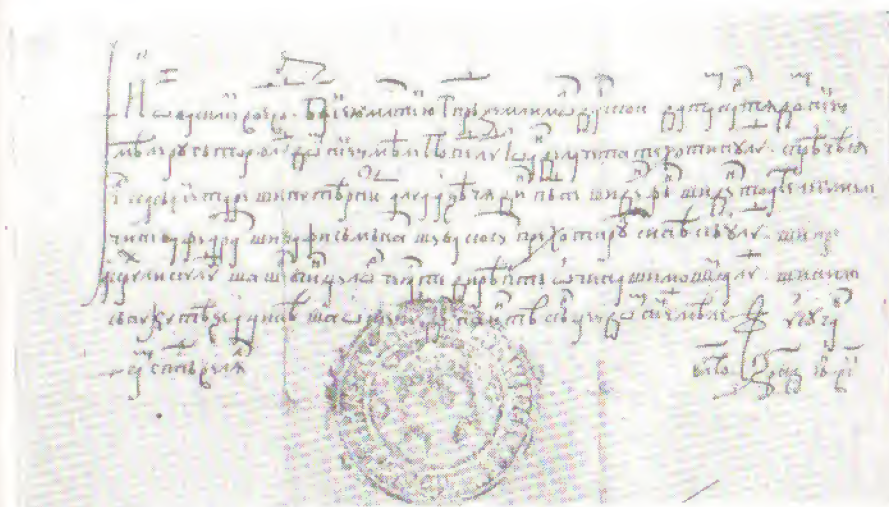
SEAT

Cartea lui NECHITA ȘOLTUZUL (primarul) târgului
Hotin și a celor 12 pargari, prin care întăresc dania unui
loc de casă din târgul Hotinului.

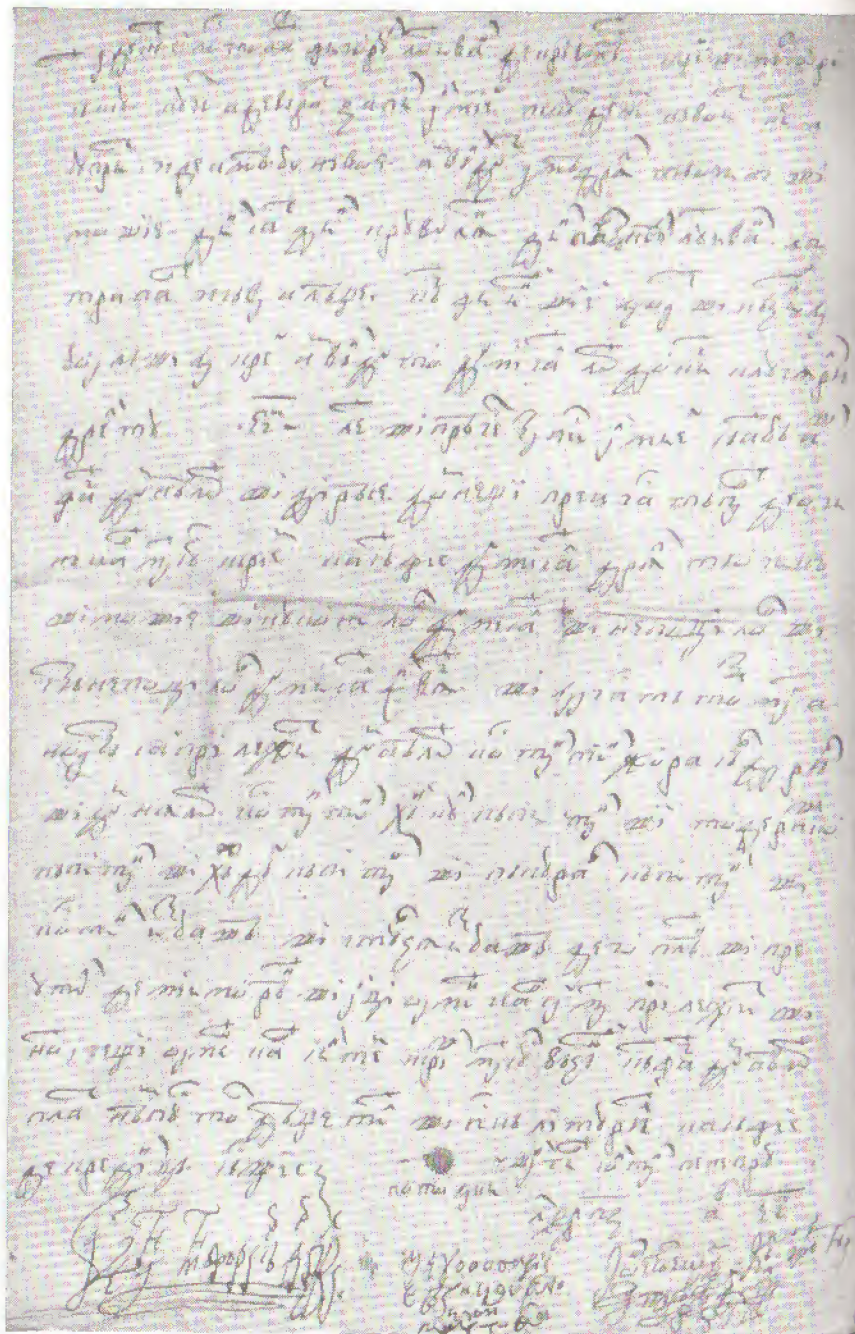
(Pecetia târgului Hotin) scrisă în târgul Hotin anul 1615.

Tablă 3

Cartea lui VASILE LUPU VOEVOOD prin care împuternicește pe popa Ion
dela Cetatea Hotinului să ia de a zecea dela locuitorii satului Sinicăul, din
ținutul Hotinului.

Anul 1646, Iunie 12.

Zapisul prin care Postolachi din Criuleni, ținutul Orheiului, vinde partea lui de moșie lui Donici clucerul, din cauză că „fiind la oaste” avea nevoie de bani. Încheiat la Șangheri Sultan pe Nipru anul 7187 August 15 (1679).

Buzduganul înfățișat este un document expresiv și hotărâtor care dovedește drepturile noastre de stăpânitori asupra pământului Basarabiei din totdeauna. El a fost păstrat din vremuri străvechi din tată în fiu, de o familie basarabeană al cărui ultim vlăstar este preotul Paul Mihail din Chișinău.

Este o mărturie neîndoelnică a trecutului și a stăpânirii românești între Prut și Nistru.

Semnele heraldice care se văd pe acest buzdugan sunt: sgrîptorul monocefal, sgrîptorul bicefal și calul. Atari sgrîptori sunt foarte des întâlniți în ceramica din vremea lui Ștefan cel Mare, sgrîptorul păstrându-se în tradiția heraldică și ornamentală mai ales în veacul al XV-lea.

Calul era emblema heraldică a ținutului Orhei.

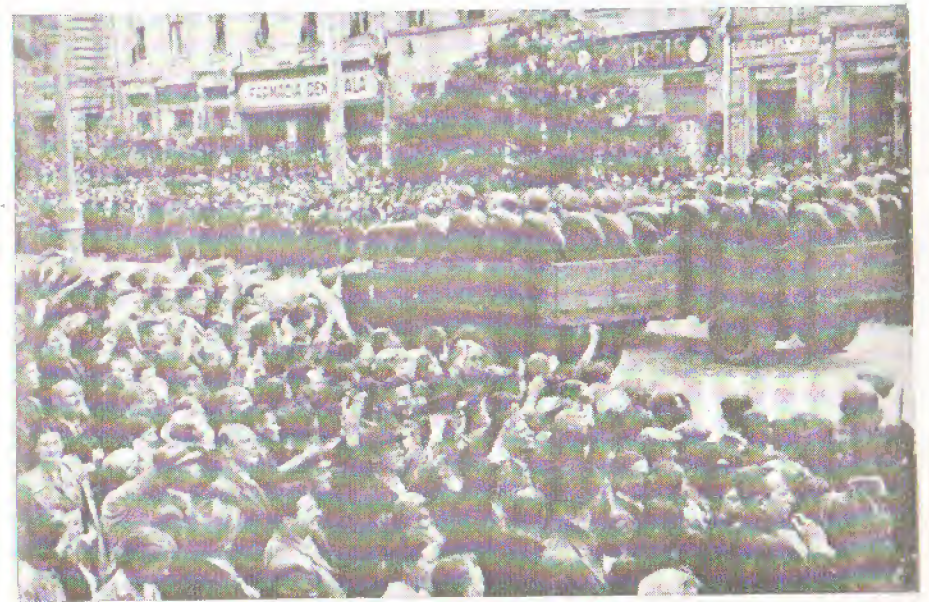
Buzduganul este un document prețios al vremurilor nouitate, cârmuite de Ștefan cel Mare, când Nistrul, Marea Neagră și Dunărea erau hotarele Moldovei.

El a aparținut părcălabului de Orhei.

Handwritten text in a small, narrow box at the top left of the page, likely a library or archival stamp. The text is written in a cursive script, possibly Cyrillic or a similar Eastern European alphabet, and is partially obscured by the binding of the book.

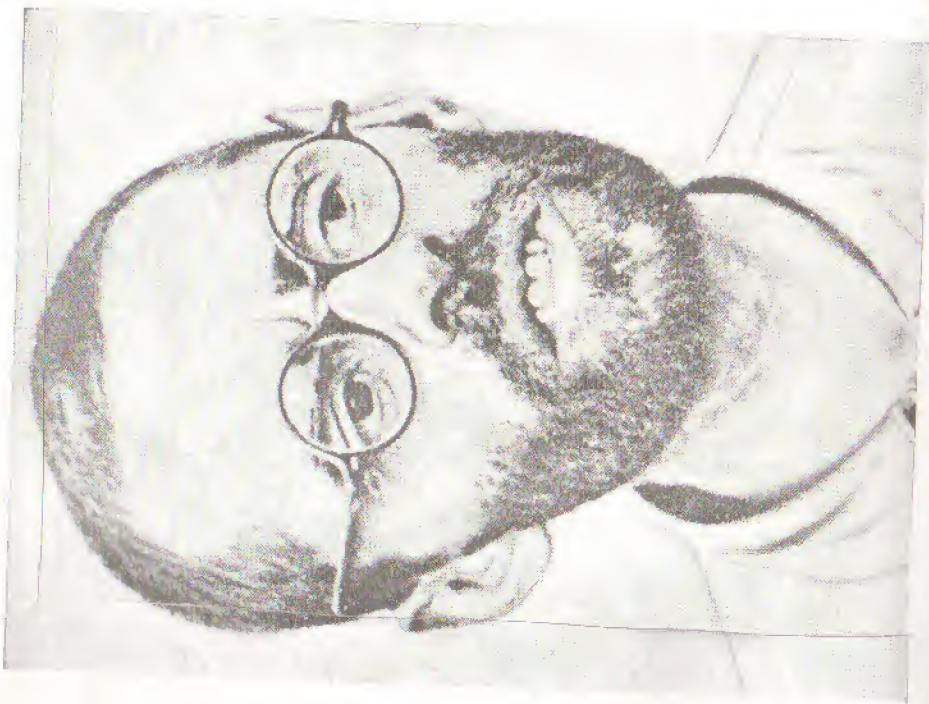
PRIMIREA BOLȘEVICILOR DE CĂTRE EVREI ÎN 1940 LA CHIȘINĂU

Primirea armatei sovietice de către evrei la Chișinău.

Figuri caracteristice din raiul bolșevic.

Preot român pus la munci, ca pedeapsă și batjocură.

Figuri caracteristice din raiul bolșevic.

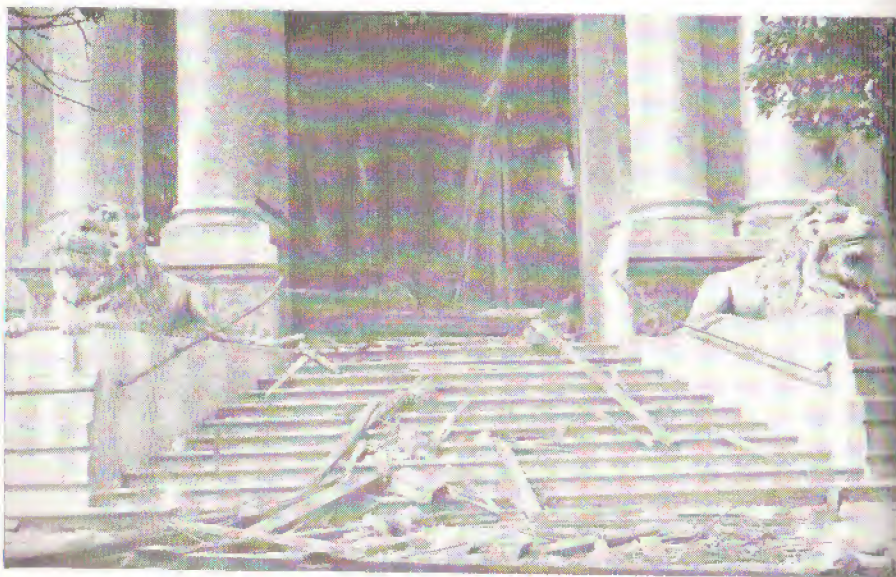
Odihna muncitorilor în colhozurile sovietice.

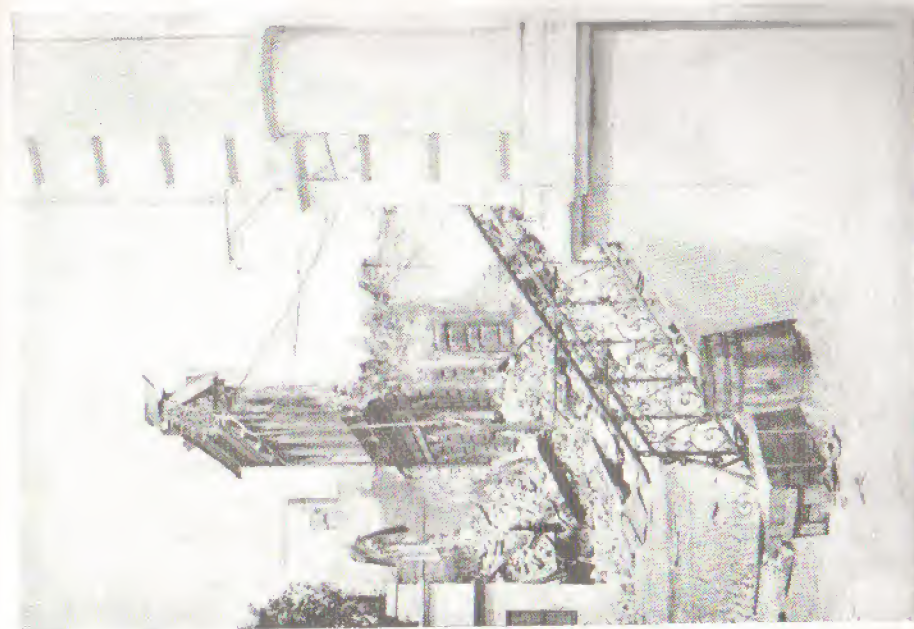
Preot român pus la muncă, ca pedeapsă și hatjocură.

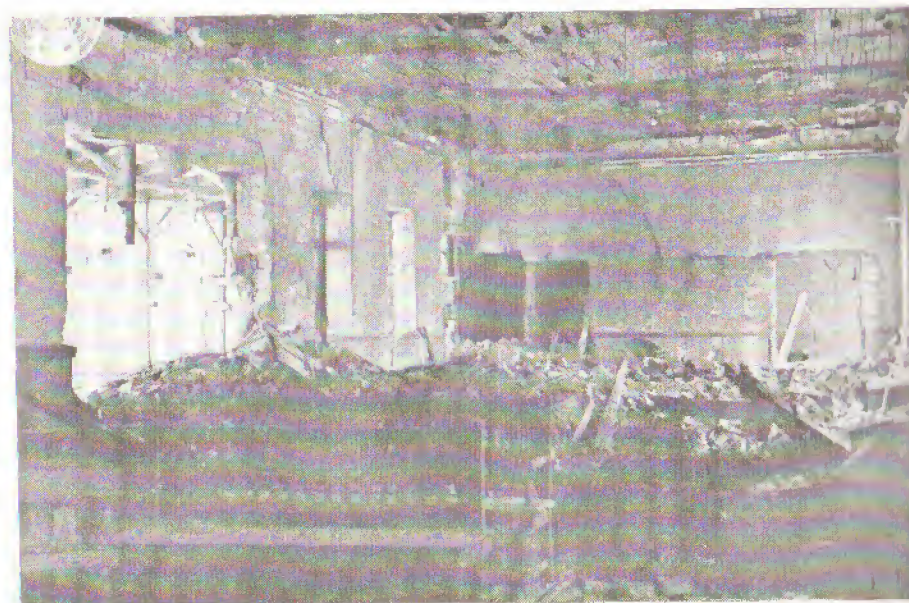
Catedrala din Chișinău incendiată de evrei.

Banca orașului din Chișinău distrusă prin dinamitare.

Edificiu din Chișinău năruit prin dinamitare.

O clădire din Chișinău distrusă de hoardele bolșevice.

Fabrică din Chișinău incendiată de evrei.

Cartier de muncitori, din Chișinău, distrus de proletarii roșii.

Așa ne-au lăsat bolșevicii orașul Bălți.

Edificiu public din Bălți distrus.

Cartier mărginaș din Bălți.

Aspectul unei clădiri importante din Bălți.

Locuințe distruse în Soroca, în cartierul populației nevoiaș.

Uzina electrică din Soroca.

Depozitul Sanitar al oraşului Soroca nu a scăpat furiei bolşevice.

Locuinţe din Comrat distruse (Tighina).

Un morman de ruine au lăsat bolşevicii în oraşul Orhei.

Gara Româneşti (Tighina).

Biserică din Cetatea-Albă distrusă de evrei.

Gara oraşului Cetatea-Albă incendiată de bolşevici.

Intr'un sat basarabean (Cetatea-Albă), pe urmele hoardelor lui Stalin.

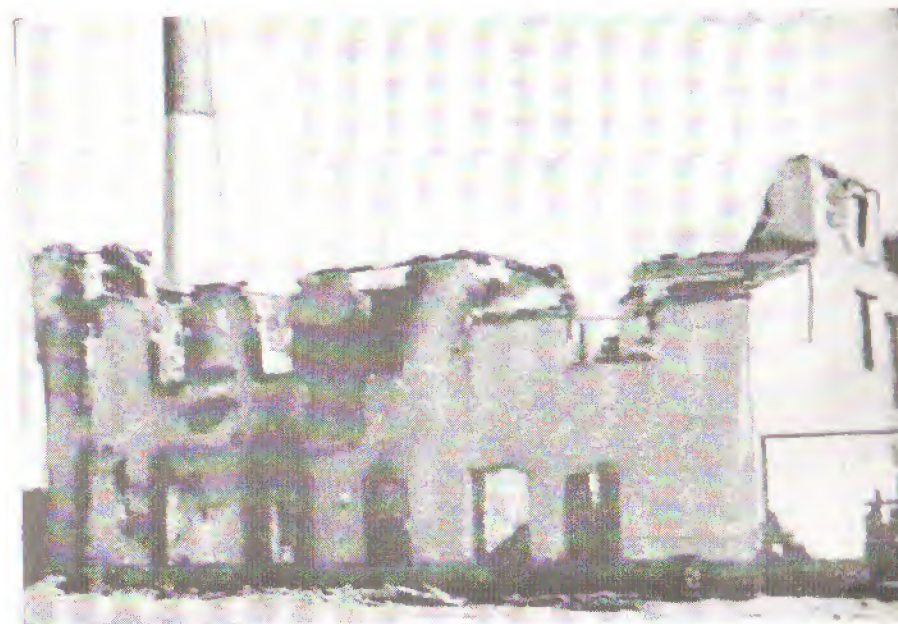
Casa de apă, din Cetatea-Albă, distrusă de iudeo-comuniști.

Gara Sărata prefăcută în ruine.

Biserica din comuna Plătărești (Jud. Cetatea-Albă).

Uzina din Tarutino (jud. Chilia-Nouă) distrusă.

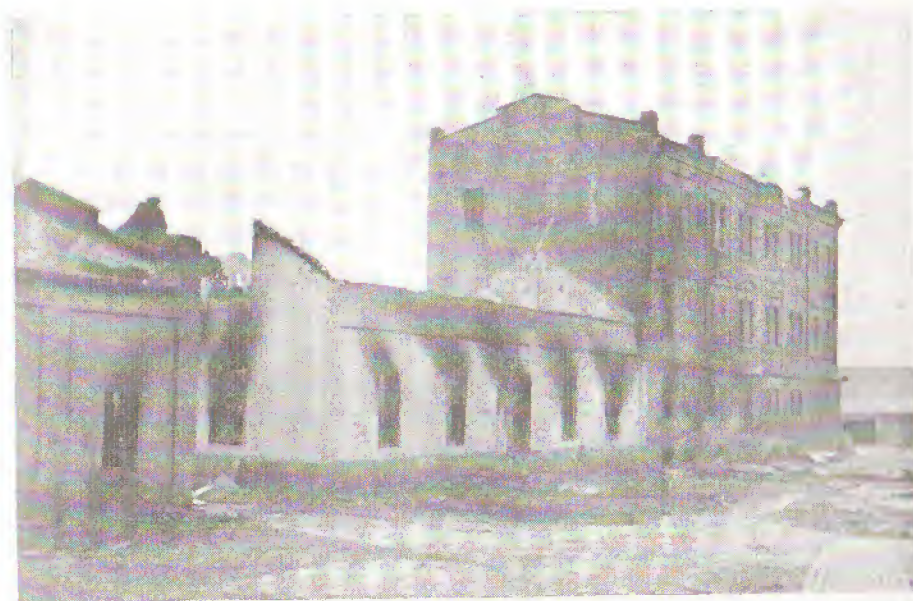
Fabrica de postav din Tarutino.

Alte fabrici din Tarutino distruse de bolșevici.

Locuințe din Tarutino distruse.

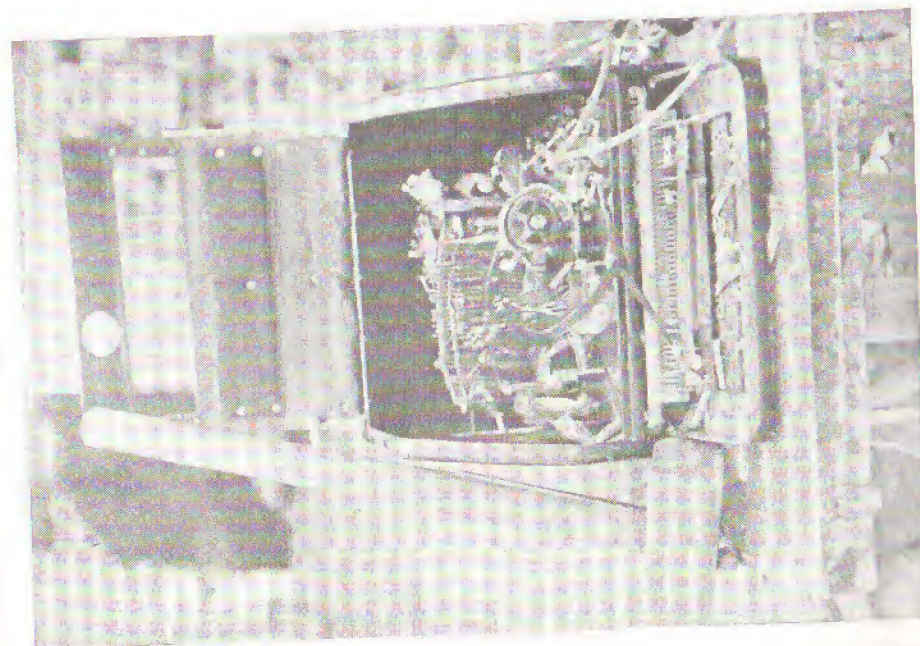
Moara din Bereziņa distrusă.

Gara din Arciz (Chilia) și dependințele ei distruse de bolșevici.

Primăria orașului Ismail distrusă pe

Teletip distrus la Ismail :
alături instrumentul preferat de distrugere : ciocanul.

Centrala telefonică din Ismail, așa cum a rămas după alungarea bolșevicilor.

Depozitul telefoanelor din Ismail, cu materialul de construcție, distrus complet.

Piața Nouă din Ismail, așa cum arată după fuga armatelor roșii.

Moara Victoria din Ismail distrusă.

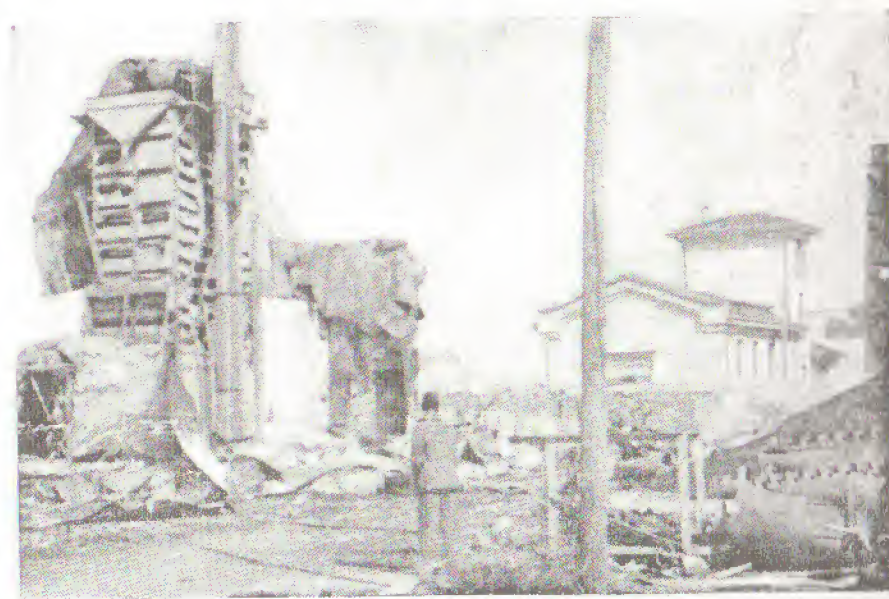
Clădiri din Ismail nimicite.

Interiorul unei case, distrusă, din orașul Ismail.

Magazine din centrul orașului Ismail distruse.

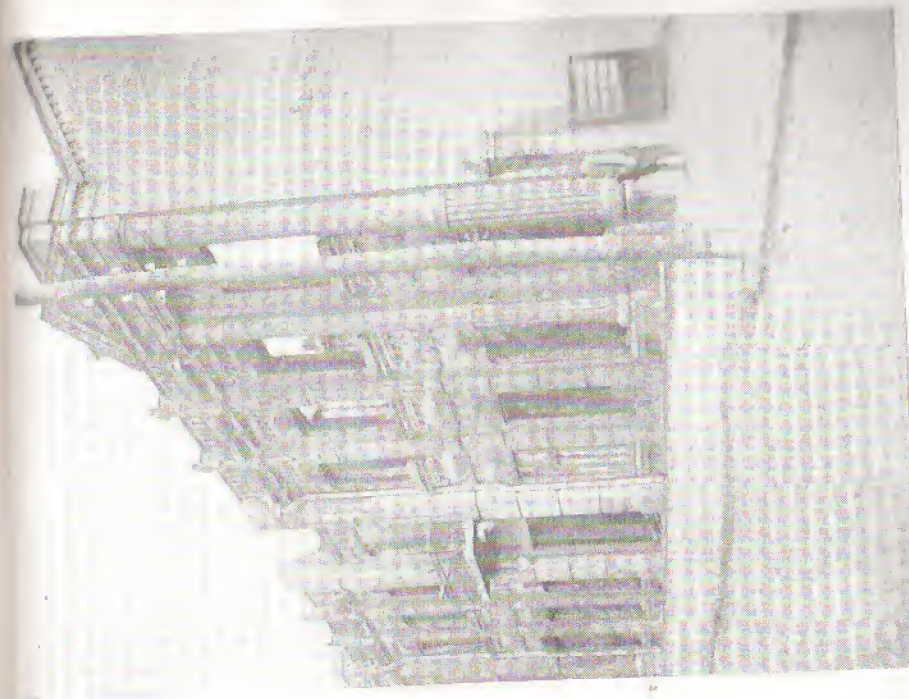
Portul Ismail nimic și lăsat în ruine.

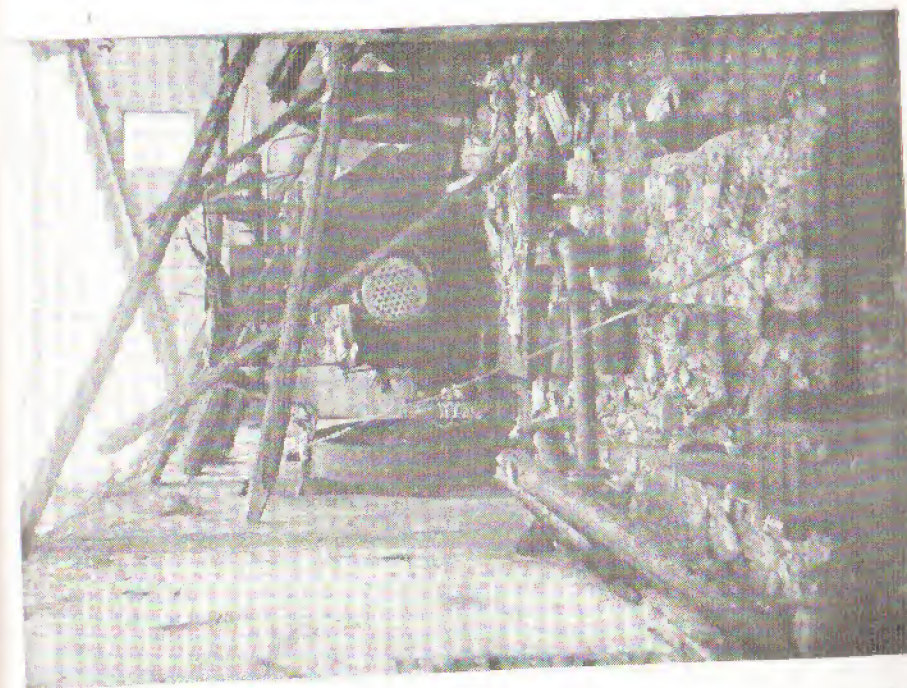
Localul Tribunalului din Ismail a rămas și el o ruină.

Magazine din piața orașului Ismail.

Un hotel mare din Ismail incendiat și dăruat

Mașinile moarei Victoria (Ismail) nimicite prin incendiu

O cameră din Centrala telefonică a oraşului Ismail.

Camera Agricolă din oraşul Ismail nimicită prin dinamită.

Localul Prefecturii din Ismail aruncat în aer.

Localul Serviciului Hidraulic din portul Ismail.

Depozitul de cherestea din Ismail complet distrus.

Mașinile depozitului de cherestea din portul Ismail, așa cum le-au lăsat sovieticii.

Un aspect al străzii principale din Ismail.

Clădiri din Ismail distruse de bolșevici prin foc.

Magazii de cereale incendiate în portul Ismail.

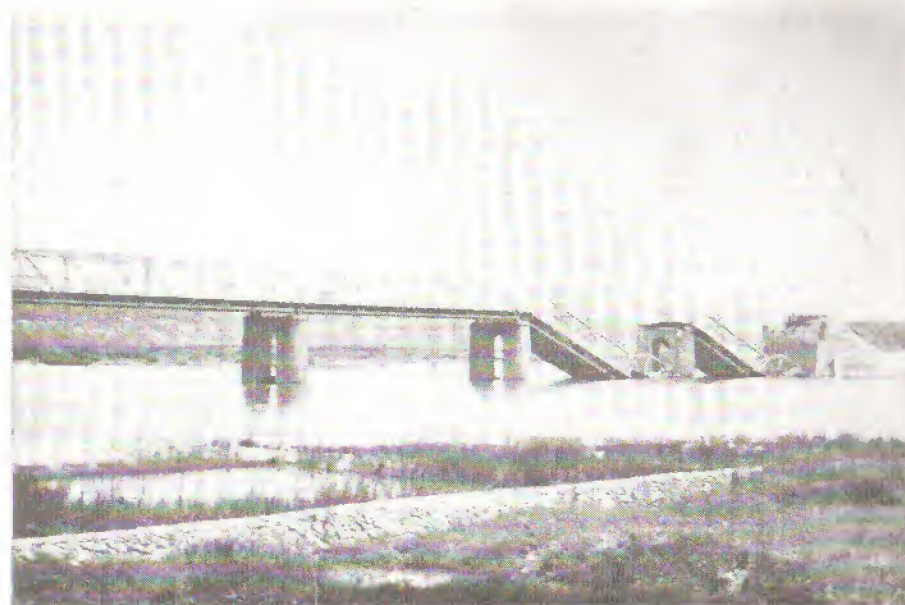
Centrala telefonică a orașului Ismail, după plecarea armatei roșii.

Târgul Lipcani (Houn) transformat în ruine.

Ce a rămas din orașul Horin.

Podul din Lipcani aruncat în aer de iudeo-comuniști.

Aci a fost Tg. Lipcani (Horin).

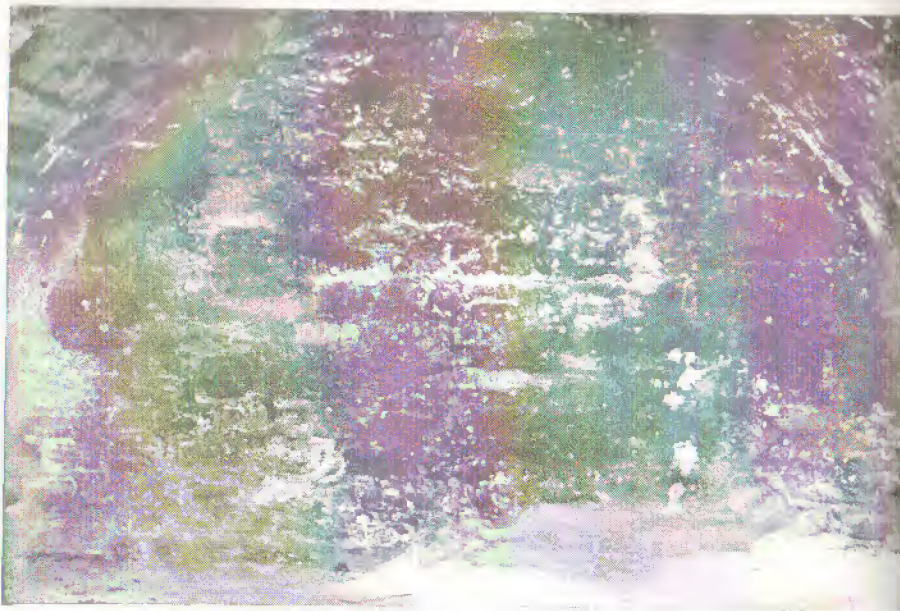
Altă înfățișare a Tg. Lipcani.

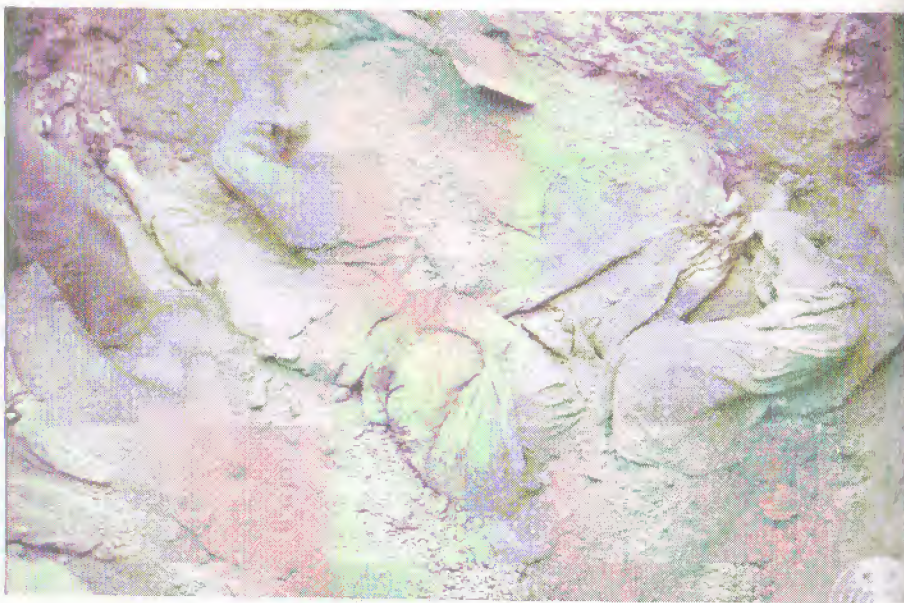
Intrare în pivnița unde au fost executați martirii români (Chișinău).

Zidul plângerii sub care era locul de execuție (Chișinău).

Peretele beciului unde erau executate victimele : petele albe arată urmele gloanțelor (Chișinău).

Cadavre desgropate dela fostul Consulat Italian din Chișinău (Sediul N. K. V. D.-ului).

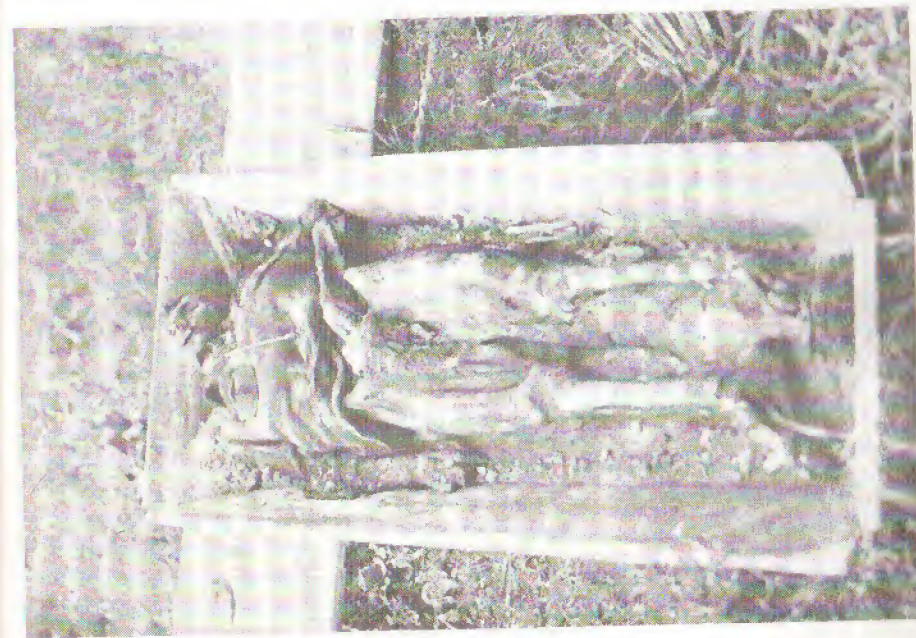
Înmormântarea victimelor dela Chișinău.

Năsălia celor uciși pe care se văd petele de sânge ; în spate, tabla de tir la care se exersau asasinii ; pe năsălie, o sentință de condamnare la moarte găsită în haina unei victime.

Alți martiri din Ismail.

Victime teroriștilor evrei la Tighina: coșciugul a fost făcut de autoritățile românești după desgroapare.

Ultima victimă a asasinilor nazi.

Cadavre din Orhei.

Desgroparea victimelor teroarei roșii dela Cetatea Albă.

Victimele desgropate la Baimaclia — Cahul.

ЦЕННОСТИ И ВЕЩИ АРЕСТОВАННЫХ

ФОРМА № 13.

(наименование райгосаппарата)

Талон квит. №

Принято, согласно протокола №

со слову гр-на

№ п/п	Наименование ценностей (вещей)	КОЛИЧЕСТВО		Иностранная и прочие ценные бумаги в номинале	Итого
		Рос. и	Гр.		
1	Золотые слитки				
2	Золотые слитки				
3	Золотые слитки				
4	Золотые слитки				

(подписи должностных лиц, принявших)

и описанных ценностей)

Указанные в сей квитанции ценности (вещи) занесены правильно. Квитанцию получил по рукам

Все поименованные ценности описаны в _____ по _____ за _____

(указать т.е. _____)

(подпись _____)

(подпись _____)

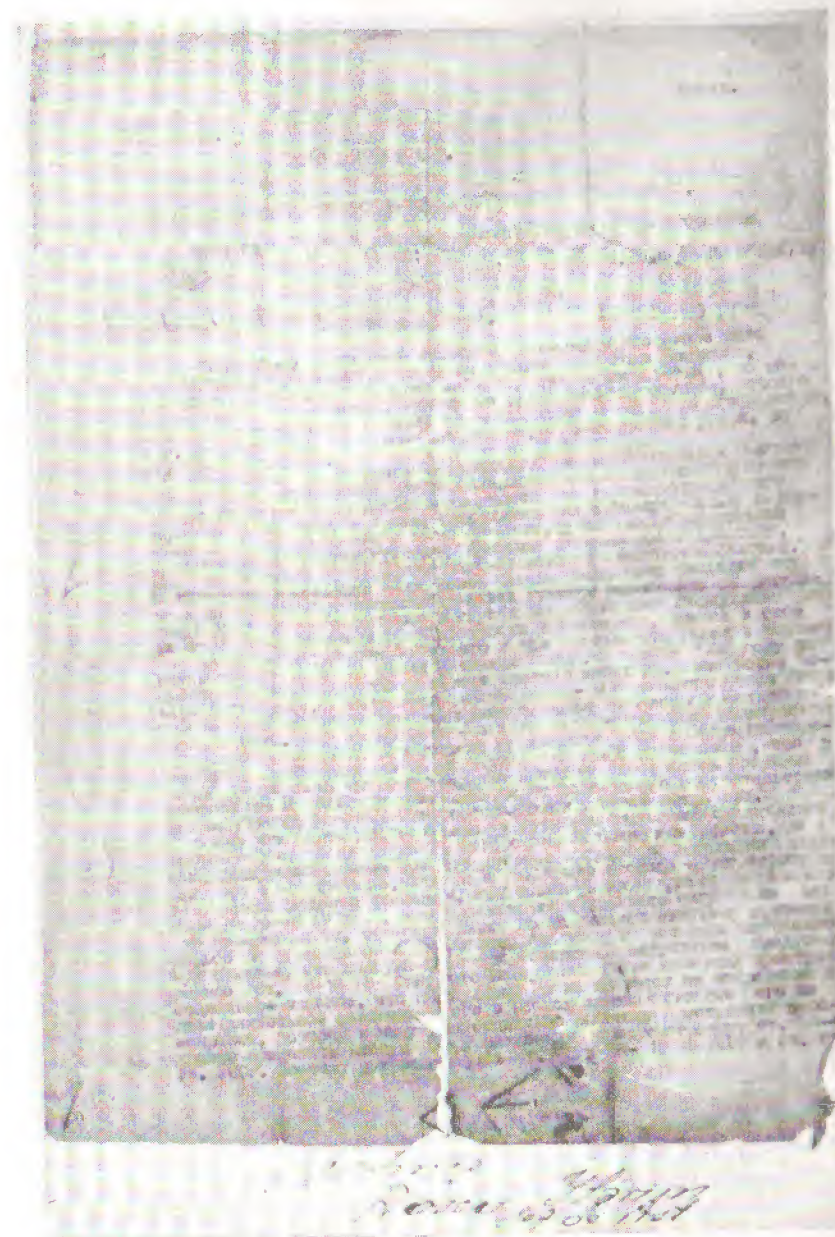
(подпись _____)

Перечисленные в _____ ценности (вещи)

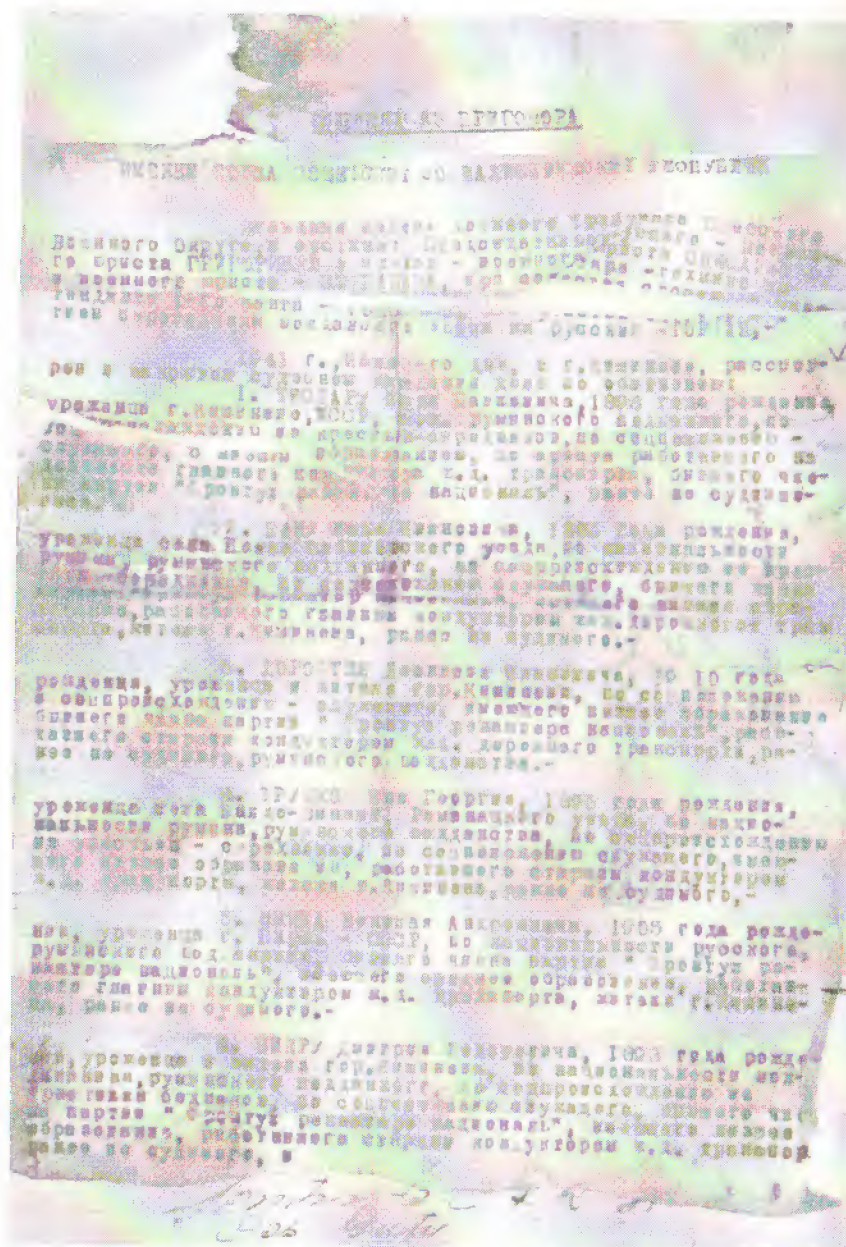
получил _____

(подпись _____)

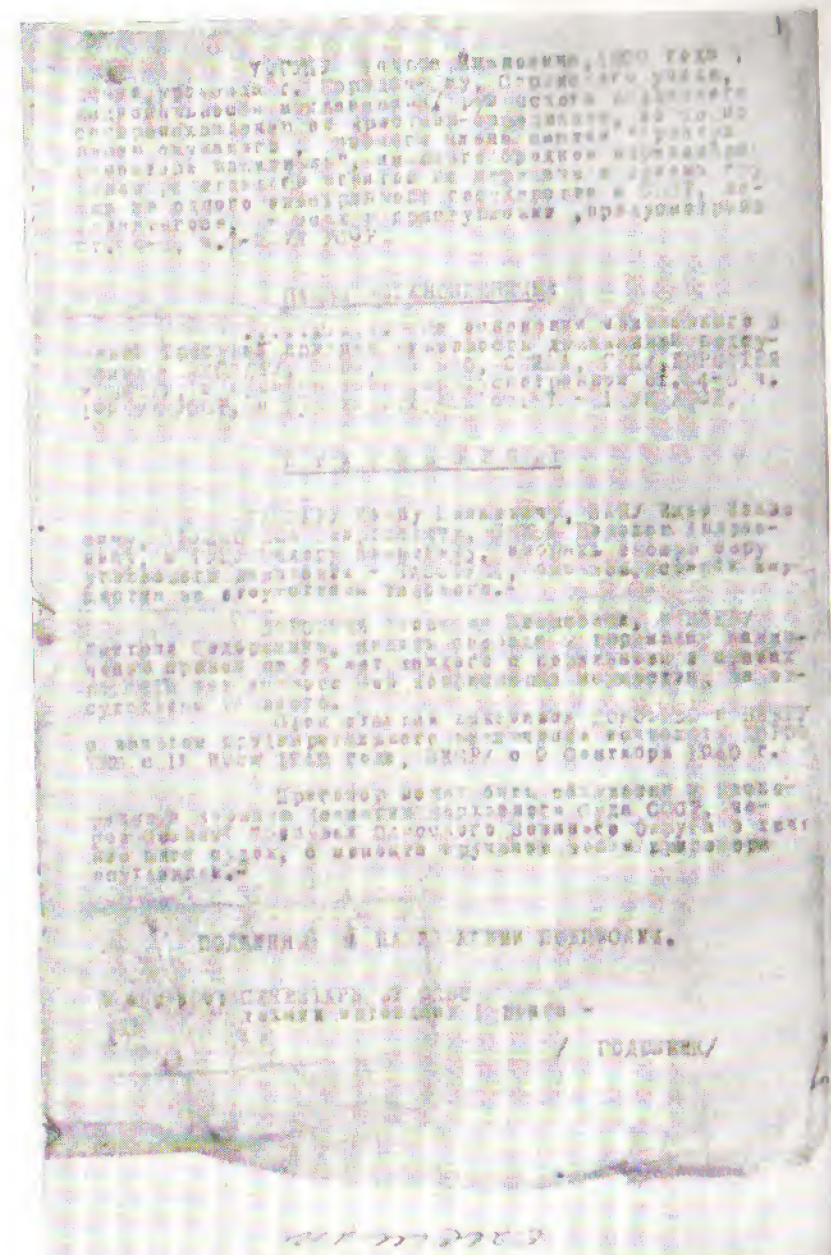
Facsimilul unei chitanțe de primirea valorilor și efectelor condamnatului Sârbu Vasile.

Facsimilul sentinței de condamnare la moarte a lui Roșca Ilarion, fost șef de post.

Facsimilul sentinței de condamnare a lui Teslaru Ion Pavel, Banu Ilie Ion, Trușcă Ene Gheorghe, Schiba Nicolae Andrei, Guțu Teodor I. etc.

Facsimilul sentinței de condamnare a lui Teslaru Ion Pavel, Banu Ilie Ion, Trușcă Ene Gheorghe, Schiba Nicolae Andrei, Guțu Teodor Ion, etc. (urmare).

Болгарская Социалистическая

№ 75 - 1941 год 15

Председатель Колхоза
Кубов

Тов. Карбачу

Составлю список земельных участков
колхоза Кановых изданных в аренду,
из них, изданных 125 кв. сажень,
и изданных 25 кв. сажень изданных в
аренду со всем саженью.

Составлю также и список земель
изданных в аренду изданных в
аренду.

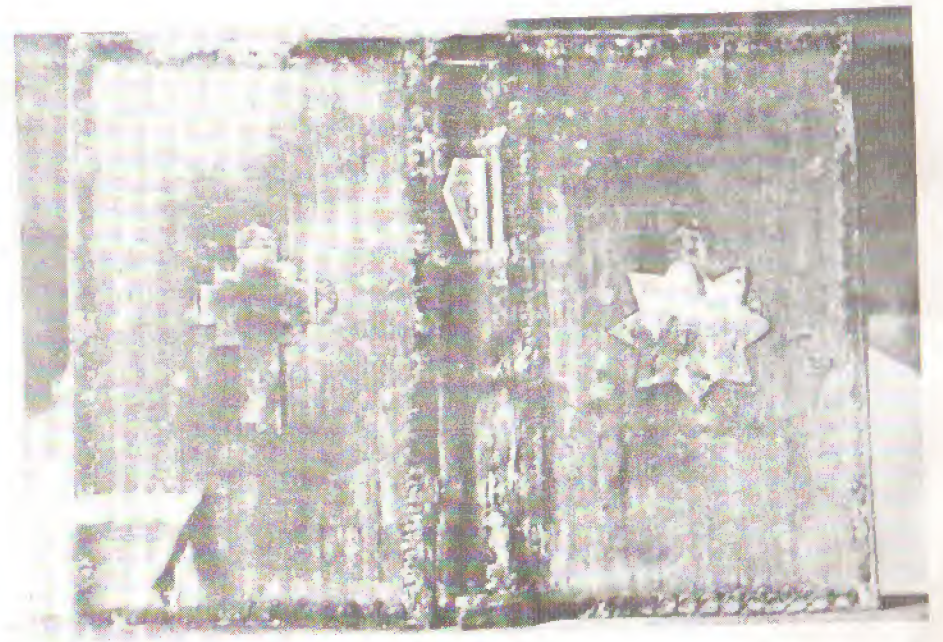
Председатель Канов

Составлю также и список земель
изданных 125 кв. сажень и 25
кв. сажень со всем саженью.

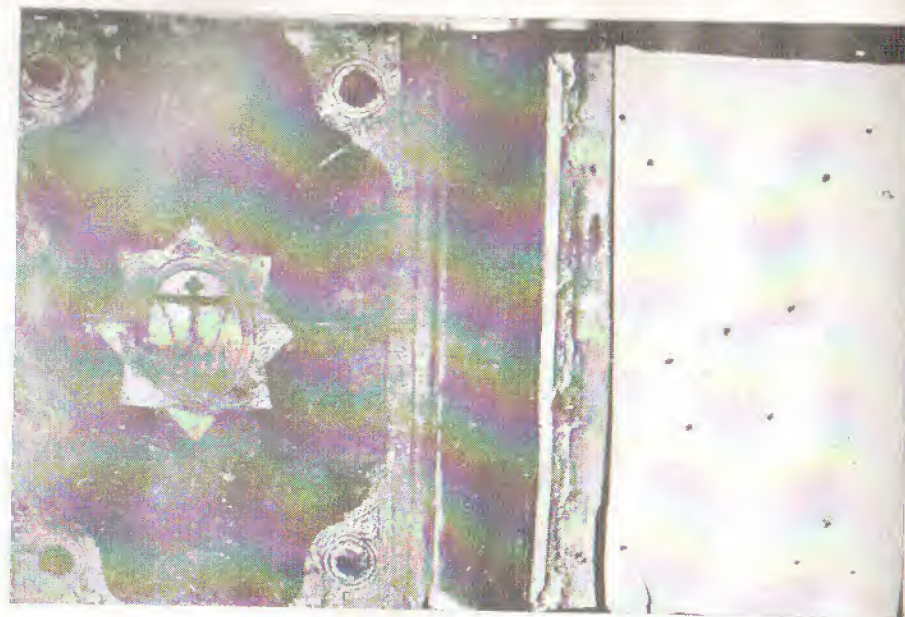
Председатель Канов

Credincioșii basarabeni au voie însfârșit să se închine. Ei se prosternează în fața icoanelor salvate din furia flăcărilor (Chișinău).

Evangelie din Catedrala din Chișinău, de pe care s'a scos aurul.

O altă Evanghelie a avut aceeaș soartă.

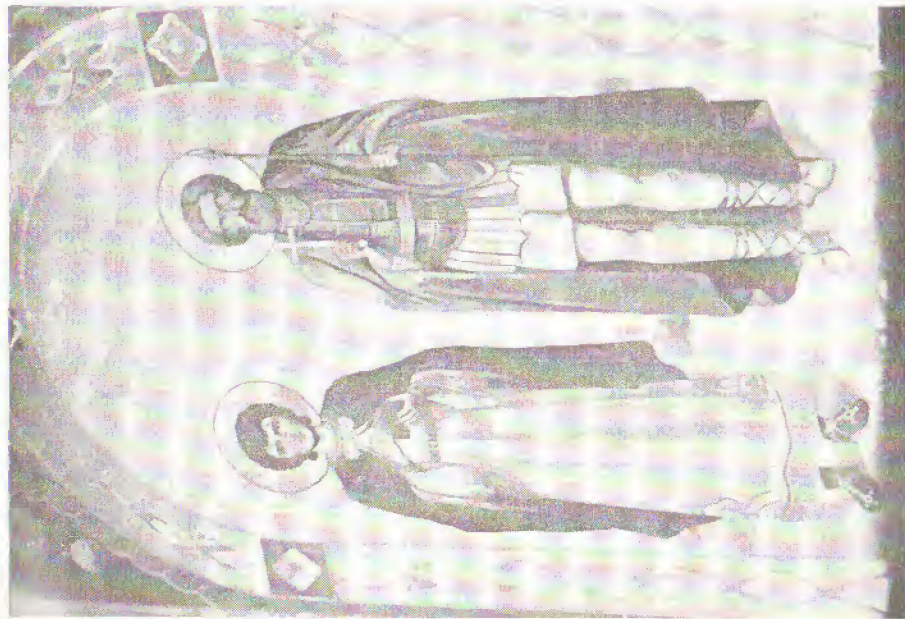
Deasupra altarului Capelei Seminarului Teologic din Chișinău, bolșevicii au pictat steaua roșie cu secerea și ciocanul.

Interiorul Catedralei din Chișinău incendiată de bolșevici.

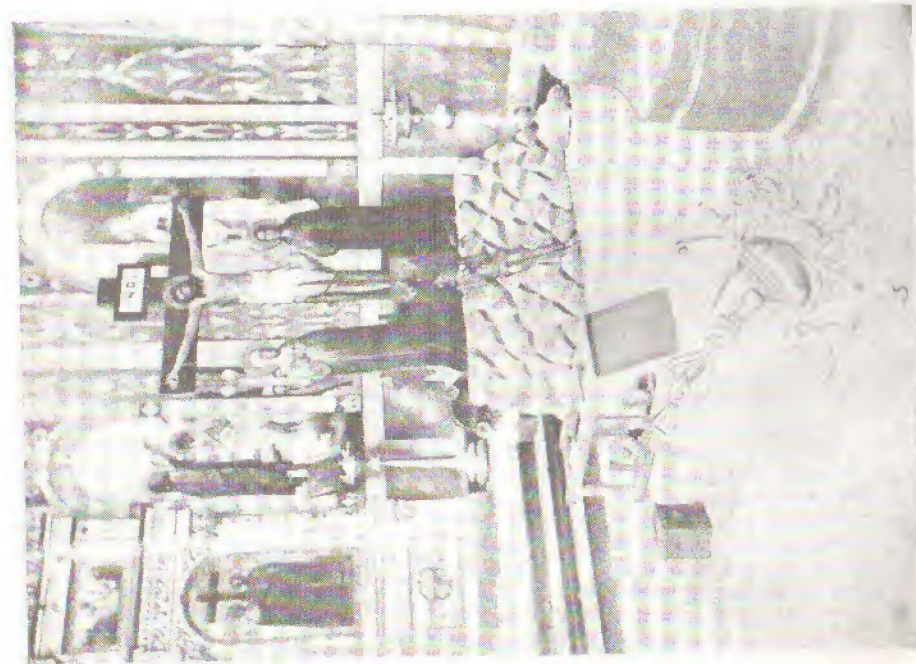
Altarul unei biserici din Ismail, jefuit de icoane.

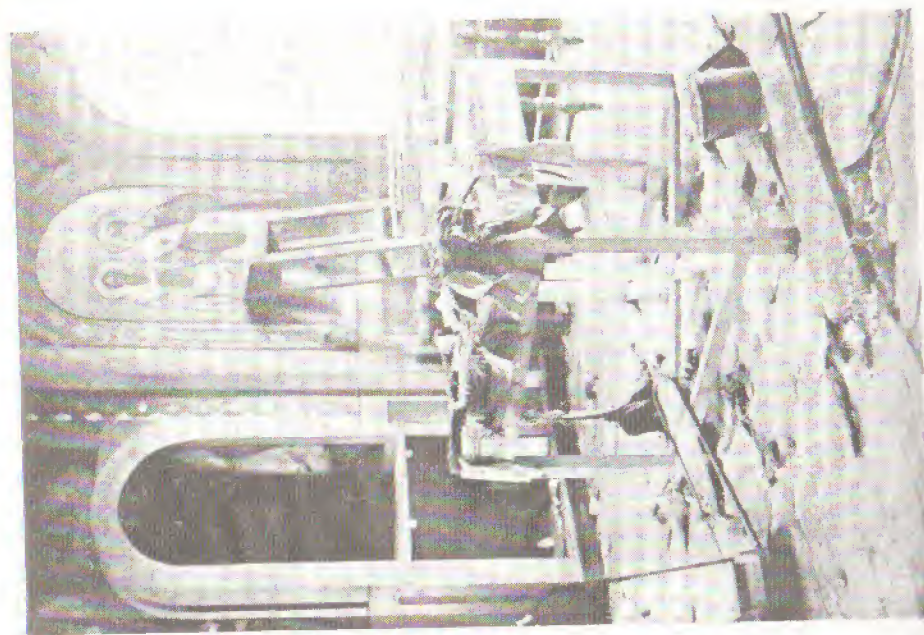
Sfinți de pe fresca Episcopiei Ismailului.
cârmă înălțată în zădărnici

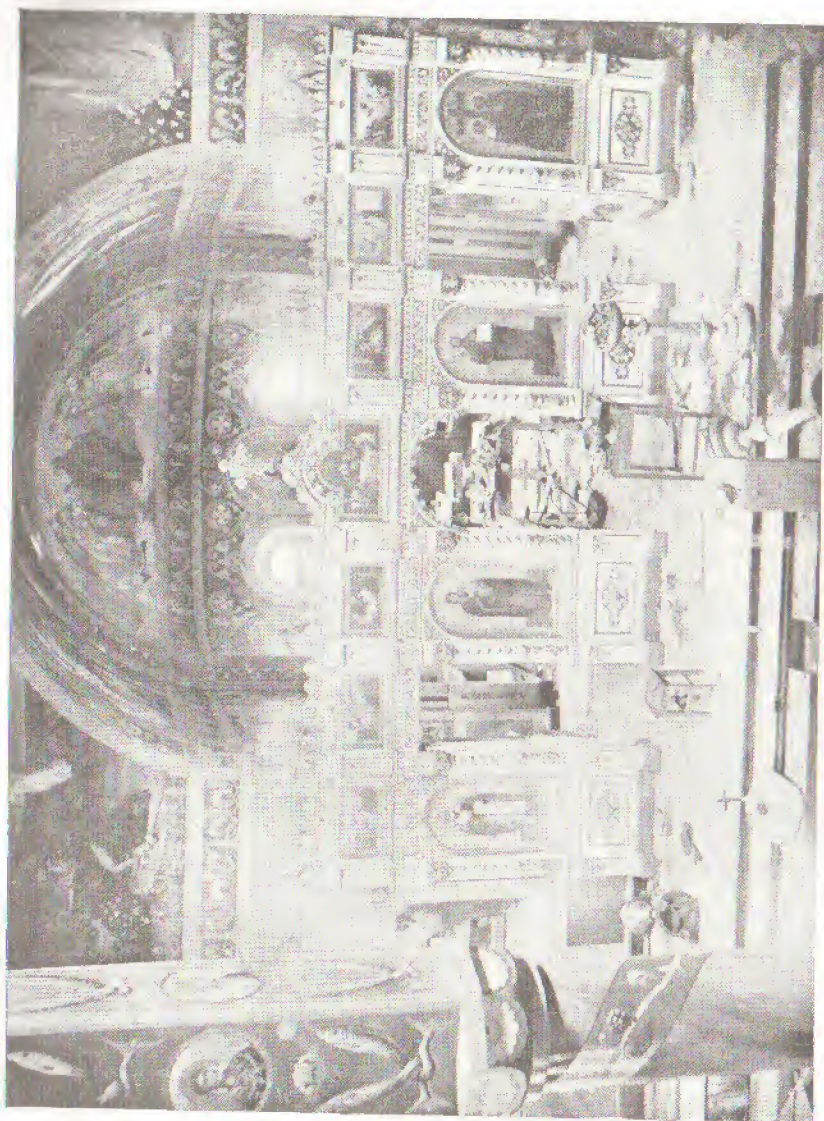
Ismail. Intrare în altarul Episcopiei din Ismail

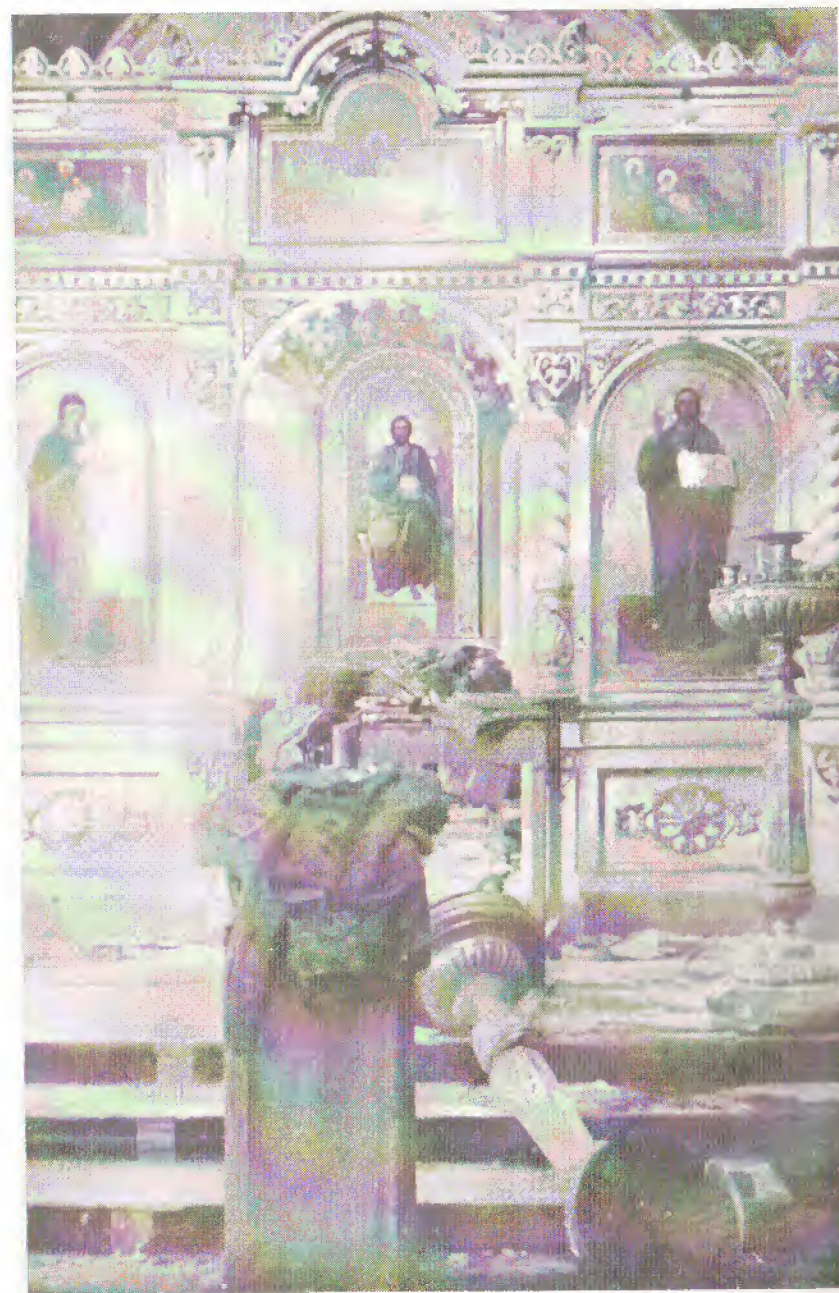
Născut în Ismail în mănăstirea Catedralii din Ismail

Urmele bandelor judeo-comuniste

Interiorul bisericii Episcopiei Ismail

Alte pângăriri și nelegiuiri într-o biserică din Ismail.

MAREȘALUL ANTONESCU
IN BASARABIA

Sosirea Marelui Antonescu în Chișinău desorbit.

Vice-Președintele Consiliului de Miniștri și Ministrul german Clodius, la Chișinău.

Vice-Președintele Consiliului de Miniștri și Ministrul german Clodius, la Chișinău

Vice-Președintele Consiliului de Miniștri la Chișinău.

Mareșalul Antonescu în Basarabia (Chișinău).

Generalul Antonescu în mijlocul sătenilor într'un sat desrobît.

Conducătorul Starului la Vâlcoy.